

КОНСОЛИДИРАН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА

И

ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА КОРПОРАТИВНО УПРАВЛЕНИЕ

НА

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д

за 2019 г.

Март 2020

I. Профил на групата

Група Търговска банка Д (Групата) включва дружеството майка (Търговска банка Д АД) и нейните дъщерни дружества. Данни за дружествата от Групата са представени по-долу:

Дружество - майка

Търговска Банка Д АД е акционерно дружество, притежаващо универсален банков лиценз за извършване на банкова дейност на територията на страната и на сделки в чужбина.

Основната дейност на банката през 2019 г. е свързана с привличане на депозити от клиенти, предоставяне на кредити на бизнес клиенти и граждани, обслужване на разплащания на клиенти в страната и в чужбина, сделки с ценни книжа, извършване на репо-сделки на междубанковия пазар, сделки с чуждестранна валута, издаване на акредитиви и гаранции и други финансови услуги в България.

Дъщерни дружества

Д Застрахователен Брокер ЕООД

През 2013 г. Търговска Банка Д АД придоби 100 % от дружествените дялове на еднолично дружество с ограничена отговорност Виза Консулт ЕООД. Дружеството майка е направило промени в търговското му наименование на Д Застрахователен брокер ЕООД и адреса на управление гр. София, р-н Красно село, бул. Ген. Тотлебен №8. Дружеството е с предмет на дейност: застрахователен брокер, осъществяване на посредничество по възлагане при сключване на застрахователни и презастрахователни договори и свързаните с тях консултантски услуги. Към 31 декември 2019 г. дружеството е с основен капитал от 5 х. лв.

Д Имоти ЕООД

Дружеството е учредено през месец октомври 2013 г. от Търговска банка Д АД. Същото е със седалище и адрес на управление гр. София, р-н Красно село, бул. Ген. Тотлебен №8. Предметът на дейност включва покупко-продажби на недвижими имоти, проектиране, обзавеждане, строеж на недвижими имоти с цел продажба, отдаване под наем. Към 31 декември 2019 г. дружеството е с основен капитал от 11,4 млн. лева.

Д Лизинг ЕАД

„Д Лизинг“ ЕАД е създадено през 2014 г. и е регистрирано като финансова институция с пълен лиценз от БНБ. Д ЛИЗИНГ ЕАД е учредено като акционерно дружество с едноличен собственик на капитала ТЪРГОВСКА БАНКА Д АД. Към 31 декември 2019 г. дружеството е с акционерен капитал от 1.2 млн. лева.

1. Собственост и управление на групата

Към 31.12.2019 г. капиталът на банката е собственост на г-н Фуат Гювен, който притежава пряко 55,52 % от капитала, а останалите 44,48 % - чрез компанията ФОРТЕРА АД с ЕИК 175194303.

ТЪРГОВСКА БАНКА Д АД има двустепенна система на управление с Надзорен и Управителен съвети. Надзорният съвет (НС) избира членовете на Управителния съвет (УС), одобрява овластяването на изпълнителни членове - Изпълнителни директори, и определя възнаграждението на членовете на УС.

Към 31 декември 2019 г. Надзорният съвет на Банката е в състав:

- Фуат Гювен – Председател на НС;
- Бахатин Гюрбюз – член на НС;
- Валери Борисов Борисов – член на НС.

Към 31 декември 2019 г. съставът на Управителния съвет е:

- Анна Иванова Аспарухова – Председател на УС и Главен изпълнителен директор;
- Мартин Емилов Ганчев - Член на УС и Изпълнителен директор;
- Пламен Иванов Дерменджиев – Член на УС;
- Валентина Димитрова Борисова – Член на УС;
- Захари Димитров Алипиев – Член на УС;
- Иван Борисов Кутлов – Член на УС.

2. Настъпили промени в управлението и по регистрацията на дружеството-майка през 2019 г.

През периода 01.01.2019 год. – 31.12.2019 год. са извършени промени в управлението и по регистрацията на Банката, както следва:

В управлението на банката за посочения период няма настъпили промени.

По отношение на промени в търговската регистрация:

На 31.01.2019 г., на проведено извънредно заседание, Общото събрание на акционерите на „ТЪРГОВСКА БАНКА Д“ АД взе решение за увеличаване на капитала на „ТЪРГОВСКА БАНКА Д“ АД от 75 000 000,00 лева на 90 064 000,00 лева чрез издаване на нови 15 064 поименни безналични акции с право на глас с номинална и емисионна стойност от 1,000 лева всяка една и одобри записването им от досегашния акционер „ФОРТЕРА“ АД срещу непарична вноска в капитала на банката.

Решението бе взето под условие, че Българска народна банка издаде разрешение на „ТЪРГОВСКА БАНКА Д“ АД за увеличаване на капитала с непарична вноска.

С Решение № 131 от 04.04.2019 г. на Управителния съвет на БНБ, Българска народна банка разреши увеличаването на капитала на ТЪРГОВСКА БАНКА Д АД с непаричната вноска, както и нямаше възражения срещу промените в Устава, респ. срещу увеличаване процентното участие на ФОРТЕРА АД в капитала на банката, доколкото това участие не превишава прага от 50 % и е в съответствие със Заповед на Българска народна банка № БНБ-45033/03.04.2014 г.

Промените в търговската регистрация на банката бяха вписани в ТРРЮЛНЦ на 16 май 2019 г.

3. Информация за лицата, управляващи и представляващи дружеството-майка

Към 31.12.2019 г. Банката има двама изпълнителни директори и шест члена на Управителния съвет:

- г-жа Анна Иванова Аспарухова – Председател на УС и Главен изпълнителен директор;
- г-н Мартин Емилов Ганчев – Член на УС и Изпълнителен директор;
- г-н Пламен Иванов Дерменджиев – Член на УС ;
- г-жа Валентина Димитрова Борисова – Член на УС;
- г-н Захари Димитров Алипиев – Член на УС;
- г-н Иван Борисов Кутлов – Член на УС.

Съгласно изискванията на Закона за кредитните институции, разпоредбите на Устава на “Търговска банка Д” АД и търговската регистрация на дружеството, банката се представлява от всички членове на УС колективно или заедно от двама изпълнителни директори.

Изпълнителните директори и членовете на УС нямат участие в акционерния капитал на Банката.

4. Настъпили промени в управлението и по регистрацията на дъщерните компании през 2019 г.

Информация за извършени промени в управлението и търговската регистрация на дъщерните компании през периода 01.01.2019 - 31.12.2019 г. е представена по-долу:

4.1. „Д ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН БРОКЕР“ ЕООД

В управлението и в търговската регистрация на дружеството няма настъпили промени.

В законоустановения срок, на 06.08.2019 г. по партидата на дружеството са вписани данните, изискуеми на основание чл. 63, ал. 1 и 4 от Закона за мерките срещу изпиране на пари.

4.2. „Д ИМОТИ“ ЕООД

В управлението на дружеството няма настъпили промени.

В законоустановения срок, на 06.08.2019 г. по партидата на дружеството са вписани данните, изискуеми на основание чл. 63, ал. 1 и 4 от Закона за мерките срещу изпиране на пари.

В търговската регистрация на дружеството са настъпили промени, както следва:

С решение на едноличния собственик на капитала от 10.09.2019 г., вписано в ТРРЮЛНЦ на 16.09.2019 г., от вноската, която е подлежала на довносяне /съгласно предходно решение на едноличния собственик на капитала за увеличаване на капитала, вписано в ТРРЮЛНЦ на 13.11.2018 г./ в размер на 2 700 000,00 лв. (два милиона и седемстотин хиляди лева), са внесени реално 2 100 000,00 лв. (два милиона и сто хиляди лева), в резултат на което внесенят капитал възлиза на 11 400 000,00 (единадесет милиона и четиристотин хиляди лева).

С решение на едноличния собственик на капитала от 25.09.2019 г., вписано в ТРРЮЛНЦ на 01.10.2019 г., капиталът на дружеството се намалява от 12 000 000,00 лв. (Дванадесет милиона лева) на 11 400 000,00 лв. (Единадесет милиона и четиристотин хиляди лева). Със същото решение едноличният собственик на капитала освобождава „Търговска банка Д“ АД от задължението за внасяне на сума в размер на 600 000,00 лв. (Шестстотин хиляди лева). Стойността на дяловете в капитала се запазва, като броят на дяловете се намалява от 2 400 (две хиляди и четиристотин) броя на 2 280 (две хиляди двеста и осемдесет) броя, всеки по 5 000 лв. (Пет хиляди лева).

Целта на намаляването на капитала е освобождаване на свободни парични средства, от които дружеството няма необходимост, съгласно Протокол от заседание на едноличния собственик на капитала на „Д ИМОТИ“ ЕООД от 27.09.2019 г., вписан в ТРРЮЛНЦ на 01.10.2019 г.

Във връзка с решенията по-горе, едноличният собственик на капитала е приел изменения в Учредителния акт на „Д ИМОТИ“ ЕООД.

4.3. „Д ЛИЗИНГ“ ЕАД

В управлението и в търговската регистрация на дружеството няма настъпили промени.

В законоустановения срок, на 06.08.2019 г. по партидата на дружеството са вписани данните, изискуеми на основание чл. 63, ал. 1 и 4 от Закона за мерките срещу изпиране на пари.

5. Информация за лицата, управляващи и представляващи дъщерните компании

Към 31.12.2019 г. лицата, управляващи и представляващи дъщерните компании са, както следва:

2.1. „Д ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН БРОКЕР“ ЕООД – Зорница Росенова Благоева –
Управител;

2.2. „Д ИМОТИ“ ЕООД – Явор Николов Терзиев и Ивайло Георгиев Иванов –
Управители, представляващи дружеството винаги заедно;

2.3. „Д ЛИЗИНГ“ ЕАД – Ивайло Георгиев Иванов, Зорка Йорданова Самоковлийска, Петя Радева Вълева – Членове на Съвета на директорите, като дружеството се представлява винаги заедно от всеки двама от тримата членове на Съвета на директорите.

6. Информация по чл. 39 т.5 и т.6 от Закона за счетоводството и чл. 187д и чл. 247 от Търговския закон

1.1 По чл. 39 т.5 – не е приложимо;

1.2 по чл. 187д – не е приложимо;

1.3 по чл. 247, ал. 2:

- т. 1 - Възнагражденията, получени общо през 2019 г. от членовете на НС и УС на Банката и управляващите и представляващите дъщерните дружества са в размер на 2 025 хил. лева.
- т. 2 - Няма такива сделки през 2019 год.;
- т. 3 - Не съществуват ограничения на правата на членовете на съветите да придобиват акции и облигации на дружеството (Банката);
- т. 4 – По наше най-добро знание участията на членовете на НС и УС на Банката като неограничено отговорни съдружници, притежаването на повече от 25 % от капитала на други дружества, както и участието им в управлението на други дружества или кооперации като прокуристи, управители или членове на съвети са:

Валери Борисов Борисов – Член на НС (за периода от 01.01.2019 до 31.12.2019 г.):

1. Елкабел АД, ЕИК 102008573 – Член на Надзорния съвет;
2. Адвокатско дружество "Борисов и Борисов", БУЛСТАТ 175640079 – управляващ;
3. Интерюс ООД, ЕИК 831644428 – съдружник с дял в капитала повече от 25 %.

Фуат Гювен – Член на НС, избран за Председател на НС (за периода от 01.01.2019 г. до 31.12.2019 г.):

1. Фортера АД, ЕИК 175194303, гр. София, бул. «Черни връх» № 12 – краен собственик на капитала, Председател на Съвета на директорите и Изпълнителен директор;
2. Гама Инвест АД, ЕИК 831283821, гр. София, бул. «Черни връх» № 12 – краен собственик на капитала, Председател на Съвета на директорите и Изпълнителен директор;
3. Елкабел АД, ЕИК 102008573, гр. Бургас, ул. «Одрин» № 15 - акционер с около 98 % участие в капитала и Председател на Надзорния съвет;
4. Аидатур АД, ЕИК 836143710, гр. Хасково, пл. «Атлантически» № 1 – член на Съвета на директорите и Изпълнителен директор, краен собственик на капитала;
5. Варна мода АД, ЕИК 121063663, гр. София, бул. «Черни връх» № 12 – Председател на Съвета на директорите и Изпълнителен директор до 23.04.2019 г., краен собственик на капитала;
6. ЕТ Магазин Шипка Фуат Гювен, Република Турция, рег. № на Търговски регистър Истанбул 192291, Истанбул, Селимие Искеле Джад. № 37, Юскюдар;
7. Емелда Дери Конфексийон Туризм Иншаат Санаи Ве Дъш Тиджарет Аноним Ширкети, Република Турция, рег. № на Търговски регистър Истанбул 281 558, Истанбул, Зейтинбурну, Казлъчешме, Демирхане Джаддеси, Бешкардешлер Сок 8-10 – мажоритарен акционер и представляващ;
8. Магазин Шипка Фуат Гювен ООД, ЕИК 175205415, гр. София, бул. «Черни връх» № 12 –краен собственик на капитала, както и управител;
9. Емелда ЕООД, ЕИК 175205365 гр. София, бул. «Черни връх» № 12 – краен собственик на капитала и управител;
10. Тракия 97 ЕООД, ЕИК 126073031, гр. Свиленград, кв. Гарата, Свободна безмитна зона – краен собственик на капитала и управител;

11. Стил 93 ООД, ЕИК 831303003, гр. София, бул. «Черни връх» № 12 – краен собственик на капитала и управител;
12. Елефорс ООД, ЕИК 131237742, гр. София, бул. «Черни връх» № 12 - краен собственик на капитала и управител;
13. Кърджали-Табак АД, ЕИК 108024351, гр. Кърджали, ул. „Републиканска” № 1– краен собственик на капитала, член на Съвета на директорите и Изпълнителен директор;
14. ШИПКА-ФУАТ-ГЮВЕН-ВАРНА ООД, ЕИК 000100591, гр. Варна, к.к. СВ.СВ.Константин и Елена, Търговски център обособена част от СВ.СВ.Константин и Елена АД - краен собственик на капитала и управител;
15. Свиленград-Газ АД, ЕИК 200462966, гр. Свиленград, пл. Свиленград, х-л Свиленград, ет. 1, ап. 2 – мажоритарен акционер;
16. ШИПКА ОЙЛ ЕООД /с предходно търговско наименование Свиленград Газ Сервиз ЕООД/, ЕИК 201025058, гр. Свиленград, пл. Свиленград, х-л Свиленград, ет. 1, ап. 2 – едноличен собственик на капитала и управител;
17. БРАТЯ ВАСИЛЕВИ ООД, ЕИК 010752510, гр. София, район Изгрев, бул. Щерю Атанасов № 5 – собственик на капитала – лично и чрез Ле Рой Ентърпрайзиз Лимитед, Лондон, Обединено Кралство Великобритания и Северна Ирландия и управител на дружеството;
18. „Алфа Дери Конфексион Туризъм”, Турция, регистрирано в търговския регистър на Република Турция, Турция, град Истанбул, кв. Зейтинбурну, Казлъ чешме 8-10, Бешкардешлер 2, мажоритарен дял от капитала;
19. „Интер Ким Петрол Ве Петрокимия” ЕООД, Турция, гр. Истанбул, мажоритарен дял от капитала;
20. „Плас Ким Петрол Ве Петрокимия Юрунлери Дъш Тидж.” ООД, Турция, гр. Истанбул, мажоритарен дял от капитала;
21. „Бета Туристик Тесислер Ишл.” ООД, Турция, гр. Истанбул, мажоритарен дял от капитала;
22. „Делта Балончулук Хаванджалък Туризъм ве Енерджи Тиджарет“, Турция, град Истанбул – управител;
23. „Гама Туристик Тесис Ишл. АШ“, Турция, град Истанбул – управител;
24. „Фрегат” АО, гр. Москва, кв. Измайлово, бул. „Уралска” №1, едноличен собственик на капитала;

25. Ле Рой Ентърпрайсиз Лимитед, Лондон, Обединено Кралство Великобритания и Северна Ирландия – едноличен собственик на капитала и управител на дружеството;

26. Елматериали ЕООД, ЕИК 205149060, гр. Бургас, ул. Одрин № 15 - краен собственик на капитала.

Пламен Иванов Дерменджиев - Член на Управителния съвет (за периода 01.01.2019 – 31.12.2019 г.):

1. "ФОНД ЗА УСТОЙЧИВО ГРАДСКО РАЗВИТИЕ" ЕАД, ЕИК 202033232 – Член на Надзорния съвет.

- т. 5 – По наше най-добро знание през 2019 год. няма сключени договори по чл. 240б от Търговския закон.

II. Седалище и адрес на управление на Групата

Седалището и адресът на управление на дружеството-майка - Търговска банка Д АД е: гр. София, Столична община, район Красно село, бул. Ген. Тотлебен № 8.

III. Отговорност на ръководството на Групата

Съгласно българското законодателство Ръководството на Групата Търговска банка Д е задължено да изготвя годишни финансови отчети за всяка финансова година, които да отразяват достоверно имущественото и финансово състояние на групата към края на съответния отчетен период, както и финансовите резултати за този период.

При изготвянето на тези отчети Ръководството потвърждава, че:

- използваната счетоводна политика е подходяща и е прилагана последователно;
- направените необходими преценки и предположения са в съответствие с принципа на предпазливостта;
- са използвани последователно приложимите счетоводни стандарти по закон;
- годишният консолидиран финансов отчет е изготвен на принципа на действащо предприятие.

Ръководството декларира, че:

- където е необходимо, е направило най-добри приблизителни преценки и решения;

- се е придържало към всички Международни стандарти за финансови отчети, приложими съгласно националното счетоводно законодателство за банките в България;
- годишният консолидиран финансов отчет разкрива състоянието на Групата с разумна степен на точност;
- е предприело всички възможни мерки за опазване на активите на Банката и дъщерните ѝ дружества и предотвратяване на измами.

Съучастия и членство в организации

- Асоциация на банките в България;
- Българска фондова борса – София АД;
- Борика-Банксервиз АД;
- Национална Картова Схема Vcard;
- Централен депозитар АД;
- MasterCard International;
- S.W.I.F.T.;
- European Payments Council - SEPA Credit Transfer Scheme;
- Асоциация за сигурност на банковите разплащания (БАСКР);
- Българско-турска търговско-индустриална камара (БУЛТИШАД);
- Дружество на български и турски бизнесмени (БУЛТИШ);
- Турско-българска търговско-индустриална камара;
- Българска Стопанска Камара;
- Конфедерация на работодателите и индустриалците в България (КРИБ).

Групата Търговска банка Д участва или е агент в следните платежни системи и доставчици на платежни услуги:

- Банкова организация за разплащания с използване на карти (БОРИКА);
- Банкова интегрирана система за електронни разплащания (БИСЕРА и БИСЕРА7-EUR);
- Системата за брутен сетълмент в реално време (РИНГС);
- Трансевропейска автоматизирана система за брутен сетълмент на експресни преводи в евро в реално време (TARGET2);
- Агент на WESTERNUNION;
- Агент на EasyPay.

IV. Клонова мрежа

В съответствие с чл.39 т.7 от Закона за счетоводството Банката представя структурните звена и промените, които са правени през 2019 година.

През 2019 не са правени структурни промени в клоновата мрежа. През ноември 2019 са закрити две локации - ИРМ Билла към ФЦ Варна и офис Сарафово към ФЦ Бургас. Към 31.12.2019 Банката осъществява своите функции с 52 структурни звена, в това число: ЦУ, Регионални Финансови Центъра (РФЦ), 32 Финансови Центъра(ФЦ), 8 Офиса и 11 Изнесени работни места (ИРМ), разположени в различни градове на страната. Регионалните финансови центрове функционират като регионални центрове(РЦ), насочени към работата в сегмент средни и големи корпоративни клиенти– РЦ София, РЦ Пловдив, РЦ Бургас, РЦ Варна и РЦ Плевен.

V. Финансови показатели на групата

В съответствие с чл.39. т 1 и 2 от Закона за счетоводството групата представя финансови и нефинансови показатели, представящи развитието на групата.

През 2019 г. групата Търговска банка Д продължи да посреща успешно предизвикателствата, свързани с високата конкуренция на банковия пазар. През годината групата Търговска банка Д успя да насочи своята бизнес стратегия основно към:

- продължаване на работата по оптимизиране на управлението на активите и пасивите;
- увеличаване на броя на корпоративните и индивидуалните клиенти и обема на операциите;
- по-нататъшно повишаване на качество и ефективността от предлаганите банкови услуги и продукти, свързани с основните банкови операции – привличане на депозити и предоставяне на финансиране по различни проекти на клиенти;
- оптимизиране и повишаване качеството на кредитния портфейл;
- повишаване на ефективността при управление на риска;
- предоставяне на конкурентно обслужване чрез развитие на информационните технологии.

ОСНОВНИ ФИНАНСОВИ ПОКАЗАТЕЛИ-КОНСОЛИДИРАНИ ДАННИ

Финансови резултати (хил.лв)	2018	2019
Нетен доход от лихви	21 756	24 309
Нетен доход от такси и комисионни	7 960	7 888
Нетен доход от търговски операции	3 502	1 951
Нетна печалба/(загуба) от обезценка на финансови активи	1 653	(297)
Оперативен доход	34 871	33 851
Административни разходи за дейността	(25 860)	(27 205)
Други доходи от дейността, нетно	1 997	2 164
Печалба преди данък върху печалбата	11 008	8 810
Разход за данък върху печалбата	(1 112)	(893)
Нетна печалба за годината	9 896	7 917

Балансови показатели (хил.лв)	2018	2019
Общо Активи	825 194	1 013 762
Предоставени кредити и аванси на клиенти(брутни)	468 431	629 389
Вземания от банки	87 824	116 986
Ценни книжа	117 433	104 732
Задължения към клиенти	701 003	855 169
Задължения към банки	8 290	14 286
Собствен капитал	111 790	136 234

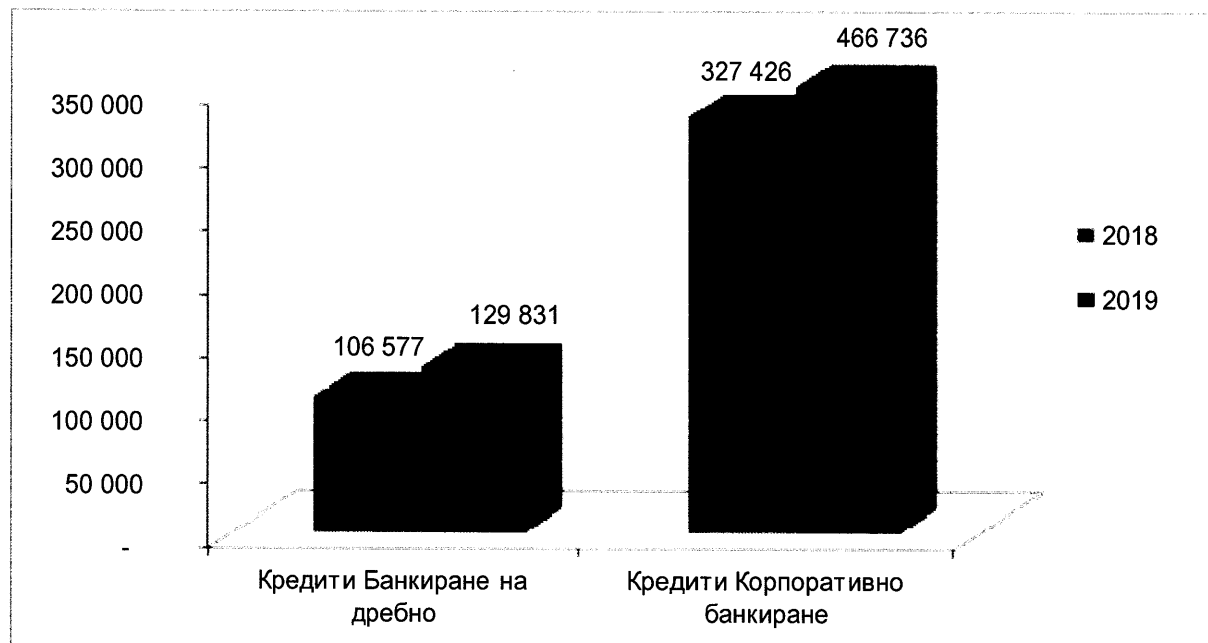
Основни съотношения (%)	2018	2019
Съотношение кредити спрямо депозити	66.8	73.6
Балансови провизии спрямо кредити	8.4	5.9
Нетен лихвен марж	2.6	2.6
Съотношение на обезценка към кредити	0.4	0.0
Възвръщаемост на активите	1.2	0.9
Възвръщаемост на собствения капитал	8.9	6.4
Обща капиталова адекватност	18.74	17.33

През 2019 г. групата отчита печалба преди данъци в размер на 8,8 милиона лева като възвръщаемостта на капитала е 6,4%, а възвръщаемостта на активите 0,9%.

Общият размер на активите на групата Търговска банка Д към края на 2019 година достигна 1 014 милиона лева като отбелязва увеличение спрямо 2018 година от 23%.

Брутният размер на предоставените кредити и аванси на клиенти нараства с 34% или 161 млн. лева на годишна база. Размерът на привлечените средства от клиенти към 31.12.2019 година е 855 млн. лева или увеличение с 22% на годишна база.

Предоставени кредити

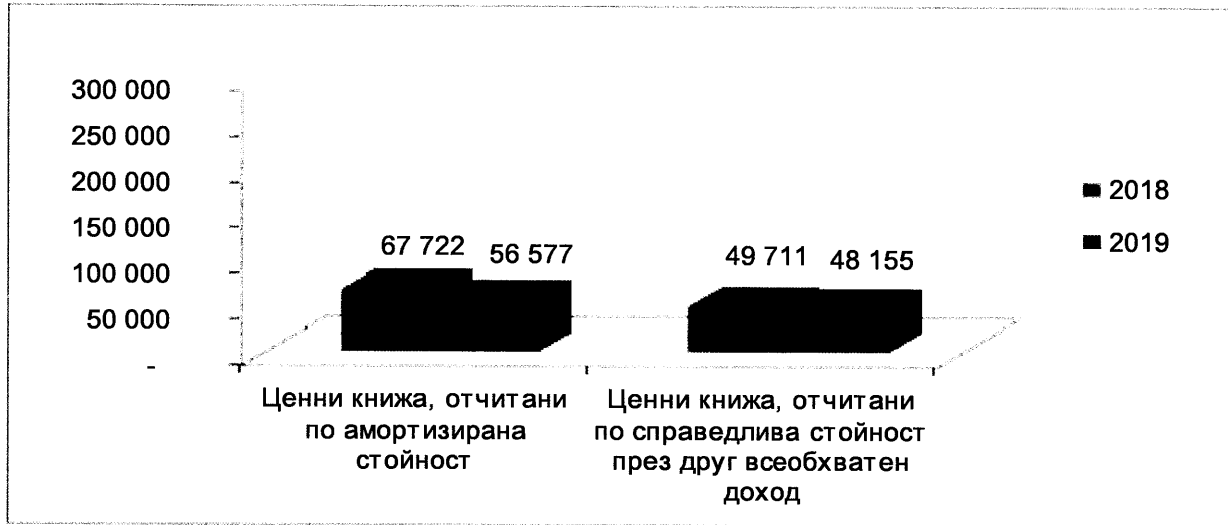
*Корпоративно банкиране включва бюджетни и публични клиенти (изключени съдебни и присъдени)

*Банкиране на дребно включва граждани и малки бизнес клиенти (изключени съдебни и присъдени)

През 2019 година делът на корпоративните кредити на групата представлява 74% от брутния портфейл на Групата. Корпоративният портфейл бележи ръст на годишна база от 43% или 139 млн. лева.

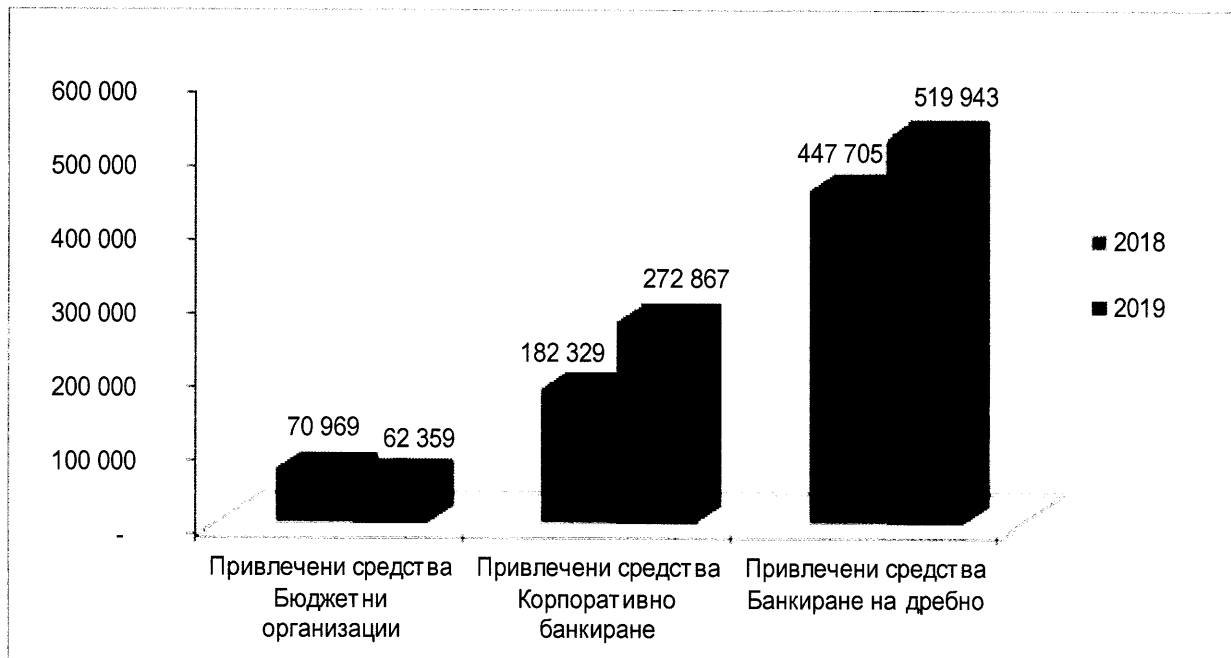
Кредитите Банкиране на дребно нарастват с 22% на годишна база. Потребителските и жилищните кредити бележат ръст съответно 8 млн. лева и 11,7 млн. лева.

Ценни книжа

През 2019 година Банката намалява портфейла си от ценни книжа с 13 млн. лева, като намалението в ценни книжа, отчитани по амортизирана стойност, е в размер на 11 млн. лева и намаление с 2 млн. лева при книжата, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход.

Привлечени средства

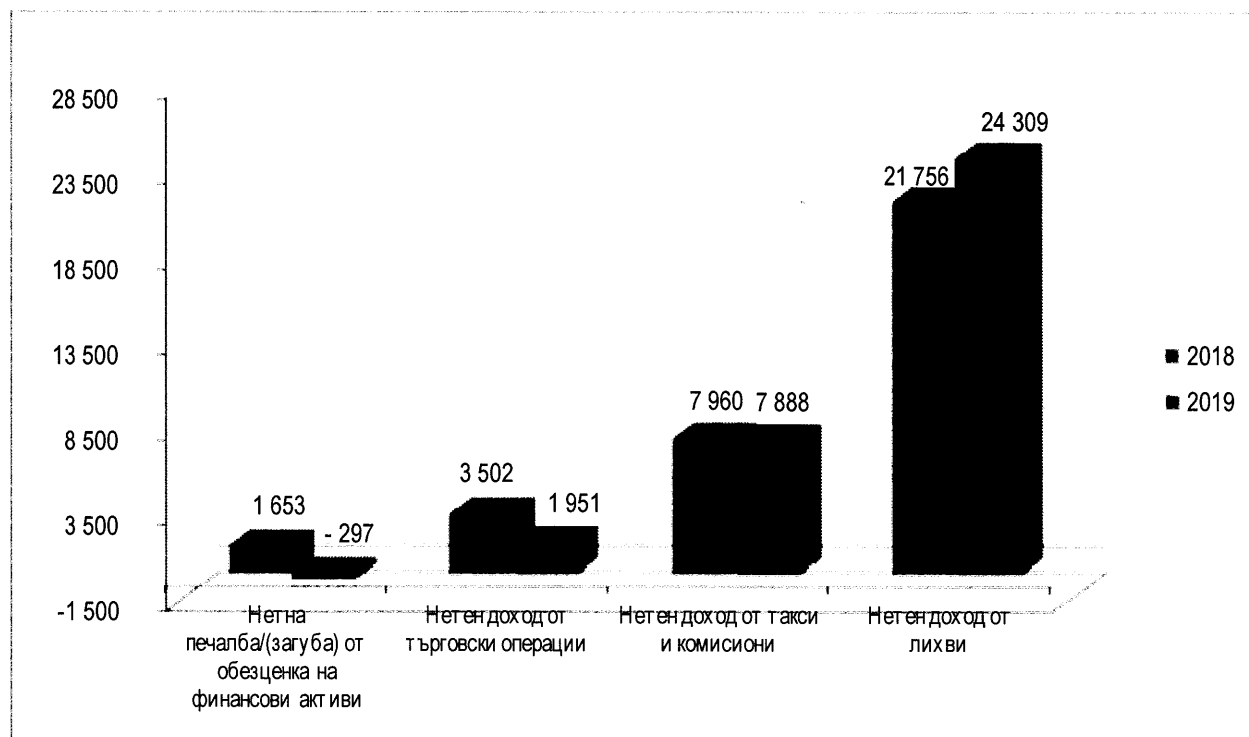
Групата води балансирана политика по отношение на управлението на активите и пасивите, с цел оптимизация на постигнатите резултати.

Привлечените средства в корпоративно банкиране се увеличават на годишна база с 50% или 91 млн. лева.

Привлечените средства от бюджетни организации намаляват с 8,6 млн. лева на годишна база.

Увеличението в привлечените средства Банкиране на дребно на годишна база е 72 млн. лева или 16%.

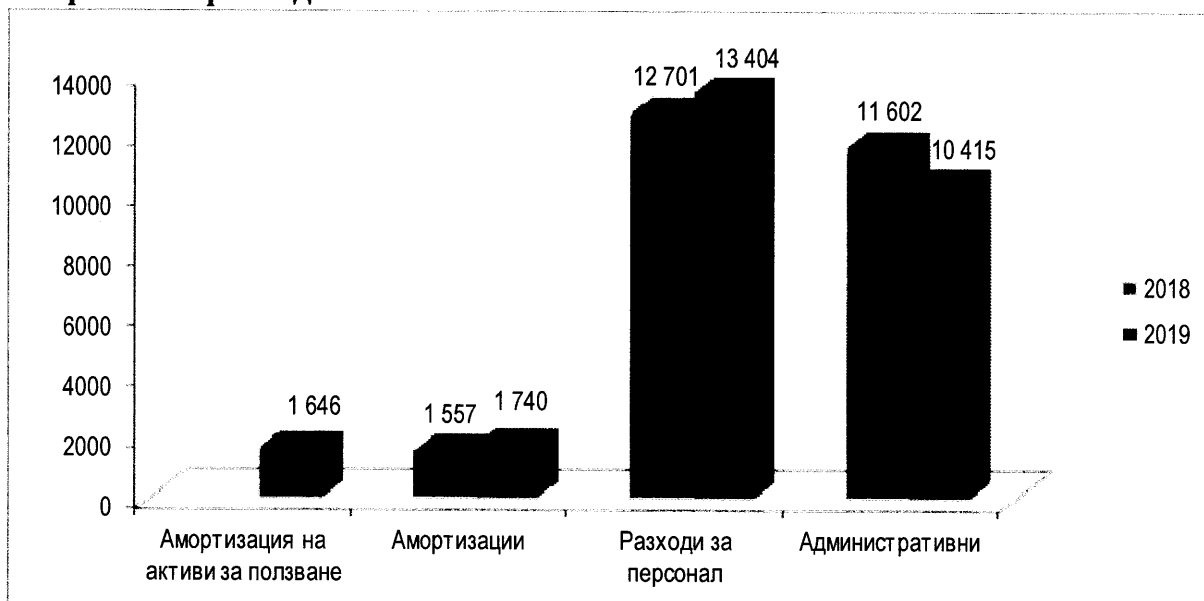
Оперативен доход

Оперативният доход на групата през 2019 година достигна 33,8 млн. лева.

За отчетения период приходите от лихви се увеличават до 24,3 млн. лева., или 12% на годишна база.

Нетният доход от такси и комисионни достига 8 млн. лева, запазвайки нивото си от предходната година.

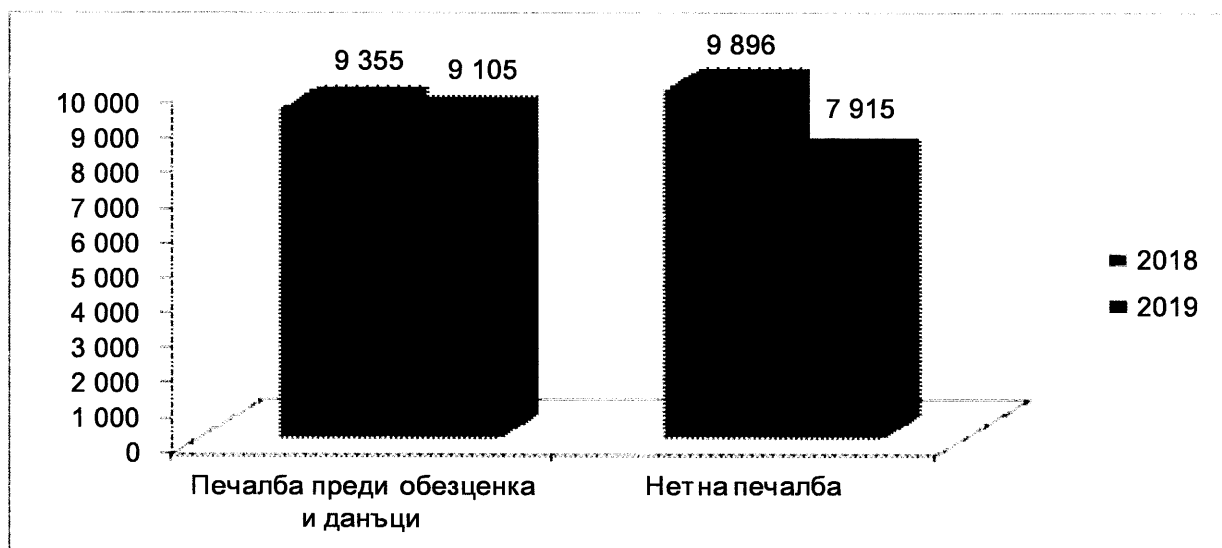
Оперативни разходи

Оперативните разходи нарастват с 5% на годишна база, повлияни от ръст на разходите за персонал и ИТ разходите.

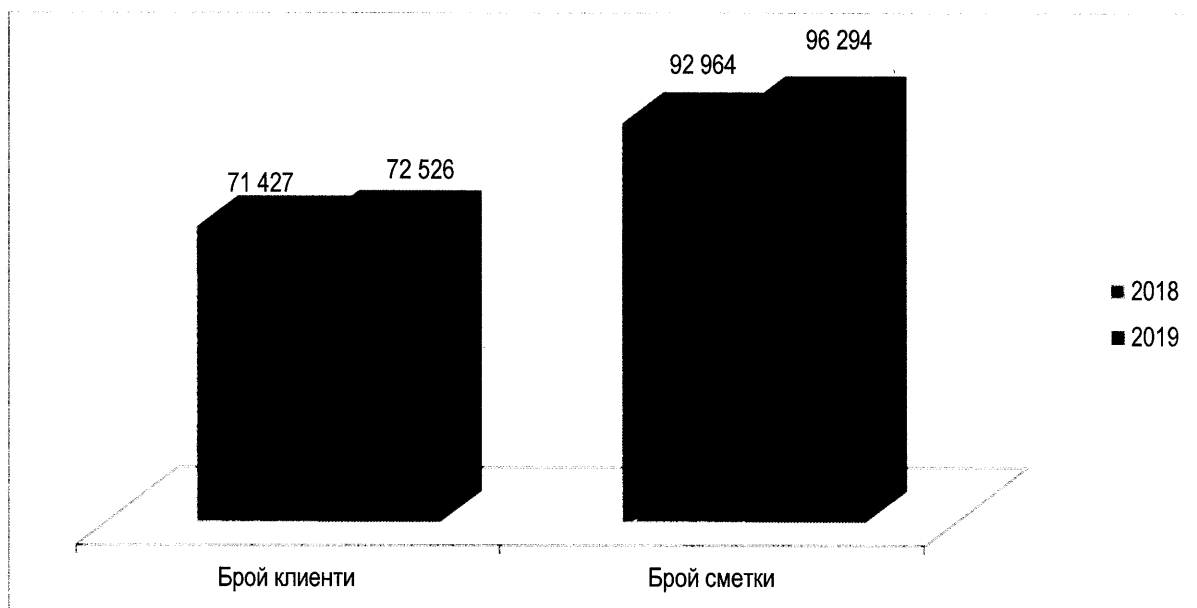
Допълнителни одиторски услуги

Одиторските дружества, извършващи одит на годишния счетоводен отчет на Банката (индивидуален и консолидиран), допълнително ще извършат ангажимент по договорени процедури съгласно МСССУ 4400 и ще издадат Доклад за фактически констатации във връзка с надеждността на системите за вътрешен контрол по чл.76, ал. 7, т.1 от Закона за кредитните институции и Наредба 14, чл. 5 за съдържанието на одиторския доклад за надзорни цели към 31 декември 2019 г. (АФА ООД и Бейкър Тили Клиту и Партньори ООД са издали такъв доклад за Банката и към 31 декември 2018 г. през м. април 2019 г.). АФА ООД допълнително извършва и услуги по преглед за съответствие на преводи на Банката както за 2018 г. (през 2019 г.), така и за 2019 г. (през 2020 г.).

Нетен резултат

Брой клиенти и сметки

VI. Управление на риска

В съответствие с чл.39 т 8 от Закона за счетоводството, групата представя политиката си по отношение на управлението на рисковете и експозицията на групата към съответния риск.

1. Кредитен риск

Кредитен риск и риск от контрагента е текущият или потенциален риск за приходите и капитала, възникващ от невъзможността на длъжника да изпълни изискванията, по който и да е сключен договор с Групата и/или невъзможността да действа в съответствие с договорните условия. Кредитният риск включва транзакционния риск, риска от обезпечението (остатъчен риск), държавния риск и риск от концентрация. Кредитният риск произтича основно от кредитната дейност на Банката, включващи Корпоративно банкиране и Банкиране на дребно. Групата е изложена на кредитен риск, произтичащ от други дейности, като например инвестиции в дългови ценни книжа, търговски дейности, капиталови пазари и други споразумения. Кредитният риск е най-големият риск, пред който Групата е изправена. Той е управляван и се контролира чрез централизиран специални рискови звена в Групата.

Транзакционният риск се отнася до отделните кредити и по същество се оценява вероятността кредитополучател да бъде в състояние да изплати задължението си, както и на крайната загуба в случай на неплатежоспособност на кредитополучателя след като бъде реализирано обезпечението по кредита и бъдат приложени други смекчаващи фактори.

Рискът от обезпечението най-вече се състои от:

- Риск от рязък спад в стойността на обезпеченията;
- Обезпеченията стават неликвидни и непродаваеми;
- Недостатъчни процедури или неизпълнение на правилните стъпки, потвърждаващи приложимостта на договорите за обезпечение във всички относими юрисдикции.

Риск от влошаване на кредитния рейтинг или финансовото състояние на кредитополучател е текущият или потенциален риск за приходите и капитала на Групата, възникващ в следствие на влошаване на финансовото състояние на кредитополучател и/или намаляване на вътрешната или външна кредитна оценка на кредитополучател.

Рискът от концентрация засяга експозициите (преки или непреки), които могат да възникнат в рамките на отделна категория риск или между различни категории риск в Групата и които могат да предизвикат: достатъчно големи загуби, застрашаващи финансовото състояние и/или способността на Групата да поддържа основните си дейности или съществена промяна в рисковия профил на Групата.

Групата определя рискът от концентрация като един от важните потенциални източници на големи загуби, които могат да окажат съществено влияние върху финансовия ѝ резултат и капитала.

Рискът от концентрация се разглежда както от гледна точка на балансовите експозиции на Групата, така и от гледна точка на задбалансовите ѝ експозиции и експозиции, произтичащи от различните финансови инструменти. Рискът от концентрация по актива е тясно свързан с кредитния риск, анализиран и измерван като част от общия процес на управление на кредитния риск, но може да се прояви във всеки друг вид риск.

Групата структурира нивата на кредитния риск, който поема, чрез поставяне на определени лимити за приемлив риск по отношение на един кредитополучател или група кредитополучатели, по отношение на отрасли. Експозицията към банки и финансови институции, се ограничава допълнително чрез подлимити, обхващащи балансовите и задбалансовите експозиции. Ефективната диверсификация на кредитния портфейл на Групата е основен приоритет.

Управлението на специфичния кредитен риск се осъществява от Комитета за очаквани кредитни загуби на банката и се наблюдава от Управителния съвет. Функцията по управление на кредитния риск осигурява прилагането на подходяща политика и съответствието на тази политика със свързаните процедури и контроли за текущо наблюдение на всеки вид кредитна експозиция.

Ръководството на дружеството-майка текущо следи кредитния риск от концентрация на финансовите активи по сектори на икономиката, а така също и по отделни контрагенти на база на утвърдени лимити. Регулаторните лимити и вътрешно банковите лимити за максимални експозиции към едно лице и икономически свързани лица, в т. ч. към банки-контрагенти, се оценяват и анализират периодично. Общата кредитна експозиция към отделен отрасъл като процент от общия кредитен портфейл се проследява периодично и се разглежда от Управителния съвет на Банката.

Максималната експозиция към кредитен риск на Групата, включваща финансови активи, признати в консолидирания отчет за финансовото състояние и условни ангажименти, отчетени задбалансово, е оповестена в *Приложение № 3.1 Кредитен риск* към консолидирания годишен финансов отчет на групата за 2019 г.

2. Пазарен риск

Пазарен риск е рискът, при който стойността на даден инструмент се колебае в резултат на промени в пазарните цени, независимо дали тези промени са причинени от фактори, характерни за отделните инструменти или за техния издател (контрагент), или от фактори, отнасящи се до всички инструменти търгувани на пазара и вероятността, тези промени да повлияят отрицателно на финансовото състояние на Групата. Най-често срещани рискови фактори за пазарен риск са лихвените проценти, валутните курсове,

цените на борсовите стоки, цените на капиталовите съучастия и други пазарни променливи. Пазарният риск може да е функция на един, на няколко или на всички фактори и в много случаи той може да е изключително сложен.

Една от целите на Групата е да се определи нивото на пазарния риск, който институцията е готова да поеме. Рисковият апетит по отношение на пазарния риск следва да се оценява с оглед запазване на капитала на институцията, както и възможността за излагане на други рискове. Основната насока е да се увеличи възвращаемостта, като същевременно експозициите изложени на пазарен риск се поддържат в или под предварително определено ниво.

Групата е дефинирала рисковата рамка по отношение на сделките и инвестициите във финансови инструменти чрез въвеждане на лимити по видове финансови инструменти, лимити по контрагенти, лимити по държави, VaR лимит за портфейла от ценни книжа, лимит за модифицирана дюрация, индивидуални лимити. Бенчмаркът отразява дългосрочната инвестиционна стратегия по отношение на комбинацията от пазарен и кредитен риск, който ръководството е склонно да поеме за постигане на поставените пред групата инвестиционни цели. Управлението на пазарния риск има за цел да:

- предпазва Групата срещу непредвидени пазарни загуби и допринася за стабилността на печалбата чрез независими идентификация, оценка и разбиране на пазарните рискове, присъщи на бизнеса;
- разработване на прозрачна, обективна и последователна информация за пазарния риск, като основа за начина за вземане на решения;
- определят рамката и минималния стандарт за контрол и управление на пазарния риск в цялата група;
- осигуряване на съответствие с нормативните изисквания на местни и чуждестранни регулатори;
- създаване на рамка, която ще позволи на Групата да получи конкурентно предимство чрез основано на риска вземане на решения.

2.1. Лихвен риск

Лихвен риск е текущият или потенциален риск от промяна на дохода и капитала на Групата в резултат на неблагоприятно изменение в лихвените проценти. Той се изразява във възможността приходите на Групата да бъдат намалени или разходите да бъдат увеличени в резултат на настъпили изменения в нивата на основните лихвени скали.

Групата е изложена на лихвен риск, когато лихвената чувствителност на нейните активи не съответства на лихвената чувствителност на пасивите. Посредством управлението на лихвения риск Групата се стреми към стабилизиране на разликата между лихвените приходи и лихвените разходи, с цел осигуряване адекватна

рентабилност и висока стойност, при приемливо ниво на риск. Разглеждането на лихвения риск от гледна точка както на дохода, така и на икономическата стойност е с особена важност. Променливостта на доходите е отправна точка за лихвения анализ, тъй като значително намаление в доходите може да застраши нивото на капиталовата адекватност. Измерването на ефекта върху икономическата стойност (настоящата стойност на очакваните нетни входящи парични потоци в Групата), обаче дава позитивна представа за потенциалните дългосрочни ефекти върху цялостната експозиция на групата. Разликата между лихвочувствителните активи и лихвочувствителните пасиви в отделните матуриретни зони е така наречения метод на дисбаланс или GAP.

В зависимост от конкретните условия се използват следните подходи при управлението на лихвения риск, прилагайки метода на дисбаланса:

- Балансираност - осигуряване на паритет между лихвочувствителните активи и пасиви на Групата;
- Преструктуриране на портфейлите от активи и пасиви при възникването на циклични изменения на лихвените проценти;
- Определяне размера на лихвените проценти, както и техния вид (фиксиран или променлив), по активите и пасивите на Групата в зависимост от тенденциите на развитие на вътрешния и международни финансови пазари.
- Експозицията на Групата по отношение на лихвения риск към 31.12.2019 година е оповестен в *Приложение № 3.2.1. Лихвен риск* от приложенията към консолидирания годишен финансов отчет на Групата към 31.12.2019 г.

2.2. Валутен риск

Валутният риск е риск от настъпване на загуби, свързани с позициите на Групата в чуждестранна валута. Тези позиции предизвикват специфичен риск, произтичащ от равнището на обменния курс на различните видове валути спрямо националната валута. Той се определя от обстоятелството, че когато Групата има открита позиция в чуждестранна валута (активите във валута не са равни на пасивите в същата валута), процесът на преценка на същите формира положителни или отрицателни курсови разлики за Групата. Групата контролира валутния риск чрез стриктен ежедневен мониторинг и система от лимити.

Експозицията на групата по отношение на валутния риск към 31.12.2019 година е оповестен в *Приложение № 3.2.2 Валутен и ценови риск* от приложенията към консолидирания годишен финансов отчет на Групата към 31.12.2019 г.

2.3. Ликвиден риск

Ликвидният риск представлява рискът от невъзможността на Групата да посрещне текущите и потенциалните си задължения, свързани с плащания, когато те са дължими, без да понесе неприемливи загуби.

За да управлява риска, банката поддържа във всеки момент високо ликвидни активи в различни валути. Контролът и следенето на общата ликвидност се извършват текущо от Комитета за управление на активите и пасивите в дружеството-майка (КУАП).

Експозицията на групата по отношение на ликвидния риск към 31.12.2019 година е оповестен в *Приложение № 3.3. Ликвиден риск* от приложенията към консолидирания годишен финансов отчет на Групата към 31.12.2019 г.

3. Операционен риск

Операционен риск е рискът от загуба, произтичаща от неадекватни или не добре функциониращи вътрешни процеси, хора и системи, или от външни събития, в резултат на вътрешни измами, външни измами, неподходящи практики по отношение на заетостта и/или на безопасността на работното място, клиенти, продукти или бизнес практики, повреди или унищожаване на материални/нематериални активи, повреди в ИТ системата, телекомуникациите или други технологии и системи, неизправности или грешки в изпълнението на операции, въвеждане, обработка или доставка. Операционният риск включва ИТ риск, правен риск и риск от неспазване на правилата.

ИТ риск е текущият или потенциален риск за приходите и капитала, възникващ от неадекватни информационни технологии и процеси, в смисъл на цялостност и последователност на информационните потоци и възможността за тяхното управление и контрол, или възникващ от неадекватна ИТ стратегия и политика или от неадекватна употреба на тези технологии в Групата.

Правен риск и риск от неспазване на правилата са текущият или потенциален риск за приходите и капитала, възникващ от нарушение или неспазване на закони, правила, указания, споразумения, препоръчани практики и етични стандарти.

В дружеството-майка функционира и се надгражда актуализирана през 2019г. вътрешна система за анализ и оценка на операционния риск, включваща вътрешно нормативна уредба и специализиран вътрешен орган - Комисията за оценка на рисковите събития, отговорен за координацията на дейностите по управление на операционния риск и подпомагащ процеса за постигане на ефективност и ефикасност на контролната среда в дружеството-майка. Основната цел при управлението на операционните рискове е да опази (съхрани) активите на групата и нейната репутация и да осигури организационна и финансова оптимизация (ефикасност). Управлението на риска следва да гарантира, че се осигурява ефективно прилагане на рисковата рамка и че има добре дефинирани стъпки. Целта е да се подпомогне по-добре процеса на вземане на решения чрез добро разбиране на рисковете и тяхното вероятно влияние. Групата се

стреми да създаде и поддържа системен и последователен подход за идентифициране и управление на риска; да актуализира и надеждно имплементира рамката на риска, в съответствие с най-добрите практики и законодателни изисквания; да предвиди и осигури превенция на рисковете и свеждането им до минимум; да създаде условия за спазване на здравословни, безопасни условия на труд и равно третиране интересите на служителите; да осигури достатъчност на застрахователното покритие и спазване на изискванията за съответствие с действащата нормативна уредба; да предприеме мерки по предотвратяване на щети, загуби, наранявания, смърт, както и намаляване на цената на риска; да осигури начини и възможности за споделяне, повишаване на осведомеността и обучение на всички служители в Групата относно идентифициране на рисковете и тяхното въздействие.

Експозицията на Групата по отношение на операционния риск към 31.12.2019 година е оповестена в *Приложение № 3.5. Управление на собствения капитал* от приложенията към консолидирания годишен финансов отчет на Групата към 31.12.2019 г.

Попечителска дейност

Банката съхранява активи от името на клиентите си в качеството си на инвестиционен посредник. Както е оповестено в Приложение 2.25.5 (Основни положения от счетоводната политика) към консолидирания финансов отчет на Групата, такива активи не се представят в консолидирания отчет за финансовото състояние, защото те не представляват актив на Банката. В приложение 3.4. *Доверени активи на отговорно пазене* към консолидирания финансов отчет е оповестено, че дружеството-майка извършва попечителска дейност в съответствие с изискванията на Наредба 38 на КФН.

VII. Оперативна дейност на групата

1. Корпоративно банкиране

През изминалата 2019 година, в резултат на вече изградената през предходни години гъвкавост и екипност, дирекция Корпоративно банкиране продължи добрите практики, наложени в банката, запази своята ефективност, високо качество и бързина на работа, с цел продължаване развиването на корпоративния портфейл на банката, при поддържане приемливи нива на риск.

В резултат на кредитния процес, портфейлът за среден и голям корпоративен сегмент на банката, в края на 2019г. бележи сериозен ръст от 44% като достигна общ размер от 411,5 млн. лв. /спрямо 285,8 млн. лв. за края на 2018г./.

Разпределението на портфейла между голям и среден сегмент е в пропорция 45%/55%. В числа, разпределението е както следва:

- Големи корпоративни клиенти – 185 млн. лева

- Средни корпоративни клиенти – 226.5 млн. лева

Разпределението между двата сегмента бележи промяна, спрямо изминалия период, но се запазва приоритетната позиция на средния сегмент, което кореспондира с политиката за диверсификация на риска и недопускане на големи концентрации. Успоредно с постигане на задоволителен ръст, групата продължава да поддържа умерено ниво на риск апетит, без да се наблюдават необичайни и неуправляеми влошавания в качеството на портфейла.

Корпоративният портфейл на ТБ Д АД е концентриран основно в сектор “Търговия”, с дял на концентрация от 22% в този портфейл, следван от сектор “Земеделие” (18%), сектор “Строителство” (12%), сектор “Финанси и застраховане” (14%) и производство (6%). Добрата диверсификация защитава Банката от неблагоприятни промени в състоянието на съответните индустрии, които могат да застрашат качеството на целия портфейл. Освен това, разнообразният клиентски профил позволява да се проследи икономическото представяне в много на брой икономически сектори, със събиране на данни от основните участници, получаване на справки за нови перспективни клиенти, бързо проверяване на пазарния потенциал и др.

С цел запазване и увеличаване кредитите на земеделски производители срещу очаквани субсидии за следваща земеделска кампания, продължава актуализирането на продукта: земеделски кредит срещу субсидии, със съблюдаване новите възможности, правила и законодателни промени, с цел оптимизиране на процесите и правомощията за взимане на решение. Със създадения продажбен инструмент – калкулатор максимално се улеснява продажбата и изчислява размера на допустимото финансиране.

През изминалата 2019г., в съответствие с натиска на пазара и на регулациите от Европейския съюз, продължихме да анализираме приходите от такси и комисиони на банката, като се предлагаша промени за постигане на по-висока доходност, при запазване на добро позициониране на пазара.

През цялата година тенденцията на намаляване и задържане на ниски стойности на лихвените нива по депозитни и спестовни продукти на всички участници в бизнес процесите в страната, включително и корпоративния бизнес, се запази.

С цел скъсяване времето за вземане на решения и усвояване на одобрените кредитни предложения, Корпоративно банкиране редовно извършва детайлен анализ на времевия график на предложенията – от първи разговори и постъпване на молба от страна на клиента до финално подписване на договори за кредит и усвояване. Създадена е организация за ежедневен мониторинг на кредитния процес.

За предстоящата 2020 година дирекция Корпоративно банкиране си поставя още по-амбициозни цели. Успоредно с увеличаването на обемите, през предстоящата година ще работим и по цялостно изпълнение на поставените планове за нетна лихвена доходност и кръстосани продажби на съществуващи и нови потенциални клиенти на Групата.

За постигане на горепосочените цели, екипът на дирекция Корпоративно банкиране, ще се ръководи както от предоставяне на висококачествено и гъвкаво обслужване на текущите си клиенти, които се очаква през предстоящата 2020 година допълнително да разрастват своите бизнес начинания, така и от привличане на клиенти, ползващи разнообразни банкови продукти, с потенциал за транзакционен бизнес. Ще поставим акцент върху нарастване броя на продуктите, ползвани от един клиент и повишаване интензитета на банкиране от страна на клиентите. Планирани са разработки на нови продукти – пакети за корпоративни клиенти, както и нов стандартизиран продукт за финансиране срещу земеделска техника. Секторите, с добри перспективи и възможности за развитие през 2020 година, които Корпоративно банкиране ще таргетира, са програми по субсидии, свързани със селското стопанство, хранително-вкусова промишленост, инфраструктурни програми, проекти, обслужващи сектор химическа и фармацевтична индустрия, енергетика, както и земеделски производители – клиенти с история в банката. Традиционно, Корпоративно банкиране ще развива добрия си опит и практики в сектори строителство и туристически бизнес, където има доказани постижения.

2. Банкиране на дребно

През 2019 г. в Банката продължи успешното развитие на сегмент Банкиране на дребно, като едновременно с това се утвърди и подобри продажбено-ориентирания модел на клоновата мрежа, чрез създаването на Стандарти за обслужване на клиенти в Търговска банка Д АД. С въвеждането и прилагането на единен модел за работа с клиентите, се фокусирахме върху качеството на обслужване и повишаване на степента, на удовлетвореност. Основните цели, на банката, през годината бяха свързани с привличане на нови и запазване на съществуващите клиенти. Моделът позволи на служителите по-добре да съчетават обслужването на съществуващите клиенти с проактивни продажби на нови продукти и услуги и създава условия за привличане на нови клиенти, чрез разнообразни продажбени кампании и маркетингови инициативи. През изминалата година бе увеличен броят на ново отпуснатите кредити при високо ниво на качество на кредитния портфейл. Постигнахме годишно нарастване на кредитния портфейл в Банкиране на дребно в размер на 22%, а на привлечените средства с 16%.

Пазарът на кредитни продукти за физически лица се характеризираше с умерен и балансиран ръст в основните продуктови линии- жилищни и потребителски кредити, и засилена конкуренция от страна на банковите и финансовите институции. С цел запазване на добър ритъм на продажби и увеличаване на кредитния портфейл приложихме мерки и кампании, които бяха свързани с намаляване на лихвените нива по основните видове кредити и предлагане на специални оферти за отделни групи клиенти, с които се целеше и увеличаване на кръстосаните продажби.

С цел подпомагане на продажбите на различни продукти за физически лица, през годината, бяха реализирани общо шест кампании: кампания за привлечени средства, кампания за пакетни програми и четири търговски инициативи за кредитните продукти - две кампании за жилищни кредити и две кампании за потребителски кредити. Всички посочени търговски инициативи бяха подкрепени от рекламни кампании. При жилищните кредити реализирахме нарастване с 11,43 млн. лева или 29%, при потребителските кредити - с 8 млн. лева или 24%, при привлечените средства 58,9 млн. лв. или 16%, при пакетните програми - ръст 2 628 броя или 386%, спрямо предходната 2018г.

През годината продължихме активното налагане на бранда на Банката и позиционирането ѝ в областта на жилищното и ипотечното кредитиране. Проведохме срещи-презентации със съдействието на Национално сдружение на недвижимите имоти и Инвестор БГ. Засилен бе фокуса на работа с кредитни посредници и чрез сдружения с широко представителство на бизнеса в различни сфери. Тези срещи бяха организирани с цел презентиране на условията на жилищните кредити пред настоящи и потенциални партньори/посредници в градовете със засилен интерес, в областта на жилищното кредитиране. Благодарение на партньорството на НСНИ и Инвестор БГ реализирахме срещи - презентации в Стара Загора, Благоевград, Велико Търново, Варна, Бургас, Плевен и Русе.

През годината продължиха усилията ни за подобряване на процесите и продуктите.

През 2019г. промените в лихвените нива по привлечени средства не бяха динамични, но продължи тенденцията за намаляване на лихвите.

За осигуряване на необходимия за Банката привлечен ресурс през 2019 г. беше пуснат депозитен продукт Предимство за физически лица, който предложихме при промоционална лихва за привлечени нови клиенти и „нови пари“ за Банката.

През 2019 г. Банката работи активно за въвеждане на нова услуга за неприсъствено привличане и идентифициране на нови за банката клиенти. Работихме по въвеждане на нов депозитен продукт „Онлайн депозит“ за продажба през корпоративния сайт на Банката, като се осигури възможността за дистанционна идентификация на нови клиенти, подписване на документи чрез електронен подпис и последващ пълен достъп до активно онлайн банкиране. Продуктът беше приет отлично от клиентите.

Банката постигна допълнително намаление на цената на депозитния ресурс с 0,1% спрямо декември 2018 г. чрез ефективното управление на депозитите на продуктово ниво.

През последното тримесечие на 2019 г. работихме по въвеждане и изпълнение на Регламент (ЕС) 2019/518 на Европейския парламент по отношение на изравняване на таксите за получени и наредени валутни преводи в евро за ЕИП с размера на таксите на левовите преводи.

През 2019г. в сегмент Малък бизнес реализирахме ръст на кредитния портфейл в размер на 12%.

Търговският фокус през годината се насочи върху привличането на нови бизнес клиенти с добър финансов профил, чрез по-ниски нива на лихви, такси и комисиони.

Акцентът в кредитирането бе насочен към развитие на портфейла от кредити на малки предприятия с висок потенциал и агробизнес клиенти. Паралелно с финансирането на този профил клиенти разширихме и обхвата от ползваните от тях продукти и услуги.

През 2019г. година продължихме да утвърждаваме позицията на Банката и да развиваме партньорства със земеделските стопани, чрез създаването на цялостни решения за банково обслужване на този тип клиенти и провеждане на срещи презентации пред тях.

Привлечените средства по разплащателни сметки и депозити от клиенти Малък бизнес компании нараснаха с 21% на годишна база.

През второто тримесечие предложихме в продажба търговска инициатива за продажба на пакетни програми за клиенти малък бизнес, с цел стимулиране на увеличението на транзакционния бизнес, с приоритет на операциите през интернет банкиране. Увеличението на продажбите при пакетните програми ръстът е 403%, спрямо предходната 2018 г.

През 2019 г. отново се наблюдава устойчив ръст на клиентите, които ползват услугата за отдалечено банкиране Д Банк Онлайн. За една година потребителите на платформата за интернет банкиране са нараснали с над 12 % , като преобладаващият дял продължава да е на физическите лица. За да отговаря на потребностите на клиентите услугата непрекъснато се развива и подобрява, като през годината бяха планирани и успешно осъществени редица доработки, засягащи различни аспекти от нейната функционалност. Бяха оптимизирани процесите по регистриране на нови потребители и управлението на съществуващи, като така се повиши бързината на обслужване.

Като част от стратегическите приоритети за дигитализация, банката финализира работата по проект за онлайн продажба на депозити, чрез неприсъствена идентификация, като възможност за набиране на нови клиенти. В допълнение, процесът предоставя и достъп до услугата за отдалечено банкиране Д Банк Онлайн, чрез която новите клиенти могат да банкират пълноценно от разстояние, използвайки все по-широка палитра от продукти и услуги достъпни дистанционно.

Друга стъпка в посока надграждане на функционалността и сигурността на платформата Д Банк Онлайн и в същото време изпълнение на регулаторните изисквания за задълбочено удостоверяване на идентичността на потребителите, бе имплементирането на новото средство за електронна идентификация Д Токен. Приложението се ще предлага за най-популярните платформи Android и iOS и се очаква да бъде налично за инсталиране през първото тримесечие на 2020 г. Внедряването на

мобилна апликация за софтуерен токен е първата крачка в процеса по развитие на приложения за смарт устройства, като банката вече работи активно и по Д Мобайл – усъвършенствана персонализирана платформа за мобилно банкиране, включваща богата гама от функционалности, интуитивен дизайн и безкомпромисна сигурност, за най-доброто потребителско преживяване.

През 2019 година Банката следва успешно одобрената стратегия за развитие на картовия бизнес, с цел задоволяване на потребностите на клиентите и оптимизиране на процесите.

3. Публични клиенти

Като част от структурата на Търговска Банка Д АД, отдел Публични клиенти и финансови институции (ПКФИ) осъществява взаимоотношенията на Банката с бюджетни клиенти и търговски дружества с преобладаващо държавно и/или общинско участие в капитала, явяващи се възложители по смисъла на Закона за обществените поръчки, Правилника за реда за упражняване правата на държавата в търговските дружества с държавно участие в капитала или други приложими актове, регламентиращи правния ред по осъществяване на публичните процедури. Целите пред Отдела за 2019 г. бяха постигане на ръст в този сегмент както по отношение на кредитен портфейл и привлечен ресурс, така и по отношение на клиентската база като брой и обеми.

Предвид законодателните промени, по силата на които кредитните сделки отпаднаха от приложното поле на Закона за обществените поръчки, усилията на екипа се насочиха към изработване на нови способи за изпълнение на заложените цели. Като допълнителен аспект на развитие специални усилия бяха положени по отношение разширяване на потенциала за бизнес чрез изкупуване на вземания (цесии) и други кредитни инструменти.

Увеличението на клиентската база от публични и бюджетни клиенти, освен към обемите на специфичния за отдела бизнес, предоставя възможност и за повишаване ръста на продажби на продукти както на физически лица (на персонала на всички наши клиенти), така и на юридически лица (техни доставчици и контрагенти). Чрез активното участие в процедурите за избор на финансови институции за комплексно банково обслужване на публичните и бюджетни възложители, се създават реални предпоставки за нарастване на обемите и в другите сегменти на банковия бизнес като например обслужването на служителите им в пълната гама продукти за индивидуални клиенти – сметки, картови продукти, депозити, кредити, инвестиционни услуги и др.

През 2019 г. Отделът преизпълни заложените обеми по отношение и на кредитирането и на привлечения ресурс в условията на динамично променящ се ценови пазар.

През 2019 г. звеното успя да организира и реализира участието на Банката във всички процедури, по които се явяваше допустим участник, като бяха спечелени повече от половината от тях.

4. Финансови пазари и инвестиции

През изминалата 2019 финансова година в Дирекцията продължава работа по текущите задачи в качеството ѝ на трейдър на банката по осигуряване на ликвидност и инвестиране на свободните средства.

Дирекцията осигурява оперативната ликвидност, необходима за текущите разплащания чрез сделки на паричния пазар.

През 2019 г. Дирекцията продължи да поддържа относително висок портфейл от ценни книжа, като към края на отчетния период общият обем на притежаваните от групата ценни книжа е около 105 млн. лв. Бяха заместени падежиращите емисии ценни книжа с нови покупки, като банката поддържаше обем от инвестиции с 20 млн. лв. повече от планираните 85 млн. лв. Намалена беше дюрацията и съответно общата рискова експозиция на портфейла.

Поради високата ликвидност банката поддържаше и повече депозити на паричен пазар от заложените в бюджета.

В областта на валутната търговия 2019 г. също беше много успешна, нетният резултат от тази дейност възлиза на 2 млн. лв.

През изминалата година Дирекцията продължи работата по обслужване на клиенти в качеството ѝ на инвестиционен посредник.

През изминалата 2019 г. един от основните приоритети на Дирекцията беше приключването на автоматизацията по Проекта MIFID II и MIFIR II.

През изминалата година ДФПИ постигна планираното развитие на дейността и успя да реализира очакваните резултати, като в основната си част преизпълни бюджетните показатели.

5. Д Застрахователен брокер ЕООД

През 2019 г. дъщерното дружество е сключило 2 251 броя застрахователни договора в „Общо застраховане“ и „Живото застраховане“.

Общо записан премиен приход през 2019 година е в размер 1 211 хил. лева.

Реализираните комисиони по сключените застрахователни договори са 239 хил. лв.

Д Застрахователен брокер има сключени договори със следните застрахователни компании:

- ЗАД „Алианц България“
- ЗАД „Армеец“

- ЗАД „Булстрад ВИГ“
- ЗАД „България“ АД
- „ДЗИ ОЗ“ АД
- „Дженерали застраховане“ АД
- „Евроинс“ АД
- ЗК „Лев Инс“ АД
- „ОЗК“ АД
- ЗК „Уника“ АД
- ЗД „Бул Инс“ АД
- ЗК „Уника Живот“ АД
- ЗАД „Булстрад Живот“
- „ДЗИ Живот“ АД

За 2019 г. е отчетена нетна счетоводна печалба в размер на 109 хил. лева (2018 г.: 62 хил. лв.).

6. Д Лизинг ЕАД

Дъщерното дружество Д Лизинг ЕАД предоставя лизингови услуги както на клиенти на групата Търговска банка Д, така и на външни за групата клиенти.

Като търговско дружество една от целите на Д Лизинг ЕАД е да извършва дейност по предоставяне на финансиране при максимално пазарни и ефективни условия, така че да формира печалба за своя акционер, като в същото време отговаря на постоянно променящите се очаквания на своите клиенти. Стремещт е непрекъснато да се развиват и актуализират предлаганите продукти и услуги, и по този начин лизинговото дружество да се превърне в разпознаваема финансова институция на лизинговия пазар в България и да обогати продуктовата гама предлагана в групата Търговска банка Д.

Към 31.12.2019 г. активите на дъщерното дружество са в размер 10 823 хил. лева. Дружеството е предоставяло финансиране на целевите си групи под формата на финансов лизинг на стойност 10 469 хил. лв.

Пасивите на Дружеството представляват основно задължения по сключени договори за кредит с Търговска банка Д АД в размер на 6 637 хил. лева и с Българска Банка за Развитие в размер на 2 936 хил. лева. Последните са усвоени по програма „Лизинг Лайн“, с подкрепата на Европейския инвестиционен фонд и „Европейския механизъм за микрофинансиране на „Европейския съюз“.

7. Д Имоти ЕООД

Д Имоти- предметът на дейност включва покупко-продажби на недвижими имоти, проектиране, обзавеждане и строеж на недвижими имоти с цел продажба, отдаване под наем.

Към 31.12.2019 г. активите на Дружеството са на стойност 11 344 хил. лева. Пасивите представляват търговски задължения в размер на 26 хил. лева.

VIII. Планове за развитие

В съответствие с чл.39 т.4 от Закона за счетоводството Групата представя очакваното стратегическо развитие през 2020 година.

През 2020 година Групата предвижда да насочи усилията си към :

- Устойчив ръст и развитие на дружеството-майка и неговите дъщерни дружества;
- Поддържане на имидж на сериозен играч на банковия пазар;
- Интензивното прилагане на продажбено ориентиран бизнес модел в клонова мрежа с фокус върху доброто познаване на клиентите и техните потребности;
- Осъществяване на пълна синергия между Корпоративно банкиране и Банкиране на дребно, активизиране на кръстосаните продажби;
- Актуализиране и допълване на продуктовата гама съобразно пазарните трендове;
- Създаване и поддържане на устойчива връзка с клиентите, изграждане на лоялност и добавена стойност;
- Опростяване и дигитализация на основните процеси във фронт офис и бек офис;
- Инвестиции в техническа и апликационна инфраструктура;
- Инвестиции в създаването на софистицирани скоринг и рейтинг модели за оценка на кредитоспособността на кредитоискателите.

IX. Събития след датата на финансовите отчети в съответствие с чл. 45 във връзка с чл. 39 т. 3 от закона за счетоводството

Разпространението на пандемията COVID-19 в световен мащаб оказва влияние върху редица сектори на икономиката, доколкото под карантина се поставят глобални индустриални райони и цели държави. На 13 март 2020 г. в България е въведено извънредно положение. В страната са въведени строги противоепидемични мерки и ограничения имащи за цел да лимитират социалните контакти и да ограничат разпространението на вируса. Това води до нарушаване на нормалната икономическа дейност почти на всички стопански субекти в България.

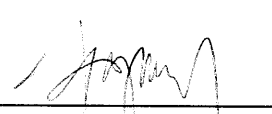
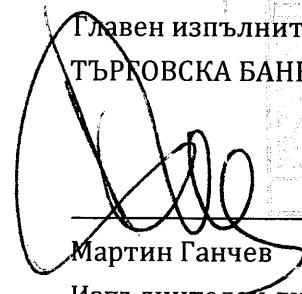
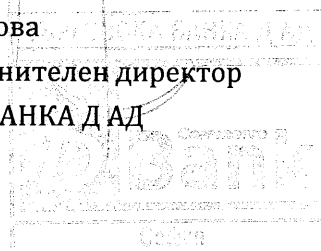
Поради непредсказуемата динамика на COVID-19, обхватът и ефектите върху бизнеса на Групата, респ. за нейната бъдеща дейност, активи и пасиви, е сложно и практически невъзможно да бъдат оценени с точност на този етап, но очакването е, че пандемията може да окаже директно негативно влияние върху кредитната активност и върху качеството на вече отпуснати кредити и на оценката на определени ценни книжа и имоти. Първоначалната оценка на ръководството е, че не са идентифицирани обстоятелства и фактори, които да поставят под въпрос валидността на принципа-предположение за действащо предприятие на групата.

В съответствие с мерките, предприети от Правителството на страната и от Управителния съвет на Българска народна банка, ръководството на групата е предприело бързи мерки за реакция на кризисната ситуация, целящи запазването здравето и живота на служители и клиенти, както и мерки за подкрепа на бизнес позициите на своите клиенти, свързани със запазване качеството на кредитния портфейл. Създадена е оперативна кризисна група. Предприетите до момента мерки за ограничаване негативните последици върху дейността на групата, са:

- провеждане на множество информационни и разяснителни кампании относно начините на предпазване от заразяване с COVID-19;
- предоставяне на лични защитни средства както на своите служители, така и на клиентите, посещаващи банковите офиси;
- създаване на организация на работа на служителите си по график от различни локации на банката и от вкъщи;
- облекчаване на процеса по предоговаряне на кредитните експозиции на клиентите;
- ежедневно наблюдение на кредитния портфейл за експресна индикация на проблеми при кредитополучатели и спешно разработване на мерки за реакция и управление на рисковете;
- възможност за удължаване срока на револвиращи кредити;
- ежедневно наблюдение на пазарите на ценни книжа и прогнозите за тях с цел предприемане на конкретни мерки, ако е необходимо;
- текущо наблюдение на пазарите на имотите и прогнозите за тях.

След датата на изготвяне на отчета не са настъпили други събития, които да имат ефект върху финансовите отчети на групата към 31.12.2019 година.

Дата: 30 март 2020

_____
Анна Аспарухова
Главен изпълнителен директор
ТЪРГОВСКА БАНКА Д АД
_____
Мартин Ганчев
Изпълнителен директор
ТЪРГОВСКА БАНКА Д АД

ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА КОРПОРАТИВНО УПРАВЛЕНИЕ

Групата Търговска банка Д (групата) се състои от Търговска банка Д АД (дружество-майка/банката) и нейните три дъщерни дружества – Д Лизинг ЕАД, Д Застрахователен брокер ЕООД и Д Имоти ЕООД.

Състав и функциониране на административните, управителните и надзорни органи и техните комитети

Дружество майка

Търговска Банка Д АД има двустепенна форма на управление. Общото събрание на акционерите избира Надзорен съвет, който от своя страна избира членовете на Управителния съвет, Главен изпълнителен директор, Изпълнителните директори.

Роля и отговорности на **Ръководния орган** в лицето на **Надзорния съвет и на Управителния съвет**.

Ръководният орган носи крайната и цялата отговорност за Банката и определя, упражнява контрол и носи отговорност за прилагането на организационните правила и регламентиращи вътрешно управление в Банката, което гарантира нейното ефективно и разумно управление.

Задълженията на ръководния орган са ясно определени, като се прави разграничение между задълженията на Управителния съвет - управленската (изпълнителната) функция и на Надзорния съвет - надзорната (неизпълнителната) функция.

Отговорностите и задълженията на Надзорния съвет и на Управителния съвет са представени подробно в следните документи.

- Устава на Търговска банка Д АД;
- Правила за обхвата на правомощията и отговорностите на администраторите и на лицата, заемащи ключови позиции в банката;
- Правила регламентиращи реда за вземане на решения в Търговска банка Д АД;
- Правилник за работата на Управителния съвет на Търговска банка Д АД, одобрен от Надзорния съвет на Търговска банка Д АД;

- Устав на Д Лизинг ЕАД;
- Устав на Д Застрахователен брокер ЕООД;
- Устав на Д Имоти ЕООД.

Всички членове на ръководния орган са напълно запознати със структурата и отговорностите на ръководния орган, както и с разделението на задачите между различните звена на ръководния орган и неговите комитети. С цел да се разполага с подходящи механизми за контрол и противодействие, вземането на решения не трябва да бъде доминирано от един член или от малка подгрупа членове. Надзорната и управленската функция на ръководния орган следва да си взаимодействат ефективно. Двете функции следва да предоставят една на друга достатъчно информация, която да им позволява да изпълняват съответните си роли.

Ръководният орган носи отговорност за определяне, одобряване и контролиране прилагането на:

- цялостната бизнес стратегия и ключовите политики на институцията в приложимата правна и регулаторна рамка, като се отчитат дългосрочните финансови интереси и платежеспособността на Банката;
- цялостната стратегия за риска, включително рисковия апетит на институцията и нейната рамка и мерки за управление на риска, за да се гарантира, че ръководният орган отделя достатъчно време за проблемите, свързани с риска;
- адекватно и ефективно вътрешно управление и рамка за вътрешен контрол, която включва ясна организационна структура и добре функциониращи независими звена за вътрешно управление на риска, нормативно съответствие и одит, които имат необходимите правомощия, статут и ресурси, за да изпълняват своите функции;
- размера, вида и разпределението на вътрешния и регулаторния капитал, за да обхванат адекватно рисковете на Банката;
- цели за управление на ликвидността на Банката;
- политика за възнаграждения, която да е в съответствие с приложимото законодателство;
- правила, целящи да гарантират, че индивидуалните и колективните оценки на пригодността на ръководния орган се извършват ефективно, че

съставът и планирането на приемствеността на ръководния орган са подходящи и че ръководният орган изпълнява функциите си ефективно;

- подбор и процедура за извършване на оценка на пригодността за лица, заемащи ключови позиции;
- правила, целящи да гарантират вътрешното функциониране на всеки комитет на ръководния орган, когато бъде създаден, които предоставят подробна информация за:
  - ролята, състава и задачите на всеки от тях;
  - подходящ информационен поток, включващ документацията относно препоръките и заключенията, и нивата за докладване между всеки комитет и ръководния орган, компетентните органи и други страни;
- култура на поемане на риск, която се отнася до осведомеността за риска и поведението по отношение поемането на риск на институцията;
- корпоративна култура и ценности, които насърчават отговорно и етично поведение, включващи кодекс за поведение или подобен инструмент;
- политика по отношение на конфликти на интереси на институционално равнище и за персонала;
- правила, целящи да гарантират надеждността на системите за счетоводна и финансова отчетност, включително гарантиращи финансовия и оперативен контрол и спазването на правните изисквания и съответните стандарти.

Ръководният орган осъществява контрол върху процеса на оповестяване и комуникация с външни заинтересовани страни и компетентни органи.

Всички членове на ръководния орган са информирани за цялостната дейност, финансовото състояние и състоянието на институцията по отношение на риска, като се има предвид икономическата среда, както и за взетите решения, които оказват значително въздействие върху дейността на институцията.

Главен изпълнителен директор - осъществява контрол върху цялостната дейност на Банката и дейността на останалите Изпълнителни директори и членове на УС. Отговаря за въвеждането на взетите решения от УС и НС.

Изпълнителни директори и Членове на УС - организират работата по правилното прилагане на възприетата политика по управлението на рисковете и спазването на

утвърдените лимити за дейностите, за които пряко отговарят, контролират работата на отделните структурни звена по отношение анализа и оценката на риска.

Комитети към Ръководния орган на Банката

В банката функционират комитети, които подпомагат дейността на Ръководния орган на банката.

Всеки комитет изпълнява своята работа на база Правила за своята дейност, който са приети от Управителния съвет и одобрени от Надзорния съвет.

Комитети към Надзорен съвет

Надзорният съвет на банката изпълнява функциите на **Комитет по риска**, като съветва и дава указания на Управителния съвет на банката във връзка с цялостната текуща и бъдеща стратегия по отношение на риска и склонността на банката към поемане на риск и подпомага контрола върху изпълнението ѝ от висшия ръководен персонал. Надзорният съвет, като Комитет по риска, може да използва човешки и други ресурси, които счита за необходими и подходящи с оглед осъществяване на неговата дейност, включително външни експерти за получаване на консултации. Надзорният съвет изпълнява функциите на Комитет по риска, съгласно изискванията на Закона за кредитните институции и Наредба 7 на Българската народна банка за организацията и управлението на рисковете в банките. При изпълнение на своите функции като Комитет по риска, Надзорният съвет се придържа към предварително приети правила за работа на Надзорния съвет като Комитет по риска.

Надзорният съвет на банката изпълнява функциите на **Комитет по подбор** и организира и осъществява дейността си в съответствие с разпоредбите на Закона за кредитните институции, Регламент (ЕС) № 575/2013 г. и Наредба № 20 на Българска народна банка за издаване на одобрения за членове на управителния съвет (съвета на директорите) и надзорния съвет на кредитна институция и изисквания във връзка с изпълнение на техните функции.

Надзорният съвет на банката изпълнява функциите на **Комитет по възнагражденията** съгласно изискванията на Закона за кредитните институции и Наредба 4 на Българската народна банка за изискванията към възнаграждения в банките.

Одитен комитет – Функционира съгласно разпоредбите на Закона за независимия финансов одит. Одитният комитет наблюдава процеса на финансово отчитане, с което се осигурява прозрачност, вярно и честно представяне на финансовите отчети на Банката. Наблюдава ефективността на вътрешния контрол на Банката, вътрешната контролна система и системата на управление на риска.

Комитети, постоянно действащи органи към Управителния съвет

Комитет за управление на активите и пасивите - орган за управление на ликвидността, компетентен да подготвя планове за действие в случаи на непредвидено изтичане на парични средства, дължащо се на неочаквани събития или неблагоприятни обстоятелства, като отчита възможното въздействие на алтернативни сценарии по отношение на Банката или на пазара като цяло, както и комбинация от тях; извършва текущ контрол и анализ на капиталовата адекватност на Банката и при необходимост предлага на УС проект на решение за промяна на структурата на активите и пасивите и възможностите за диверсификацията им; разглежда всички политики, правила, процедури и лимити отнасящи се до управлението на всички видове риск и ги предлага за одобрение на Управителния съвет, анализира текущото състояние на активите и пасивите на “Търговска банка Д” АД, наблюдава, рисковете свързани с управление на ликвидността на Банката и пазара на финансови инструменти и предлага конкретни мерки в случай на отклонение от приетите лимити или при извънредни ситуации.

Кредитен комитет - постоянно действащ колективен орган, чиято основна дейност е насочена към оценка на кредитния риск, произтичащ от конкретни кредитни сделки или обща кредитна експозиция на лице или група свързани лица и одобрение на параметрите по тях в рамките на своите компетенции, като със своите предложения и решения съдейства за увеличаване на кредитния портфейл чрез ефективен подбор на кредитните сделки. Анализира качеството на кредитния портфейл и тенденциите в неговото развитие.

Комитет за определяне на очаквани кредитни загуби - специализиран консултативен и контролен орган към УС на Банката, чиято основна дейност е насочена към минимизиране на риска от загуби на Банката, посредством системата за наблюдение, оценка, класифициране и провизиране на рисковите експозиции; определяне на очаквани кредитни загуби, съгласно МСФО 9 и категоризиране на рисковите експозиции, съгласно Регламент(ЕС)№575/2013 общи цели и задачи на Банката, като със своите

предложения и решения съдейства на Управителния съвет за ефективното управление на кредитния риск.

Комисия за оценка на рискови събития - специализиран вътрешен орган на ръководството на Търговска банка Д АД в областта на управлението и контрола на операционния риск; взема решения за окончателно регистриране на настъпили оперативни събития, извършва оценка на евентуално възникналите загуби, анализира регистрираните в счетоводните регистри данни.

Комисия по разглеждане на жалби, сигнали и възражения постоянно действащ вътрешно-банков орган, който отговаря за разглеждане на жалби, сигнали и възражения, подадени до Търговска банка Д АД, като обсъжда, анализира и взема решения по случаите, с които е сезиран.

Длъжностното лице по защита на личните данни, съгласно Общ Регламент 679/2016 г. – Следи за спазването на организационните мерки за осигуряване на сигурност на данните.

Координационна група по прилагане на мерките срещу изпиране на пари, финансиране на тероризъм и специализиран нормативен контрол, Комитет по условията на труд.

Дъщерни дружества

Д Лизинг ЕАД

Едноличен собственик на капитала на дружеството е Търговска банка Д АД. Представител на едноличния собственик на капитала на дружеството е управителният съвет на Търговска банка Д АД.

Дружеството се представлява от всеки двама от тримата членове на Съвета на директорите.

Съвет на директорите – управлява дружеството като спазва изискванията на действащото законодателство и устава, както и решенията на едноличния собственик на капитала и носи отговорност за оперативното управление на дружеството.

Комитет по обезценка – взема решенията за класифициране и определяне размера на загуба от обезценка на рисковите експозиции.

Д Застрахователен брокер ЕООД се управлява и представлява от управител.

Д Имоти ЕООД се управлява и представлява от управител.

Политика на многообразие, прилагана по отношение на административните, управителните и надзорните органи

Политиката за осигуряване на разнообразие при подбор на членовете на управителния съвет на дружеството – майка описва законовите изисквания към членовете на Управителния съвет, вкл. изпълнителните членове на Управителния съвет на банката, представени са изискванията, целящи осигуряване на разнообразие при подбора на членовете на Управителния съвет на банката, заложи са и подробно описани критерии, на които е необходимо да отговарят и качествата, които е необходимо да притежават членовете на ръководния орган на банката.

Основни характеристики на системите за вътрешен контрол и управление на риска на дружествата от групата във връзка с процеса на финансово отчитане

Вътрешната контролна система на финансовото отчитане и отчетност на групата Търговска банка Д е разработена в резултат на проучвания на добри отчетни и контролни практики в България и на големи международни групи, както и при спазване на националните законови изисквания, вкл. за листвани на регулирани пазари компании и групи. Тя е в постоянен процес на наблюдение от страна на ръководството и на доразработване и усъвършенстване.

Вътрешната контролна система на финансовото отчитане и отчетност на дружеството-майка представлява комплекс от поведенчески и технически принципи, правила, средства, процедури и контролни действия, които са специално разработени и приспособени към спецификата на банката, нейната дейност и отчетна система. Тя е насочена към:

- осигуряване на текущо наблюдение и насочване на отчетните дейности спрямо техните цели и очакванията на различните ѝ потребители, и постигане на необходимата им ефективност и ефикасност, вкл. при използването на заетите ресурси; и
- осигуряване на адекватно и своевременно адресиране на установени бизнес рискове, които имат влияние върху финансовата, управленска и оперативна отчетност.

По-специално, тя е разработена по начин, който да създава комфорт на ръководството, че:

- банката спазва приложимите законови изисквания в областта на счетоводството, отчетността и другите пряко свързани с тях области, и особено изискванията на Закона за счетоводството и Международните стандарти за финансово отчитане;
- в банката се спазват инструкциите и насоките на висшето ръководство по отношение на отчетността и документацията;
- налице е изискваната ефективност и ефикасност на финансово-счетоводния процес, вкл. консолидационния и документалната обосновааност;
- налице е висока степен на сигурност по опазването и поддържането на активите на банката, вкл. и превенция от измами и грешки; и
- налице е осигуряване на достоверна, качествена и своевременна финансова и оперативна информация за вътрешни и външни потребители.

Основните компоненти на вътрешната контролна система относно финансовото отчитане и отчетност включва:

- възприемане и спазване на етичните принципи и правила на поведение, които са приети с Етичния кодекс на Търговска банка Д АД и по отношение на финансовото отчитане и отчетност и всички свързани с нея процеси, процедури и действия на целия персонал на банката;
- разработване и определяне на оптимална структура от звена, ангажирани в процесите, свързани с финансовата отчетност, с ясно дефинирани отговорности и делегации, правомощия и задължения, вкл. чрез разработени писмени вътрешни документи;
- разработване на политики за подбор, обучение и развитие на персонала, зает в процесите на счетоводството и финансовата отчетност;
- разработване, внедряване и поддържане на контролни процедури и правила за всеки етап от процесите, свързани със счетоводството, финансовото отчитане и отчетност, с приоритетно постепенно въвеждане на формализирани писмени процедури; и
- разработване на процедури по идентифициране, наблюдение и управление на рисковете, свързани със счетоводството, финансовото отчитане и отчетност, вкл. разработването на адекватни мерки и действия за тяхното минимизиране;

- разработване и поддържане на адекватна организация на информационната система, вкл. контроли за достъп, въвеждане, обработка и извличане на данни, промени в системата, разпределение на отговорностите на заетите в нея лица, както и съхранение и опазване на целостта и истинността на данните в системата.

Контролна среда

Етични принципи и правила свързани с процесите на счетоводство, финансовото отчитане и отчетност

Ръководството на различните нива в групата Търговска Банка Д е въвело и постоянно наблюдава спазването на етични ценности като почтеност, независимост и обективност като фундаменти на професионалното поведение на всички лица, заети в процесите, свързани със счетоводството и финансовото отчитане в банката. Те се явяват рамката, спрямо която е изградена контролната среда, и които са повлияли върху ефективността на проектирането на модела, администрирането и текущото наблюдение на останалите компоненти на вътрешния контрол в областта на счетоводната дейност и финансовата отчетност. Почтеността и етичното поведение са продукт на установените общи етични и поведенчески стандарти на банката. Те са ясно комуникирани с целия финансово-счетоводен и контролен персонал, както и те непрекъснато се утвърждават на практика.

Етичните принципи, които ръководят професионалното поведение и които следва да се спазват от всички лица, ангажирани пряко или косвено в счетоводната дейност и процесите по и свързани с финансовото отчитане са: обективност; безпристрастност; независимост; консервативност; прозрачност; методологическа обоснованост; последователност и използване на независими експерти. Тези принципи се прилагат на всички етапи на финансовото отчитане при: избор на счетоводна политика; счетоводно приключване; изготвянето и прилагането на приблизителни счетоводни оценки и изготвянето на публични и управленски финансови отчети, на други публични доклади и документи, съдържащи и финансова информация.

Етичният кодекс регулира и се отнася до професионалното поведение на служителите, взаимоотношенията между служителите и клиентите на Банката, взаимоотношенията между отделните служители, защита на интересите на Банката, предотвратяване на конфликта на интереси, както и начините за разрешаването им, при възникване. Етичният кодекс има за цел:

- да определи етичните стандарти на професионалната дейност на служителите;
- да предложи норми на поведение, които ще помогнат на служителите да управляват своите действия в области, където могат да възникнат конфликти между морала, поставените задачи и индивидуалната култура на служителите;
- да създаде единност чрез преодоляване на конфликтите и споровете;
- да създаде добра атмосфера между всички служители, спомагаща за споделянето на опит и изграждането и развиването на професионализъм.

Чрез спазването на правилата на поведение, заложили в този кодекс и приети от всички служители, се цели изграждането и утвърждаването на положителния имидж на банката. Правилата на поведение, съдържащи се в този кодекс, са неизменна част от ежедневната дейност на служителите от банката като спазването на етичните правила за поведение е гаранция за законността на действията на служителите и защита от необосновани обвинения от страна на клиентите на банката. Дейността на служителите се осъществява при спазване принципите на законност, лоялност, честност, безпристрастност, отговорност и отчетност. При подбора на кандидати за работа в банката се отчита наличието на качества, отговарящи на изискванията за професионална етика. Всяко лице, което постъпва на работа в банката, се задължава да изпълнява възможно най-добре възложените му служебни задачи.

Дъщерните дружества следват утвърдените правила, политики и процедури на дружеството-майка, съобразявайки се и с конкретните специфики на самите дружества.

Органи, отговорни за отделните компоненти на цялостния процес по счетоводство и финансово отчитане в групата

Дружество-майка (банката)

Органите, които носят определени отговорности и правомощия относно процеса на финансово отчитане и респ. на други свързани с него процеси са: Ръководния орган на Банката в лицето на Надзорния съвет и Управителния съвет, Главен икономист - директор дирекция Планиране, контрол, финансова отчетност и Главно счетоводство, и ръководителят на служба „Вътрешен одит“. Техните функции и отговорности могат да се обобщят по следния начин:

- Ръководният орган на Банката, в лицето на Надзорния съвет и Управителния съвет приема и потвърждава: счетоводната политика и промените в нея за всеки отчетен период, разработените счетоводни приблизителни оценки към датата на всеки

отчетен период, вкл. прилаганата методология; финансовите отчети и доклади, и други публични документи, съдържащи финансова информация; функциите, организацията и отговорностите на всички структурни звена и техните ръководители, заети в процесите по и свързани с финансовото отчитане; разработването, внедряването и текущото наблюдение функционирането на отделните компоненти на вътрешната контролна система; получава своевременна информация от дейността на Служба „Вътрешен одит“;

- Главен икономист, Директор дирекция Планиране, контрол, финансова отчетност и Главно счетоводство - организира и ръководи счетоводно отчетната дейност на банката – контролира и методологически направлява текущото счетоводство, отговаря за разработването и внедряването на счетоводно отчетните методики и техники; отговаря за процеса по счетоводно приключване и изготвянето на всички счетоводни приблизителни оценки, предлага и разработва счетоводни политики и промени в тях, следи за текущи промени в МСФО. Осъществява цялостна организация, методологическо обезпечаване и реализация на процеса, свързан с изготвяне на индивидуалните и консолидираните финансови отчети на банката, вкл. текущия контрол, инструктиране, наблюдение и анализи на финансовите отчети за целите на консолидация на дружествата от групата на Търговска банка Д АД, осъществява комуникацията с регулаторните органи, изготвя анализи, прогнози и мениджърска отчетна информация, осъществява контакт с вътрешни и външни експертни органи, консултантски и одиторски компании.
- Служба „Вътрешен одит“ извършва независима оценка на дейностите, свързани с изготвянето на финансовите отчети на банката и ефективността и спазването на въведените вътрешни контроли по отделните рутинни и нерутинни процеси. Следи и оказва съдействие за постигане на целите и задачите на банката. Съдейства за ефикасното, ефективно и икономично използване на ресурсите, както и за въвеждане на адекватни контролни механизми на различните рискове. Съдейства за опазване стойността на банковите активи. Следи за законосъобразността на дейността, за точно спазване на политиката, плановете, вътрешните правила и процедурите. Изразяват становище по адекватността на системите за вътрешен контрол и управлението на рисковете на организацията на процесите, както и системите за мониторинг и отчетност и тяхната адекватност и ефективност.

Дъщерни дружества

Д Лизинг ЕАД – органите, които носят определени отговорности и правомощия относно процеса на финансово отчитане и респ. на други свързани с него процеси, са Съветът на директорите и главният счетоводител.

Д Застрахователен брокер ЕООД – органите, които носят определени отговорности и правомощия относно процеса на финансово отчитане и респ. на други свързани с него процеси, са управителят и главният счетоводител.

Д Имоти ЕООД се управлява и представлява от управител – органите, които носят определени отговорности и правомощия относно процеса на финансово отчитане и респ. на други свързани с него процеси, са управителят и главният счетоводител.

Политика и практика, свързани с човешките ресурси във финансово счетоводните отдели

В дружествата от групата има въведени политики и правила и установени практики, свързани с управлението на човешките ресурси, заети в процеса на финансово отчитане и другите процеси, свързани с него. Акцентът при подбора се поставя, освен върху необходимостта от специализирано образование във финансово-счетоводната сфера, основно и върху релевантния професионален опит, като допълнително се изисква много добра компютърна грамотност и личностни качества, необходими за осигуряване на точност, навременност, акуратност и коректност при изпълняване на дейността. При подбора на кандидатите за всяка конкретна позиция във финансово-счетоводните звена на банката водещи по отношение на професионалните качества са изискванията, заложи в длъжностните характеристики на отделните позиции, а също и личностните качества, отговарящи на изискванията на Етичния кодекс на банката.

Към политиките за управление на персонала са включени и такива, свързани с постоянното допълнително професионално обучение, осъвременяване и разширяване на знанията и уменията на наетите специалисти, задълбочаване на експертизата им и дългосрочното им задържане в екипа. Банката ежегодно актуализира и приема годишен план за предстоящи обучения, структуриран по теми и по сфера на дейност на служителите. Задължително се провеждат обучения при промяна на нормативни актове, МСФО, данъчни закони и други, касаещи пряко работата. Целта на тази политика е да се постигне актуализиране и увеличаване на експертизата на служителите и

усъвършенстване на уменията им с цел осигуряване на коректност и съответствие и повишаване на ефективността им при изпълнение на служебните им задължения.

Процес за оценка на риска свързан с финансовото отчитане в групата

Управителният съвет и Главен икономист на дружеството-майка имат ключова роля в процеса за постоянно идентифициране, наблюдение и контрол на бизнес рискове, вкл. за установяване и контрол на ефектите от тях, които оказват и пряко влияние върху отделни процеси и обекти от счетоводството, финансовото отчитане и отчетността на групата Търговска банка Д. Те, заедно, осигуряват цялостния мониторинг върху процеса по управление на рисковете.

Рисковите фактори, имащи отношение към надеждната финансова отчетност, включват външни и вътрешни събития, сделки и обстоятелства, които могат да възникнат и да се отразят негативно върху способността на дружествата от групата да създават, поддържат и обработват счетоводни и оперативни данни по начин, който да гарантира достоверна финансова отчетност, отчети и доклади. В групата са дефинирани като основни следните фактори:

- като външни рискове се определят: промяна в бизнес средата и пазарната среда на дружеството-майка (банката) и нейните дъщерни дружества, както и в предлаганите от групата продукти и услуги; дейността на конкурентите; промяна в законовата и регулаторна рамка; промени в ключови доставчици или клиенти/групи от клиенти; недобросъвестни или злонамерени действия от външни лица; бърз корпоративен растеж и растеж на групата; развитие на дружествата, в които банката държи значителни инвестиции под формата на участия и/или предоставени кредити.
- към вътрешните рискове се причисляват: промяна в техническата инфраструктура на дружествата от групата, на начина и интензитета на използване на наличните активи и ресурси; въвеждането на нови продукти и услуги; нови счетоводни политики и МСФО; промени в персонала на дирекциите, отговорни за финансовата отчетност; промени в информационните системи; грешки в работата и/или недостатъчни знания или умения на персонала, бързо разширяване дейността; приложение на множество приблизителни оценки – особено приложение на справедливи стойности и изчисляване на възстановими стойности на определени нетекущи активи, с участието на външни експерти.

Рисковите фактори, които имат повтарящ се характер и/или са свързани с приложение на счетоводни политики и приблизителни оценки, текущо се следят от дирекция Планиране, контрол, финансова отчетност и главно счетоводство, които предлагат решения за управлението и правилното отразяване на техните ефекти във финансовите отчети. Новите рискови фактори се идентифицират, оценяват и разработват от директор дирекция Планиране, контрол, финансова отчетност и главно счетоводство. При необходимост, се използва и консултантска помощ от независими консултанти, вкл. и за приложението на нови МСФО. Общото наблюдение на процеса по управлението на рисковете, свързани с финансовото отчитане се осъществява от управителния съвет на дружеството-майка (банката).

Органи, отговорни за осъществяването на контролни функции върху процеса на финансово отчитане

Надзорен съвет – преглежда годишните финансови отчети – индивидуален и консолидиран и предложенията за разпределение на печалбата и представя на акционерите годишния доклад за дейността на дружеството-майка, вкл. консолидирания доклад за дейността.

Одитният комитет независимо наблюдава реализацията на процесите по финансово отчитане, прилаганите счетоводни политики и ефективността на вътрешната контролна система на банката, вкл. управлението на риска, както и изпълнението и резултатите от външния и вътрешен одит.

Информационна система

Дружество-майка

Информационната система на Търговска Банка Д АД включва инфраструктура (физически и хардуерни компоненти), софтуер, хора, процедури и данни.

Информационната система, имаща отношение към целите и процеса на финансовото отчитане, обхваща методи и документация, които:

- идентифицират и отразяват всички валидни сделки и операции;

- описват своевременно сделките и операциите с достатъчно подробности, позволяващи подходящата им класификация за целите на финансовото отчитане;
- оценяват стойността на сделките и операциите по начин, който позволява отразяване на тяхната подходяща парична стойност във финансовия отчет;
- определят времеви период, през който са възникнали сделките и операциите, за да позволят записването им в подходящия счетоводен период;
- представят подходящо сделките и операциите и свързаните с тях оповестявания във финансовия отчет съгласно изискванията на отчетната рамка;
- осигуряват детайлизирани журнални файлове за действията на потребителите с цел упражняване на контрол.

За доброто и безрисково функциониране на информационните системи в банката отговарят различни отдели в структурата на Дирекция Информационни технологии. Техните функции са разпределени според приетите им функционални характеристики по следния начин:

ИТ Операции – Структура отговорна пряко за текущата поддръжката на ползваните в банката приложни системи, интерфейси между тях. Провеждане на тестове на разработки. Внедряване на версии;

ИТ Развитие – Структура отговорна пряко за осъществяване на Процеса на Change Management, посредством който биват изпълнявани изменения в приложните системи в банката. Провеждане на тестове на разработки;

ИТ Инфраструктура – Структура поддържаща хардуерната, комуникационната и сървърна инфраструктура на банката – продукционна и тестова среда;

ИТ Хелп Деск – Структура имаща за цел да осигурява първа линия на поддръжка на вътрешни потребители на ИТ услуги.

Главен икономист, Директор Дирекция Планиране, контрол, финансова отчетност и главно счетоводство.

Главен счетоводител, на пряко подчинение на Главен икономист и функции, свързани с прякото счетоводно отчитане

На пряко подчинение на Главен счетоводител са заместник главен счетоводител, ръководители на отдели и експерти. В структурно отношение на подчинение на Главен счетоводител са Отдел „Счетоводна методология и данъци“, отдел „Счетоводно отчитане“, отдел „Бюджетни разпореждания, ностро сметки и разчети“ и отдел „Запори по сметки“. Съгласно функционалната характеристика, дирекцията обхваща и реализира изцяло счетоводно-отчетната функция в банката, вътрешния счетоводен контрол. В отговорностите на Главен счетоводител попада и последователното прилагане на разработените счетоводни политики, разработването и приложението на вътрешен сметкоплан; отчетни методики, текущото водене на счетоводството; текущия счетоводен анализ и контрол на отчетните данни и документация; изготвянето и/или обработката на входящите данни за приблизителните счетоводни оценки заедно с ангажираните експерти, както и докладване на установени отклонения и несъответствия на управителния съвет; и спазването на нормативните изисквания в областта на счетоводството, данъците и други свързани с тях области.

Счетоводната политика на банката се актуализира при необходимост и подлежи на одобрение от управителен и надзорен съвет. Актуализираната счетоводна политика се публикува чрез вътрешната система за оповестяване на актуализирани и нови политики.

Изборът на отчетната рамка е дефиниран на база изискванията на Закона за счетоводството. Търговска банка Д АД прилага Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), приети от Европейския съюз. Текущият контрол за правилното приложение на МСФО се извършва от Главен икономист. Допълнително потвърждение за коректността на приложението се получава от външните одитори.

Функции, свързани с планиране, контрол и финансова отчетност на пряко подчинение на Главен икономист в дружеството-майка

Функциите, свързани с планиране, контрол и финансова отчетност са разпределени в следните отдели на Дирекция ПКФО и ГС.

Отдел „Бюджетиране и планиране“ разработва годишни и средносрочни планове за развитие на бизнеса и бюджета на банката, като и контролира изпълнението на поставените бизнес цели и на изпълнението на годишния бюджет. Разработва система за годишно бюджетиране по центрове на печалба, продукти и сегменти. Изготвя анализи и отчети на банковата система и сравнение на основни показатели в банката спрямо пазарните нива (пазарен дял, лихвени проценти и др.).

Отдел „Управленска информация и контрол на приходите и разходите“ изпълнява процеса на контрол по отчетените приходи, обеми и изпълнение на бюджетните цели за годината. Участва в разработването на методологически правила и процедури за определяне на бизнес целите, приходите, разходите и инвестициите. Изготвя ежедневни справки за финансовото състояние на показателите на банката за целите на управлението, както и месечни отчети за финансовото състояние на банката. Ръководи процеса на контрол върху разходите на банката, както и на изразходването на бюджета за годината. Контролира изразходването на заложените в бюджета на банката средства за инвестиции за годината.

Отдел „Стратегическо развитие“ изготвя информационно-аналитични обзори, доклади относно макроикономическото развитие, политическите и други събития и тяхното отражение върху бизнеса и плановете на банката.

Отдел „Финансова отчетност“ изготвя годишни финансови отчети по МСФО, годишни финансови отчети за местни нужди, за ФГВБ, КФН, БФБ, за Международни финансови институции, предоставящи външно финансиране. Участва в изготвянето на различни видове отчети във връзка с целите на надзора, регулациите на БНБ, банковата статистика, баланса на плащанията. Участва при разработването на вътрешно – нормативната уредба на банката, както и в усъвършенстването на методологията на планирането. Прави предложение за оптимизиране структурата на активите на банката. Организира, координира, ръководи и контролира цялостната дейност по събирането, обобщаването, анализирането и разпространяването на нормативно изискуемата статистическа и финансова информация за банката.

Изготвянето на финансовите отчети на групата за публично ползване е резултат на цялостен процес по счетоводно приключване на отчетен период. Този процес е формализиран чрез приети от ръководството документи с правила и инструкции. Те са свързани с извършването на определени действия и процедури, и респ. изготвянето на определени документи от лица от дирекция Планиране, контрол, финансова отчетност и Главно счетоводство или от други отговорни лица и тези действия и процедури са насочени към: извършване на инвентаризации; анализи на сметки; изпращане на потвърдителни писма; определяне на най-добри приблизителни оценки като амортизации, преоценки, обезценки и начисления, които да са базирани на разумно обосновани предположения; проучвания и анализи на определени правни документи (договори, съдебни дела, становища на правни консултанти); проучвания и оценка на

доклади на експерти (оценители, актюери, вътрешни одитори, други вътрешни експерти и длъжностни лица); изготвяне на справки и финансови пакети за консолидация; изготвяне, анализи и обсъждания на проекти на финансови отчети.

За дъщерните дружества функциите по последователно приложение на разработените счетоводни политики, разработването и приложението на вътрешен сметкоплан; отчетни методики, текущото водене на счетоводството; текущия счетоводен анализ и контрол на отчетните данни и документация, разработването на годишни и средносрочни планове за развитие на бизнеса и бюджета на банката, както и по изготвянето на годишни финансови отчети по МСФО, годишни финансови отчети за местни нужди се осъществяват от главния счетоводител на дружеството и ръководения от него отдел.

Контролни дейности

Контролните действия, които са предвидени в разработените и внедрени вътрешни контроли по процеси, включват: прегледи на изпълнението и резултатите от дейността; обработка на информацията; физически контроли и разделение на задълженията и отговорностите.

Общите контролите, които имат отношение към финансовото отчитане, могат да бъдат категоризирани като процедури, свързани с текущи и периодични прегледи и анализи на финансовите показатели и входящите данни за тях. Те включват прегледи и анализи на фактически отчетени данни за резултати спрямо бюджетни, прогнозни, предходни периоди, спрямо системата като цяло и спрямо таргетната група. Те обичайно могат да съдържат и предложения за оптимизации или преразглеждане на определени бюджети.

Контролите, заложиени към информационните системи на групата обхващат както контролите на приложните програми, така и общите ИТ контроли, които представляват политика и процедури, които спомагат за гарантиране на непрекъснатото правилно функциониране на информационните системи. Типичните контроли върху приложните програми, които са заложиени, са: проверка на математическата точност на записите, поддържане и преглед на сметки и оборотни ведомости, автоматизирани контроли, като проверки на входящите данни и проверки за последователността на номерацията и неавтоматично проследяване на докладите за изключения. Общите ИТ контроли включват: контроли върху промяната на програмите, контроли, които ограничават

достъпа до програми или данни, контроли върху внедряването на нови издания пакетни софтуерни приложни програми и контроли върху системен софтуер, ограничаващи достъпа или текущото наблюдение върху ползването на системните помощни функции, които биха могли да променят финансови данни или записи, без да оставят следа за последващо проследяване.

Прилаганите физическите контроли обхващат:

- мерки за физическата сигурност на активите - обезопасени съоръжения и помещения, както и специални условия за достъп до активи и документи;
- специална процедура за одобрение на достъп до компютърни програми и файлове с данни;
- периодични инвентаризации - процедури по организацията и провеждането на инвентаризации чрез физическо преброяване/претегляне на наличностите/изпращане на подходящи писма за потвърждаване и сравняване със сумите, отразени в контролните описи и счетоводните документи/регистри.

В разработените и внедрени процедури по управление, организация и изпълнение на основните рутинни процеси (доставки и продажби), както и за процесите по изготвянето и приемането на комплексните приблизителни оценки (амортизация, обезценки, преоценки, актюерски изчисления и дългосрочни провизии) са предвидени и вътрешни контроли. Те са насочени към: оторизация на отделната операция и издаваните първични документи; преглед и проверка на издаваните документи и ангажираните в операцията активи; последващо преизчисляване и сравняване с други документи (договори, заявки, потвърждения, ценови листи и др.) и лица, както и разделянето на задълженията и отговорностите на участващите длъжностни лица на всяка стъпка от съответния процес, за да се осигури взаимен контрол между тях, както и за намаляване на възможностите да се позволи на някое лице да бъде в позиция както да извърши, така и да прикрие грешки или измама в обичайния ход на изпълнение на задълженията си.

Групата е в процес на постоянно разширяване на формализираните контролни процедури и дейности.

Текущо наблюдение на контролите

Важна приоритетна цел на ръководството, в лицето на Главни икономист е да се установи и поддържа непрекъснат и ефективен вътрешен контрол. Текущото наблюдение на контролите от страна на ръководството включва преценка дали те работят както това е предвидено и дали те биват модифицирани по подходящ начин, за да отразят промените в условията.

Текущото наблюдение на контролите може да включва дейности, като например, преглед от ръководството дали своевременно се изготвят вътрешните управленски отчети и дали ключови данни в тях са в равнение с потвърждение от трети лица и неговите предвиждания, оценка от вътрешните одитори на спазването на политиките и процедурите по осъществяването на рутинните процеси от страна на заетия в тях персонал, надзор върху спазването на етичните норми или общоприетите бизнес практики. Текущото наблюдение се извършва с цел гарантиране, че контролите продължават да действат ефективно във времето.

Вътрешните одитори, както и служителите, изпълняващи надзорни, мониторингови или контролни функции, също допринасят за текущото наблюдение върху вътрешните контроли по процесите на предприятието чрез своите оценки за отделни контроли или групи контроли. Обикновено те периодично предоставят такава информация, в хода на изпълнение на своите задължения и функции, и свои преценки относно функционирането на определени вътрешни контроли, фокусирайки значително внимание върху оценката на ефективността им, комуникират със съответните лица информацията за установяване на силните и слабите страни на вътрешни контроли и отправят препоръки за тяхното подобряване.

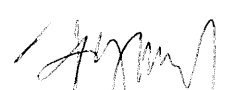
Надзорният съвет може да проверява всяко действие, свързано с дейността на групата, да проверява по всяко време счетоводните документи и книги и да констатира състоянието на групата.

Одитния комитет наблюдава ефективността на вътрешния контрол на дружеството-майка (банката) и системата за управление на риска, препоръчва назначаването на регистрирания одитор (външен одитор) на банката и оценката на неговата независимост, политиката на банката по отношение на спазването на изискванията на нормативни актове, имащи значение за вярното и честно представяне на финансовите отчети.

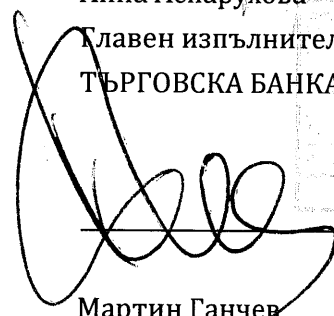
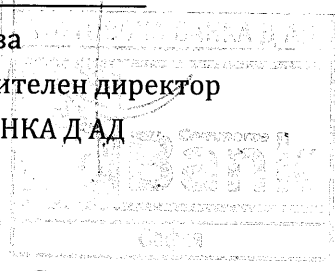
Дейностите по текущо наблюдение включват ползването на информация от външни страни, която посочва проблеми или да очертава области, нуждаещи се от подобрене. Такива страни са клиентите, доставчиците, надзорният регулатор в лицето на БНБ, регулаторният орган в лицето на КФН. Също така при изпълнение на дейностите по текущо наблюдение ръководството винаги взема под внимание и комуникацията с външните одитори, свързана с вътрешния контрол и установените от тях слабости и направени препоръки.

Дружествата от групата не са емитенти на ценни книжа и не планират да придобият публичен статут. За група Търговска банка Д не е приложим Кодексът за корпоративно управление, във връзка с изискванията на чл.100 (н), ал. 8, т.1 и т.2 от Закона за публично предлагане на ценни книжа (ЗППЦК).

Анна Аспарухова
Главен изпълнителен директор
ТЪРГОВСКА БАНКА Д АД

Мартин Ганчев
Изпълнителен директор
ТЪРГОВСКА БАНКА Д АД

Дата: 30 март 2020

ДОКЛАД НА НЕЗАВИСИМИТЕ ОДИТОРИ

До акционерите на Търговска банка Д АД

ДОКЛАД ОТНОСНО ОДИТА НА КОНСОЛИДИРАНИЯ ФИНАНСОВ ОТЧЕТ

Мнение

Ние извършихме одит на консолидирания финансов отчет на Търговска банка Д АД („Банката“) и нейните дъщерни дружества (общо „Група Търговска банка Д“ или „Групата“), съдържащ консолидирания отчет за финансовото състояние към 31 декември 2019 година и консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход, консолидирания отчет за промените в собствения капитал и консолидирания отчет за паричните потоци за годината, завършваща на тази дата, както и пояснителните приложения към консолидирания финансов отчет, съдържащи и обобщено оповестяване на съществените счетоводни политики.

По наше мнение, приложеният консолидиран финансов отчет представя достоверно, във всички съществени аспекти, финансовото състояние на Групата към 31 декември 2019 година и нейните финансови резултати от дейността и паричните ѝ потоци за годината, завършваща на тази дата, в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), приети от Европейския съюз (ЕС).

База за изразяване на мнение

Ние извършихме нашия одит в съответствие с Международните одиторски стандарти (МОС). Нашите отговорности съгласно тези стандарти са описани допълнително в раздела от нашия доклад „Отговорности на одиторите за одита на консолидирания финансов отчет“. Ние сме независими от Групата в съответствие с Международния етичен кодекс на професионалните счетоводители (включително Международни стандарти за независимост) на Съвета за международни стандарти по етика за счетоводители (Кодекса на СМСЕС), заедно с етичните изисквания на Закона за независимия финансов одит (ЗНФО), приложими по отношение на нашия одит на консолидирания финансов отчет в България, като ние изпълнихме и нашите други етични отговорности в съответствие с изискванията на ЗНФО и Кодекса на СМСЕС. Ние считаме, че одиторските доказателства, получени от нас, са достатъчни и уместни, за да осигурят база за нашето мнение.

Ключови одиторски въпроси

Ключови одиторски въпроси са тези въпроси, които съгласно нашата професионална преценка са били с най-голяма значимост при одита на консолидирания финансов отчет за текущия период. Тези въпроси са разгледани като част от нашия одит на консолидирания финансов отчет като цяло и формирането на нашето мнение относно него, като ние не предоставяме отделно мнение относно тези въпроси. За всеки въпрос, включен в таблицата по-долу, описанието на това как този въпрос беше адресиран при проведения от нас одит, е направено в този контекст.

Ключов одиторски въпрос	Как този ключов одиторски въпрос беше адресиран при проведения от нас одит
<p>Обезценка за кредитни загуби на предоставени кредити и аванси на клиенти според изискванията на МСФО 9 „Финансови инструменти“ (МСФО 9)</p> <p>Оповестяванията на Групата по отношение на обезценката за кредитни загуби на предоставени кредити и аванси на клиенти са включени в Пояснително приложение 2.12.1.7. „Обезценка на финансови активи“, Пояснително приложение 2.25.1.2. „Определяне на очаквани кредитни загуби по видове финансови активи“, Пояснително приложение 3.1. „Кредитен риск“ и Пояснително приложение 14 „Предоставени кредити и аванси на клиенти“ към консолидирания финансов отчет.</p>	
<p>Предоставените кредити и аванси на клиенти представляват съществена част (58%) от общите активи на Групата към 31 декември 2019 година. Брунтата балансова стойност на тези кредити и аванси на клиенти към 31 декември 2019 година е 629,389 хиляди лева и съответният коректив за натрупани кредитни загуби за тях е 37,086 хиляди лева. Групата прилага модел за обезценка за кредитни загуби на предоставени кредити и аванси на клиенти на индивидуална и портфейлна база, в съответствие с МСФО 9.</p> <p>Прилагането на такъв модел за определянето на обезценката за кредитни загуби на предоставените кредити и аванси на клиенти води до повишено ниво на сложност в изчисленията и допусканията, както и по-значителна степен на преценки от страна на ръководството на Групата при определяне размера на очакваните кредитни загуби.</p> <p>За да определи размера на обезценката за очаквани кредитни загуби, Групата прилага модел, основаващ се на ключови входящи данни, с произход от вътрешни и външни източници и параметри, които предполагат значими преценки и допускания при:</p>	<p>В тази област, нашите одиторски процедури, наред с други такива, включиха:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проучващи запитвания, обхождане и получаване на актуално разбиране за процеса за мониторинг и обезценка за кредитни загуби на предоставени кредити и аванси на клиенти в Групата. Ние се фокусирахме върху прилаганата от Групата методология, вътрешната политика, и използвания модел за обезценка, както и за направени промени през текущата година, свързани с тях. Проучващи запитвания към експертите на Групата, отговорни за моделирането и управлението на кредитния риск. • Оценяване на вътрешните процедури и ключови контроли на ниво организация по отношение на политиката и модела за обезценка, включително документация на модела, както и мониторинг и честотата на актуализиране и обоснованост на прилаганите параметри. • Получаване на актуално разбиране, оценяване на дизайна и приложението, и тестване на оперативната ефективност на определени ключови контроли, уместни за одита, на процеса по наблюдение, класификация по фази и определяне размера

- Интерпретация на изискванията за определяне на обезценка съгласно МСФО 9, на която се основава модела на Групата за установяване и изчисляване на очаквани кредитни загуби;
- Предположения, заложи в модела за очаквани кредитни загуби, с цел определяне съществено влошаване на кредитното качество на експозициите, на наличие на нисък и/или значително увеличен кредитен риск, и респ. на експозиции с обективни доказателства за настъпила обезценка;
- Изчисления и интерпретации на ключовите показатели „вероятност за неизпълнение“ (PD), „загуба при неизпълнение“ (LGD) и „експозиция при неизпълнение“ (EAD). Повисока степен на приближение и преценки на ръководството има при изчисленията на очакваните кредитни загуби на портфейлна основа при Фаза 1 и Фаза 2;
- Преценки, свързани с обхвата и пълнотата на входящите данни и изчислителната логика;
- Предположения и преценки при набор от сценарии за очаквани бъдещи парични потоци, основаващи се на минали събития, текущи условия и бъдещи икономически прогнози;
- Предположения, прилагани от ръководството при прегледа на индивидуално значими кредитно-обезценени експозиции във Фаза 3, свързани със скорошни загуби, набор от вероятностни сценарии на бъдещи парични потоци и резултати по тях, и за бъдеща събираемост.

Поради значимостта на посочените по-горе обстоятелства: а) съществеността на предоставените кредити и аванси на клиенти като отчетен обект за консолидирания финансов отчет на Групата, както и б) сложността, значителните множество преценки и допускания, и високата степен на присъща несигурност в приблизителните оценки на очакваните кредитни загуби, заложи в модела за обезценка на предоставените кредити и аванси на клиенти на индивидуална и портфейлна база, съгласно изискванията на МСФО 9, ние сме определили този въпрос като ключов одиторски въпрос.

на обезценката за кредитни загуби на портфейлите от предоставени кредити и аванси на клиенти. Ние включихме нашите експерти по информационни технологии (ИТ) в извършването на тестване и оценяването и на общите ИТ контроли на вътрешната информационна система на Групата, използвана в процеса по мониторинг на предоставени кредити и аванси на клиенти и определяне на очакваните кредитни загуби.

- Оценяване на последователността в прилагането и продължаващата уместност на методологията, конкретните модели за идентификация на кредитни загуби и изчисление на обезценката, както и ключовите предположения и преценки, използвани в тях, в съответствие с изискванията на МСФО 9 и в контекста на спецификите на кредитните портфейли на Групата и наличието на вътрешна историческа информация, както и на данни за бъдещото развитие на параметрите. Също така бе направен анализ за разумност и оценка на:
  - адекватността на критериите за установяване на значително увеличен кредитен риск;
  - уместността на направеното разпределение на експозициите по фази съгласно определените от Групата класификационни критерии;
  - изчисленията на показателите за PD „вероятност за неизпълнение“ и LGD „загуба при неизпълнение“ чрез проверка на използваните допускания и изходни данни;
  - подхода на включване на прогнозна информация в моделите.
- Анализ на уместността на използваните методи за калибриране и на разумността на получените като резултат промени и ефекти в контекста на нашето разбиране за развитието на кредитните портфейли на Групата и качеството на наличните данни. Ние тествахме математическата точност на формулите, използвани в конкретните модели за обезценка.
- Анализ на кредитния портфейл на Групата и други аналитични процедури относно

	<p>неговата структура, състав и тенденции на развитие, вкл. на взаимовръзките на тенденциите на отчетените разходи по загуби от обезценка спрямо тенденциите в развитието на кредитния портфейл.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Извършване на детайлни тестове, на основата на извадка от кредити от всички фази, за оценка на адекватността на начислените обезценки за кредитни загуби. За съответните експозиции в извадката, са направени следните одиторски процедури: <ul style="list-style-type: none"> - анализ на финансовото състояние и резултати на кредитополучателите, и инспекция на информацията и документите по обслужването на кредитите; - преглед на оценителските доклади на обезпеченията по съответните експозиции, като за определени обезпечения ние използвахме наши експерти по оценки за консултиране относно приложените допускания и методи при оценките на реализируемата стойност; - анализ и оценка на основните допускания и преценки, направени от Ръководството на Групата при изчислението на специфичните провизии за кредитни загуби по индивидуалните експозиции във Фаза 3. - тестови преизчисления на определени параметри в модела и общата сума на очакваните кредитни загуби на колективно ниво на кредитите в извадката във Фаза 1 и Фаза 2. • Оценка на адекватността, пълнотата и уместността на оповестяванията на Групата, свързани с обезценката за кредитни загуби на предоставени кредити и аванси на клиенти.
--	---

Обръщане на внимание

Обръщаме внимание на Приложение № 32 към консолидирания годишен финансов отчет, което оповестява съществено некоригиращо събитие, свързано с разпространението на пандемията от коронавирус (COVID-19), както и позицията на ръководството на Групата за потенциалните ефекти върху нейната дейност, финансово състояние и резултати. Нашето мнение не е модифицирано по отношение на този въпрос.

Друга информация, различна от консолидирания финансов отчет и одиторския доклад върху него

Ръководството носи отговорност за другата информация. Другата информация се състои от доклад за дейността, включващ информация относно дейността на Банката в ролята ѝ на инвестиционен посредник, и декларация за корпоративно управление, изготвени от ръководството съгласно Глава седма от Закона за счетоводството, но не включва консолидирания финансов отчет и нашия одиторски доклад върху него.

Нашето мнение относно консолидирания финансов отчет не обхваща другата информация и ние не изразяваме каквато и да е форма на заключение за сигурност относно нея, освен ако не е изрично посочено в доклада ни и до степента, до която е посочено.

Във връзка с нашия одит на консолидирания финансов отчет, нашата отговорност се състои в това да прочетем другата информация и по този начин да преценим дали тази друга информация е в съществено несъответствие с консолидирания финансов отчет или с нашите познания, придобити по време на одита, или по друг начин изглежда да съдържа съществено неправилно докладване.

В случай че на базата на работата, която сме извършили, ние достигнем до заключение, че е налице съществено неправилно докладване в тази друга информация, от нас се изисква да докладваме този факт.

Нямаме какво да докладваме в това отношение.

Отговорности на ръководството и лицата, натоварени с общо управление за консолидирания финансов отчет

Ръководството носи отговорност за изготвянето и достоверното представяне на този консолидиран финансов отчет в съответствие с МСФО, приложими в ЕС и за такава система за вътрешен контрол, каквато ръководството определя като необходима за осигуряване изготвянето на финансови отчети, които не съдържат съществени неправилни отчитания, независимо дали се дължат на измама или грешка.

При изготвяне на консолидирания финансов отчет ръководството носи отговорност за оценяване способността на Групата да продължи да функционира като действащо предприятие, оповестявайки, когато това е приложимо, въпроси, свързани с предположението за действащо предприятие и използвайки счетоводната база на основата на предположението за действащо предприятие, освен ако ръководството не възнамерява да ликвидира Групата или да преустанови дейността ѝ, или ако ръководството на практика няма друга алтернатива, освен да постъпи по този начин.

Лицата, натоварени с общо управление носят отговорност за осъществяването на надзор над процеса по финансово отчитане на Групата.

Отговорности на одиторите за одита на консолидирания финансов отчет

Нашите цели са да получим разумна степен на сигурност относно това дали консолидираният финансов отчет като цяло не съдържа съществени неправилни отчитания, независимо дали се дължат на измама или грешка, и да издадем одиторски доклад, който да включва нашето одиторско мнение. Разумната степен на сигурност е висока степен на сигурност, но не е гаранция, че одит, извършен в съответствие с МОС, винаги ще разкрива съществено неправилно отчитане, когато

такова съществува. Неправилни отчитания могат да възникнат в резултат на измама или грешка и се считат за съществени, ако би могло разумно да се очаква, че те, самостоятелно или като съвкупност, биха могли да окажат влияние върху икономическите решения на потребителите, вземани въз основа на този консолидиран финансов отчет.

Като част от одита в съответствие с МОС, ние използваме професионална преценка и запазваме професионален скептицизъм по време на целия одит. Ние също така:

- идентифицираме и оценяваме рисковете от съществени неправилни отчитания в консолидирания финансов отчет, независимо дали се дължат на измама или грешка, разработваме и изпълняваме одиторски процедури в отговор на тези рискове и получаваме одиторски доказателства, които да са достатъчни и уместни, за да осигурят база за нашето мнение. Рискът да не бъде разкрито съществено неправилно отчитане, което е в резултат от измама, е по-висок от риска от неразкриване на съществено неправилно отчитане, което е в резултат от грешка, тъй като измамата може да включва тайно споразумяване, фалшифициране, преднамерени пропуски, изявления за въвеждане на одитора в заблуждение, както и пренебрегване или заобикаляне на вътрешния контрол.
- получаваме разбиране за вътрешния контрол, имащ отношение към одита, за да разработим одиторски процедури, които да са подходящи при конкретните обстоятелства, но не с цел изразяване на мнение относно ефективността на вътрешния контрол на Групата.
- оценяваме уместността на използваните счетоводни политики и разумността на счетоводните приблизителни оценки и свързаните с тях оповестявания, направени от ръководството.
- достигаем до заключение относно уместността на използване от страна на ръководството на счетоводната база на основата на предположението за действащо предприятие и, на базата на получените одиторски доказателства, относно това дали е налице съществена несигурност, отнасяща се до събития или условия, които биха могли да породят значителни съмнения относно способността на Групата да продължи да функционира като действащо предприятие. Ако ние достигнем до заключение, че е налице съществена несигурност, от нас се изисква да привлечем внимание в одиторския си доклад към свързаните с тази несигурност оповестявания в консолидирания финансов отчет или в случай че тези оповестявания са неадекватни, да модифицираме мнението си. Нашите заключения се основават на одиторските доказателства, получени до датата на одиторския ни доклад. Бъдещи събития или условия обаче могат да станат причина Групата да преустанови функционирането си като действащо предприятие.
- оценяваме цялостното представяне, структура и съдържание на консолидирания финансов отчет, включително оповестяванията, и дали консолидираният финансов отчет представя основополагащите за него сделки и събития по начин, който постига достоверно представяне.
- получаваме достатъчни и уместни одиторски доказателства относно финансовата информация на предприятията или стопанските дейности в рамките на Групата, за да изразим мнение относно консолидирания финансов отчет.
- ние носим отговорност за инструктирането, надзора и изпълнението на одита на Групата. Ние носим изключителната отговорност за нашето одиторско мнение.

Ние комуникираме с лицата, натоварени с общо управление, наред с останалите въпроси, планирания обхват и време на изпълнение на одита и съществените констатации от одита, включително съществени недостатъци във вътрешния контрол, които идентифицираме по време на извършвания от нас одит.

Ние предоставяме също така на лицата, натоварени с общо управление, изявление, че сме изпълнили приложимите етични изисквания във връзка с независимостта и че ще комуникираме с тях всички взаимоотношения и други въпроси, които биха могли разумно да бъдат разглеждани като имащи отношение към независимостта ни, а когато е приложимо, и свързаните с това предпазни мерки.

Сред въпросите, комуникирани с лицата, натоварени с общо управление, ние определяме тези въпроси, които са били с най-голяма значимост при одита на консолидирания финансов отчет за текущия период и които следователно са ключови одиторски въпроси. Ние описваме тези въпроси в нашия одиторски доклад, освен в случаите, в които закон или нормативна уредба възпрепятства публичното оповестяване на информация за този въпрос или когато, в изключително редки случаи, ние решим, че даден въпрос не следва да бъде комуникиран в нашия доклад, тъй като би могло разумно да се очаква, че неблагоприятните последици от това действие биха надвишили ползите от гледна точка на обществения интерес от тази комуникация.

Ние сме солидарно отговорни за изпълнението на нашия одит и за изразеното от нас одиторско мнение, съгласно изискванията на ЗНФО, приложим в България. При поемане и изпълнение на ангажимента за съвместен одит, във връзка с който докладваме, ние сме се ръководили и от Насоките за изпълнение на съвместен одит, издадени на 13 юни 2017 година от Института на дипломираните експерт-счетоводители в България и от Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори в България.

ДОКЛАД ВЪВ ВРЪЗКА С ДРУГИ ЗАКОНОВИ И РЕГУЛАТОРНИ ИЗИСКВАНИЯ

Допълнителни въпроси, които поставя за докладване Законът за счетоводството

В допълнение на нашите отговорности и докладване съгласно МОС, описани по-горе в раздела „Друга информация, различна от консолидирания финансов отчет и одиторския доклад върху него“ по отношение на доклада за дейността, и декларацията за корпоративно управление, ние изпълнихме и процедурите, добавени към изискванията по МОС, съгласно "Указания относно нови разширени одиторски доклади и комуникация от страна на одитора" на професионалната организация на регистрираните одитори в България – Институт на дипломираните експерт счетоводители (ИДЕС). Тези процедури касаят проверки за наличието, както и проверки на формата и съдържанието на тази друга информация с цел да ни подпомогнат във формиране на становище относно това дали другата информация включва оповестяванията и докладванията, предвидени в Глава седма от Закона за счетоводството, приложими в България и чл.100н, ал.8, където е приложимо, от Закона за публично предлагане на ценни книжа.

Становище във връзка с чл. 37, ал. 6 от Закона за счетоводството

На базата на извършените процедури, нашето становище е, че:

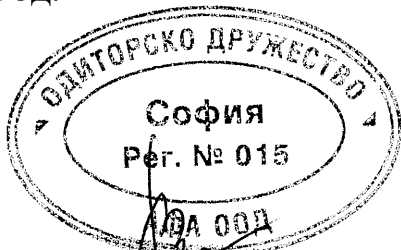
- Информацията, включена в доклада за дейността за финансовата година, за която е изготвен консолидираният финансов отчет, съответства на консолидирания финансов отчет.
- Докладът за дейността е изготвен в съответствие с изискванията на Глава седма от Закона за счетоводството.
- В декларацията за корпоративно управление за финансовата година, за която е изготвен консолидираният финансов отчет, е представена изискваната съгласно Глава седма от Закона за счетоводството и на чл. 100н, ал. 8 от Закона за публичното предлагане на ценни книжа информация.

Докладване съгласно чл. 10 от Регламент (ЕС) № 537/2014 във връзка с изискванията на чл. 59 от Закона за независимия финансов одит

Съгласно изискванията на Закона за независимия финансов одит във връзка с чл. 10 от Регламент (ЕС) № 537/2014, ние докладваме допълнително и изложената по-долу информация.

- АФА ООД и Бейкър Тили Клиту и Партньори ООД са назначени за задължителни одитори на консолидирания финансов отчет за годината, завършваща на 31 декември 2019 година на Групата от Общото събрание на акционерите, проведено на 27 септември 2019 година, за период от една година.
- Одитът на консолидирания финансов отчет за годината, завършваща на 31 декември 2019 на Групата представлява пети пълен непрекъснат ангажимент за задължителен одит, извършен от АФА ООД и трети пълен непрекъснат ангажимент за задължителен одит, извършен от Бейкър Тили Клиту и Партньори ООД.
- Потвърждаваме, че изразеното от нас одиторско мнение е в съответствие с допълнителния доклад, представен на Одитния комитет на Групата, на 30 април 2020 година, съгласно изискванията на чл. 60 от Закона за независимия финансов одит.
- Потвърждаваме, че не сме предоставяли посочените в чл. 64 от Закона за независимия финансов одит забранени услуги извън одита.
- Потвърждаваме, че при извършването на одита сме запазили своята независимост спрямо Групата.

Одиторско дружество
АФА ООД:

Валя Йорданова
Управител
Регистриран одитор, отговорен за одита

ул. Оборище 38
1504 София, България

Одиторско дружество
Бейкър Тили Клиту и Партньори ООД:

Красимира Радева
Управител,
Регистриран одитор, отговорен за одита

ул. Стара планина 5, ет.5
1000 София, България

30 април 2020 година

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д АД

КОНСОЛИДИРАН ОТЧЕТ ЗА ПЕЧАЛБАТА ИЛИ ЗАГУБАТА И ДРУГИЯ ВСЕОБХВАТЕН ДОХОД за годината, завършваща на 31 декември 2019 година

	Приложения	2019 BGN'000	2018 BGN'000
Приходи от лихви		27 195	24 764
Разходи за лихви		(2 886)	(3 008)
Нетен доход от лихви	4	24 309	21 756
Приходи от такси и комисионни		9 058	9 118
Разходи за такси и комисионни		(1 170)	(1 158)
Нетен доход от такси и комисионни	5	7 888	7 960
Нетен доход от търговски операции	6	1 951	3 502
Нетна (загуба)/печалба от обезценка на финансови активи	7	(297)	1 653
Оперативен доход		33 851	34 871
Други доходи от дейността, нетно	8	2 164	1 997
Административни разходи за дейността			
Разходи за персонал	9	(13 404)	(12 701)
Разходи за амортизация	9, 17, 18, 19	(3 386)	(1 557)
Други административно-оперативни разходи	9	(10 415)	(11 602)
		(27 205)	(25 860)
Печалба преди данък върху печалбата		8 810	11 008
Разход за данък върху печалбата	10	(893)	(1 112)
Нетна печалба за годината		7 917	9 896
Други компоненти на всеобхватния доход:			
<i>Компоненти, които няма да бъдат рекласифицирани в печалбата или загубата:</i>			
Последващи оценки на пасиви по пенсионни планове с дефинирани доходи	27	(1)	(1)
		(1)	(1)
<i>Компоненти, които могат да бъдат рекласифицирани в печалбата или загубата:</i>			
Нетна печалба/(загуба) от дългови ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход		1 464	(623)
		1 464	(623)
Друг всеобхватен доход за годината, нетно от данъци	11	1 463	(624)
ОБЩО ВСЕОБХВАТЕН ДОХОД ЗА ГОДИНАТА		9 380	9 272
Нетна печалба за годината, отнасяща се към:			
Притежателите на собствения капитал на дружеството-майка		7 917	9 896
Общо всеобхватен доход, отнасящ се към:			
Притежателите на собствения капитал на дружеството-майка		9 380	9 272

Приложенията на страници от 5 до 10 са неразделна част от консолидирания финансов отчет.

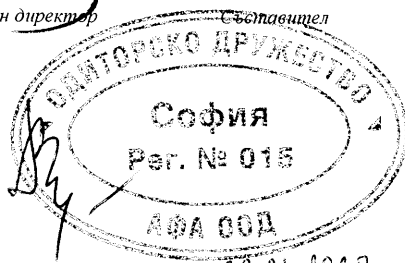
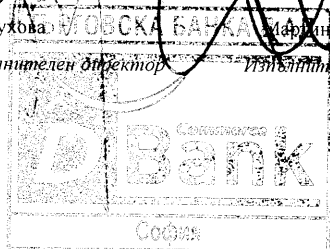
Анна Аспарухова

Главен изпълнителен директор

Изпълнителен директор

Елица Костова

Съопасител

30.04.2020

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д АД
КОНСОЛИДИРАН ОТЧЕТ ЗА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ
 към 31 декември 2019 година

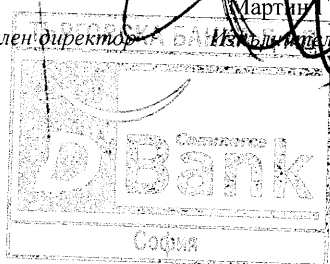
	Приложения	31 декември 2019 BGN'000	31 декември 2018 BGN'000
АКТИВИ			
Парични средства и вземания от Централната Банка	12	119 586	131 875
Вземания от банки	13	116 986	87 824
Предоставени кредити и аванси на клиенти	14	592 303	428 879
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	15	48 155	49 711
Ценни книжа по амортизирана стойност	16	56 577	67 722
Инвестиционни имоти	17	18 631	17 589
Имоти, оборудване и активи с право на ползване	18	47 407	27 878
Нематериални активи	19	1 229	1 025
Активи държани за продажба	20	146	387
Текущи данъчни вземания	21	458	159
Други активи	22	12 284	12 145
ОБЩО АКТИВИ		1 013 762	825 194
ПАСИВИ			
Задължения към банки	23	14 286	8 290
Задължения към клиенти	24	855 169	701 003
Текущи данъчни задължения	25	113	106
Пасиви по отсрочени данъци	26	192	188
Други пасиви	27	7 768	3 817
ОБЩО ПАСИВИ		877 528	713 404
СОБСТВЕН КАПИТАЛ			
Капитал, отнасящ се до притежателите на собствения капитал на дружеството-майка			
Акционерен капитал		90 064	75 000
Резерви		38 093	26 669
Неразпределена печалба		8 077	10 121
ОБЩО СОБСТВЕН КАПИТАЛ	28	136 234	111 790
ОБЩО ПАСИВИ И СОБСТВЕН КАПИТАЛ		1 013 762	825 194

Приложенията на страници от 5 до 118 са неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидираният финансов отчет на страници от 1 до 118 е одобрен за издаване от Управителния съвет на банката и е подписан на 30 март 2020 година от:

 Анна Аспарухова
 Главен изпълнителен директор

 Елица Костова
 Съставител

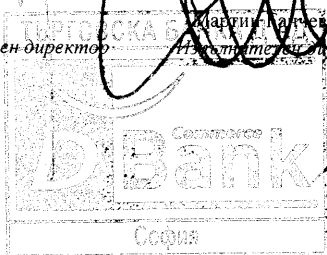

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА ДАД
КОНСОЛИДИРАН ОТЧЕТ ЗА ПАРИЧНИТЕ ПОТОЦИ
за годината, завършваща на 31 декември 2019 година

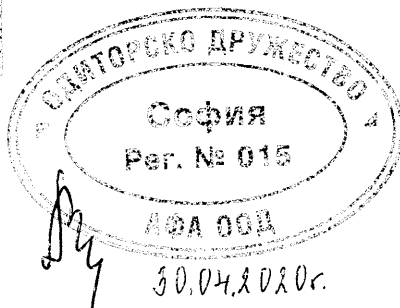
	Приложения	2019 BGN'000	2018 BGN'000
Парични потоци от оперативна дейност			
Печалба преди данъци		8 810	11 008
<i>Корекции за непарични операции</i>			
Нетна загуба/(печалба) от обезценка на финансови активи	7	297	(1 653)
Нетна (печалба)/загуба от обезценка на нефинансови активи	9	-	(36)
Амортизация	9,17,18,19	3 386	1 557
Нетен лихвен доход	4	(24 309)	(21 756)
<i>Парични потоци използвани в оперативната дейност преди промени в активите и пасивите от оперативната дейност</i>		(11 816)	(10 880)
<i>Промени в активите, участващи в оперативната дейност</i>			
Намаление на вземанията от банки		-	4
Намаление/(Увеличение) на ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход		2 814	(12 575)
Увеличение на предоставени кредити и аванси на клиенти		(159 866)	(36 653)
Увеличение на активи държани за продажба		(51)	(387)
(Увеличение)/намаление на други активи		(975)	1 933
<i>Промени в пасивите, участващи в оперативната дейност</i>			
Увеличение на задълженията към клиенти		155 695	64 619
Намаление на други пасиви		(2 872)	(4 058)
Получени лихви		23 795	21 997
Платени лихви		(2 258)	(2 528)
<i>Нетни парични потоци от оперативната дейност преди данъци върху печалбата</i>		4 466	21 472
Платен данък върху печалбата		(886)	(1 224)
Нетни парични потоци от оперативната дейност		3 580	20 248
Парични потоци от инвестиционна дейност			
Покупки на имоти и оборудване		(994)	(1 555)
Постъпления от продажби на имоти и оборудване		539	952
Покупки на инвестиционни имоти		(579)	(5 665)
Постъпления от продажби на инвестиционни имоти		167	747
Покупки на нематериални активи		(511)	(613)
Покупка на ценни книжа по амортизирана стойност		(10 327)	-
Постъпления при падеж на ценни книжа по амортизирана стойност		20 696	12 234
Нетни парични потоци от инвестиционната дейност		8 991	6 100
Парични потоци от финансова дейност			
Постъпления от банкови заеми		6 369	477
Плащания по задължения към банки		(382)	(1 233)
Плащания по договори за лизинг		(1 685)	-
Нетни парични потоци от/(използвани във) финансовата дейност		4 302	(756)
Нетно увеличение на парични средства и парични еквиваленти		16 873	25 592
Парични средства и парични еквиваленти в началото на годината	29	219 699	194 107
Парични средства и парични еквиваленти в края на годината	29	236 572	219 699

Приложенията на страници от 5 до 118 са неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Анна Аспарухова
Главен изпълнителен директор

Елица Костова
Съставител

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д АД

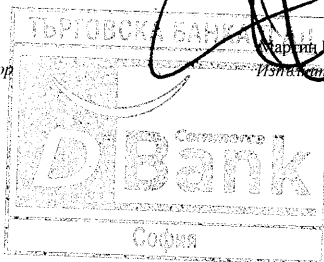
КОНСОЛИДИРАН ОТЧЕТ ЗА ПРОМЕНИТЕ В СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ

за годината, завършваща на 31 декември 2019 година

	Приложения	Отнасящ се към притежателите на собствения капитал на дружеството-майка				
		Основен капитал	Законови резерви	Резерв от финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	Неразпределена печалба	Общо
		BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000
Салдо към 1 януари 2018 година		75 000	16 871	825	9 822	102 518
<i>Промени в собствения капитал за 2018 година</i>						
Разпределение на печалбата за:		-	9 596	-	(9 596)	-
* резерви		-	9 596	-	(9 596)	-
Общ всеобхватен доход за годината, в т.ч.:		-	-	(623)	9 895	9 272
* нетна печалба за годината		-	-	-	9 896	9 896
* други компоненти на всеобхватния доход, нетно от данъци		-	-	(623)	(1)	(624)
Салдо към 31 декември 2018 година	28	75 000	26 467	202	10 121	111 790
<i>Промени в собствения капитал за 2019 година</i>						
Увеличение на основния капитал чрез апорт	28	15 064	-	-	-	15 064
Разпределение на печалбата за:		-	9 960	-	(9 960)	-
* резерви		-	9 960	-	(9 960)	-
Общ всеобхватен доход за годината, в т.ч.:		-	-	1 464	7 916	9 380
* нетна печалба за годината		-	-	-	7 917	7 917
* други компоненти на всеобхватния доход, нетно от данъци		-	-	1 464	(1)	1 463
Салдо към 31 декември 2019 година	28	90 064	36 427	1 666	8 077	136 234

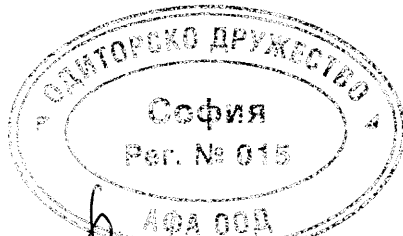
Приложенията на страници от 5 до 118 са неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Анна Аспарухова
Главен изпълнителен директор

Мартина Ганчев
Изпълнителен директор

Елица Костова
Съставител

30.04.2020г.

30.04.2020

1. КОРПОРАТИВНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ГРУПАТА

Групата Търговска банка Д (групата) се състои от Търговска банка Д АД (банката/дружество-майка) и нейните три дъщерни дружества – Д Лизинг ЕАД, Д Застрахователен брокер ЕООД и Д Имоти ЕООД.

1.1. Обща информация

Дружество - майка

Търговска Банка Д АД (предишно наименование Демирбанк (България) АД) е създадена на 15.04.1999 г. като акционерно дружество. Адресът на управление на банката е гр. София, бул. "Ген. Е.И. Тотлебен" № 8. Търговска Банка Д АД е универсална банка, притежаваща пълен лиценз за извършване на банкови услуги в страната и чужбина, в местна и чужда валута, както и извършване на всички други сделки по чл. 2, ал. 1 и ал.2 от Закона за кредитните институции.

Дъщерни дружества

Д лизинг ЕАД

Д Лизинг ЕАД е вписано в Търговския регистър към Агенцията по вписванията на 29.07.2014 г. като еднолично акционерно дружество, със 100% акционерно участие на Търговска банка Д АД. Седалището и адресът на управление на дружеството е: гр. София, бул. Ген. Тотлебен № 8.

Д Застрахователен брокер ЕООД

Д Застрахователен брокер ЕООД е еднолично дружество с ограничена отговорност с едноличен собственик на капитала - Търговска банка Д АД. Обстоятелството по придобиване на 100 % от дяловете от капитала на дружеството от страна на банката бе вписано в АВ - Търговски регистър на 31.07.2013 г.

Седалището и адресът на управление на дружеството е: гр. София, р-н Красно село, бул. Ген. Тотлебен № 8.

Д имоти ЕООД

Д имоти ЕООД е еднолично дружество с ограничена отговорност, регистрирано в АВ - Търговски регистър на 14.10.2013 г. Едноличен собственик на капитала на дружеството е Търговска банка Д АД. Седалището и адресът на управление на дружеството е: гр. София, р-н Красно село, бул. Ген. Тотлебен № 8.

1.2. Собственост и управление

Дружество - майка

Към 31.12.2019 г. капиталът на банката (дружество-майка) е собственост на г-н Фуат Гювен, който притежава пряко 55,52 % от капитала, а останалите 44,48% - чрез компанията ФОРТЕРА АД с ЕИК 175194303. Банката има двустепенна система на управление – с Управителен и Надзорен съвет.

Към 31.12.2019 г. ръководството на дружеството – майка (банката), в лицето на Управителния съвет се състои от 6 (шестима) членове, а именно: Анна Иванова Аспарухова – Председател на УС и Главен Изпълнителен директор; Мартин Емилов Ганчев - Член на УС и

Изпълнителен директор; Пламен Иванов Дерменджиев – Член на УС; Валентина Димитрова Борисова – Член на УС; Захари Димитров Алипиев – Член на УС; Иван Борисов Кутлов - Член на УС.

Към 31.12.2019 г. лицата, натоварени с общо управление на дружеството – майка (банката), в лицето на Надзорния съвет се състои от 3 (трима) членове, а именно: Фуат Гювен – Председател на НС, Валери Борисов - Член на НС и Бахатин Гюрбюз - Член на НС.

Съгласно изискванията на Закона за кредитните институции, разпоредбите на Устава на Търговска Банка Д АД и съдебната регистрация на банката, тя се представлява от всички членове на УС заедно или заедно от двама изпълнителни директори. Към 31 декември 2019 г. изпълнителни директори на банката са: Анна Иванова Аспарухова – председател на УС и Главен изпълнителен директор и Мартин Емилов Ганчев – Член на УС и изпълнителен директор.

В дружеството - майка (банката) функционира одитен комитет, който наблюдава работата на външните й одитори, дейността на вътрешния одит, управлението на риска и счетоводната дейност и финансовата отчетност.

Одитният комитет има следния състав: Тома Стоилов – председател, Василка Иванова – член, Екатерина Мангъфова – Капинчева - член.

Дъщерни дружества

Банката е едноличен собственик и на трите дъщерни дружества Д Лизинг ЕАД, Д Застрахователен брокер ЕООД и Д Имоти ЕООД.

Д Лизинг ЕАД

Ръководството на Д Лизинг ЕАД в лицето на Съвета на директорите към 31.12.2019 г. е в състав: Ивайло Георгиев Иванов, Петя Радева Вълева и Зорка Йорданова Самоковлийска. Дружеството се представлява заедно от всеки двама от тримата членове на Съвета на директорите.

Д Застрахователен брокер ЕООД

Дружеството се управлява и представлява от Зорница Росенова Благоева – управител.

Д Имоти ЕООД

Дружеството се управлява и представлява от управителите Явор Николов Терзиев и Ивайло Георгиев Николов.

Към 31.12.2019 г. общият брой на персонала в групата е 427 служители (31.12.2018 г.: 452 служители).

1.3. Структура на групата и предмет на дейност

1.3.1. Структурата на групата включва Търговска банка Д АД като дружество – майка и посочените по-долу дъщерни дружества:

	Държава	Участие към 31.12.2019 %	Участие към 31.12.2018 %
Д Имоти ЕООД	България	100%	100%
Д Лизинг ЕАД	България	100%	100%
Д Застрахователен брокер ЕООД	България	100%	100%

Таблицата по-долу представя информация за датата на придобиване на контрол от страна на дружеството-майка върху съответното дъщерно дружество:

	Дата на придобиване на контрол
Д Лизинг ЕАД	29.07.2014 г.
Д Застрахователен брокер ЕООД	09.07.2013 г.
Д Имоти ЕООД	14.10.2013 г.

1.3.2. Предмет на дейност

Дружество-майка

Дружеството-майка (банката) притежава лиценз за банкова дейност, издаден от централната банка на България, Българска Народна Банка (БНБ), и може да осъществява всички банкови операции, разрешени от българското законодателство.

Основната дейност на банката през 2019 г. е била свързана с привличане на депозити от клиенти, предоставяне на кредити на бизнес клиенти и граждани, обслужване на разплащания на клиенти в страната и в чужбина, сделки с ценни книжа, извършване на репо-сделки на междубанковия пазар, сделки с чуждестранна валута, издаване на акредитиви и гаранции и други финансови услуги в България.

Към 31.12.2019 г. банката има разкрити 52 структурни звена, в т.ч. централно управление, 32 финансови центрове, 8 офиса и 11 изнесени работни места, разположени в отделни градове на страната.

Дъщерни дружества

Д лизинг ЕАД е финансова институция по смисъла на чл. За от Закона за кредитните институции и е вписано в регистъра към БНБ за финансовите институции със заповед № БНБ-135013/01.12.2014 г.

Основният предмет на дейност на дружеството включва извършването на следните видове сделки: финансов лизинг, гаранционни сделки, парично брокерство, придобиване на вземания по кредити и друга форма на финансиране (факторинг, форфетинг и други), придобиване на участия в

кредитна институция или в друга финансова институция, отпускане на заеми със средства, които не са набрани чрез публично привличане на влогове или други възстановими средства.

Д застрахователен брокер ЕООД е с предмет на дейност застрахователно брокерство или осъществяване на посредничество по възлагане за сключване и изпълнение на застрахователни и/или презастрахователни договори и свързаните с тях консултантски услуги (след получаване на лиценз), както и други дейности и сделки, незабранени със закон, без охранителна и сходни с нея дейности.

Д имоти ЕООД е с предмет на дейност покупко-продажба на недвижими имоти, проектиране, обзавеждане и строеж на недвижими имоти с цел продажба, отдаване под наем.

Банката и дъщерните дружества извършват изцяло своята дейност на територията на Република България.

1.4. Основни показатели на стопанската среда

Основните показатели на стопанската среда, които оказват влияние върху дейността на групата, за периода 2016 – 2019 г. са представени в таблицата по – долу:

Показател	2016	2017	2018	2019
Номинален БВП в млн. лева*	95,092	102,308	109,695	119,485
Реален растеж на БВП*	3.8%	3.5%	3.1%	3.8%
Инфлация в края на годината (ХИПЦ)	-0.5%	1.8%	2.3%	3.1%
Среден валутен курс на щатския долар за годината	1.77	1.73	1.66	1.75
Валутен курс на щатския долар в края на годината	1.86	1.65	1.72	1.76
Основен лихвен процент в края на годината	0.00	0.00	0.00	0.00
Безработица (в края на годината)**	8.0%	7.1%	6.1%	5.9%
Кредитен рейтинг на Р България по Standard&Poors (дългосрочен)	BB+	BB+	BBB-	BBB
Кредитен рейтинг на Р България по Moody's (дългосрочен)	Baa2	Baa2	Baa2	Baa2
Кредитен рейтинг на Р България по Fitch (дългосрочен)	BBB	BBB-	BBB	BBB

* Прогноза на БНБ за 2019 г., изготвена към 20 декември 2019 г.; ** По данни на Агенция по заетостта
Източник: БНБ

1.5. Правна среда

Дейността на Банката се регулира от Закона за кредитните институции и подзаконовите актове, свързани с него, като БНБ осъществява надзор и контролира спазването на банковото законодателство.

2. ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ ОТ СЧЕТОВОДНАТА ПОЛИТИКА НА ГРУПАТА

2.1. База за изготвяне на консолидирания финансов отчет

Консолидираният финансов отчет на Търговска банка Д АД е изготвен в съответствие с всички Международни стандарти за финансови отчети (МСФО), които се състоят от: стандарти за финансови отчети и от тълкувания на Комитета за разяснения на МСФО (КРМСФО), одобрени от Съвета по Международни счетоводни стандарти (СМСС), и Международните счетоводни стандарти и тълкуванията на Постоянния комитет за разясняване (ПКР), одобрени от Комитета по

Международни счетоводни стандарти (КМСС), които ефективно са в сила на 1 януари 2019 г., и които са приети от Комисията на Европейския съюз. МСФО, приети от ЕС, е общоприетото наименование на рамката с общо предназначение-счетоводна база, еквивалентна на рамката, въведена с дефиницията съгласно § 1, т. 8 от Допълнителните разпоредби на Закона за счетоводството под наименованието „Международни счетоводни стандарти” (МСС).

За текущата финансова година групата е приела всички нови и/или ревизирани стандарти и тълкувания, издадени от Съвета по Международни счетоводни стандарти (СМСС) и респ. от Комитета за разяснения на МСФО, които са били уместни за нейната дейност.

От възприемането на тези стандарти и/или тълкувания, *практически приложими за годишни отчетни периоди, започващи най-рано на 1 януари 2019 г. за предприятията в Република България*, са настъпили промени в счетоводната политика на групата относно принципите, правилата и критериите за отчитане на следните отчетни обекти, както и на представянето и оповестяванията на финансова информация за тях: имоти, оборудване и активи с право на ползване (*Приложение № 18*) и други пасиви (*Приложение № 27*). Ефектите от първоначалното прилагане на стандарта са представени в *Приложение № 2.3*.

Промените произтичат от прилагането на следните стандарти:

МСФО 16 Лизинги (в сила за годишни периоди от 01.01.2019 г., приет от ЕК). Този стандарт е с изцяло променена концепция. Той въвежда нови принципи за признаване, измерване, представяне и оповестяване на лизинга чрез налагане на нов модел с цел да осигури по-достоверно и адекватно представяне на тези сделки най-вече при лизингополучателя. Стандартът заменя действащия до този момент стандарт за лизинга – МСС 17 и свързаните с него тълкувания. а) При лизингополучателите водещият принцип на новия стандарт е въвеждането на еднотипен модел на счетоводно балансово третиране на лизинга – за всички лизингови договори с реална продължителност от повече от 12 месеца ще се признава актив под формата на „право на ползване”, който ще се амортизира за периода на договора, и респективно, ще се отчита финансов пасив за задължението по тези договори. Това е и съществената промяна спрямо отчетната практика до 2018 г. За краткосрочни или на ниска стойност лизинги се допуска изключение и запазване на досегашната практика. Стандартът оказва влияние върху финансовия резултат за периода, тъй като през първите години разходите, свързани с лизинговите договори са по-големи, допълнително оперативните разходи се заменят с разходи за амортизации и лихви, което ще доведе до определена промяна в ключови показатели като ЕБИТДА, оперативните парични потоци ще се увеличат, тъй като главниците и лихвите се класифицират като парични потоци от финансова дейност; б) При лизингодателите няма да има съществени промени в отчетната практика и те ще продължат да отчитат лизингите аналогично на правилата на стария стандарт МСС 17 – като оперативни и финансови. Доколкото новият стандарт дава по-цялостна концепция, следва да се направи и от тяхна страна един по-подробен анализ на условията на договорите и е възможно и при тях (лизингодателите) да настъпят основания за рекласификация на определени лизингови сделки. Новият стандарт изисква разширяване на оповестяванията.

За останалите стандарти и тълкувания, посочени по-долу, ръководството е проучило възможния им ефект и е определило, че те не биха имали ефект върху счетоводната политика, респ. активите, пасивите, операциите и резултатите на групата поради това, че тя не разполага/оперира с такива обекти и/или не реализира подобни сделки и транзакции:

• *КРМСФО 23 (променен) Несигурности при третирането на данъци върху дохода (в сила за годишни периоди от 01.01.2019 г., прието от ЕК).* Това разяснение дава насоки за счетоводното третиране и отчитане на данъците върху дохода в обхвата на МСС 12, когато са налице несигурности по данъчното третиране. То не засяга данъци и други държавни вземания и такси, извън МСС 12, нито включва специални изисквания относно лихви и други санкции, асоциирани с несигурност по данъчно третиране. Разяснението покрива следните въпроси: а) дали предприятието да преценява всяка несигурност по данъчното третиране отделно или в комбинация с други, в зависимост от това кой подход по-добре предвижда решението на съответната несигурност; б) допусканията, които предприятието прави за преценка как данъчните власти биха изследвали и проверили дадена несигурност на данъчно третиране на основата, че данъчните власти имат цялата налична информация; в) как предприятието определя данъчната печалба или загуба, данъчните бази, неизползваните данъчни загуби, данъчните ставки и неизползваните данъчни кредити при наличието на определени несигурности; г) изискването за оценка на ефектите от несигурността върху отчетените данъци върху дохода, при условие, че данъчните власти не е вероятно да приемат данъчното третиране на предприятието; д) измерването на ефекта може да стане по по-подходящия от двата подхода - „най-вероятната сума” или „очакваната стойност”; и е) как предприятието преценява и третира промените във фактите и обстоятелствата;

• *МСФО 9 (променен) – Финансови инструменти – относно случаи на негативни компенсации при предсрочно погасяване и модификации на финансови пасиви (в сила за годишни периоди от 01.01.2019 г., приет от ЕК).* Тази промяна покрива два въпроса: а) изменя настоящите изисквания на МСФО 9, като позволява класифицирането на определени финансови активи (заеми и други дългови инструменти) по амортизирана стойност и преминаването им на теста СПГЛ, независимо от наличието на условия за предсрочно погасяване с негативна компенсация. Негативна компенсация е налице, когато условията по договора позволяват на длъжника да плати предсрочно инструмента преди неговия падеж, и предсрочно платената сума може да е различна от останалите неплатени главница и лихви. Важно условие е тази негативна компенсация да е разумна и релевантна за ранното прекратяване на договора. Предварителното плащане само по себе си не е достатъчен индикатор за преценка, т.е. необходимо е да се прецени спрямо текущо преобладаващия лихвен процент и други пазарни условия и обстоятелства, и спрямо него и тях - сумата на предплащането и полза за страната, иницирала го. Важно е изчисляването на компенсацията да е последователно като подход и при санкция за по-ранно плащане, и при полза от по-ранно плащане. Също така съответният актив следва да е в категорията „държан за събиране на паричните потоци” в структурата на бизнес модела на предприятието; б) потвърждава (с изменение в Основания за заключения), че когато даден финансов пасив, отчитан по амортизирана стойност, е модифициран без да се отписва, то ефектът от тази модификация трябва да се признае в печалбата или загубата. Ефектът се измерва като разлика между оригиналните договорени парични потоци и тези, след модификацията, дисконтирани по оригиналния ефективен лихвен процент;

• *МСС 28 (променен) – Инвестиции в асоциирани и съвместни предприятия – относно дългосрочни участия в асоциирани и съвместни предприятия (в сила за годишни периоди от 01.01.2019 г. приет от ЕК).* Тази промяна уточнява, че предприятието трябва да прилага МСФО 9, включително изискванията му за обезценка, относно форми на дългосрочни участия в асоциирани или съвместни предприятия, които са част от нетната инвестиция с тези дружества, и за които не се прилага отчитането по метода на собствения капитал. Счетоводното отчитане на ефектите съгласно МСФО 9 при тези форми на участия се прави преди отчитането на разпределението на дела на

загубата и на обезценките по реда на МСС 28. Промяна в намеренията или плановете на ръководството не се считат за доказателство за промяна;

- *Подобрения в МСФО Цикъл 2015-2017 (м. декември 2017 г.) – подобрения в МСС 23, МСС 12 и МСФО 3 във връзка с МСФО 11 (в сила за годишни периоди от 01.01.2019 г., приети от ЕК).* Тези подобрения внасят частични промени и редакции в съответните стандарти, основно с цел да премахнат съществуваща непоследователност или неясноти в приложението на правилата и изискванията на отделните стандарти, както и да се внесе по-прецизна терминология на понятия. Основно промените са насочени към следните обекти или операции: а) поясняват, че когато едно предприятие придобива контрол над бизнес, който е съвместна дейност, то следва да преизчисли (преоцени) предишно държаните си дялове в този бизнес при прилагане на МСФО 3 като бизнес комбинация, постигната на етапи; б) когато едно предприятие придобие съвместен контрол в бизнес, който е съвместна дейност, то не следва да преизчислява предишно държаните дялове в него при прилагане на МСФО 11; в) поясняват, че всички данъчни последици от данъци върху доходи от дивиденди следва да се посочат в печалбата или загубата или друг всеобхватен доход или директно в собствения капитал – в зависимост от това къде са отчетени съответните трансакции и/или събития, които са генерирани съответната разпределяема печалба, доколкото тези последици са по-скоро свързани с тях.; и в) поясняват, че ако при заеми със специални цели за финансиране на определен квалифициран актив, останат непогасени след като активът стане готов за предвидената употреба или продажба, тези заеми се третираат като част от финансиращите средства с общо предназначение за целите на изчисляване нормата и сумите за капитализация по реда на МСС 23;

- *МСС 19 (променен) – Доходи на наети лица (в сила за годишни периоди от 01.01.2019 г., приет от ЕК).* Тази промяна уточнява, че в случаи на промени в плановете за дефинирани доходи, съкращаване или уреждане, в определянето на разходите за текущ трудов стаж и нетните лихви за периода след промяната, дружеството е длъжно да използва заложените в нея предположения. Допълнително са включени изменения в представянето и оповестяването на ефекта при промени в плановете за дефинирани доходи, калкулирането на минал стаж, ефекти от промени на плана, съкращаване или уреждане във връзка с горната граница(тавана) на актив по плана.

Към датата на издаване за одобряване на този финансов отчет са издадени, но не са все още в сила за годишни периоди, започващи на 1 януари 2019 г., няколко нови стандарти и разяснения, както и променени стандарти и разяснения, които не са били приети за по-ранно приложение от групата. От тях ръководството е преценило, че следните биха имали потенциален ефект в бъдеще за промени в счетоводната политика и класификацията и стойностите на отчетни обекти във финансовите отчети на групата за следващи периоди, а именно:

- *Промени в Концептуалната рамка за финансово отчитане и съответни промени в референциите към нея в различни МСФО (в сила за годишни периоди от 01.01.2020 г., приети от ЕК).* Тези промени в Рамката включват преработени изцяло дефиниции за „актив” и „пасив”, както и нови насоки и концепции за тяхното измерване, отписване, представяне и оповестяване. Промените в Концептуалната рамка са съпроводени с изменения в някои препратки към нея в Международните стандарти за финансово отчитане, в т.ч. МСФО 2, МСФО 3, МСФО 6, МСФО 14, МСС 1, МСС 8, МСС 34, МСС 37, МСС 38, КРМСФО 12, КРМСФО 19, КРМСФО 20, КРМСФО 22 и ПКР 32. Част от препратките насочват към коя версия на Концептуалната рамка следва се отнасят изявленията в посочените стандарти (рамката на КМСС, приета от СМСС през 2001 г., рамката на СМСС от 2010 г. или новата ревизирана рамка от 2018 г.), други изрично посочват, че дефинициите в стандарта не са актуализирани в съответствие с новите изменения в рамката;

• *Промени в МСС 1 Представяне на финансови отчети и МСС 8 Счетоводна политика, промени в приблизителните оценки и грешки (в сила за годишни периоди от 01.01.2020 г. – приети от ЕК).* Тези промени касаят прецизиране определението за „същественост“, посочено в двата стандарта. Според тях новото определение за същественост е: „информацията е съществена, ако пропуснатата, представена неточно или прикрита, би могло в разумна степен да се очаква да повлияе на решенията на основните потребители на финансовите отчети с обща цел, които предоставят финансова информация за дадено отчетно предприятие“. Налице са три нови аспекта от определението, които следва да бъдат отбелязани: а) ”прикриване” – настоящото определение се фокусира само върху пропускане и неточно представяне. Заключение на СМСС е, че прикриването на съществена информация може да има същия ефект като пропускане на съществена информация; б) „очакване в разумна степен да се повлияе на решенията на основните потребители” – настоящото определение се отнася до „би могло да повлияе”, което според СМСС може да се приеме, че се изисква твърде много информация, тъй като почти всичко „би могло да повлияе” върху решенията на някои потребители, дори вероятността да е минимална; и в) ”основни потребители” (съществуващи или потенциални инвеститори, заемодатели и други кредитори) – настоящото определение се отнася до „потребители”, което според СМСС може да бъде прието твърде широко, т.е. да се вземат предвид всички възможни ползватели на финансовите отчети, когато се решава каква информация да се оповести. Също така, посочват се изрично пет начина за прикриване на съществена информация: а) използване на език за съществен елемент, който е уклончив или неясен; б) информация за съществен елемент, сделка или събитие, която е разпръсната на различни места във финансовите отчети; в) несходни елементи, сделки и събития, по същество, които неподходящо са представени съвкупно; г) сходни елементи, сделки и събития, които неподходящо са представени самостоятелно; и д) съществена информация е скрита чрез несъществена информация до такава степен, че става неясно коя информация е съществена. Също така промените поясняват, че адресирането към неясна информация има същия ефект както при пропуснатата или липсваща информация, както и че предприятието оценява съществеността в контекста на финансовия отчет в неговата цялост.

• *Промени в МСФО 9 Финансови инструменти, МСС 39 Финансови инструменти: Признаване и оценяване и МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестявания (в сила за годишни периоди от 01.01.2020 г – приети от ЕК).* Тези промени са свързани с произтичащата несигурност от реформата на базовите лихвени проценти, предприета от Съвета за финансова стабилност към Г20. Тази реформа е насочена към замяна на съществуващите и използвани като базови, в сделките с финансови инструменти, междубанкови лихвени проценти (Например: Libor, Euribor, Tibor), с алтернативни базови лихвени проценти, основаващи се на междубанкови пазари, както и за разработване на алтернативни базови лихвени проценти, които са почти безрискови. Целта е да се преодолеят последиците върху финансовото отчитане от реформата на базовите лихвени проценти, през периода преди замяната на съществуващ базов лихвен процент с алтернативен базов лихвен процент. Измененията предвиждат временни и ограничени изключения от изискванията за отчитане на хеджирането по МСС 39 и МСФО 9, които осигуряват условия дружествата да продължат да са в съответствие с изискванията на двата стандарта, при игнориране ефекта на реформата.

Ръководството е в процес на проучване, анализ и оценка на ефектите от промените, които биха оказвали влияние върху счетоводната политика и върху класификацията и представянето на активите и пасивите на групата от горепосочените стандарти.

Допълнително, за посочените по-долу нови стандарти, променени стандарти и тълкувания,

които са издадени, но все още не са в сила за годишни периоди започващи на 1 януари 2019 г., ръководството е преценило, че следните не биха имали потенциален ефект за промени в счетоводната политика и финансовите отчети на групата:

- *МСФО 17 Застрахователни договори (в сила за годишни периоди от 01.01.2021 г., (с опция за отлагане за 2022 г.) не е приет от ЕК).* Този стандарт е изцяло нов счетоводен стандарт за всички видове застрахователни договори, вкл. за някои гаранции и финансови инструменти, като обхваща принципи за тяхното признаване, оценяване, представяне и оповестяване. Стандартът ще замени действащия до този момент стандарт за застрахователните договори – МСФО 4. Той установява нов цялостен модел за отчитането на застрахователните договори, покриващ всички релевантни счетоводни аспекти. Той не е приложим за дейността на групата;

- *МСФО 10 (променен) – Консолидирани финансови отчети и МСС 28 (променен) – Инвестиции в асоциирани и съвместни предприятия – относно продажби или апорт на активи между инвеститор и негови асоциирани или съвместни предприятия (с отложена ефективна дата на влизане в сила, подлежаща на определяне от СММС).* Тези промени са насочени към решаването на счетоводното третиране на продажбите или апортите на активи между инвеститор и негови асоциирани или съвместни предприятия. Те потвърждават, че счетоводното третиране зависи дали продаваните активи или апортираните немонетарни активи, конституират или не по същество „бизнес“ по смисъла на МСФО 3. Ако тези активи като съвкупност не отговарят на определението за „бизнес“ инвеститорът признава печалба или загуба до процента, съответстващ на дела на другите несвързани инвеститори в асоциираното или съвместното предприятие. В случаите когато се продават активи или се апортират немонетарни активи, които като съвкупност са „бизнес“, инвеститорът признава изцяло печалбата или загубата от транзакцията. Тези промени ще се прилагат перспективно. СММС отложи началната дата на приложение на тези промени за неопределено време;

- *МСФО 3 (променен) – Бизнес комбинации (в сила за годишни периоди от 01.01.2020 г., не е приет от ЕК).* Тази промяна касае даденото в приложенията към стандарта определение за „бизнес“ и е свързана с трудностите, които придобиващото предприятие среща в преценката дали се придобива бизнес или съвкупност от активи. Изменението цели: а) да изясни, че за да бъде определен като бизнес, придобитият набор от дейности и активи трябва да включва като минимум вложените ресурси и оперативни процеси, които заедно водят до създаването на продукт; б) да се стеснят дефинициите за „бизнес“ и за „продукт“, като се съсредоточат до стоките и услугите, предоставяни на клиент и като се снесе фокусът върху способността за намаляване на разходите; в) да добави насоки и илюстративни примери, които да помогнат на предприятията в преценката дали е придобит оперативен процес; г) да премахне изискването за оценка за това дали пазарните участници са в състояние да заменят липсващите ресурси и оперативни процеси в придобиваното предприятие, за да продължат да създават продукт, и д) да се добави опцията за т.нар. тест за концентрация, който позволява опростена оценка за това, дали дадена съвкупност от дейности и активи е бизнес, или не.

- *МСС 1 (променен) - Представяне на финансови отчети (в сила за годишни периоди от 01.01.2022 г.) - относно класификация на задълженията като текущи или нетекущи.*

2.2. Сравнителни данни

Групата представя сравнителна информация в този консолидиран финансов отчет за една предходна година.

Когато е необходимо, сравнителните данни се рекласифицират (и преизчисляват), за да се постигне съпоставимост спрямо промени в представянето в текущата година.

Изключение от това правило е представянето на ефектите от приложението за първи път на МСФО 16 *Лизинг* като Групата е избрала модифицирано ретроспективно прилагане на стандарта без преизчисление на сравнителните данни.

2.3. Ефекти от първоначално прилагане на МСФО 16 Лизинг

В настоящото приложение са представени ефектите върху консолидирания финансов отчет на групата за 2019 г. от прилагането за първи път на МСФО 16 *Лизинг*. Групата е възприела подхода на модифицирана ретроспекция, без извършване преизчисление на сравнителната информация за 2018 г.

Групата е избрала да приложи практическото облекчение да не преоценява дали даден договор е или съдържа компонент лизинг към 1 януари 2019 г., като е приела да приложи стандарт МСФО 16 само към тези договори, които преди това са били идентифицирани за лизингови съгласно МСС17 и КРМСФО 4 на датата на прилагането за първи път.

При прилагането на МСФО 16, групата е признала задължения по лизинг, които преди това са квалифицирани като “оперативни лизинги”, съгласно МСС 17 Лизинг. Тези задължения са оценени по настояща стойност на оставащите лизингови плащания, дисконтирани с диференциалния лихвен на групата към 1 януари 2019 г. Средно-претегленият диференциален лихвен процент на групата, приложено към задълженията по лизинг на 1 януари 2019 е 1.1%.

Ефектите от прилагането на МСФО 16 за първи път върху засегнатите статии на отчета за финансовото състояние към 01.01.2019 г. са представени по-долу:

	Оригинално отчетен	Ефект от прилагане на МСФО 16	Преизчислен
	31.12.2018	01.01.2019	01.01.2019
	BGN'000	BGN'000	BGN'000
Активи			
Имоти, оборудване и активи с право за ползване (Приложение 18) ^{Бел. 1}	27,878	6,387	34,265
Общо активи	27,878	6,387	34,265
Задължения			
Други пасиви (Приложение 27) ^{Бел. 2}	3,817	6,387	10,204
Общо задължения	3,817	6,387	10,204

Бележки:

- Активите с „право на ползване“ на 01.01.2019 г. са оценени със стойност равна на настоящата стойност на задълженията по лизинг на същата дата в размер на 6,387 х. лв. и са представени в консолидирания отчет за финансовото състояние в статията „Имоти, оборудване и активи с право на ползване“
- Задълженията по лизинг на 01.01.2019 г. в размер на 6,387 х. лв., включват сборът от настоящата стойност на задълженията по лизинг на 01.01.2019 г. Задълженията по

лизинг са представени в консолидирания отчет за финансовото състояние в статията „Други пасиви“

Лизинговите задължения към 1 януари 2019 г. могат да бъдат равнени към ангажиментите по оперативни лизинги към 31 декември 2018 г. както следва:

	хил. лв.
Ангажименти по оперативни лизинги към 31 декември 2018 г.	4,523
Среднопретеглен вътрешноприсъщ лихвен процент към 1 януари 2019 г.	1,1%
Дисконтирани задължения по оперативни лизинги към 1 януари 2019 г.	4,407
Увеличени с:	
Лизингови плащания, свързани с периоди на подновяване, които не са включени в задълженията по оперативни лизинги към 31 декември 2018 г.	1,980
Задължения по лизинги към 1 януари 2019 г.	6,387

При прилагането на МСФО 16 Лизинги за първи път групата се е възползвала от следните практически целесъобразни мерки, позволени от стандарта:

- Използване на един дисконтов процент за портфейл от лизингови договори със сходни характеристики;
- Изключване на първоначалните преки разходи от оценката на активите с „право на ползване“ към датата на първоначалното прилагане – 1 януари 2019 г.
- Използването на последваща оценка при определянето на срока на лизинговия договор, за договори, които съдържат опции за удължаване или прекратяване.

Групата е избрала да не прилага МСФО 16 за договори, които преди това не са били определени като съдържащи елементи на лизинг съгласно МСС 17 Лизинг и КРМСФО 4 *Определяне дали дадено споразумение съдържа лизинг*.

2.4. База за оценяване

Консолидираният финансов отчет на групата е изготвен на база историческата цена с изключение на финансови инструменти, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, които са оценени на база справедлива стойност.

2.5. Функционална валута и валута на представяне

Функционалната валута и отчетната валута на представяне в консолидирания финансов отчет на групата е българският лев. От 1 януари 1999 г., с въвеждането на еврото, фиксираното законово съотношение на двете валути е BGN 1.95583:EUR 1.

Групата води своите счетоводни регистри в български лев (BGN), който приема като негова отчетна валута за представяне. Данните в консолидирания финансов отчет и приложенията към него са представени в хиляди лева, освен ако нещо друго изрично не е указано.

2.6. Прилагане на приблизителни оценки

Представянето на финансов отчет съгласно Международните стандарти за финансови отчети изисква ръководството на групата да направи най-добри приблизителни оценки, начисления

и разумно обосновани предположения, които оказват ефект върху отчетените стойности на активите и пасивите, на приходите и разходите, и на оповестяването на условни вземания и задължения към датата на отчета. Тези приблизителни оценки, начисления и предположения са основани на информацията, която е налична към датата на финансовия отчет, поради което бъдещите фактически резултати на групата биха могли да бъдат различни от тях (като в условия на финансова криза несигурностите са по-значителни). Обектите, които предполагат по-висока степен на субективна преценка или сложност на, или където предположенията и приблизителните счетоводни оценки са съществени за финансовия отчет, са оповестени в *Приложение № 2.25*.

2.7. Дефиниции и принципи на консолидация

2.7.1. Дефиниции

Дружество-майка

Дружеството-майка е това дружество - инвеститор, което контролира едно или повече други дружества (предприятия). Притежаването на контрол означава, че инвеститорът е изложен на, или има права върху променливата възвращаемост от неговото участие в дружеството, в което е инвестирано, както и има възможност да окаже въздействие върху размера на тази възвращаемост посредством своите правомощия върху предприятието, в което е инвестирано.

Дружеството-майка е Търговска банка Д АД (*Приложение № 1*).

Дъщерно дружество

Дъщерно дружество е такова дружество, или друга форма на предприятие, което се контролира директно или индиректно от дружеството-майка.

Дъщерни дружества са: Д Лизинг ЕАД, Д Застрахователен Брокер ЕООД и Д имоти ЕООД (*Приложение № 1*).

2.7.2. Принципи на консолидация

Консолидираният финансов отчет включва финансовите отчети на дружеството-майка Търговска банка Д АД и дъщерните дружества Д Лизинг ЕАД, Д Застрахователен брокер ЕООД и Д Имоти ЕООД, изготвени към 31 декември, която дата е датата на финансовата година на Групата.

Финансовите отчети на дъщерните дружества за целите на консолидацията са изготвени за същия отчетен период, както този на дружеството-майка и при прилагане на същата счетоводна политика.

Консолидация на дъщерно дружество

Дъщерното дружество се консолидира от датата, на която ефективният контрол е придобит от Групата (крайно, от дружеството-майка) и спира да се консолидира от датата, на която се приема, че контролът се прехвърля извън Групата (крайно, от дружеството-майка).

Дъщерното дружество се консолидира по метода на пълната консолидация като финансовите отчети на дружеството-майка и дъщерното дружество се обединяват ред по ред, при прилагане на еднакви счетоводни принципи и унифицирана счетоводна политика. Инвестициите на дружеството-майка са елиминирани срещу нейния дял в собствения капитал на дъщерното дружество. Елиминирани са всички вътрешно-групови операции и разчети вкл. нереализираната вътрешно-групова печалба или загуба.

Придобиване на дъщерно дружество

При придобиване на дъщерно дружество (предприятие) от Групата се използва методът на покупко-продажба. Цената на придобиване (предоставеното възнаграждение) включва справедливата стойност към датата на размяната на предоставените активи, възникналите или поети задължения и на издадените инструменти на собствен капитал от придобиващото дружество, в замяна на получаването на контрола над придобиваното дружество. Тя включва и справедливата стойност на всеки актив или пасив, който се явява резултат от споразумение за възнаграждение под условие. Самите разходи, направени във връзка с придобиването, се признават и отчитат директно в състава на текущите разходи за периода, когато се извършат.

Всички придобити разграничими активи, и поети пасиви и условните (изкристализирали) задължения в бизнес комбинацията, се оценяват първоначално по тяхната справедлива стойност към датата на размяната. Всяко превишение на цената за придобиване на дъщерното дружество (предприятие), над дела на придобиващото дружество в справедливата стойност на нетните придобити разграничими активи, пасиви и условни (изкристализирали) задължения, се третира и признава като репутация. Ако делът на придобиващото дружество в справедливата стойност на нетните придобити разграничими активи надвишава цената на придобиване на бизнес комбинацията, това превишение се признава незабавно в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на Групата. Всяко неконтролиращо участие при бизнес комбинация се оценява на база "пропорционален дял в нетните активи" на придобиваното дружество.

Когато бизнес комбинацията по придобиването на дъщерно дружество се осъществява на етапи, на датата на придобиване всички предишни инвестиции, държани от придобиващия, се преоценяват до справедлива стойност, като получените ефекти от тази преоценка се признават в текущата печалба или загуба на Групата, вкл. всички предишно отчетени ефекти в другите компоненти на всеобхватния доход се рециклират.

Освобождаване/(продажба) от дъщерно дружество

При продажба или друга форма на загуба (трансфер) на контрол върху дъщерно дружество:

- Отписват се активите и пасивите (вкл. ако има принадлежаща репутация) на дъщерното дружество по балансова стойност към датата на загубата на контрол;
- Отписва се неконтролиращото участие в това дъщерно дружество по балансова стойност в консолидирания отчет за финансовото състояние към датата на загубата на контрола;
- Признава се полученото възнаграждение по справедлива стойност от сделката, събитието или операцията, довела до загубата на контрол;
- Рекласифицират се към печалби или загуби, или се трансферират директно към натрупани печалби всички компоненти на собствения капитал, представляващи нереализирани доходи или загуби – съгласно изискванията на съответните МСФО, под чиито правила попадат тези компоненти на собствения капитал;
- Признава се всяка резултатна разлика като „печалба или загуба” от освобождаване (продажба) на дъщерно дружество в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в текущата печалба или загуба), принадлежаща на дружеството-майка.

Сделки с неконтролиращото участие

Операциите с неконтролиращото участие се третират от Групата като сделки с лица, притежаващи инструменти на собствения капитал на Групата. Ефектите от продажби на дялове на

дружеството-майка, без загуба на контрол, към притежатели на неконтролиращи участия не се третира като компоненти на текущата печалба или загуба на Групата, а като движения в компонентите на собствения ѝ капитал. И обратно, при покупки от дружеството-майка, без придобиване на контрол, на допълнителни дялове от участието на притежатели на неконтролиращи участия всяка разлика между платената сума и съответния придобит дял от балансовата стойност на нетните активи на дъщерното дружество се признава директно в консолидирания отчет за собствения капитал, обикновено към резерва „натрупана печалба“.

Когато Групата престане да притежава контрол и значително влияние, всяка оставаща малцинствена инвестиция като дял в капитала на съответното дружество, се преоценява по справедлива стойност, като разликата до балансовата стойност се признава в текущата печалба или загуба, като съответно всички суми преди признати в други компоненти на всеобхватния доход се отчитат така както при операция на директно освобождаване на всички асоциирани с първоначалната инвестиция (в дъщерното или асоциираното дружество).

2.8. Валутни операции

При първоначално признаване всяка сделка в чуждестранна валута се отчита във функционалната валута (български лев), като към сумата в чуждестранна валута се прилага обменният курс към момента на сделката или операцията. Паричните средства и еквиваленти, кредити и вземанията, инвестиции в ценни книжа, задължения по депозити и други задължения, като монетарни отчетни обекти, деноминирани в чуждестранна валута се отчитат във функционалната валута като се прилага обменният курс, публикуван от БНБ ежедневно. Към 31 декември те се оценяват в български лева като се използва заключителният обменен курс на БНБ.

Немонетарните отчетни обекти в отчета за финансовото състояние, първоначално деноминирани в чуждестранна валута, се отчитат във функционалната валута като се прилага историческият обменен курс към датата на операцията и последващо не се преоценяват по заключителен курс.

Ефектите от курсовите разлики, свързани с уреждането на сделките с чуждестранна валута по курсове, или отчитането на сделки в чуждестранна валута по курсове, които са различни, от тези, по които първоначално са били признати, се включват в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) в момента на възникването им към статия „нетен доход от търговски операции“.

2.9. Приходи от лихви и разходи за лихви

Приходите от лихви и разходите за лихви се признават в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) на база на принципа на начисляване за всички лихвоносни финансови инструменти до степента, до която е вероятно за постъпване на стопанските изгоди за групата и приходът може надеждно да се измери.

Приходите от лихви включват: реализирани лихвени доходи по дългови ценни книжа, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, реализирани лихвени доходи по дългови ценни книжа, отчитани по амортизирана стойност, лихви по предоставени депозити в други банки, лихви по предоставени кредити и аванси на клиенти, включително и такси и комисионни по предоставени кредити и аванси на клиенти, които са неразделна част от ефективния доход на финансовия инструмент.

Разходите за лихви включват: лихвите по привлечени депозити от банки, лихвите по депозити от клиенти, лихвите по други дългосрочно привлечени средства, както и лихви по задължения по лизингови договори.

2.9.1. Метод на ефективния лихвен процент

В съответствие с МСФО 9 при признаването на приходите и разходите за лихви се използва методът на ефективния доход за всички финансови инструменти по амортизирана стойност и по справедлива стойност през друг всеобхватен доход.

Ефективният лихвен процент се определя като този процент, който точно дисконтира бъдещите входящи и изходящи потоци, които се очаква да се генерират през целия живот на даден финансов инструмент или за по-кратък период, ако това е уместно, до неговата нетна цена на придобиване. При изчислението на ефективния лихвен процент се вземат предвид всички договорни условия на съответния финансов инструмент, включително такси и други вътрешноприсъщи разходи, които се отнасят пряко до инструмента и са посъщество част от ефективния лихвен процент, но без бъдещи кредитни загуби. Приходите от лихви и разходите за лихви включват амортизация на всеки отбив или премия или други разлики между първоначалната стойност на лихвоносни инструменти и тяхната стойност на падеж, изчислявана на база ефективния лихвен процент.

2.9.2. Признаване на приход от лихви

За финансови активи, класифицирани във Фаза 1 (класификационна рискова група „редовни експозиции“) и Фаза 2 (класификационна рискова група „експозиции с нарушено обслужване“) приходите от лихви се признават на база на ефективния лихвен процент върху brutната балансова стойност на инструмента.

За финансови активи, класифицирани във Фаза 3 (класификационна рискова група „експозиции с кредитна обезценка“) приходите от лихви се признават на база на ефективния лихвен процент върху амортизираната стойност на инструмента. Когато финансовият актив се възстанови (настъпят подобрения) и вече не се оценява като кредитно-обезценен и е налице наблюдаем наличен паричен поток, тогава признаването на лихвения приход отново се прави на brutна база.

Групата притежава финансови активи (текущи сметки в други банки) с отрицателна доходност. Начислените лихви по тези активи се представят в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) като лихвен разход и допълнително се оповестяват в *Приложение № 4*

2.10. Приходи от и разходи за такси и комисионни

Приходи от такси и комисионни за извършване на банкови и небанкови услуги се признават за периода или към момента на изпълнението съобразно условията за прехвърляне на контрола върху услугата.

Таксите и комисионните по банковите гаранции се признават на системна база през периода на съществуване на експозицията, при осигуряване на съпоставимост с разходите за оказване на услугата. Такси по кредитни ангажменти/улеснения, за които е по-скоро вероятно да се трансформират в отпуснат кредит се отлагат за признаване до отпускането и се включват при изчислението на ефективния лихвен процент.

Разходите за такси и комисионни свързани с обслужването на ностро сметки и други сметки при банки се признават обичайно към момента на извършването/консумирането от на услугата, за която се отнасят, освен ако не се консумират за период – тогава се признават за периода на систематична база.

2.11. Доходи или загуби от търговски операции

Резултатите от търговски операции включват: приходи от лихви от ценни книжа, държани за търгуване, вкл. дивидентите от тях; печалбите или загубите от операции с ценни книжа държани за търгуване, печалбите или загубите от валутни операции в чуждестранна валута, както и нетната печалба или загуба от преоценки на валутни активи и пасиви.

2.12. Финансови инструменти

2.12.1. Финансови активи

2.12.1.1. Признаване на финансови активи

Обичайно групата признава в консолидирания отчет за финансовото състояние финансовите активи на “датата на търгуване” – датата, на която се е обвързала да закупи съответните финансови активи. Това включва сделките по регулирана рамка – покупки и продажби на финансови активи, които предполагат уреждането на сделката и прехвърлянето на активите да става по общоприет начин, установен законово или като конвенция на съответния пазар. Кредитите и авансите от клиенти се признават при прехвърляне на средствата по сметката на клиента. Съответно, групата признава задължение към клиенти при постъпване на средства в групата.

2.12.1.2. Първоначална оценка на финансови активи

Всички финансови активи първоначално се оценяват по тяхната справедлива стойност плюс преките разходи по транзакцията, с изключение на финансовите активи по справедлива стойност през печалбата и загубата. Търговски и други вземания се оценяват по тяхната фактурна стойност (цена на сделката).

Когато справедливата стойност на финансовите инструменти при първоначалното признаване се различава от цената на сделката (операцията), тогава групата признава в текущата печалба или загуба при следните условия:

а) ако справедливата стойност е определена чрез оценъчна техника базирана на данни, които са наблюдаеми за пазарните участници, разликата се признава още в ден 1 в текущата печалба или загуба; и

б) ако справедливата стойност е определена чрез оценъчна техника, базирана на данни, които не са наблюдаеми, разликата не се признава в текущата печалба или загуба до момента, докато данните станат наблюдаеми или финансовият инструмент бъде изписан.

2.12.1.3. Класификация и последваща оценка на финансови активи

Групата класифицира и последващо оценява всички свои финансови активи в следните три категории: финансови активи по амортизирана стойност, финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход и финансови активи по справедлива стойност през печалбата или загубата. Класификацията на финансовите активи се извършва на базата на бизнес модела за тяхното управление и характеристиките на договорените парични потоци.

Бизнес модел за управление на финансовите активи

Бизнес моделите, които са в основата за управление и класификация на финансовите активи на групата, са в пряка взаимовръзка и в съответствие с определените стратегии и планове за развитие и целите на основните банкови дейности, обичайните сделки и операции и рисковия профил. Определени са на ниво група от финансови активи, които се управляват по един и същи начин за постигане на конкретна бизнес цел. Когато в обхвата на един тип финансов инструмент попадат отделни финансови активи, за които конкретният подход и характеристиките на управление може да са различни, съответно стратегията за придобиване и целта на държане - също, групата може да определи повече от един бизнес модел спрямо този тип инструмент, като обособява подпортфейли, с различна класификация и отчитане. В зависимост от стратегията и рисковия профил, групата е установила следните бизнес модели за управление на финансовите си активи:

- 1) *Бизнес модел, чиято цел е активите да бъдат държани, за да се съберат договорните парични потоци.* Основните характеристики на модела включват:
  - финансови активи, които се управляват, за да се съберат договорените плащания през целия срок на инструмента;
  - фокусът в наблюдението и отчетността до ръководството и пряко отговорните лица е поставен върху кредитното качество на инструмента, степента на кредитния риск и договорената възвращаемост за тази групи активи. Допълнително, в контекста на този фокус, групата следи и тяхната справедлива стойност;
  - историческият анализ или данни не идентифицират (чести или големи) продажби, които са в противоречие с бизнес целите;
  - продажби на финансови активи, свързани с ограничаване на кредитен риск, кредитна концентрация, тестване (демонстриране) на ликвидност или извънредни (включително на значителна стойност), произтичащи от стресови ликвидни ситуации, се изключват и се приема, че те не са в противоречие с дефинирания бизнес модел.
- 2) *Бизнес модел, чиято цел е както събиране на договорни парични потоци, така и продажба на финансови активи.* Основните характеристики на модела включват:
  - финансови активи, които се използват за управление и на текущата ликвидност;
  - обхватът и типът им е съобразен и с целта за управление на общата възвращаемост, максимизиране на резултатите в процеса по обезпечаване на ликвидността, и поддържане на необходимото за групата балансиране на входящите и изходящите потоци;
  - исторически се наблюдава и допускат по-чести и по-значителни по обем продажби на активи от тази група, доколкото те представляват основен фактор за постигане на целта

на бизнес модела.

- 3) *Бизнес модел, чиято цел е реализиране на парични потоци посредством продажба на актива.* Основните характеристики на модела включват:
- финансови активи, за които групата има намерение и бизнес мотиви да следи текущо тяхната справедлива стойност, която е в основата на решенията за извършване на сделки по покупко-продажба;
  - налице са доказателства за активна дейност по покупко-продажба;
  - договорните парични потоци от актива не са съставени единствено от плащания по главница и лихва;
  - събирането на договорните парични потоци от такива активи са само в допълнение към постигането на основната цел – реализиране на паричните потоци и добри равнища на доходност от продажбите им.

Характеристики и тестване на договорените парични потоци на финансовите активи

Установяването (тестването) на характеристиките и условията на договорните парични потоци (SPPI) е вторият фактор при определяне класификацията на всеки финансов инструмент. Този процес представлява проверка на набор от избрани характеристики по отношение на очакваните договорени парични потоци по сделката, които имат ключово значение за финансовия инструмент. Целта е да се установят активите, за които договорните парични потоци съдържат единствено плащания по главница и лихва (SPPI тест).

За целите на този тест главницата се определя като справедливата стойност на инструмента на датата на първоначалното му признаване и която може да се променя през периода на живота на инструмента. Също така най-съществият елемент на лихвата, който се изследва при теста е отчетеното в нея възнаграждение на стойността на парите във времето и кредитният риск. При оценките по реда на теста SPPI групата прави редица допускания и преценки, и взема предвид серия от фактори, особено променливостта на паричните потоци и рисковете на съответната експозиция.

Процесът по установяване на характеристиките на договорените парични потоци включва:

- определяне и групиране на съотносимите към съответния бизнес модел финансови активи;
- определяне на подпортфейли от инструменти, обхванати от стандартизирани продукти, за които наличната информация и/или прегледа на продуктите документации (карти) еднозначно показва съответствие с SPPI теста;
- за хомогенни портфейли SPPI тестът се базира на преглед на приложимите условия по вътрешни правила, общи условия и договори, и/или извършване на експертна оценка;
- в останалите случаи, SPPI тестът се извършва чрез индивидуален преглед характеристиките на ниво отделен договор.

Групата е определила следната периодичност за установяване и тестване на характеристиките на договорените парични потоци:

- еднократно, на 01.01.2018 г., при влизане в сила на МСФО 9 - за съществуващите финансови активи към тази дата;
- при въвеждане на нови стандартизирани банкови продукти на ниво продуктова документация (карта);

при възникване на нов инструмент и/или продукт в случаите на специфични и отличаващи се условия от стандартно заложените във вътрешни правила, тарифа, общи условия и договори.

2.12.1.3.1. Финансови активи по амортизирана стойност

Групата отчита в тази категория: паричните средства по разплащателни сметки и депозити при Централната банка; вземанията от банки; предоставените кредити и аванси на клиенти, портфейлът от дългови ценни книжа, който приоритетно се държи до падеж, както и други оперативни вземания.

Групата класифицира и последващо оценява в групата *финансови активи, оценявани по амортизирана стойност* даден финансов актив, ако са изпълнени едновременно следните две условия: а) активът се държи в рамките на бизнес модела, чиято цел е събиране на договорените парчини потоци, и б) съгласно договорните условия на финансовия актив на определени дати възникват парични потоци, които са единствените плащания по главница и лихва върху непогасената сума на главницата.

Тези финансови активи се оценяват в консолидирания отчет за финансовото състояние по тяхната амортизирана стойност при прилагането на метода на ефективната лихва, намалена с признатата натрупана обезценка за очаквани кредитни загуби (коректив). Лихвеният доход по тях се измерва и признава на база метода на ефективната лихва (*Приложение № 2.9.1*). Той се представя в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) на позицията *приходи от лихви*.

Кредитите и авансите, които първоначално са възникнали в групата, се признават при фактическото отпускане на паричните средства или предоставяне на друг финансов или нефинансов актив на кредитополучателите, като първоначално се оценяват по справедлива стойност, която обичайно е равна на стойността на предоставените парични средства и/или други активи.

Придобитите кредити и аванси от страна на групата се признават при получаване в значителна степен на всички ползи и рискове, като първоначално се оценяват по стойността на заплатеното възнаграждение или определената справедлива стойност на прехвърления актив, ако тя е различна.

2.12.1.3.2. Финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход

Групата класифицира в категорията *финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход* дългови и капиталови ценни книжа. Справедливата им стойност се определя чрез прилагането на различни оценъчни модели, допустими от МСФО 13: котираны пазарни цени, коригирани пазарни цени или модели, базирани на дисконтирани парични потоци.

Групата класифицира и оценява последващо в групата *финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход* даден дългов финансов актив, ако са изпълнени

едновременно следните две условия: а) активът се държи в рамките на бизнес модел, чиято цел е както събиране на договорни парични потоци, така и продажба и б) съгласно договорните условия на финансовия актив на определени дати възникват парични потоци, които са единствено плащания по главница и лихва върху непогасената сума на главницата на този инструмент.

Групата може да избере неотменимо да класифицира даден капиталов финансов актив към групата *финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход* при неговото първоначално признаване, ако той отговаря на определението за капиталов инструмент по смисъла на МСС32 и намерението е за дългосрочно държане, със специфични бизнес цели. Такава класификация се прави на ниво отделен инструмент.

Нереализираните печалби и загуби, произтичащи от промени в справедливата стойност на дълговите и капиталови ценни книжа, класифицирани в групата на финансовите активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, се признават директно в отделен компонент на собствения капитал в консолидирания отчет за промените в собствения капитал (*резерв от финансови активи, по справедлива стойност през друг всеобхватен доход*) през друг всеобхватен доход, докато финансовият актив бъде продаден или бъде определен като обезценен. Тогава за: а) дълговите ценни книжа - натрупаните печалби или загуби, включени в предходни периоди в собствения капитал, се признават в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за отчетния период (в печалбата или загубата за годината) по статията *„нетен доход от търговски операции“*, и б) капиталовите ценни книжа – натрупаните печалби и загуби не се рециклират през текущата печалба или загуба, а се прехвърлят директно към неразпределена печалба.

Дълговите ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход подлежат на обезценка за кредитни загуби, на месечна база. Провизията за обезценка (коректив) очаквани кредитни загуби се представят в консолидирания отчет за текущата печалба или загуба и другия всеобхватен доход в статията *разход за обезценка на финансови активи* и като коректив спрямо *резерва по финансови активи*, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход в консолидирания отчет за собствения капитал. Капиталовите инструменти не подлежат на обезценка.

През периода на държане на дългови ценни книжа, класифицирани като по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, групата признава приходи от лихви по метода на ефективния лихвен процент (*Приложение № 2.9.1*).

Дивидентите по капиталови ценни книжа, класифицирани като финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, се признават и отчитат в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (печалбата или загубата за годината) по статия *„други доходи от дейността, нетно“*, към момента, когато се установи, че групата е придобила правото върху тези дивиденди.

2.12.1.3.3. Финансови активи по справедлива стойност през печалбата или загубата

Групата класифицира в категорията *финансови активи по справедлива стойност през печалбата или загубата* инструменти, които са държани за търговия, както и финансови активи, определени при първоначалното им признаване като такива по справедлива стойност през печалбата или загубата, или финансови активи, които задължително се изисква да бъдат оценявани по справедлива стойност съгласно МСФО 9. Финансовите активи се класифицират като държани за търговия, ако са придобити с цел продажба или повторно придобиване в кратък срок. Деривативите,

също се класифицират като държани за търговия, освен ако не са определени като ефективни хеджингови инструменти.

Ръководството определя даден инструмент при първоначалното му признаване като такъв по справедлива стойност през печалбата или загубата единствено и само, ако по този начин ще се елиминира или значително намали счетоводно несъответствие, което би се получило при признаването на печалби и загуби от различната база на оценяване на определени активи и пасиви, които има корелационна връзка на оценките. Определянето става на ниво отделен инструмент.

Групата няма практика да инвестира във финансови активи с цел печалби от пазарни флуктоации и маржове.

2.12.1.4. Прекласификация на финансови активи

Групата не прекласифицира финансовите си активи след първоначалното им признаване, освен при изключителни обстоятелства, свързани с промяна в бизнес модела за управление им. Прекласификация на финансови активи се прилага перспективно, считано от датата на настъпване на промяната, която е породила като:

а) при прекласификация на финансови активи по амортизирана стойност към финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, справедливата стойност се определя на датата на прекласификацията, и всяка печалба или загуба от разликата между амортизираната стойност и справедливата стойност, се признава в друг всеобхватен доход. Ефективният лихвен процент и оценяването на очакваните кредитни загуби не се коригира в резултат на прекласификацията.

б) при прекласификация на финансови активи по амортизирана стойност към финансови активи по справедлива стойност през печалбата или загубата, справедливата стойност се определя на датата на прекласификацията, и всяка печалба или загуба от разликата между амортизираната стойност и справедливата стойност, се признава в печалбата или загубата.

в) при прекласификация на финансов актив по справедлива стойност през друг всеобхватен доход към финансови активи по амортизирана стойност, справедливата стойност на съответния актив на дата на прекласификацията се приема за негована „намерена” амортизирана стойност. Кумулативната печалба или загуба, натрупана в друг всеобхватен доход, се изписва от собствения капитал (резерв от финансови активи, по справедлива стойност през друг всеобхватен доход) и се коригира за сметка на справедливата стойност на финансовия актив към датата на прекласификацията. Финансовият актив се оценява на датата на прекласификацията все едно винаги е бил отчитан по амортизирана стойност като корекцията засяга друг всеобхватен доход, но не засяга текущата печалба или загуба. Ефективният лихвен процент и оценяването на очакваните кредитни загуби не се коригира в резултат на прекласификацията.

г) при прекласификация на финансов актив по справедлива стойност през друг всеобхватен доход към финансови активи по справедлива стойност през печалба или загубата, този актив продължава да се оценява по справедлива стойност. Натрупаната печалба или загуба в друг всеобхватен доход се рециклира от собствения капитал (резерв от финансови активи, по справедлива стойност през друг всеобхватен доход) в текущата печалбата или загуба.

2.12.1.5. Споразумения за репо сделки

Групата сключва договори с ценни книжа по силата на споразумения за обратна продажба/покупка на идентични книжа на предварително определена бъдеща дата по определена фиксирана цена (репо-споразумения). Закупените книжа, подлежащи на обратна продажба (обратно репо) на определена бъдеща дата не се признават в отчета за финансовото състояние. Изплатените суми се отчитат като вземания по репо-споразумения с клиенти и/или банки, обезпечени със съответните ценни книжа. Разликата между покупната цена и цената за обратна продажба се третира като лихва и се начислява за периода на споразумението, като се прилага методът на ефективния лихвен процент.

Ценните книжа, продадени по споразумения за обратно откупуване (репо), продължават да се отчитат в консолидирания отчет за финансовото състояние като активи по справедлива стойност в печалбата и загубата или като активи на разположение за продажба. Получените суми от продажбата се отчитат като задължения по репо-сделки. Разликата между продажната цена и тази на обратната покупка се третира като разход за лихва и се начислява за периода на споразумението на база на метода на ефективната лихва.

2.12.1.6. Отписване на финансови активи

Финансовите активи се отписват от консолидирания отчет за финансовото състояние на групата, когато: а) договорните права за получаване на парични средства (потоци) от тези активи са изтекли; или б) договорните права са прехвърлени от групата или тя ги държи, но е поела задължение да прехвърли получените от нея парични потоци на трето лице без съществена забава (така нар. "pass-through" споразумение). Даден трансфер се счита, че води до отписване когато: а) групата е прехвърлила по същество съществената част от рисковете и ползите от актива на получателя, или б) тя нито е прехвърлила, нито е задържала съществена част от рисковете и ползите, но тя, обаче, е прехвърлила контрола върху актива. Приема се, че групата е прехвърлила контрола само ако получателят има практическата възможност да се разпорежда свободно и без всякакви ограничения и продава актива на трети несвързани лица.

Ако групата продължава да държи съществената част от рисковете и ползите асоциирани със собствеността на даден трансфериран финансов актив, или е запазила контрола, тя продължава да признава актива в консолидирания отчет за финансовото състояние до степента, до която тя е въввлечена в инструмента, но признава и съответното асоциирано задължение (пасив) за получените средства. И двете, и активът и пасивът се оценяват на база и метод, които да отразяват по най-адекватен начин правата и задълженията, които са останали за групата. Ако продължаващото участие е под формата на гаранция върху прехвърления актив, то се оценява съгласно политиката за финансови гаранции, а ако е под формата на пут или кол опции – по тяхната справедлива стойност.

2.12.1.6.1 Модифициране поради съществена промяна в сроковете и условията

Групата модифицира финансовия актив, когато сроковете и условията биват предоговорени до степен, при която може да се твърди, че на практика се касае за нов актив, а разликата се отчита като печалба или загуба от отписване, доколкото загубата от обезценка не е вече записана. Новосъздадените активи се класифицират като Фаза 1 за целите на изчисление на очаквана кредитна загуба (ECL). Когато модифицирането на финансов актив, доведе до отписване на съществуващия

финансов актив и последващо признаване на модифицирания финансов актив, модифицирания актив се счита за нов.

При оценката дали да се отпише даден актив, групата отчита и следните допълнителни фактори: промяна във валутата на кредита, промяна в контрагента, дали промяната е такава, че инструментът вече няма да отговаря на критериите за SPPI тестове (плащания по главница и лихва).

2.12.1.7. Обезценка на финансови активи

Подход на очакваните кредитни загуби

С прилагането на МСФО 9 от 01.01.2018 г. концепцията, принципите и моделите за определяне на обезценката от кредитни загуби на всички кредити и други финансови активи, които не се оценяват по справедлива стойност през печалбата или загубата, заедно и с тези на кредитните ангажименти и финансовите гаранции, са променени съществено, като подходът на понесените кредитни загуби е заменен с подхода на очаквани кредитни загуби, ориентирани занапред. Капиталовите инструменти не са обект на обезценка. По този начин е предвидено много по-ранно признаване на очакваните кредитни загуби във финансовите отчети на групата спрямо предходната счетоводна политика.

Подходът на очакваните кредитни загуби се базира на концепцията, че определят и отчитат кредитната загуба, която се очаква да възникне за и през целия живот на инструмента (очаквана кредитна загуба за целия живот), освен ако не е налице значително увеличение на кредитния риск спрямо първоначалното признаване на актива, в който случай се признават 12-месечна очаквана кредитна загуба. За целта групата е разработила свой комплекс от критерии за установяване на наличие на увеличен кредитен риск. 12-месечната очаквана загуба представлява частта от очакваната кредитна загуба за цял живот, която би възникнала в резултат на събития на неизпълнение, свързани със съответния инструмент и които е възможно да се случат в рамките на 12-месечен период от датата на баланса. Както очакваните кредитни загуби за целия живот на финансовия актив, така и 12-месечните, се изчисляват на индивидуална или колективна база, в зависимост от спецификата на всеки портфейл от финансови инструменти.

За целите на прилагане изискванията за обезценка на финансови активи, групата е приела *Политика за оценка на промени в кредитното качество и определяне на очаквани кредитни загуби*, която политика представлява рамката от принципи, критерии, правила и подходи за определяне на очаквани кредитни загуби. Групата прилага индивидуален модел и колективен модел за определяне на обезценката, съобразен с особеностите на съответния тип финансов инструмент и неговите рискови характеристики, разработени на база установения с МСФО 9 общ подход. Анализът на промените в кредитното качество на финансовите активи спрямо първоначалното им признаване определя рисковата им класификация в три основни фази, както и последващото признаване на обезценка:

➤ Фаза 1 (редовни експозиции) – класифицират се финансови инструменти без индикация за увеличение на кредитния риск спрямо първоначалната оценка. Групата признава 12-месечни обезценка за очаквани кредитни загуби за финансови активи, класифицирани във Фаза 1. Лихвените доходи се признават по метода на ефективната лихва върху брутната балансова стойност на актива.

➤ Фаза 2 (експозиции с нарушено обслужване) – класифицират се финансови инструменти със значимо увеличение на кредитния риск, но без обективни доказателства за настъпила фактическа обезценка / основания за понесени загуби (експозицията не е в изпълнение). Групата признава обезценка за очаквани кредитни загуби за целия срок на инструмента при класификация във Фаза 2. Лихвените доходи се признават по метода на ефективната лихва върху brutната балансова стойност на актива.

➤ Фаза 3 (експозиции с кредитна обезценка) – класифицират се финансови инструменти не само със значимо увеличение на кредитния риск, но и с обективни доказателства за наличие на реално настъпила обезценка (експозиции за които е налице „неизпълнение“). Групата признава обезценка за кредитни загуби за целия срок на инструмента при класификация във Фаза 3. Лихвените доходи се признават по метода на ефективната лихва, но върху нетната балансова стойност на инструмента, т.е. след приспадане на коректива за обезценка за кредитни загуби.

➤ Закупен или първоначално създаден финансов актив с кредитна обезценка – отчита се по справедлива стойност към дата на първоначално признаване. Лихвеният приход се признава съгласно коригирания за кредитни загуби ефективен лихвен процент. Групата признава допълнителна обезценка (възстановяване) за очаквани кредитни загуби по тези инструменти доколкото те са предизвикани от последваща промяна в преценката за тях.

За финансови активи, относно които групата няма обосновани очаквания за цялостно или частично възстановяване на сумата по откритото салдо по тях, brutната им балансова стойност се намалява, като това се третира като частично отписване на актива.

Очакваната кредитна загуба на даден финансов инструмент се установява като разлика между договорните парични потоци, и всички парични потоци, които групата очаква да получи, дисконтирани с доближение до първоначалния ефективен лихвен процент. Очакваните парични потоци включват и паричните потоци от продажбата на държаното обезпечение или други кредитни подобрения, които представляват неразделна част от условията на договора.

Признаването на обезценката за очаквани кредитни загуби се извършва на два етапа. Когато след първоначалното признаване на актива не е настъпило съществено увеличение на кредитния риск, корективът за обезценка се базира на очакваната кредитна загуба, която възниква в резултат на събития по неизпълнение възможни за проявление през следващите 12 месеца (12-месечна очаквана кредитна загуба).

За експозиции, за които е налице значително повишение на кредитния риск от първоначалното признаване, провизия за обезценка се признава по отношение на кредитната загуба, очаквана през целия оставащ срок на експозицията, независимо от момента на възникване на неизпълнението (очаквана кредитна загуба за целия срок на инструмента). Поради това оценката на кредитния риск и установяване на значителната промяна в него спрямо периода на първоначално отпускане, представляват ключов момент при определянето и изчислението на обезценката за кредитни загуби. Така изменението на провизията (коректива) за обезценка за кредитни загуби отразява не нивото на кредитен риск изобщо, а относителната му промяна към датата на отчета, като оценката е свързана с множество допускания и предположения.

Когато в последващи периоди кредитното качество на финансовия инструмент се подобри, така че повече не е налице завишен кредитен риск спрямо първоначалното признаване на актива, провизията (корективът) за обезценка се коригира така, че той отново да отразява очакваните кредитни загуби за 12 месеца.

Приетите от групата критерии за значително увеличение на кредитния риск и риска от

неизпълнение по видове финансови активи са оповестени в *Приложение № 2.25.1.2.*

Основните рискови параметри при определянето на очакваните кредитни загуби на ниво тип финансов инструмент включват:

➤ Експозиция при неизпълнение (EAD) – приблизителна оценка на размера на експозицията към бъдещия момент на неизпълнение, вземайки предвид всички бъдещи промени в експозицията след отчетната дата на баланса, плащанията на главница и лихва, бъдещи тегления по кредитни ангажименти и начислената лихва по неизвършени плащания;

➤ Вероятност от неизпълнение (PD) – приблизителна оценка на вероятността даден контрагент да не изпълни договорните клаузи, свързани с изплащане на дълга за определен времеви хоризонт;

➤ Загуба при неизпълнение (LGD) – приблизителна оценка на загубата в случай, че настъпи събитие на неизпълнение към определен момент. Тя се измерва чрез разликата между дължимите договорни парични потоци и тези които кредиторът би очаквал да получи, включително от реализирането на обезпечение;

➤ Ликвидационна стойност (LV) - най-добрата приблизителна оценка на групата за възстановимата стойност на обезпечението към датата на оценка, предвид пазарните условия при сценарий, в който групата веднага започне процедура по принудително изпълнение (нетен паричен поток от незабавна продажба към датата на оценката);

➤ Дисконтов фактор - е фактор за намиране на настоящите стойности на очакваните парични потоци по кредитните улеснения. При определянето на настоящата стойност на очакваните парични потоци групата използва оригиналния (първоначалния) ефективен лихвен процент. За експозиции в портфейла ѝ, за които не е налична информация за оригиналния (първоначалния) ефективен лихвен процент, се прилага ефективен лихвен процент определен към 31.12.2019 год.

➤ В своите модели за изчисление на очакваните кредитни загуби групата взема предвид и определени макропоказатели, за да отчете влиянието от прогнозите за влиянието на очаквани промени в редица макроусловия, за които е установена корелационна връзка с финансовите инструменти, на които се калкулира кредитна загуба (информация насочена към бъдещето).

Такива макроикономически прогнозни показатели са: индекси на потребителските цени; коефициент на безработица; брутен вътрешен продукт; индекс на цените на жилища; среден доход на глава от населението и др.

Елементите при определяне на очакваните кредитни загуби на финансовите инструменти са обобщени както следва:

- Очакваната 12 месечна кредитна загуба (ECL) за редовни експозиции (Фаза 1) се изчислява, съгласно следната формула:
- $ECL = EAD * PD_{12m} * LGD$
- Очакваната кредитна загуба (ECL) до края на живота на финансовия инструмент за експозиции с нарушено обслужване (Фаза 2) се изчислява, съгласно следната формула:
- $ECL = EAD * PD_{Lifetime} * LGD$
- Очакваната кредитна загуба (ECL) до края на живота на финансовия инструмент за

експозиции с кредитна обезценка (Фаза 3) се изчислява, съгласно следната формула:

$$\text{ECL} = \text{EAD} * \text{PD}_{\text{Lifetime}} - \text{LV}(\text{Coll})$$

Нетният ефект от изменението на приблизителната оценка на очакваните кредитни загуби по финансовите инструменти се представя в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (печалбата или загубата за годината) по статия „нетна загуба за обезценка на финансови активи“. Всяко възстановяване на обезценка по кредитни загуби също се отразява за сметка на коректива и текущата печалба или загуба за периода на възстановяване.

За финансови активи по амортизирана стойност натрупаният коректив намалява брутната балансова стойност на инструмента в консолидирания отчет за финансовото състояние. За дългови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, очакваната кредитна загуба е част от негативната промяна в справедливата стойност, дължаща се на увеличен кредитен риск. Тъй като тези активи се представят по справедливата им стойност в консолидирания отчет за финансовото състояние, чистото изменение в справедливата стойност се представя в собствения капитал (резерв от финансови активи, по справедлива стойност през друг всеобхватен доход) през друг всеобхватен доход, вкл. и ефектът от обезценката.

При последващо отписване на инструмента, натрупаният коректив се признава в печалбата или загубата за периода.

Оценка на обезпеченията

С цел да намали съществено своя кредитен риск по отношение на финансовите активи, групата изисква от своите клиенти обезпечения. Те са под различна форма – парични средства, ипотека върху недвижими имоти и други обезпечения.

За целите на изчислението на очакваните кредитни загуби се определя справедливата стойност на обезпеченията по съответния финансов инструмент, при първоначалното изчисление, и след това – веднъж годишно. В самата формула справедливата стойност допълнително се коригира с комплекс от коефициенти, чрез които се отчитат рисковете по реализацията и стойността на парите във времето. Методите и моделите за определяне на справедливата стойност са: метода на пазарните аналози, метод на капитализиране на бъдещите парични приходи и метод на осъвременена производствената стойност. Доколкото е възможно, групата използва пазарни данни за оценяване на финансовите активи, държани като обезпечение. Други финансови активи, на които пазарната стойност не може да се определи, се оценяват с помощта на модели. Нефинансовите обезпечения, като недвижими имоти, се признават въз основа на оценките, предоставени от независими оценители. В случаите на жилищни имоти за клиенти граждани и малък бизнес, банката прилага годишна индексация на база на публична статистическа информация на НСИ за изменението на цените по градове и региони. Индексацията при жилищни имоти се прилага само, когато изменението в цените не индикира годишен спад по-голям от 10%.

Групата е запазила своята политика от предходни години относно придобиването на обезпечения срещу дълг. Към датата на придобиване се определя дали даденият актив ще се използва във вътрешнооперативната дейност или ще се държи за продажба. В зависимост от конкретните намерения той се класифицира или към собствените имоти и други материални дълготрайни активи, или към инвестиционните имоти, респ. към други активи придобити от обезпечения.

Обичайно оценката на обезпеченията, вкл. на активите, придобити срещу дълг подлежат на годишна оценка от независими външни оценители, а през периода на две такива оценки – на задължителен вътрешен преглед от оценителите на групата.

2.12.2. Финансови пасиви и инструменти на собствен капитал

Финансовите пасиви на групата включват: задължения към банки и клиенти по привлечени депозити, привлечени средства по договори за кредит и други договори, задължения по лизинг и други текущи задължения.

Групата класифицира своите задължения, дълговите инструменти и инструменти на собствен капитал или като финансови пасиви или като собствен капитал в зависимост от същността и условията в договор със съответния контрагент относно тези инструменти. Групата определя класификацията на финансовите си пасиви в момента на тяхното възникване. Всички финансови пасиви, притежавани от групата са класифицирани като финансови пасиви, последващо оценявани по амортизирана стойност.

Разликите възникващи от промени в собствения кредитен риск за финансови инструменти, определени за отчитане по справедлива стойност в печалбата или загубата се отчитат в резерв от финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, без последващо рекласифициране в консолидирания отчет за печалбата и загубата, и другия всеобхватен доход.

Първоначално те се признават в консолидирания отчет за финансовото състояние по справедлива стойност, нетно от преките разходи по транзакцията, а последващо – по амортизирана стойност по метода на ефективната лихва.

Разходите за лихви се отчитат текущо в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (печалбата или загубата за годината) систематично за периода на инструмента.

Финансовите пасиви се отписват когато задължението по тях се уреди, отмени или насрещната страна загуби правото си на упражняване.

2.12.3. Нетирание на финансови активи и финансови пасиви

Финансовите активи и пасиви се нетират и нетната сума се отчита в консолидирания отчет за финансовото състояние на групата само в случаите, когато е налице законно основание признатите суми да се нетират, както и когато съществува намерението те да бъдат уредени на нетна база или реализирането на активите и уреждането на пасивите да бъде извършено едновременно.

2.12.4. Финансови гаранции и неусвоени ангажименти

Условните задължения са задължения възникнали в резултат на минали събития, съществуването на които може да се потвърди само от настъпването или ненастъпването на едно или повече несигурни бъдещи събития, които не могат да бъдат напълно контролирани от групата или не е вероятно да се появи необходимост от изходящ поток от ресурси за погасяване на задължението. Групата предоставя в хода на обичайната си дейност банкови гаранции с характер на заместител на кредит, гаранции за добро изпълнение, тръжни, митнически гаранции, акредитиви на своите клиенти. Тя ги третира като условни ангажименти до настъпване на събитие, което води до възникване на реално задължение за нея да направи плащане към контрагент на нейния клиент, в

чиято полза е издадена съответната гаранция. Такова събитие е предявяване към групата за плащане на поетия ангажимент.

Финансовите гаранции се признават първоначално (към състава на *провизии*) по справедлива стойност, която представлява получената такса (премия). Последващо, задължението на групата по всяка финансова гаранция се измерва по-високата сума от двете: а) първоначално признатата стойност минус амортизираната част от нея, призната в печалбата или загубата, и б) обезценката за очаквани кредитни загуби (съгласно МСФО 9).

Нетният ефект от изменението на приблизителната оценка на очакваните кредитни загуби по предоставени финансови гаранции, акредитиви и неусвоени ангажименти се представя в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (печалбата или загубата за годината) по статията „*нетна загуба за обезценка на финансови активи*”, а корективът на очакваните кредитни загуби се представя като провизия в консолидирания отчет за финансовото състояние.

Таксата, събирана за издавани банкови гаранции се амортизира на линейна база за периода на гаранциите и се представя в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход към статията „*приходи от такси и комисионни*”.

Неусвоените кредитни ангажименти (улеснения) и акредитивите са ангажименти, при които за период от време, банката се е задължила да осигури на своя клиент кредит по предварително договорени условия.

Номиналната стойност на финансовите гаранции, неусвоените кредитните ангажименти (където кредитът е договорен на пазарни условия) и акредитивите не се признават и отчитат в консолидирания отчет за финансовото състояние. Тази стойност, заедно с признатите загуби се оповестява в приложенията към консолидирания финансов отчет (*Приложение № 30*).

2.12.5. Деривативни инструменти

Групата няма деривативни инструменти към 31.12.2019 г. и към 31.12.2018 г.

2.13. Лизинг

Както е оповестено в Приложение № 2.1 групата прилага МСФО 16 Лизинг, считано от 1 януари 2019 г. Ефектите от преминаването към МСФО 16 Лизинг са описани в Приложение № 2.4.

2.13.1. Счетоводна политика, приложима от 1 януари 2019 година

На началната дата на лизинга, която е по-ранната от двете дати - датата на лизинговото споразумение или датата на ангажирането на страните с основните условия на лизинговия договор, групата прави анализ и оценка дали даден договор представлява или съдържа елементи на лизинг. Даден договор представлява или съдържа лизинг, ако по силата на него се прехвърлят срещу възнаграждение правото на контрол над използването на даден актив за определен период от време.

Прехвърляне на контрол върху използването на актива е налице, когато групата в качеството ѝ на клиент едновременно получава:

- правото да ръководи използването на определения актив – да определя по какъв начин и с каква цел да използва актива през срока на ползването му;
- правото да получи по същество пряко или не пряко всички икономически ползи от употребата на актива през срока на ползването му – чрез използване, държане или преотдаване на лизинг на актива.

2.13.1.1 Групата като лизингополучател

Групата прилага изискванията на МСФО 16 за всички лизингови договори в качеството ѝ на лизингодател и за всички лизингови договори в качеството ѝ на лизингополучател, с изключение на договорите за ползване на софтуерни лицензи за целите на дейността, лизингови договори със срок под 12 месеца и лизингови договори с ниска стойност на ползвания актив, които се признават директно като текущи разходи в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на база линеен метод за периода на лизинга.

Групата не се е възползвала от практическата целесъобразна мярка на МСФО 16, която позволява на лизингополучателя за всеки клас идентифициран актив да не отделя нелизинговите от лизинговите компоненти, а вместо това да отчита всеки лизингов компонент и свързаните с него нелизингови компоненти като отделен лизингов компонент. За договори, които съдържат лизинг на един или повече лизингови и нелизингови компоненти, групата прилага политика да разпределя възнаградението по договори, които съдържат лизингови и нелизингови компоненти, на база относителните единични цени на лизинговите компоненти и съвкупната единична цена на нелизинговите компоненти.

Първоначално признаване

Групата признава актив „право на ползване” и „задължение по лизинг” в отчета за финансовото състояние на датата на стартиране на лизинговите договори (датата, на която основният актив е на разположение за ползване от страна на групата-лизингополучател).

Активи „право на ползване“

Активът с право на ползване се отчита първоначално по цена на придобиване, която включва сумата на първоначалната оценка на пасива по лизинга, първоначалните преки разходи, разходите за демонтаж, преместване и възстановяване, както и извършени предишни плащания минус суми за предоставени стимули.

При последващо оценяване на актива с право на ползване се прилагат изискванията на МСС 16 като се използва модела по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и начислените обезценки. Групата амортизира актива „право на ползване” за по-краткият период от полезния живот и срока на лизинговия договор. Ако собствеността върху актива се прехвърля по силата на лизинговия договор до края на срока на договора, тя го амортизира за полезния му живот.

Всички корекции на задължението за лизинг коригират и актива с право на ползване, а ако той е напълно амортизиран – се отчитат като текущ разход в текущата печалба или загуба.

Активите „право на ползване“ се тестват за обезценка в съответствие с МСС 36 Обезценка на активи, като се прилага политика за определяне и отчитане на обезценката, аналогична на тази при имотите и оборудването (дълготрайните материални активи). Възстановимата стойност на активите „право на ползване“ е по-високата от двете: справедлива стойност без разходи за продажба

или стойност при употреба. За определянето на стойността при употреба на активите бъдещите парични потоци се дисконтират до тяхната настояща стойност като се прилага дисконтова норма преди данъци, която отразява текущите пазарни условия и оценки на времевата стойност на парите и рисковете специфични за съответния актив. Загубите от обезценка се определят като разлика между възстановимата и балансовата стойност (когато възстановимата стойност е по-ниска от балансовата), и се представят в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход като други административно-оперативни разходи.

Активите „право на ползване“ се представят към “имоти, оборудване и активи с право на ползване” в отчета за финансовото състояние, а тяхната амортизация – към разходи за амортизация в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватния доход.

Задължение по лизинг

Задължение по лизинг се признава първоначално по настоящата стойност на лизинговите плащания, които не са изплатени към тази дата. Те включват:

- фиксирани плащания (включително фиксирани по същество лизингови плащания), намалени с подлежащите на получаване лизингови стимули;
- променливи лизингови плащания, зависещи от индекси или проценти първоначално оценени, използвайки индексите или процентите на датата на стартиране на лизинга;
- цената за упражняване на опцията за покупка, ако е достатъчно сигурно, че групата-лизингополучател ще ползва тази опция;
- плащания на санкции за прекратяване на лизинговите договори, ако в срока на лизинговия договор е отразено упражняването на опция за прекратяването на договора от страна на групата-лизингополучател;
- сумите, които групата очаква да плати на лизингодателите като гаранции за остатъчна стойност.

Променливите лизингови плащания, които не зависят от индекси или проценки, а са свързани с изпълнение или с използването на основния актив, не се включват в оценката на задължението по лизинг и в актива „право на ползване“. Те се признават като текущ разход в периода, в който настъпи събитието или обстоятелството, довело до тези плащания и се включват към други административно-оперативни разходи, в печалбата и загубата за годината.

Лизинговите плащания се дисконтират с лихвения процент, заложен в договора, ако той може да бъде непосредствено определен или с диференциален лихвен процент на групата, която тя би плащала в случай, че заеме финансови средства, необходими за получаването на актив със сходна стойност на актива „право на ползване“, за сходен период от време, при сходно обезпечение и в сходна икономическа среда. Групата прилага като диференциален лихвен процент лихвените проценти по срочни депозити съгласно лихвения си бюлетин, съответстващи на сроковете и на видовете контрагенти по лизинговите договори.

Лизинговите плащания (вноски) съдържат в определено съотношение финансовия разход (лихва) и припадащата се част от лизинговото задължение (главница). Финансовите разходи се начисляват в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на групата през периода на лизинга на периодична база, така че да се постигне постоянен лихвен процент за оставащата

неизплатена част от главницата по лизинговото задължение, като се представят като „разход за лихва”.

Задълженията по лизинг се представят в отчета за финансово състояние в статията “други пасиви”.

Групата оценява последващо задължението по лизинг като:

- увеличава балансовата стойност, за да отрази лихвата по задълженията по лизинг;
- намалява балансовата стойност, за да отрази извършените лизингови плащания;
- преоценява балансовата стойност на задълженията по лизинг, за да отрази преоценките или измененията на лизинговия договор;
- гаранциите за остатъчна стойност се преразглеждат и коригират, ако е необходимо към края на всеки отчетен период.

Групата преоценява задълженията си по лизинг (при което извършва и кореспондиращи записвания към съответните активи „право на ползване“), когато:

- има промяна в срока на лизинга или е възникнало събитие или обстоятелство, което е довело до промяна в оценката на опцията за закупуване, при което коригираните задължения по лизинг се преизчисляват с коригиран дисконтов процент;
- има промяна в плащанията за лизинг, произтичаща от промяна в индекс или процент или има промяна в сумите, които се очаква да бъдат дължими по гаранции за остатъчна стойност, при което коригираните задължения по лизинг се преизчисляват с непроменения (оригиналният) дисконтов процент (освен когато промяната в лизинговите плащания, произтича от промяна в плаващите лихвени проценти, в този случай се използва коригиран дисконтов процент, който отразява промените в лихвения процент);
- лизинговият договор е изменен и това изменение не е отразено като отделен лизинг, в този случай задължението по лизинг се преизчислява като се базира на срока на променения лизингов договор, дисконтирайки променените лизингови плащания с коригиран дисконтов процент към датата на влизане в сила на изменението.

Краткосрочни лизингови договори и лизингови договори основният актив, по които е с ниска стойност

Групата прилага освобождаването по реда на МСФО 16 от изискването за признаване на актив „право на ползване“ и задължение по лизинг за лизинговите си договори на активи на ниска стойност, представляващи наем на АТМ, които групата счита, че са на ниска стойност като нови и се използват самостоятелно в групата, без да са зависими и тясно свързани с други активи.

Плащанията във връзка с краткосрочни лизингови договори и лизингови договори, по които основният актив е с ниска стойност се признават директно като текущ разход в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) на база линеен метод за периода на лизинга.

2.13.1.2 Групата като лизингодател

Групата класифицира всеки от своите лизингови договори като договор за оперативен или договор за финансов лизинг. Когато с договора за лизинг се прехвърлят по същество всички

съществени рискове и стопански изгоди от собствеността върху основния актив, той се класифицира като договор за финансов лизинг, всички останали договори се класифицират като договори за оперативен лизинг.

Когато групата е междинен лизингодател, то отчита основния лизинг и договорът за преотдаване като два отделни договора. Договорът за преотдаване се класифицира като финансов или оперативен в зависимост от актива „право на ползване“, възникнал по основния договор.

Оперативен лизинг

Приходите от наем от оперативните лизинги се признават от групата на линейна база за периода на лизинговия договор. Първоначалните преки разходи, извършени във връзка с постигането на оперативния лизинг, се прибавят към балансовата стойност на основния актив и се признават като разход през срока на лизинговия договор на линейна база.

Основният актив, предмет на лизинговия договор, остава и се представя в отчета за финансовото състояние на групата.

Финансов лизинг

Групата признава и представя активите, държани по силата на договор за финансов лизинг, в своя отчет за финансово състояние под формата на лизингово вземане, чиято сума е равна на нетната инвестиция в лизинговия договор. Лизинговите вземания са представени в отчета за финансово състояние на групата към статията Предоставени кредити и аванси на клиенти.

Групата признава финансов доход (лихва по лизинг) през срока на лизинговия договор по модела на постоянна периодична норма на възвръщаемост от нетната си инвестиция в лизинга. Лихвените приходи се включват в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) като финансови приходи на база ефективен лихвен процент.

Когато договорът съдържа лизингов и нелизингови компоненти групата прилага МСФО 15, за да разпредели общото възнаграждение по договора между отделните компоненти.

2.13.2. Счетоводна политика, приложима до 31 декември 2018 година

2.13.2.1. Групата като лизингополучател

Финансов лизинг

Финансовият лизинг, при който се трансферира към групата съществената част от всички рискове и стопански ползи, произтичащи от собствеността върху актива под финансов лизинг, се капитализира в отчета за финансовото състояние на лизингополучателя като се представя като имоти или машини и оборудване под лизинг по цена на незабавна продажба или ако е по-ниска, по настоящата стойност на минималните лизингови плащания. Лизинговите плащания съдържат в определено съотношение финансовия разход (лихвата) и припадащата се част от лизинговото задължение (главница), така че да се постигне постоянен лихвен процент за оставащата неизплатена част от главницата по лизинговото задължение. Лихвените разходи се включват в отчета печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) в статията “*разходи за лихви*”.

Придобитите под финансов лизинг активи се амортизират на база полезния живот на актива и в рамките на лизинговия срок.

Оперативен лизинг

Лизинг, при който наемодателят продължава да притежава съществената част от всички рискове и стопански изгоди от собствеността върху дадения актив се класифицира като оперативен лизинг. Поради това активът не се включва в отчета за финансовото състояние на лизингополучателя.

Плащанията от страна на групата като лизингополучател във връзка с оперативния лизинг се признават като разходи в отчета за печалбата или загубата или другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) на база линеен метод за периода на лизинга и са представени в статията „*други административно-оперативни разходи*”.

2.13.2.2. Групата като лизингодател

Според съдържанието на договора и определени критерии, групата в качеството ѝ на лизингодател класифицира лизинговите договори като: договори за финансов лизинг и договори за оперативен лизинг. Класификацията се извършва на датата на въвеждане на лизинговия договор и се преразглежда само при изменение на договора.

Финансов лизинг

Финансовият лизинг, при който се трансферира извън групата съществената част от всички рискове и стопански изгоди, произтичащи от собствеността върху актива, предоставен под финансов лизинг, се изписва от състава на активите на лизингодателя и се представя в отчета за финансовото състояние като вземане със стойност, равна на нетната инвестиция от лизинга. Разликата между балансовата стойност на отдадения под финансов лизинг актив и незабавната (справедливата му продажна) стойност се признава в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) в началото на лизинговия договор (при предаването на актива). Приходите от финансов лизинг се разпределят по счетоводни периоди, така че да отразяват постоянна периодична норма на възвръщаемост спрямо все още неизплатената част от нетната инвестиция на групата, свързана с лизинга и се отчитат като лихва в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) в статията “*приходи от лихви*”.

Оперативен лизинг

При оперативния лизинг лизингодателят продължава да притежава съществена част от всички рискове и стопански изгоди от собствеността върху дадения актив. Поради това този актив продължава да е включен в състава на неговите дълготрайни материални активи като амортизацията му за периода се включва в текущите разходи на лизингодателя.

Приходът на групата като лизингодател по договори за оперативен лизинг се признава на базата на линейния метод в продължение на срока на съответния лизинг и се представят в отчета за печалбата или загубата или другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) в статията „*други приходи от дейността, нетно*”.

2.14. Имоти, оборудване и активи с право на ползване

2.14.1. Имоти и оборудване

Имотите и оборудването (дълготрайните материални активи) на групата са представени в консолидирания финансов отчет по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и загубите от обезценка.

Първоначално оценяване

При първоначалното си придобиване имотите и оборудването се оценяват по цена на придобиване, която включва покупната цена, вкл. митнически такси и всички преки разходи, необходими за привеждане на актива в работно състояние. Преките разходи са: разходи за подготовка на обекта, разходи за първоначална доставка и обработка, разходите за монтаж, разходи за хонорари на лица, свързани с проекта, невъзстановяеми данъци и др.

Групата е определила стойностен праг от 150 лв., под който придобитите активи независимо, че притежават характеристиката на дълготраен актив, се третират като текущ разход в момента на придобиването им.

Последващо оценяване

Избраният от групата подход за последваща балансова оценка на имотите и оборудването е модела на себестойността по МСС 16 – цената на придобиване, намалена с начислените амортизации и натрупаните загуби от обезценка.

Методи на амортизация

Групата използва линеен метод на амортизация на имоти и и оборудване. Полезният живот по групи активи е определен в съответствие с: физическото износване, спецификата на оборудването, бъдещите намерения за употреба и с предполагаемото морално остаряване и е както следва:

	години	%
▪ Сгради	65	1,5
▪ Машини, компютърна техника и оборудване	6,7-7	15-50
▪ Инвентар	6,7	15
▪ Автомобили	4	25
▪ Подобрения на наети помещения - за срока на наемния договор		

Определеният срок на годност на оборудването се преглежда в края на всяка година и при установяване на значителни отклонения спрямо бъдещите очаквания за срока на използването на активите, същият се коригира проспективно.

Последващи разходи

Разходите за ремонти и поддръжка се признават за текущи в периода, през който са направени. Извършени последващи разходи, свързани с имоти, машини, съоръжения и оборудване, които имат характер на подмяна на определени възлови части или на преустройство и реконструкция, се капитализират към стойността на съответния актив и се преразглежда остатъчният му полезен живот към датата на капитализация. Същевременно, неамортизираната част на заменените компоненти се изписва от стойността на активите и се признава в текущите разходи за периода на преустройството.

Обезценка на активи

Балансовите стойности на имоти и оборудване в консолидирания отчет за финансовото състояние подлежат на преглед за обезценка, когато са налице събития или промени в обстоятелствата, които показват, че те биха могли да се отличават трайно от възстановимата им стойност. Ако са налице такива индикатори, че приблизително определената възстановима стойност е по-ниска от тяхната стойност в консолидирания отчет за финансовото състояние, то последната се изписва до възстановимата стойност на активите. Възстановимата стойност на имоти и оборудване е по-високата от двете: справедливата стойност без разходите за продажба или стойността в употреба. За определянето на стойността в употреба на активите, бъдещите парични потоци се дисконтират до тяхната настояща стойност като се прилага дисконтова норма преди данъци, която отразява текущите пазарни условия и оценки на времевата стойност на парите и рисковете, специфични за съответния актив. Загубите от обезценка се отчитат в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (печалбата или загубата за годината), по статия „*други административно-оперативни разходи*”.

Печалби и загуби от продажба

Имотите и оборудването се отписват от консолидирания отчет за финансовото състояние когато се извадят трайно от употреба и не се очакват от тях бъдещи стопански изгоди или се продадат – при прехвърляне на контрола към получателя на актива.

Печалбите или загубите от продажба на активи се определят чрез сравняването на приходите от продажбата, определени по реда на МСФО 15, и балансовата стойност в консолидирания отчет за финансовото състояние на актива към датата на продажбата. Печалбите и загубите от продажба се признават в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (печалбата или загубата за годината) по статия „*други доходи от дейността, нетно*”.

2.14.2. Активи с право на ползване

Активите с право на ползване се представят заедно с имоти и оборудване в отчета за финансовото състояние като прилаганата счетоводна политика е оповестена в *Приложение 2.13.1.1*. Групата използва линеен метод на амортизация на активите с право на ползване до срока на лизинговия договор.

2.15. Инвестиционни имоти

Групата третира като инвестиционни имоти, притежавани от нея недвижими имоти, които представляват сгради и части от сгради, отдавани под наем, земи, принадлежащи към отдаваните под наем сгради и такива, придобивани и държани с трайна инвестиционна цел.

Групата придобива имоти, които са служили и като обезпечение по необслужвани кредити, като ги класифицира като инвестиционни, когато нейното намерение е да ги отдава дългосрочно под наем или заради очаквано в бъдеще нарастване на стойността на имота, поради определени негови качества и предимства.

Първоначално оценяване

Инвестиционните имоти първоначално се оценяват по цена на придобиване. Цената на придобиване на закупен инвестиционен имот включва неговата покупна цена и всички разходи, които могат пряко да бъдат отнесени към актива - професионални хонорари, комисионни за брокери, данъци по придобиване на имота и др. В първоначалната оценка се включват всички трайно

прикрепени дълготрайни материални активи и други активи, без които инвестиционният имот не би могъл да осъществява предназначението си. Цената на придобиване на инвестиционните имоти, придобити като обезпечение по необслужвани кредити обичайно е цената определена на публичната продан или договорената между двете страни цена.

Последващо оценяване

Инвестиционните имоти са представени в консолидирания отчет за финансовото състояние по историческа цена на придобиване (себестойност), намалена с натрупаната амортизация и загубите от обезценка.

Последващите разходи, свързани с инвестиционен имот, се отразяват като увеличение на балансовата му стойност, когато водят до увеличаване на очакваните икономически изгоди спрямо първоначално определените. Всички други последващи разходи по поддръжката на имота се признават като текущи разходи за периода, през който са направени.

Методи на амортизация

Групата използва *линеен метод на амортизация* на сградите, включени в групата на инвестиционните имоти. Ползният живот по сградите, компоненти на инвестиционните имоти е в рамките на диапазона от 25-65 години. Земята не се амортизира.

Трансфери от и към групата “инвестиционните имоти” се прави, когато има промяна в употребата на даден имот.

Обезценка на активи

Балансовите стойности на инвестиционните имоти в консолидирания отчет за финансовото състояние подлежат на преглед за обезценка, когато са налице събития или промени в обстоятелствата, които показват, че те биха могли да се отличават трайно от възстановимата им стойност. Ако са налице такива индикатори, че приблизително определената възстановима стойност е по-ниска от тяхната стойност в консолидирания отчет за финансовото състояние, то последната се изписва до възстановимата стойност на активите. Загубите от обезценка се отчитат в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (печалбата или загубата за годината) към статията „*други административно-оперативни разходи*”.

Печалби и загуби от продажба

Инвестиционните имоти се отписват от консолидирания отчет за финансовото състояние, когато се извадят трайно от употреба и не се очакват от тях бъдещи стопански изгоди, или се продадат – при прехвърляне на контрола на получателя.

Печалбите или загубите от продажби на отделни активи от групата на “инвестиционните имоти” се определят чрез сравняването на приходите от продажбата, определени по реда на МСФО15, и балансовата стойност на актива към датата на продажбата. Те се посочват нетно, към статията “*други доходи от дейността, нетно*” в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината).

2.16. Нематериални активи

Нематериалните активи са представени в консолидирания финансов отчет по цена на придобиване (себестойност), намалена с натрупаната амортизация и загубите от обезценка.

Методи на амортизация

В групата се прилага линеен метод на амортизация на нематериалните активи при определен полезен живот по групи активи, както следва:

	Години	%
▪ Програмни продукти	5	20
▪ Лицензии	6,7	15

Обезценка на активи

Балансовата стойност на нематериалните активи подлежи на преглед за обезценка, когато са налице събития, или промени в обстоятелствата, които посочват, че балансовата стойност би могла да надвишава възстановимата им стойност. Тогава обезценката се включва като разход в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) към статията „*други административно-оперативни разходи*”.

Печалби и загуби от продажба

Нематериалните активи се отписват от консолидирания отчет за финансовото състояние, когато се извадят трайно от употреба и не се очакват от тях бъдещи стопански изгоди, или се продадат – при прехвърляне на контрола на получателя. Печалбите или загубите от продажби на отделни активи от групата на “нематериалните активи” се определят чрез сравняването на приходите от продажбата, определени по реда на МСФО 15, и балансовата стойност на актива към датата на продажбата. Те се посочват нетно в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината) към статията “*други доходи от дейността, нетно*”.

2.17. Нетекущи активи държани за продажба

Нефинансови активи се класифицират като държани за продажба, ако тяхната балансова стойност ще бъде възстановена чрез продажба, а не чрез продължаваща употреба в дейността на групата. Тези активи, обичайно, са били първоначално приети от групата като обезпечения и се придобиват в следствие от нея в резултат на замяна “дълг срещу собственост” от кредитополучатели, които не обслужват своите задължения съгласно договорните условия по кредита.

Нетекущи активите, класифицирани в тази група, са налични за незабавна продажба в тяхното настоящо състояние. Те се класифицират в тази категория само тогава, когато ръководството на групата има ясни намерения и приоритети да извърши продажбата в обзримо бъдеще (до 1 година) като за целта са и започнати процедури по активно търсене на купувачи.

Нетекущи активи, класифицирани като държани за продажба, се представят в консолидирания отчет за финансовото състояние отделно и се оценяват по по-ниската от балансовата стойност (първоначално, цена на придобиване) и справедливата им стойност, намалена с преките очаквани разходи по продажбата. Признатата обезценка се представя към статията „*други административно-оперативни разходи*” в консолидирания отчет за печалбите или загубите и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината).

Активите от тази класификационна група не се амортизират.

2.18. Активи, придобити от обезпечения

Активи, представляващи имоти и оборудване, придобити срещу дълг под формата на пълно или частично удовлетворение по даден кредит, първоначално се оценяват по цена на придобиване, включваща разходите по сделката.

След първоначалното си признаване, тези активи се оценяват по по-ниската от: тяхната балансова стойност или нетната им продажна цена.

Активите, придобити от обезпечения се представят в консолидирания отчет за финансовото състояние към позицията „други активи“ (Приложение № 22). Печалбите или загубите, свързани с реализацията на тези активи се представят в консолидирания отчет за печалбите или загубите и другия всеобхватен доход (печалбата или загубата за годината) по статия „други доходи от дейността, нетно“.

2.19. Провизии

Провизии се признават, когато групата има настоящо конструктивно или правно задължение в резултат на минало събитие, и е вероятно че уреждането на това задължение е свързано с изтичане на ресурси. Провизиите се оценяват на база най-добрата приблизителна преценка на ръководството към датата на консолидирания отчет за финансовото състояние за разходите, необходими за уреждането на съответното задължение. Приблизителната оценка се дисконтира, когато падежът на задължението е дългосрочен.

2.20. Пенсионни и други задължения към персонала по социалното и трудово законодателство

Трудовите и осигурителни отношения със служителите в групата се основават на разпоредбите на Кодекса на труда и на разпоредбите на действащото осигурително законодателство в България.

Краткосрочни доходи

Краткосрочните доходи за наетия персонал под формата на възнаграждения, бонуси и социални доплащания и придобивки (изискуеми за уреждане в рамките на 12 месеца след края на периода, в който персоналът е положил труд за тях или е изпълнил необходимите условия) се признават като разход в консолидирания отчет за печалбата или загубата или другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината), освен ако даден МСФО не изисква тази сума да се капитализира в себестойността на определен актив, за периода, в който е положен трудът за тях и/или са изпълнени изискванията за тяхното получаване, и като текущо задължение (след приспадане на всички платени вече суми и полагащи се удържки) в размер на недисконтираната им сума.

Към датата на всеки финансов отчет групата прави оценка на сумата на очакваните разходи по натрупващите се компенсируеми отпуски, която се очаква да бъде изплатена като резултат от неизползаното право на натрупан отпуск. В оценката се включват приблизителната преценка за сумите на самите възнаграждения и на вноските по задължителното обществено и здравно осигуряване, които работодателят дължи върху тези суми.

*Дългосрочни доходи при пенсиониране**Планове с дефинирани вноски*

Основно задължение на групата като работодател в България е да извършва задължително осигуряване на наетия си персонал за фонд “Пенсии”, допълнително задължително пенсионно осигуряване (ДЗПО), фонд “Общо заболяване и майчинство” (ОЗМ), фонд “Безработица”, фонд “Трудова злополука и професионална болест” (ТЗПБ), фонд “Гарантиране вземания на работниците и служителите” (ГВРС) и здравно осигуряване. Размерите на осигурителните вноски се утвърждават всяка година със Закона за бюджета на ДОО и Закона за бюджета на НЗОК за съответната година. Вноските се разпределят между работодателя и осигуреното лице в съответствие с правилата от Кодекса за социално осигуряване (КСО).

Тези осигурителни пенсионни планове, прилагани от групата в качеството ѝ на работодател, са планове с дефинирани вноски. При тях работодателят плаща месечно определени вноски в държавните фонд “Пенсии”, фонд “ОЗМ”, фонд “Безработица”, фонд “ТЗПБ”, както и в универсални и професионални пенсионни фондове - на база фиксирани по закон проценти и няма правно или конструктивно задължение да доплаща във фондовете бъдещи вноски в случаите, когато те нямат достатъчно средства да изплатят на съответните лица заработените от тях суми за периода на трудовия им стаж. Аналогични са и задълженията по отношение на здравното осигуряване.

Към дружествата от групата няма създаден и функциониращ частен доброволен осигурителен фонд. Дължимите от дружествата от групата вноски по плановете с дефинирани вноски за социалното и здравно осигуряване се признават като текущ разход в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата), освен ако даден МСФО не изисква тази сума да се капитализира в себестойността на определен актив, и като текущо задължение в недисконтиран размер, заедно и в периода на полагане на труда и на начислението на съответните доходи на наетите лица, с които доходи вноските са свързани.

Планове с дефинирани доходи

Съгласно Кодекса на труда дружествата от групата в качеството им на работодател в България са задължени да изплащат на персонала при настъпване на пенсионна възраст обезщетение, което в зависимост от трудовия стаж в предприятието може да варира между 2 и 6 брутни работни заплати към датата на прекратяване на трудовото правоотношение. По своите характеристики тези схеми представляват нефондирани планове с дефинирани доходи.

Изчислението на размера на тези задължения налага участието на квалифицирани актюери, за да може да се определи тяхната сегашна стойност към датата на консолидирания финансов отчет, по която те се представят в консолидирания отчет за финансовото състояние, а респективно изменението в стойността им, се представя в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход като: а) разходите за текущ и минал стаж, разходите за лихва и ефектите от съкращенията и урежданията се признават веднага, в периода, в който възникнат, и представят в текущата печалба или загуба, по статия „разходи за персонал”, а б) ефектите от последващите оценки на задълженията, които по същество представляват актюерски печалби и загуби, се признават веднага, в периода, в който възникнат, и се представят към другите компоненти на всеобхватния доход, в статията „последващи оценки на пенсионни планове с дефинирани доходи”. Актюерските печалби и загуби произтичат от промени в актюерските предположения и опита.

Към датата на всеки годишен финансов отчет групата назначава сертифицирани актюери, които издават доклад с техните изчисления относно дългосрочните му задължения към персонала

за обезщетения при пенсиониране. За целта те прилагат кредитния метод на прогнозните единици. Сегашната стойност на задължението по дефинираните доходи се изчислява чрез дискотиране на бъдещите парични потоци, които се очаква да бъдат изплатени в рамките на матуритета на това задължение и при използването на лихвените равнища на държавни дългосрочни облигации с подобен срок, котиран в България, където функционира и самата група.

Доходи при напускане

Съгласно местните разпоредби на трудовото и осигурително законодателство в България, групата като работодател има задължение да изплати при прекратяване на трудовия договор преди пенсиониране определени видове обезщетения.

Групата признава задължения към персонала по доходи при напускане преди настъпване на пенсионна възраст, когато е демонстриран обвързващ ангажимент, на база публично анонсиран план, вкл. за реструктуриране, да се прекрати трудовият договор със съответните лица без да има възможност да се отмени, или при формалното издаване на документите за доброволно напускане. Доходи при напускане, платими повече от 12 месеца, се дискотират и представят в консолидирания отчет за финансовото състояние по тяхната сегашна стойност.

2.21. Данъци върху печалбата

Текущите данъци върху печалбата на групата са определени в съответствие с изискванията на българското данъчно законодателство – Закона за корпоративното подоходно облагане. Номиналната данъчна ставка в България за 2019 г. е 10 % (2018 г.: 10%).

Отсрочените данъци върху печалбата се определят чрез прилагане на балансовия метод за определяне на задължението относно всички временни разлики на групата към датата на финансовия отчет, които съществуват между балансовите стойности и данъчните основи на отделните активи и пасиви.

Отсрочените данъчни пасиви се признават за всички облагаеми временни разлики, с изключение на тези, породили се от признаването на актив или пасив, който към датата на стопанската операция не е повлиял върху счетоводната и данъчната печалба/(загуба).

Отсрочените данъчни активи се признават за всички намаляеми временни разлики и за неизползваните данъчни загуби до степента, до която е вероятно те да се проявят обратно и да бъде генерирана в бъдеще достатъчна облагаема печалба или да се проявят облагаеми временни разлики, от които да могат да се приспаднат тези намаляеми разлики, с изключение на разликите, породили се от признаването на актив или пасив, който към датата на стопанската операция не е повлиял върху счетоводната и данъчната печалба/(загуба).

Балансовата стойност на всички отсрочени данъчни активи се преглежда на всяка дата на баланса и се редуцират до степента, до която е вероятно те да се проявят обратно и да се генерира достатъчно облагаема печалба или проявяващи се през същия период облагаеми временни разлики, с които те да могат да бъдат приспаднати или компенсирани.

Отсрочените данъци, свързани с обекти, които са отчетени като други компоненти на всеобхватния доход или капиталова позиция в консолидирания отчет за финансовото състояние, също се отчитат директно към съответния компонент на всеобхватния доход или балансовата капиталова позиция.

Отсрочените данъчни активи и пасиви се оценяват на база данъчните ставки и основи, които

се очаква да се прилагат за периода и типа операции, през които активите се очаква да се реализират, а пасивите - да се уредят (погасят), на база данъчните закони, които са в сила или с голяма степен на сигурност се очаква да са в сила, и по данъчни ставки на държавата (РБългария), в чиято юрисдикция се очаква да се реализира съответният отсрочен актив или пасив.

Към 31.12.2019 г. отсрочените данъци върху печалбата на групата са оценени при ставка, валидна за 2020 г., която е в размер на 10% (31.12.2018 г.: 10%).

2.22. Парични средства и парични еквиваленти

Паричните средства и еквиваленти за целите на консолидирания отчет за паричните потоци се състоят от парични средства в брой, по разплащателни сметки в други банки, предоставени депозити на други банки - на виждане и/или с оригинален срок до 3 месеца, както и салда по сметките с Централната банка, които са свободни от всякакви ограничения.

2.23. Акционерен капитал и резерви

Търговска банка Д АД е акционерно дружество и е задължено да регистрира в Търговския регистър определен размер на **акционерен капитал**, който да служи като обезпечение на вземанията на кредиторите на групата. Акционерите отговарят за задълженията на групата до размера на своето акционерно участие в капитала и могат да претендират връщане на това участие само в производство по ликвидация или несъстоятелност.

Акционерният капитал представлява неподлежащия на разпределение капитал на групата и е представен по номиналната стойност на издадените акции.

Банката и акционерните дружества от групата са задължени да формират **Фонд Резервен (законов резерв)**, съгласно изискванията на Търговския закон от разпределение на печалбата (*Приложение 28*).

Резервът от финансови активи, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход е формиран от разликата между балансовата стойност на финансовите активи, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход и техните справедливи стойности към датата на извършване на преоценката.

Преоценъчният резерв се прехвърля към текущите печалби и загуби в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход, когато финансовите активи се продадат или при наличие на трайни и продължителни обезценки. От 1 януари 2018 г. преоценъчният резерв на капиталовите инструменти при тяхното отписване не се рециклира в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход в текущия резултат за периода.

Дивиденди върху обикновените акции се признава като задължение и се намалява за сметка на натрупаните печалби, когато има решение на Общото събрание на акционерите.

2.24. Оценяване по справедлива стойност

Някои от активите и пасивите на групата се оценяват и представят на повтаряща се база и/или само оповестяват по справедлива стойност за целите на финансовото отчитане. Такива са:

а) за целите на оценката и представянето по справедлива стойност в консолидирания финансов отчет:

- ✓ *финансови активи* – ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, съгласно МСФО 9;
- б) за целите на оповестяването по справедлива стойност в консолидираня финансов отчет:
  - ✓ *финансови активи и пасиви* – отчитани по амортизирана стойност, съгласно МСФО 9: ценни книжа по амортизирана стойност; вземания от банки, предоставени кредити и аванси на клиенти; задължения към банки и задължения към клиенти.
  - ✓ *нефинансови активи* – инвестиционните имоти; активи държани за продажба.

Също така дружествата от групата определят справедлива стойност и на получаваните от тях обезпечения.

Справедливата стойност е цената, която би била получена при продажбата на даден актив или платена при прехвърлянето на пасив в обичайна сделка между независими пазарни участници на датата на оценяването. Справедливата стойност е изходяща цена и се базира на предположението, че операцията по продажбата ще се реализира или на основния пазар за този актив или пасив, или в случай на липса на основен пазар – на най-изгодния пазар за актива или пасива. Както определеният като основен, така и най-изгодният пазар са такива пазари, до които групата задължително има достъп.

Измерването на справедливата стойност се прави от позицията на предположенията и преценките, които биха направили потенциалните пазарни участници когато те биха определяли цената на съответния актив или пасив, като се допуска, че те биха действали за постигане на най-добра стопанска изгода от него за тях.

При измерването на справедливата стойност на нефинансови активи винаги изходната точка е предположението какво би било за пазарните участници най-доброто и най-ефективно възможно използване на дадения актив.

В групата са разработени вътрешни правила и процедури по измерването на справедливата стойност на различните видове активи и пасиви.

Групата прилага различни оценъчни техники, които биха били подходящи спрямо спецификата на съответните условия, и за които разполага с достатъчна база от входящи данни, като се стреми да използва в максимална степен наличната публично наблюдаема информация и респ. – да минимизира използването на ненаблюдаема информация.

Тя използва и трите допустими подхода, *пазарния, приходния и разходния подход*, като най-често прилаганите оценъчни техники са директни и/или коригирани котирани пазарни цени, пазарни аналози и дисконтирани парични потоци.

При наличие на активен пазар, групата използва директни котирани (некоригирани) цени за определяне на справедливата стойност на съответния финансов инструмент.

В случаите, когато пазарът за даден финансов инструмент не е активен, групата установява справедливата стойност, използвайки определена техника за оценка. Техниките за оценка включват използване на скорошни преки сделки между информирани, съгласни страни (ако има такива), справка с текущата справедлива стойност на други инструменти, които са сходни по същество, дисконтирани парични потоци и модели с цени на опции. Избраната техника за оценка използва максимално пазарните данни, разчита възможно най-малко на специфични за групата оценки, включва всички фактори, които участниците в пазара биха взели предвид при определянето на цена,

и е съвместима с приетите икономически методологии за ценообразуване на финансови инструменти. Данните за техниките за оценка разумно представят пазарните очаквания и измервания за факторите на риск и доходност, присъщи на финансовия инструмент. Групата проверява техниките за оценка и тества валидността им, използвайки цени от явни текущи пазарни трансакции със същия инструмент или основани на други налични явни пазарни данни.

Справедливите стойности отразяват кредитния риск на инструмента и включват корекции за отчитане на кредитния риск на групата и на отсрещната страна при необходимост. Оценка на справедливата стойност, получени от модели, се коригират според всички останали фактори, като ликвиден риск или несигурност на модела, до степента, в която според групата трето лице, участващо на пазара, би ги взело под внимание при оценяване на сделка.

Определянето на справедливата стойност на нефинансови активи се прилага периодично (ежегодно). При определяне на справедливата стойност на инвестиционните имоти за целите на оповестяване в консолидирания финансов отчет, групата използва експертната на външни независими лицензирани оценители. Изборът на оценители се прави на база следните критерии: прилагани професионални стандарти, професионален опит и познания; репутация и пазарен статус. Периодично се преценява необходимостта от ротация на външните оценители. Приложението на оценъчните подходи и техники, както и използваните входящи данни за всеки случай на измерване на справедлива стойност, са обект на задължително обсъждане и координиране между външните експерти-оценители и съответните отговорни лица на групата. Финалните оценки на справедливата стойност подлежат на одобрение от групата. Справедливата стойност на активите, държани за продажба е договорената продажна цена между групата и съответния купувач.

Справедливата стойност на всички активи и пасиви, които се оценяват и/или оповестяват във финансовите отчети по справедлива стойност, се категоризира в рамките на следната йерархия на справедливите стойности, а именно:

- Ниво 1 – Котирани (некоригирани) пазарни цени на активен пазар за идентични активи или пасиви;
- Ниво 2 – Оценка на техниките, при които се използват входящи данни, които са различни от директно котирани цени, но са пряко или косвено достъпни за наблюдение, вкл. когато котираните цени са обект на значителни корекции; и
- Ниво 3 – Оценка на техниките, при които се използват входящи данни, които в значителната си част са ненаблюдаеми.

Групата прилага справедлива стойност и от трите нива на йерархията.

За активите и пасивите, които се оценяват по справедлива стойност в консолидираните финансовите отчети на повтаряема база, групата прави преценка към датата на всеки отчет дали е необходим трансфер в нивата на йерархия на справедливата стойност на даден актив или пасив в зависимост от разполагаемите и използваните към тази дата входящи данни.

За целите на оповестяванията на справедливата стойност, групата обобщава съответните си активи и пасиви на база тяхната същност, основни характеристики и рискове, както и на съответното йерархично ниво на справедливата стойност (*Приложение № 2.25.2.1 и Приложение № 2.25.2.2*).

2.25. Преценки от определящо значение при прилагане счетоводната политика на групата. Ключови приблизителни оценки и предположения с висока несигурност.

При изготвянето на финансовите отчети на групата, нейното ръководство е необходимо да направи множество преценки, приблизителни оценки и допускания, които пряко оказват ефект върху стойностите на отчетените приходи, разходи, активи и пасиви, респ. на показатели в приложените оповестявания, вкл. на условните пасиви. Несигурностите, свързани с тези допускания и преценки могат да доведат до съществени корекции в балансовите стойности на засегнатите активи и пасиви.

Обектите, които предполагат по-висока степен на субективна преценка или сложност или където предположенията и приблизителните счетоводни оценки са съществени за консолидирания финансов отчет, са оповестени по-долу както следва:

2.25.1. Очаквани кредитни загуби

2.25.1.1. Определяне на очаквани кредитни загуби за финансови активи с нисък кредитен риск

За инструменти с нисък кредитен риск се приемат такива, за които рискът от неизпълнение е нисък, способността на контрагента да изпълнява договорните си задължения в краткосрочен план е стабилна, негативни промени в дългосрочен план на икономическите условия е малко вероятно да променят способността за изплащане на задълженията. За вземанията от банки и дълговите инструменти, отчитани по амортизирана стойност или по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, дружествата от групата приемат към отчетната дата, че вероятността от настъпване на неизпълнение е малко вероятна, поради което определят за тях 12 месечни кредитни загуби. В случай, че в последващи отчетни периоди критериите за нисък кредитен риск престанат да бъдат изпълнени, дружествата от групата извършват анализ по отношение на промяната в кредитния риск спрямо първоначалното признаване, за да преценят необходимостта от определяне на обезценка за загуби за целия срок на инструмента. Определянето инструментите като такива с нисък кредитен риск изисква преценка. При формирането на тази преценка, дружествата от групата използват цялата разумна, аргументирана и уместна информация, която е достъпна без извършване на излишни разходи или усилия.

2.25.1.2. Определяне на очаквани кредитни загуби по видове финансови активи

Групата е разработила цялостна Политика за оценка на промени в кредитното качество и определяне на очакваните кредитни загуби по финансови инструменти, вкл. модели и конкретни техники, допускания и установени взаимовръзки между използваните във формулите величини, съгласно МСФО 9. Тя класифицира рисковите си активи в три рискови фази в зависимост от промените в кредитния риск след първоначалното признаване на актива и съответно оценява очакваните кредитни загуби на база 12-месечната вероятност от неизпълнение, ако няма промяна на кредитното качество (фаза 1) и на база на вероятността от неизпълнение за целия срок на инструмента (фаза 2 и фаза 3), при наличие на значително увеличение на кредитния риск. При определяне доколко значително е увеличен кредитният риск спрямо първоначалното признаване на актива групата използва цялата разумна и аргументирана информация, която е достъпна без извършване на излишни разходи или усилия. Конкретно наблюдаемите показатели са оповестени в *Приложение от № 2.25.1.2.1. до Приложение № 2.25.1.2.6.*

Загубата при неизпълнение е преценка за вредите, които би претърпяла групата при настъпване на събитие по неизпълнение и се базира на разликата между договорните парични потоци и паричните потоци, които тя очаква реално да получи, включително от обезпечения и други кредитни улеснения. Съществената преценка, която се прави е при определянето на времето и размера на очакваните парични потоци по периоди, включително при определяне на стойността на обезпечението и факторите, които влияят на сумите на паричните потоци. Ръководството формира своите преценки на база исторически опит от загуби за активи, на които е присъщ кредитен риск и видовете обстоятелства, водещи до обезценка, сходни с онези в текущия портфейл, за да дефинира бъдещите парични потоци. Допълнително, при определяне размера на очакваните кредитни загуби групата използва и прогнозна информация относно очакваните промени в бъдеще на определени макроикономически условия и показатели, и предположения за корелационни връзки как промените в тези показатели биха повлияли върху вероятността от неизпълнение.

Изчисленията на групата на очакваните кредитни загуби са резултат от комплексни модели, съдържащи набор от основополагащи допускания за избор на съответни входящи променливи и техните взаимовръзки. Елементите на моделите за очаквани кредитни загуби, които предполагат съществени допускания и преценки, са:

- Възприетите критерии за оценка дали е налице значително увеличение на кредитния риск и тяхното конкретно приложение, особено базиращите се на качествени характеристики;
- Сегрегацията на отделните финансови инструменти на отделни портфейли за целите на колективната обезценка;
- Разработването на самия модел на очаквани кредитни загуби, вкл. изборът и прилагането на конкретни формули и данни;
- Конкретното обвързване и усредняване на показателите за вероятностите на неизпълнение спрямо отделните вътрешни рисково групи (портфейли) от експозиции или индивидуални експозиции;
- Определянето на корелационните връзки между определени макроикономически сценарии и съответните показатели, като БВП, безработица, хармонизиран индекс на потребителските цени (ХИПЦ), индекс на цените на жилища и общ доход на глава от населението (ОДГН) и ефектът им върху PD, LGD и EAD, както и върху промените в стойностите на обезпеченията;
- Избор на прогнозни макроикономически показатели за участие във формулите за изчисление на очакваните кредитни загуби;

2.25.1.2.1. Моделиране и рискови параметри при определянето на очакваните кредитни загуби, свързани с вземания от банки

Групата прилага общия подход установен от МСФО 9 при определяне на очакваните кредитни загуби, свързани с вземанията от банки. Възприет е рейтинговият модел. Очакваните кредитни загуби се определят на индивидуално ниво (ниво отделен финансов инструмент-контрагент). Промяната в оценката на кредитния риск на финансовия инструмент е измервана чрез комплекс от критерии.

Групата обичайно използва публично наличната информация за присъдени рейтинги на банките-контрагенти от международно признати рейтингови агенции като Moody's, Standard & Poor's и Fitch. Финансови инструменти без такъв кредитен рейтинг получават рисково тегло в зависимост от степента на кредитно качество за експозициите съотнесени спрямо съответното централно правителство на юрисдикцията, в която е учредена институцията. Финансовите

инструменти с определен външен кредитен рейтинг на групата-контрагент като „инвестиционен” се приема, че са с нисък кредитен риск, респ. за тях се изчисляват 12 месечни очаквани кредитни загуби.

Приетите от групата критерии за наличие на значително нарастване на кредитния риск и риск от неизпълнение спрямо първоначалната оценка на риска при признаването на финансовия инструмент включват: а) *автоматични критерии*: дни просрочие; затруднена комуникация (обмен), водещ до вероятно евентуално неизпълнение; обявяване в несъстоятелност на банката-контрагент; и б) *допълнителен критерии* (активиращи се само в комбинация с автоматичните критерии): всяко намаление на официалния външен кредитен рейтинг на банката-контрагент спрямо първоначалния рейтинг, присъден от съответните международни рейтингови агенции.

Групата използва публична информация за определяне на основните рискови параметри - вероятност от неизпълнение (PD) и загуба при неизпълнение (LGD), базирана на Агенцията за външна кредитна оценка Moody's (Annual Default Study: Corporate Default and Recovery Rates и Sovereign Default and Recovery Rates). За финансовите инструменти, класифицирани във Фаза 3 LGD се определя в зависимост от наличието на обезпечение и очакваните парични потоци, договорени с контрагента в извънсъдебно споразумение, като се разглеждат и претеглят различни сценарии.

Очакваната 12 месечна кредитна загуба (ECL) за редовни експозиции по вземания от банки (Фаза 1) се изчислява, съгласно следната формула:

$$ECL = EAD * PD * LGD$$

Очакваната кредитна загуба (ECL) до края на живота на вземания от банки за експозиции с нарушено обслужване (Фаза 2) и за експозиции с кредитна обезценка (Фаза 3) се изчислява, съгласно следната формула:

$$ECL = EAD * PD_{Lifetime} * LGD$$

За 2019 г. отчетената нетна загуба от изменението на приблизителната оценка на очакваните кредитни загуби за вземанията от банки е 292 х.лв. (2018 г.: 18 х.лв.) (*Приложение № 7*).

2.25.1.2.2. Моделиране и рискови параметри при определянето на очакваните кредитни загуби, свързани с предоставени кредити и аванси на клиенти

Групата прилага общия подход на МСФО за определянето на очакваните кредитни загуби на предоставени кредити и аванси на клиенти на база вътрешно разработени политики, правила, модели и техники за изчисление. Ежемесечно се извършва преглед и анализ на всички кредити за оценка на рисковите експозиции, като се анализират всички настъпили нови събития, обстоятелства и факти.

Очакваните кредитни загуби се определят на индивидуално (експозиция и/или свързана група експозиции) и колективно ниво (подпортфейли). При изчисленията и анализите се вземат предвид наличието или отсъствието на обективни индикатори за значително нарастване (намаление) на кредитния риск и риска от неизпълнение. Такива индикатори са тези събития, които са възникнали след първоначалното признаване на експозицията и които оказват влияние върху очакваните бъдещи парични потоци по експозицията. Групата текущо наблюдава основно следните

индикатори, за да оцени промяната в кредитния риск, като използва вътрешна и външна информация, а именно: дни просрочие, наличие на мерки по реструктуриране, анализ на финансови показатели на кредитополучателя, взаимоотношения с групата, наличие на задължнялост в други банки, наличие на запори, наличие на репутационен риск и т.н.

Приетите от групата критерии за измерване наличието на значително нарастване на кредитния риск и риск от неизпълнение спрямо нивото на риска при първоначалното признаване на финансовия инструмент, са свързани със спецификата на продукта, респ. характеристиките на обособения подпортфейл при използване на достъпна, аргументирана и разумна информация. Приетите критерии от групата са обособени в две групи: а) *автоматични критерии*: дни просрочие; мерки по реструктуриране и финансови показатели (където е приложимо) и б) *допълнителни критерии*: започнато принудително събиране от други контрагенти на кредитополучателя или от държавата; открита процедура за обявяване в несъстоятелност или ликвидация; наличие на съществена промяна в основни показатели и коефициенти за финансов анализ; установено просрочие по експозиции на кредитополучателя в други институции над 90 дни; неизпълнение на задължения за постигане на определени финансови показатели, съгласно първоначално одобрение на предоставения кредит.

Определянето на очакваните кредитни загуби по рисковите експозиции се извършва на колективна основа (на ниво подпортфейл с общи рискови характеристики) за кредитите, класифицирани във Фаза 1 и Фаза 2. Основните критерии при сегментирането на подпортфейлите за целите на колективната обезценка включват: съпоставимост на продуктови и/или рискови параметри; вътрешна клиентска сегментация, определена в зависимост от размера на исканото финансиране и генерираните годишни приходи от продажби; начин на погасяване и вид обезпеченост; размер на обща експозиция на един клиент.

Кредитните експозиции, класифицирани във Фаза 3 се оценяват на индивидуална основа.

Основните рискови параметри при приложението на модела за определяне на очакваните кредитни загуби включват:

➤ Експозиция при неизпълнение (EAD) – експозицията при неизпълнение е приблизителна оценка на експозицията при бъдеща дата на неизпълнение, като се вземат предвид и се отчетат очакваните промени в експозицията след отчетната дата, включително погасявания на главница и лихви, усвоени суми и начислени лихви от пропуснати плащания;

➤ Дисконтов фактор - при определянето на настоящата стойност на очакваните парични потоци групата използва оригиналния (първоначалния) ефективен лихвен процент. За експозиции в портфейла й, за които не е налична информация за оригиналния (първоначалния) ефективен лихвен процент, се прилага ефективен лихвен процент определен към 31.12.2019 год.

➤ Вероятност от неизпълнение (PD):

Определяне на 12 месечно PD

За определяне на 12 месечното PD при колективно оценявани експозиции във Фаза 1 за всеки отделен подпортфейл, групата поддържа историческа информация на коефициенти за миграцията на кредитните експозиции от Фаза 1 и Фаза 2 към Фаза 3. Стойността на 12 месечното PD се определя на ниво подпортфейл въз основа на наблюдаваните темпове на влошаване и се изчислява като подвижна средна стойност за период, който обхваща 5 години.

Определяне на PD за целия живот на кредита (Lifetime PD).

За определяне на PD за целия живот при колективно оценявани експозиции във Фаза 2 за всеки отделен кредитен подпортфейл, групата извършва линейна екстраполация на 12 месечно PD на степен среден остатъчен матуритет за съответния подпортфейл.

При овърдрафтите и кредитните карти групата определя PDlifetime на база на направен анализ и предишен опит по отношение на средния остатъчен живот на кредитите в тези подпортфейли. За овърдрафтите и кредитните карти групата е приела, че този срок е 1 080 дни.

За експозиции във Фаза 3 стойността на PD за целия живот на кредита е приета за 100%.

➤ **Загуба при неизпълнение (LGD)**

През 2019 г. са прецизирани показателите, използвани при изчислението на LGD. Параметърът LGD при колективно обезценяваните кредитни експозиции във Фаза 1 и Фаза 2 е определен на база историческа информация, обхващаща период от 5 години. Анализът изследва размерът на събраните и несъбрани суми за срок от 5 години, считано от първата дата на неизпълнение на кредитната сделка. Параметър се изчислява като съотношение между нетна настояща стойност на входящите потоци по кредити в неизпълнение от датата на първото неизпълнение за 5 години и експозицията в неизпълнение на датата на първото неизпълнение. Във входящите парични потоци се включват погашения по главници, лихви, такси, реализация на обезпечение и разходи по изпълнение. Входящите парични потоци се дисконтират с ефективния лихвения процент по всяка кредитна сделка към датата на неизпълнение. LGD параметърът се определя за всеки подпортфейл.

През 2018 г. параметърът LGD при колективно обезценяваните кредитни експозиции във Фаза 1 и Фаза 2 е определен на база историческа информация, обхващаща период от минимум 3 години чрез анализ на въздействието върху миграцията на експозиции от Фаза 1 и Фаза 2 във Фаза 3. Изчислен е като съотношение между начислената обезценка и брутната балансова стойност на мигриралите експозиции. Към така изчисления показател е добавен среден процент на загуба по кредитните експозиции от Фаза 3 и полученият сбор е усреднен.

Параметърът LGD при кредитните експозиции във Фаза 3 се определя на индивидуално ниво, като отчита ефекта на полученото обезпечение както и очакваните парични потоци, договорени с кредитополучателя по извънсъдебно споразумение, където е приложимо. За определяне стойността на LGD групата определя реализируемата стойност на обезпечението, за каквато приема неговата ликвидационна стойност, като се разглеждат и претеглят различни сценарии.

➤ **Макроикономически прогнозни показатели**

За отразяване ефекта на текущите и прогнозни икономически условия при определянето на очакваните кредитни загуби, групата извършва допълнителна корекция на изчислените исторически показатели за вероятност от неизпълнение (12 месечно PD и PD за целия живот на кредита) с ефекта и влиянието на определени макропоказатели за тригодишен период, за които е установена корелационна връзка.

Основните макроикономически показатели, включени в модела за обезценка на предоставените кредити на клиенти, са както следва:

- Индекси на потребителските цени (Harmonised Index of Consumer Prices) – приложим за корпоративни кредити;
- Коефициент на безработица (Unemployment rate) - приложим за корпоративни кредити;
- Брутен вътрешен продукт (GDP) - приложим за корпоративни кредити;
- Индекс на цените на жилища (House price index) – приложим за ипотечни кредити;
- Среден доход на глава от населението (Total average income per capita) – приложим за потребителските кредити;

Очакваната 12 месечна кредитна загуба (ECL) за редовни експозиции по предоставени кредити и аванси на клиенти (Фаза 1) се изчислява, съгласно следната формула:

$$ECL = EAD * PD_{12m} * LGD$$

Очакваната кредитна загуба (ECL) до края на живота на финансов инструмент - предоставени кредити и аванси на клиенти - за експозиции с нарушено обслужване (Фаза 2) се изчислява, съгласно следната формула:

$$ECL = EAD * PD_{Lifetime} * LGD$$

Очакваната кредитна загуба (ECL) до края на живота на финансовия инструмент - предоставени кредити и аванси на клиенти - за експозиции с кредитна обезценка (Фаза 3) се изчислява, съгласно следната формула:

$$ECL = EAD * PD_{Lifetime} - LV(Coll)$$

Към 31.12.2019 г. и към 31.12.2018 г. групата няма закупени експозиции, които са закупени първоначално обезценени и са в неизпълнение (POCI – purchased originally credit impaired).

За 2019 г. отчетената нетна печалба от изменението на приблизителната оценка на очакваните кредитни загуби за предоставени кредити и аванси на клиенти е 209 х.лв. (2018 г. 1,724 х.лв. – нетна печалба) (Приложение № 7).

2.25.1.2.3. Моделиране и рисков параметри при определянето на очакваните кредитни загуби, свързани с дългови ценни книжа по амортизирана стойност

Групата прилага общия подход съгласно МСФО 9 при определяне на очакваните кредитни загуби, свързани с дългови ценни книжа, отчитани по амортизирана стойност. Възприет е рейтингов модел. Очакваните кредитни загуби се определят на индивидуално ниво (ниво финансов инструмент-контрагент). Промяната в кредитния риск на финансовия инструмент се измерва чрез комплекс критерии, приети от групата.

Групата обичайно използва публично наличната информация за присъдени рейтинги на съответните емитенти от международно признати рейтингови агенции като Moody's, Standard & Poog's и Fitch. Финансови инструменти без такъв кредитен рейтинг получават рисково тегло в зависимост от степента на кредитно качество за експозициите съотнесени спрямо съответното централно правителство на юрисдикцията, в която е учредена институцията.

Когато дадени инструменти са с определен външен кредитен рейтинг на емитента като „инвестиционен”, се приема, че са с нисък кредитен риск, респ. за тях се изчисляват 12 месечни очаквани кредитни загуби. За тези с кредитен рейтинг по-нисък от инвестиционния се извършват допълнителни анализи, свързани с емитента на финансовия инструмент, характеристиките на

финансовия инструмент, процеса на търговия на финансовия инструмент и други индикатори за наблюдение.

Приетите от групата критерии за наличие на значително нарастване на кредитния риск и риск от неизпълнение спрямо първоначалната оценка на риска при признаването на финансовия инструмент включват: а) *автоматични критерии*: дни просрочие; затруднена комуникация (обмен), водеща до вероятно неизпълнение и/или предлагане на нов или реструктуриран дълг или нов пакет от ценни книжа, които намаляват първоначалното задължение; обявяване в несъстоятелност на емитента; промяна в условията за плащане на договорно споразумение, наложено от суверена, водещо до намаляване на финансовото задължение и б) *допълнителен критерий* (активиращ се само в комбинация с автоматичните критерии): всяко намаление на официални външни кредитни рейтинги на емитента, присъдени от международни рейтингови агенции.

Групата използва публична информация за определяне на основните рискови параметри - вероятност от неизпълнение (PD) и загуба при неизпълнение (LGD), базирана на Агенцията за външна кредитна оценка Moody's (Annual Default Study: Corporate Default and Recovery Rates и Sovereign Default and Recovery Rates). Коефициентът на възстановяване (Recovery Rates) при дългови финансови инструменти отразява степента, до която могат да бъдат възстановени главницата и начислената лихва по дългов инструмент в неизпълнение. Процентът на възстановяване позволява да се направи прогноза за загубата, която би възникнала в случай на неизпълнение, изчислена като 1 минус процент на възстановяване. За финансовите инструменти, класифицирани във Фаза 3 LGD се определя в зависимост от наличието на обезпечение и очакваните парични потоци, договорени с контрагента в извънсъдебно споразумение, като се преценяват възможните сценарии.

Очакваната 12 месечна кредитна загуба (ECL) за редовни експозиции – дългови ценни книжа (Фаза 1) се изчислява, съгласно следната формула:

$$ECL = PD * LGD * EAD$$

Очакваната кредитна загуба (ECL) до края на живота на съответната дългова ценна книга - за експозиции с нарушено обслужване (Фаза 2) и за експозиции по дългови ценни книжа с кредитна обезценка (Фаза 3) се изчислява, съгласно следната формула:

$$ECL = EAD * PDLifetime * LGD$$

Същността на модела се основава на транзакционна матрица на рейтингите и на макроикономически времеви серии. Рейтингите са изградени на база макроикономически профил, финансов профил и качествени показатели. Макроикономически времеви серии включват показатели като безработица и спред спрямо безрискова доходност. Моделът е валидиран, чрез извършване на backtesting, изчисляване на коефициент на точност, стабилност на модела и др.

За 2019 г. отчетената нетна загуба от изменението на приблизителната оценка на очакваните кредитни загуби по дългови ценни книжа по амортизирана стойност е 122 х.лв. (2018 г.: няма отчетен ефект).

2.25.1.2.4. Моделиране и рискови параметри при определянето на очакваните кредитни загуби, свързани с дългови ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход

Подходът, моделирането и рисковите параметри при определянето на очаквани кредитни загуби са аналогични на тези оповестени в *Приложение № 2.25.1.2.3.*

За 2019 г. отчетената нетна загуба от изменението на приблизителната оценка на очакваните кредитни загуби за дългови ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход е 28 х.лв. (2018 г.: 26 х.лв.). Общо отчетената загуба от обезценка на дългови ценни книги отчитани в собствения капитал възлиза на 150 хил. лв. (2018 г. 26 хил. лв.) (*Приложение № 7*).

2.25.1.2.5. Моделиране и рискови параметри при определянето на очакваните кредитни загуби, свързани с Други финансови активи

Групата прилага общият подход при определянето на очакваните кредитни загуби за другите финансови активи.

За 2019 г. отчетената нетна загуба от изменението на приблизителната оценка на очакваните кредитни загуби за другите финансови активи е 102 х.лв. (2018 г.: 27 х.лв.) (*Приложение № 7*).

2.25.1.2.6. Моделиране и рискови параметри при определянето на очакваните кредитни загуби, свързани с предоставени финансови гаранции, акредитиви и неусвоени ангажименти

Групата прилага общия подход съгласно МСФО 9 на очакваните кредитни загуби, свързани с предоставените финансови гаранции, акредитиви на клиенти и неусвоени ангажименти. Възприет е модел за оценка, идентичен на прилагания модел при предоставените кредити. При определянето на очакваните кредитни загуби, свързани с неусвоените ангажименти се използва кредитен конверсионен фактор, изчислен на база вътрешна историческа информация, обхващаща период от десет години.

В групата ежесечно се извършва преглед на издадените гаранции и акредитиви, като се анализират всички настъпили нови събития, обстоятелства и факти след датата на издаването им.

Групата е приела стойност на LGD равно на нула, на база исторически петгодишен анализ за наблюдение на несъщественост на сумите на предявени и платени гаранции и акредитиви.

За 2019 г. и 2018 г. няма отчетен ефект от изменението на приблизителната оценка на очакваните кредитни загуби за финансови гаранции.

2.25.2. Определяне на справедлива стойност

2.25.2.1. Определяне на справедлива стойност на финансови инструменти

а) финансови инструменти, оценявани по справедлива стойност в консолидираня финансов отчет

Притежаваните от групата ценни книжа, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, представляващи: а) дългови ценни книжа с фиксирани или определяеми плащания и фиксирани матуритетни дати (корпоративни облигации и държавни ценни книжа) и б) корпоративни акции или дялове в капитала на други дружества и предприятия (малцинствено участие) се оценяват и представят в консолидираня отчет за финансовото състояние по справедлива стойност (Ниво 1). Възприетата от групата политика на оценяване предвижда

определяне на средна цена между котировки „купува“ и „продава“ за последния работен ден от отчетния период (година), публикувани от международна информационна система в областта на финансовите инструменти, като се елиминират най-високата и най-ниската котировка (екстремни стойности).

б) финансовите инструменти, които не се оценяват по справедлива стойност в консолидирания финансов отчет

Групата категоризира финансовите инструменти, които се оценяват по амортизирана стойност в консолидирания финансов отчет, но за които се изисква оповестяване на справедливата стойност в следните категории: *парични средства и вземания от Централната банка; вземания от банки; предоставени кредити и аванси на клиенти; ценни книжа по амортизирана стойност ; други финансови активи, задължения към банки, задължения към клиенти и други финансови пасиви.*

Групата определя справедливата стойност на тези групи финансови активи и пасиви, като са използвани следните техники и предположения:

Парични средства и вземания от Централната банка

Тази позиция включва парични средства в брой и наличности по разплащателни сметки в БНБ, включително минимални задължителни резерви.

Справедливата стойност *на паричните средства в брой* съвпада изцяло с тяхната балансова и номинална стойност. За тази позиция, групата класифицира справедливата ѝ стойност в Ниво 1 от йерархията на справедливата стойност.

Справедливата стойност *на наличностите по разплащателни сметки в БНБ, включително минималните задължителни резерви* е близка или съвпада с балансовата (амортизираната) им стойност. Групата класифицира тези позиции в Ниво 2 от йерархията на справедливата стойност.

Вземания от банки

Вземанията от банки включват междубанкови депозити и ностро сметки.

Справедливата стойност на позициите с плаващ или фиксиран лихвен процент и оригинален матуритет *до 3 месеца*, съвпада или е близка с тяхната балансова (амортизирана) стойност.

Справедливата стойност на позициите с плаващ или фиксиран лихвен процент и оригинален матуритет *над 3 месеца* е определена чрез метода на дисконтираните парични потоци при прилагане на осреднени актуални лихвени проценти, котиран на паричния пазар за инструменти с подобен риск и матуритет.

Групата класифицира *вземанията от банки* в Ниво 2 от йерархията на справедливата стойност.

Предоставени кредити и аванси на клиенти

Предоставените кредити и аванси на клиенти са представени нетно, след приспадане на начислената обезценка. Определянето на справедливата стойност *на кредитите и аванси на клиенти* се базира на оценъчни модели, като техники на дисконтирани парични потоци и е

класифицирана от групата в Ниво 3 от йерархията на справедливата стойност.

Входящите данни за оценъчните техники включват очаквани парични потоци за живота на кредита и осредени лихвени нива за съответната срочност и валута, публикувани от БНБ. За кредити, класифицирани като загуба, групата признава за справедлива стойност дисконтираната балансова стойност на кредита.

Ценни книжа, отчитани по амортизирана стойност

Справедливата стойност на *ценните книжа, отчитани по амортизирана стойност*, представляващи дългови ценни книжа с фиксирани или определяеми плащания и фиксирани матуритетни дати (държавните ценни книжа – облигации), се базира на осреднени пазарни котировки на активен пазар и е класифицирана в Ниво 1 от йерархията на справедливата стойност. Тя е определена от групата като средна цена между котировки „купува” и „продава” за последния работен ден от отчетния период (година), публикувани от международна информационна система в областта на финансовите инструменти, като са елиминирани най-високата и най-ниската котировка (екстремни стойности).

Други финансови активи

Другите финансови активи основно включват вземания по договор за наем и разплащания по картови транзакции.

Справедливата стойност на тези позиции съвпада или е близка с тяхната балансова (амортизирана) стойност, доколкото характерът им е краткосрочен.

Групата класифицира *другите финансови активи* в Ниво 3 от йерархията на справедливата стойност.

Задължения към банки

Задълженията към банки включват получени депозити и привлечени средства под формата на кредити.

Справедливата стойност на позициите с плаващ или фиксиран лихвен процент и оригинален матуритет *до* 3 месеца, съвпада или е близка с тяхната балансова (амортизирана) стойност.

Справедливата стойност на позициите с плаващ или фиксиран лихвен процент и оригинален матуритет *над* 3 месеца се базира на дисконтираните парични потоци при прилагане на осреднени лихвени проценти, котирани на паричния пазар за инструменти с подобен риск, валута и матуритет.

За тези активи групата класифицира справедливата им стойност в Ниво 2 от йерархията на справедливата стойност.

Задължения към клиенти

Задълженията към клиенти включват привлечени средства от физически, юридически лица и общини под формата на срочни депозити и разплащателни сметки.

Справедливата стойност на позициите с плаващ или фиксиран лихвен процент и оригинален матуритет *до* 3 месеца, съвпада или е близка с тяхната балансова (амортизирана) стойност.

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д
ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

Справедливата стойност на позициите с плаващ или фиксиран лихвен процент и оригинален матуритет над 3 месеца е изчислена чрез използване на техниката на дисконтираните парични потоци при прилагане на осреднени лихвени проценти за съответната срочност и валута, публикувани от БНБ.

За тези активи групата класифицира справедливата им стойност в Ниво 2 от йерархията на справедливата стойност.

Други финансови пасиви

Другите финансови пасиви основно включват преводи за изпълнение, гаранции по договор за цесии и акредитиви и начисления по приблизителни оценки.

Справедливата стойност на тези позиции съпада или е близка с тяхната балансова (амортизирана) стойност, доколкото характерът им е краткосрочен.

Групата класифицира *другите финансови пасиви* в Ниво 3 от йерархията на справедливата стойност.

Таблицата по-долу представя балансовите и справедливите стойности на финансовите инструменти, включително нивата им в йерархията на справедливите стойности.

Към 31.12.2019 г.				Справедлива стойност				
Приложение	Финансови инструменти по амортизирана стойност	Финансови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	Общо	Ниво 1	Ниво 2	Ниво 3	Общо	
	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност								
Ценни книжа, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	15	-	48,155	48,155	48,155	-	-	48,155
Финансови активи, които не се оценяват по справедлива стойност								
Парични средства и вземания от Централната банка	12	119,586	-	119,586	21,184	98,402	-	119,586
Вземания от банки	13	116,986	-	116,986	-	116,986	-	116,986
Предоставени кредити и аванси на клиенти	14	592,303	-	592,303	-	-	598,254	598,254
Ценни книжа, отчитани по амортизирана стойност	16	56,577	-	56,577	58,436	-	-	58,436
Други финансови активи	22	1,287	-	1,287	-	-	1,287	1,287
Общо		886,739	48,155	934,894	127,775	215,388	599,541	942,704
Финансови пасиви, които не се оценяват по справедлива стойност								
Задължения към банки	23	14,286	-	14,286	-	14,286	-	14,286
Задължения към клиенти	24	855,169	-	855,169	-	855,825	-	855,825
Други финансови пасиви*	27	6,409	-	6,409	-	-	1,486*	1,486*
Общо		875,864	-	875,864	-	870,111	1,486	871,597

Към 31.12.2018 г.		Справедлива стойност						
Приложение	Финансови инструменти по амортизирана стойност	Финансови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	Общо	Ниво 1	Ниво 2	Ниво 3	Общо	
	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност								
Ценни книжа, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	15	-	49,711	49,711	49,711	-	-	49,711
Финансови активи, които не се оценяват по справедлива стойност								
Парични средства и вземания от Централната банка	12	131,875	-	131,875	21,737	110,138	-	131,875
Вземания от банки	13	87,824	-	87,824	-	87,824	-	87,824
Предоставени кредити и аванси на клиенти	14	428,879	-	428,879	-	-	433,254	433,254
Ценни книжа, отчитани по амортизирана стойност	16	67,722	-	67,722	70,366	-	-	70,366
Други финансови активи	22	1,038	-	1,038	-	-	1,038	1,038
Общо		717,338	49,711	767,049	141,814	197,962	434,292	774,068
Финансови пасиви, които не се оценяват по справедлива стойност								
Задължения към банки	23	8,290	-	8,290	-	8,290	-	8,290
Задължения към клиенти	24	701,003	-	701,003	-	700,968	-	700,968
Други финансови пасиви	27	2,480	-	2,480	-	-	2,480	2,480
Общо		711,773	-	711,783	-	709,258	2,480	711,738

*Справедливата стойност на другите финансови пасиви не включва задълженията по лизинг съгл. МСФО 16.

2.25.2.2. Определяне на справедливата стойност на нефинансови активи

а) справедлива стойност на активи, държани за продажба

Справедливата стойност на активите, държани за продажба е определена от групата на база очаквана продажна цена на съответните активи, за които съществува висока степен на сигурност, че те ще бъдат реализирани в краткосрочен период (до 1 година). Активите за продажба са категоризирани в Ниво 3 от йерархията на справедливата стойност.

б) справедлива стойност на инвестиционни имоти

Справедливата стойност на инвестиционните имоти е изчислена със съдействието на външни за групата, независими лицензирани оценители. Категоризирана е като справедлива стойност от Ниво 3 на база входящите данни за използваната техника за оценяване. Определената справедлива стойност представлява сумата на претеглените стойности в резултат на прилагането на отделни методи за оценка. Използвани са следните техники и методи на оценка: пазарен подход, приходен подход и разходен подход. Значимите ненаблюдаеми входящи данни при определянето на справедливата стойност на инвестиционните имоти включват: разходи за стопанисване на имота, определен като процент от brutния му годишен приход; норма на възвръщаемост на приходите от имота; коригиращи коефициенти по отношение на аналогични пазарни сделки.

Таблицата по-долу представя балансовите и справедливите стойности на нефинансовите активи, класифицирани в ниво 3 от йерархията на справедливите стойности:

Нефинансови активи	Приложение	Балансова	Справедлива	Балансова	Справедлива
		стойност	стойност	стойност	стойност
		31.12.2019	Ниво 3	31.12.2018	Ниво 3
		BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000
Инвестиционни имоти	17	18,631	21,892	17,589	21,911
Активи държани за продажба	20	146	266	387	508
Общо		18,777	22,158	17,976	22,419

2.25.3. Актюерски изчисления

За определянето на сегашната стойност на дългосрочните задължения към персонала при пенсиониране са използвани актюерски тип изчисления, базирани на предположения за смъртност, темп на текучество на персонала, бъдещо ниво на работни заплати и дисконтов фактор, които ръководството е приело за разумни и адекватни за групата (*Приложение № 27*).

2.25.4. Лизинг

2.25.4.1. Определяне дали даден договор съдържа лизинг или лизингови елементи

При идентифициране и класифициране на лизинг или на лизингов елемент в даден договор, групата преценява дали договорът съдържа идентифициран актив и дали по силата на него се прехвърля правото на контрол над използването на същия актив за съответния по договора срок. Групата е идентифицирала договорите за наем на офисни помещения като съдържащи елементи на лизинг. Групата получава всички икономически изгоди от ползването на помещенията и определя начина, времето, мястото и степента на експлоатация на офисите.

2.25.4.2. Определяне на срока на лизингови договори с опции за подновяване и прекратяване - като лизингополучател

Групата определя срока на лизинга като неотменимния период на лизинга, заедно с а) периодите, по отношение, на които съществува опция за удължаване на лизинговия договор, ако е достатъчно сигурна, че групата ще упражни тази опция и б) периодите, по отношение, на които съществува опция за прекратяване на лизинговия договор, ако е достатъчно сигурна, че групата няма да упражни тази опция.

При определянето на срока на лизинговите договори, ръководството на групата взема предвид всички факти и обстоятелства, които създават икономически стимули за упражняване на опция за удължаване или за не упражняване на опция за прекратяване като значителни подобрения на основния актив, разходи, свързани с прекратяване на лизинговия договор като разходи за договаряне, преместване и определяне на друг актив, съответстващ на нуждите на банката, значението на основния актив за дейността на дружеството. Опциите за удължаване (или периодите, след опцията за прекратяване) се включват в срока на лизинга само, ако е достатъчно сигурно да бъдат удължени (или да не бъдат прекратени). Оценката на опциите се преразглежда, ако настъпи съществено събитие или съществена промяна в обстоятелствата, които да са под дискрецията на групата и същевременно да окажат влияние върху оценката.

След датата на стартиране на лизинга групата прави повторна оценка на срока на договора, при настъпване на важно събитие или съществено изменение в обстоятелствата, което е под нейния контрол и засяга това доколкото е достатъчно сигурно, че групата ще упражни опция, която не е била отразена при определяне на срока или няма да упражни опция, която преди това е била отразена при определяне на срока на договора.

Опциите за прекратяване на договора са включени като част от срока на лизинга, когато групата притежава разумна степен на сигурност, че няма да упражнява тези опции.

2.25.4.3. Тълкуване на това какво представлява неустойка при определяне на срока на договорите за лизинг

Групата отчита няколко договори (отменяеми), в които няма специфично определен срок на лизинга, като срокът продължава докато която и да е от страните – лизингополучател и лизингодател не заяви неговото прекратяване. В някои от договорите има включен и период в който следва да се заяви прекратяването – например не повече от три месеца и съответно договорът може да не изисква нито една от страните да заплаща суми при прекратяването, както и договори с опция за многократно предоговаряне – които включват първоначален период и неопределен брой предоговаряния, след края на първоначалния период, освен ако не се прекрати, от която и да е от страните. За тези два типа договори групата прилага презумпцията за по-широк смисъл на думата санкция, извън обхвата на описаните в договора такива, като се позовава на разумно обосновани икономически стимули или фактори, имащи възпиращ характер и играещ роля на санкция (като например: значителни разходи по намирането на алтернативен основен актив, съществени разходи по преместване и реалюкиране, същественото значение на основния актив за дейността на групата). Целта на групата в тези два типа договори е срокът на лизинга да отговаря на неговата реалистична преценка за използването на основния актив.

2.25.4.4. Определяне на диференциален лихвен процент на договори за лизинг, в които групата е лизингополучател

В случаите, в които групата е лизингополучател и не може непосредствено от договорите да определи лихвения процент, необходим й за дисконтиране на задълженията по лизинг, то използва диференциалния лихвен процент, който би плащала в случай, че заеме финансови средства, необходими за получаването на актив със сходна стойност на актива „право на ползване“, за сходен период от време, при сходно обезпечение и в сходна икономическа среда.

2.25.4.5. Преглед за индикатори за обезценка на активите „право на ползване“

Към датата на всеки отчет ръководството на групата извършва преглед за обезценка на активите „право на ползване“. Ако са налице индикатори, че приблизително определената възстановима стойност е по-ниска от тяхната балансова стойност то последната се изписва до възстановимата стойност на активите.

Групата е направила преглед и е установила, че няма налице индикатори за обезценка към 31.12.2019 г.

2.25.5. Доверени активи на отговорно пазене

Групата чрез дружеството-майка (банката) съхранява активи от името на клиентите си в качеството си на инвестиционен посредник. Такива активи не се признават в консолидирания отчет за финансовото състояние, защото банката не притежава контрол върху тях.

3.ОПОВЕСТЯВАНЕ НА ПОЛИТИКИТЕ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА

В хода на обичайната си стопанска дейност групата е изложена на различни финансови рискове, най-важните от които са: кредитен риск, пазарен риск (включващ лихвен и валутен риск) и ликвиден риск. Общото управление на риска е фокусирано върху трудностите на прогнозиране на финансовите пазари и за постигане минимизиране на потенциалните отрицателни ефекти, които могат да се отразят върху финансовите резултати и състояние на групата. Текущо финансовите рискове се идентифицират, измерват и наблюдават с помощта на различни контролни механизми, въведени, за да се определят адекватни цени на банковите услуги и видовете продукти и на привлечените от нея средства на клиенти, както и да се оценят адекватно пазарните обстоятелства на правените от нея инвестиции и формите на поддържане на свободните ликвидни средства, без да се допуска неоправдана концентрация на даден риск. Групата управлява своите търговски операции според вида риск и на базата на различните категории притежавани търговски инструменти.

Структура за управление на рисковете

Основните звена, които са отговорни пряко за управление на рисковете в групата са локирани в банката (дружеството-майка) и включват:

Надзорен съвет – извършва общ надзор върху управлението на рисковете в това число, изпълняващ и функциите на комитет по риска;

Управителен съвет – отговаря за общият подход за управление на рисковете и одобрява стратегиите и принципите за управление на рисковете;

Комитет за управление на активите и пасивите – анализира текущото състояние на активите и пасивите на банката, наблюдава рисковете свързани с управление на ликвидността, пазарен, лихвен и валутен риск на банката и пазара на финансови инструменти и предлага конкретни мерки в случай на отклонение от приетите лимити;

Кредитен комитет и Комитет за определяне на очаквани кредитни загуби – осъществява текущ анализ на кредитните сделки от гледна точка на управление на кредитния риск;

Комисия за оценка на рискови събития - взема решения за окончателно регистриране на настъпили събития, извършва оценка на загубите, анализира регистрираните данни;

Изпълнителни директори – осъществяват оперативен контрол на всички банкови операции от гледна точка спазване и текущо поддържане на определените лимити за конкретните видове риск.

Централната банка осъществява допълнителен надзор върху управлението на рисковете в банката чрез изискване на периодични отчети и последващ контрол по спазването на нормативно определените максимални нива за експозиция към определени видове рискове.

Измерване и управление на основните рискове

Ръководството на дружеството-майка (банката) е приело различни вътрешни правила и методики за измерване на рисковете, които са основани на статистически модели и/или на емпирични наблюдения, анализи и преценки, базирани и на резултатите от исторически опит за тенденции и взаимовръзки между различни фактори и условия.

Контролът и управлението на рисковете е структуриран основно на базата на лимити по видове операции. Тези лимити рефлексират върху стратегията на банката и пазарната ѝ позиция, както и нивото на конкретния риск, който банката определя като приемлив за нейните операции.

Периодично се изготвят отчети за конкретните видове риск за извършване на последващ анализ и евентуална корекция на определените вече лимити по отделни видове операции и сделки.

3.1. Кредитен риск

Кредитен риск е рискът, при който клиентите/контрагентите няма да бъдат в състояние да изплатят изцяло дължимите на банката суми в предвидения срок.

Управлението на специфичния кредитен риск се осъществява от Комитет за определяне на очаквани кредитни загуби на банката и се наблюдава от Управителния съвет. Функцията по управление на кредитния риск осигурява прилагането на подходяща политика и съответствието на тази политика със свързаните процедури и контроли за текущо наблюдение на всеки вид кредитна експозиция. В дъщерното дружество Д Лизинг ЕАД тази функция се изпълнява от Комитета за определяне на очаквани кредитни загуби и се наблюдава от Съвета на директорите на дружеството, а в дъщерните дружества Д Имоти ЕООД и Д Застрахователен Брокер ЕООД управителите отговарят за управлението на кредитния риск.

Вземания от банки

Дружеството-майка (банката) управлява кредитния риск по отношение на банките-контрагенти чрез приемане на инвестиционна бенчмарк рамка, която определя лимити по отношение на експозициите в тях. Лимитите се формират посредством комплексна оценка, базирана на: 1) официални външни кредитни оценки присъдени от следните международни рейтингови агенции: Moody's, Standard & Poor's, Fitch или еквивалентна оценка за кредитоспособност (присъдена или одобрена от Агенция за външна кредитна оценка съгласно чл. 135 от Регламент 575/2013г.); 2) периодичен финансов анализ за състоянието на банката на базата на одитирани годишни отчети; 3) резултати от извършени стрес тестове от регулатори, теста за качеството на активите; 4) друга публична информация.

Предоставени кредити на клиенти

Рисковата експозиция на кредитния портфейл се управлява чрез редовен анализ на способността на кредитополучателите да спазват задълженията си по плащане на дължимите главници и лихви и чрез механизмите на определяне на подходящи кредитни ограничения. Кредитният риск се намалява частично и чрез изискване и получаване на различни видове обезпечения.

Процесът по наблюдение и преглед на качеството на кредитния портфейл е дефиниран в Инструкцията за провеждане на периодичен (тримесечен) мониторинг в дружеството-майка (банката). Този мониторинг има за цел да установи дали са налице изменения в дейността и статуса на бизнес

клиентите и доколко се спазват заложените изисквания при одобрението на сделката. Прегледът на качеството на кредитния портфейл се осъществява на месечна база. Според промените в кредитното качество, кредитните експозиции се класифицират в три фази, така както са оповестени в *Приложение № 2.12.1.7*.

Политика и процес на оценяване на загуби от обезценка на предоставените кредити на клиенти

Посочените по-долу референции представят къде в настоящия консолидиран финансов отчет са оповестени политиките и процесът, установени в дружеството – майка (банката) по оценката и обезценката на рисковите експозиции, свързани с предоставените кредити на клиенти съгласно МСФО 9 Финансови инструменти:

- Обяснение на системата на групата за вътрешна оценка на рисковите експозиции - индивидуален и колективен подход за обезценка (*Приложение № 2.12.1.3.1* и *Приложение № 2.12.1.7*);
- Как групата определя, изчислява и следи значително нарастване на кредитен риск и риск от неизпълнение при индивидуално и колективно оценяваните експозиции (*Приложение № 2.12.1.7* и *Приложение № 2.25.1.2.2*);
- Подробности при калкулацията на очакваните кредитни загуби във всяка от фазите за обезценка (*Приложение № 2.12.1.7* и *Приложение № 2.25.1.2.2*).

Определение на неизпълнение и възстановяване

Групата е приела, че е настъпило неизпълнение, когато:

1) Налице е малка вероятност длъжникът да изплати изцяло своите кредитни задължения, освен ако не се предприеме поне едно от следните действия от страна на дружество от групата:

- принудителна реализация на обезпечението;
- непризнаване на лихвен приход;
- извършване на специфична кредитна корекция вследствие на констатирано съществено влошаване на кредитното качество, настъпило след като дружество от групата е поело експозицията към длъжника;
- реализация на кредитно задължение със съществена икономическа загуба от експозицията на длъжника;
- реструктуриране на кредитно задължение, което има вероятност да доведе до намаление на размера на финансовото задължение, посредством съществено опрощаване или отлагане на плащането на главници, лихви или, където е приложимо на такси;
- дружество от групата или трето лице е поискало/ло откриване на производство по несъстоятелност/ликвидация на длъжника или на подобна процедура във връзка с кредитно задължение на длъжника;
- длъжникът е поискал или е в открито производство по несъстоятелност или е потърсил друга подобна защита и това би довело до забавяне на погасяването или до неизпълнение на кредитното задължение;

- предприема действия по снабдяване с изпълнителен лист;
- в други случаи по преценка на дружество от групата.

2) Длъжникът е допуснал просрочие при обслужването на главница, лихва или такса над 90 дни.

Една експозиция престава да се категоризира като неизпълнение, след като е изпълнено всяко едно от условията:

1) За експозиции сегментирани като „граждани и домакинства” и „малък бизнес” при следните условия:

- длъжникът не дължи просрочени суми над 90 дни;
- не са приложени мерки по реструктуриране през последните 12 месеца;

2) За клиенти сегментирани като „големи корпоративни клиенти” и „средни корпоративни клиенти” при следните условия:

- длъжникът не дължи просрочени суми над 90 дни;
- състоянието на длъжника се е подобрило до степен, че вече е налице увереност, че ще изплати в пълен размер дължимото по договора за кредит;
- не са приложени мерки по реструктуриране през последните 12 месеца;

Експозиция при неизпълнение

Експозицията при неизпълнение представлява брутната балансова стойност на финансовия инструмент обект на калкулация за обезценка. Групата оценява възможността от събития по неизпълнение през целия живот на инструментите. За да се калкулира EAD за кредит във Фаза 1, групата оценява възможността от събития по неизпълнение в следващите 12 месеца. За финансовите активи от Фаза 2, Фаза 3, групата оценява възможността от събития по неизпълнение през целия живот на инструментите. На база направеният от групата модел, за всяка от фазите се залагат изчислените (PD).

Загуба при неизпълнение

Загубата при неизпълнение (LGD) е съотношението на загуба по експозицията, дължаща се на неизпълнение на контрагента, към размера на експозицията при неизпълнение. За определяне на параметъра LGD групата изчислява потенциалната загуба, която би възникнала ако дадена експозиция премине в неизпълнение и единствения източник за събиране на вземането е реализацията на обезпеченията. Загубата се измерва като разлика между размера на експозицията при неизпълнение (EAD) и реализируемата стойност на обезпечението и се представя като процент от EAD. Параметърът LGD се определя индивидуално за всяка експозиция във Фаза 3 на кредитния портфейл. По отношение на Фаза 1 и Фаза 2 групата прилага LGD на колективна база по стандартизирана рамка за оценка на LGD. Стойностите на LGD се преразглеждат най-малко веднъж годишно от специализиран отдел за кредитен риск в банката.

Значително увеличение на кредитния риск

Към всяка отчетна дата групата оценява дали кредитния риск се е увеличил значително след

първоначалното признаване, съответно отчита промяната в риска от настъпване на неизпълнение чрез сравнение на неговото ниво към датата на финансовия отчет спрямо нивото на риска при първоначалното признаване на кредитната експозиция.

Допълнително групата текущо извършва регулярен мониторинг и оценка нивото на кредитния риск за всички финансови активи в обхвата за обезценка на МСФО 9 при следните *задължителни критерии*: а) наличие на просрочие над 30 дни; б) приложени мерки по реструктуриране; в) наличие на влошени ключови за групата финансови критерии и *допълнителни критерии*: а) задължнялост над 90 дни в други институции, б) наличие на запори по сметки както и др. критерии по мониторингова форма на доклад.

Групиране на финансовите активи оценявани на колективна база

Дружествата от групата извършват групиране на финансови активи, оценявани на колективна база чрез сегментация на подпортфейли с общи рискови характеристики. Основните параметри, които се отчитат в преценката за обособяване на „еднотипни” портфейли с общи рискови характеристики включват: а) съпоставимост на продуктови и/или рискови параметри; б) вътрешна клиентска сегментация, определена съобразно размера на исканото финансиране и генерираните годишни приходи от продажби; в) начин на погасяване и вид обезпеченост и г) размер на обща експозиция на един клиент.

Към 31.12.2019 г. групата е разпределила експозициите в 17 подпортфейла със сходни рискови характеристики на база на префинирани критерии. Текущо на месечна база групата наблюдава и анализира заложените критерии, определящи принадлежността към съответния подпортфейл на съществуващи и нововъзникнали кредитни експозиции.

Категоризация на кредитните експозиции – предоговорени и реструктурирани експозиции

Предоговорена експозиция за групата е инструмент по отношение, на който групата е направила промени в първоначалните условия на длъжника, които не водят до съществена промяна в паричните потоци по кредита и не облагодетелстват в по-силна степен длъжника, като кредита не се третира като реструктуриран по смисъла на Регламент за изпълнение 1278/2015 – чл. 163-183. Експозицията не е идентифицирана като влошена и няма основание да се счита, че групата няма да може да събере главницата и лихвата. Не са налице обстоятелства, показващи влошаване във финансовото състояние на длъжника, които биха довели до невъзможност за изплащане на задълженията си към банката. Ръководството постоянно наблюдава предоговорените кредити, за да се гарантира, че всички критерии са изпълнени и че има вероятност бъдещите плащания да не се просрочват. Кредитите продължават да бъдат обект на индивидуална или колективна обезценка. След като условията са предоговорени, всяка обезценка се изчислява, като се използва оригиналният ефективен лихвен процент, както е изчислен преди промяната на условията. След предоговарянето на кредитите, те се категоризират в класификационната рискова група, към която са принадлежали преди предоговарянето.

Реструктурирана експозиция за групата е договор по отношение, на който са наложени мерки по реструктуриране. Мерките за реструктуриране се състоят от действия от страна на групата, предприети в полза на длъжник, който изпитва или предстои да изпита затруднения при изпълнението на своите финансови задължения. Тези действия включват::

- изменение на предишния ред и условия на договор, които се счита, че длъжникът няма да може да спази поради финансовите си затруднения (проблемен дълг), водещи до неспособност за обслужване на дълга, като подобно изменение се разрешава единствено когато длъжникът изпитва финансови затруднения.
- частично или цялостно рефинансиране на договора за проблемния дълг, което се разрешава единствено когато длъжникът изпитва финансови затруднения.
- промяна на предишни условия на договора така, че новоизменените условия облагодетелстват в по-силна степен длъжника;
- вписване в изменения договор на по-благоприятни условия в сравнение с тези, които другите длъжници със сходен рисков профил биха получили от същата институция към дадения момент.

Упражняването на клаузи, които употребени по преценка на длъжника дават възможност на длъжника да променя условията на договора (внедрени клаузи за реструктуриране), се третира като мерки по реструктуриране, когато институцията дава одобрение за изпълнението на тези клаузи, след като е заключила, че длъжникът изпитва финансови затруднения.

Реструктурираните кредити са обект на индивидуална или колективна обезценка. За целите на изчисленията на индивидуалната обезценка се използва оригиналният ефективен лихвен процент по кредита.

Класифицирането като реструктуриран кредит се преустановява, когато е изпълнено всяко едно от следните условия: а) кредитът е обслужван, включително когато е бил прекласифициран от „необслужван“, но вече са налице условия, които показват, че не следва да се счита за „необслужван“; б) изтекъл е минималният двегодишен изпитателен срок от датата, на която е счетено, че реструктурираната експозиция е обслужвана; в) поне през половината от изпитателния срок са били извършвани редовни плащания на суми, които не са незначителни по размер и г) никога от експозициите към длъжника, не е в просрочие от повече от 30 дни в края на изпитателния срок.

Вътрешен процес за оценка и класификация на кредитни експозиции

Съгласно вътрешния процес за оценка и в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета на ЕС от 26 юни 2013 г., дружеството-майка (банката) разделя клиентския си портфейл на обслужвани кредити (тези, при които не е установено неизпълнение) и необслужваните кредити (тези, при които е установено неизпълнение). Обслужвани експозиции за дружеството-майка (банката) са тези експозиции, които отговарят на следните критерии:

- Длъжникът няма просрочия по кредитното си задължение към дружеството-майка (банката) или ако са налице просрочия по главница, лихва или такса (която е лихвен приход), то те са не повече от 90 дни.
- Дружеството-майка (банката) счита, че е малко вероятно длъжникът да не може да изплати изцяло своите кредитни задължения без последваща реализация на обезпечението.
- Кредитната експозиция е класифицирана във Фаза 1 и Фаза 2.

Необслужвани експозиции за дружеството-майка (банката) са тези експозиции, които отговарят на следните критерии:

- Дружеството – майка (банката) счита, че е малко вероятно длъжникът да изплати изцяло своите кредитни задължения освен ако не се предприемат допълнителни действия от нейна страна;
- Длъжникът е в просрочие по главница, лихва или такса над 90 дни.

Дългови и капиталови ценни книжа

За управление на риска на експозициите по дългови и капиталови ценни книжа Търговска банка Д АД използва рейтинги от агенции за външна кредитна оценка като Standard&Poor's, Moodys, Fitch. Активното управление на рискът от инвестиции в ценни книжа се осъществява чрез въвеждане на инвестиционна рамка – Бенчмарк. Тя представлява система от лимити и инвестиционни ограничения за портфейлите от ценни книжа и инвестиции в банки контрагенти за съответен времеви период. Бенчмаркът е оптималното решение на оптимизационна задача при зададените инвестиционни ограничения и направения избор. Бенчмаркът отразява дългосрочната инвестиционна стратегия по отношение на комбинацията между пазарен и кредитен риск, който ръководството е склонно да поеме за постигането на поставените пред банката инвестиционни цели.

Финансови гаранции, акредитиви и неусвоени кредити

Основната цел на инструментите под формата на гаранции и акредитиви е да се осигурят средства на клиента, съобразно появата на необходимост от тях. Гаранции и акредитиви, представляващи неотменяем ангажимент, че групата ще извърши плащания в случай, че клиент не може да изпълни задълженията си към трета страна, и носят същия кредитен риск, както и кредитите. Документарните и търговски акредитиви, представляващи писмено поемане на задължения от групата от името на клиент, оторизират трето лице да получи средства до определена сума при спазване на определени условия. Те са обезпечени с определено количество стоки, поради което са с по-нисък риск от прякото кредитиране.

Неусвоените средства по одобрени кредитни споразумения под формата на кредити, гаранции или акредитиви представляват ангажименти на групата. По отношение на кредитния риск групата е потенциално изложена на загуба в размер на общата сума на неусвоените кредити. Вероятният размер на загубата, обаче е по-нисък от всички неусвоени средства, тъй като повечето от този тип ангажименти предполагат изисквания за поддържане на определени кредитни стандарти от страна на клиента. Групата текущо следи сроковете за усвояване на кредитите, тъй като по-дългосрочните задължения обикновено са с по-висока степен на кредитен риск от краткосрочните.

Максимална експозиция на кредитен риск

Експозицията към кредитен риск, произтичащи от финансови активи, признати в консолидирания отчет за финансовото състояние е както следва:

Финансови активи	31.12.2019	31.12.2018
	BGN '000	BGN '000
Парични средства и вземания от Централната Банка	119,586	131,875
Вземания от банки	116,986	87,824
Предоставени кредити и аванси на клиенти	592,303	428,879
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	48,155	49,711
Ценни книжа по амортизирана стойност	56,577	67,722
Други финансови активи	1,287	1,038
Общо финансови активи	934,894	767,049

Експозицията към кредитен риск, произтичащ от условни ангажименти, отчетени задбалансово е както следва:

	31.12.2019	31.12.2018
	BGN '000	BGN '000
Банкови гаранции и акредитиви	21,116	39,269
Неусвоен размер на разрешени кредити	65,859	54,287
	86,975	93,556
	1,021,869	860,605

Максимален кредитен риск

Към 31 декември максималната експозиция към кредитен риск, покритието на максималната кредитна експозиция с приетите от групата обезпечения, оценени по справедлива стойност и нетната експозиция към кредитен риск по видове финансови активи, са представени както следва:

31.12.2019 г.	Максимална експозиция към кредитен риск	Покритие на максималната кредитна експозиция с приетите от групата обезпечения, оценени по справедлива стойност				Нетна експозиция към кредитен риск
		Парични средства	Недвижими имоти	Други приемливи обезпечения	Общо приемливи обезпечения	
	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000
Парични средства и вземания от Централната Банка	119,586	-	-	-	-	119,586
Вземания от банки	116,986	-	-	-	-	116,986
Предоставени кредити и аванси на клиенти	592,303	30,593	379,201	3,321	413,115	179,188
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	48,155	-	-	-	-	48,155
Ценни книжа по амортизирана стойност	56,577	-	-	-	-	56,577
Други финансови активи	1,287	-	-	-	-	1,287
Общо	934,894	30,593	379,201	3,321	413,115	521,779

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д

ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

31.12.2018 г.	Максимална експозиция към кредитен риск	Покритие на максималната кредитна експозиция с приетите от групата обезпечения, оценени по справедлива стойност				Нетна експозиция към кредитен риск
		Парични средства	Недвижими имоти	Други приемливи обезпечения	Общо приемливи обезпечения	
	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000
Парични средства и вземания от Централната Банка	131,875	-	-	-	-	131,875
Вземания от банки	87,824	-	-	-	-	87,824
Предоставени кредити и аванси на клиенти	428,879	4,948	289,050	3,653	297,651	131,228
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	49,711	-	-	-	-	49,711
Ценни книжа по амортизирана стойност	67,722	-	-	-	-	67,722
Други финансови активи	1,038	-	-	-	-	1,038
Общо	767,049	4,948	289,050	3,653	297,651	469,398

Вземания от банки

Таблицата по – долу представя вземанията от банки към 31.12.2019 г. и 31.12.2018 г., въз основа на рейтинга на контрагента, публикуван от рейтингова агенция Moody's.

	31.12.2019 BGN'000	31.12.2018 BGN'000
Aa1 до A3	36,181	26,902
Vaa1 до Vaa3	29,058	-
Без рейтинг	51,747	60,922
	116,986	87,824

Съгласно Регламент № 575/2013 на Европейския парламент на съвета от 26 юни 2013 година експозиции към банкови институции без присъдена кредитна оценка от призната агенция за външна кредитна оценка /АВКО/ се приравняват към степента на кредитно качество на съответното централно правителство на юрисдикцията – в конкретния случай Република България с кредитен рейтинг - Vaa2.

Предоставени кредити и аванси на клиенти

Таблицата по-долу представя информация за балансовата стойност на предоставените кредити и аванси на клиенти, покритието на максималната кредитна експозиция с приетите от групата обезпечения, оценени по справедливата стойност и нетната експозиция към кредитен риск към 31 декември, разпределени съгласно вътрешно рисковите групи на групата:

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д

ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

31.12.2019	Балансо ва стойност	Категория, съгласно МСФО 9 на 31.12.2019 г.			Покритие на максималната кредитна експозиция с приетите от банката обезпечения, оценени по справедлива стойност				Нетна експозици я към кредитен риск
		Фаза 1	Фаза 2	Фаза 3	Парични средства	Недвижи- ми имоти	Други приемливи обезпечения	Общо приемливи обезпечения	
	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000
Обслужвани експозиции	571,306	494,286	77,020	-	30,589	358,933	3,161	392,683	178,623
Необслужвани експозиции	20,997	-	-	20,997	4	20,268	160	20,432	565
	592,303	494,286	77,020	20,997	30,593	379,201	3,321	413,115	179,188
в т.ч:									
Експозиции към предприятия	497,168	401,990	75,358	19,820	29,946	313,082	3,274	346,302	150,866
Експозиции към физически лица	95,135	92,296	1,662	1,177	647	66,119	47	66,813	28,322
31.12.2018	Балансо ва стойност	Категория, съгласно МСФО 9 на 31.12.2018 г.			Покритие на максималната кредитна експозиция с приетите от банката обезпечения, оценени по справедлива стойност				Нетна експозици я към кредитен риск
		Фаза 1	Фаза 2	Фаза 3	Парични средства	Недвижи- ми имоти	Други приемливи обезпечени я	Общо приемливи обезпечени я	
	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000
Обслужвани експозиции	403,512	331,480	72,032	-	4,944	267,172	2,545	274,661	128,851
Необслужва ни експозиции	25,367	-	2,315	23,052	4	21,878	1,108	22,990	2,377
	428,879	331,480	74,347	23,052	4,948	289,050	3,653	297,651	131,228
в т.ч:									
Експозиции към предприя тя	353,205	259,043	72,655	21,507	4,249	238,369	3,419	246,037	107,168
Експозиции към физически лица	75,674	72,437	1,692	1,545	699	50,681	234	51,614	24,060

Обезпечения

Групата приема като обезпечение различни видове недвижими имоти, като жилищни, търговски и административни, хотелски и др. имоти, както и в отделни случаи производствени сгради, незастроени парцели или земеделски земи. Стойността на ипотекирания имот в повечето случаи покрива изцяло размера на кредита. Приеманите обезпечения първоначално се оценяват по текущата им справедлива стойност, която се определя от независими лицензирани оценители по утвърден от ръководството на дружеството-майка (банката) списък или от вътрешни оценители на банката. При периодичните прегледи на състоянието на кредитите, се извършва и преоценка на приетото обезпечение по същия ред. В случаите на жилищни имоти за клиенти граждани и малък бизнес, банката прилага годишна индексация на база на публична статистическа информация на НСИ за изменението на цените по градове и региони. Индексацията при жилищни имоти се прилага само, когато изменението в цените не индикира годишен спад по-голям от 10%.

Другите обезпечения включват залози върху движимо имущество, поръчителство и записи на заповед. Групата изисква процентът на покритие при обезпеченията от вида поръчителство и запис на заповед да бъде 100%, докато залозите върху движимо имущество се приемат като допълнителни към основното обезпечение.

Таблицата по-долу представя справедливата стойност на *всички видове обезпечения*, държани от групата към 31 декември 2019 г. и към 31 декември 2018 г.:

	Кредити и аванси на клиенти	
	31.12.2019	31.12.2018
	BGN '000	BGN '000
По индивидуално и портфейлно провизирани кредити:		
Ипотеки върху недвижими имоти	797,216	626,107
Парични депозити	1,291	1,596
Други обезпечения	3,716,591	2,768,112
	4,515,098	3,395,815
По просрочени, но непровизирани кредити:		
Ипотеки върху недвижими имоти	25,698	25,770
Парични депозити	5	681
Други обезпечения	103,865	118,692
	129,568	145,143
По непросрочени и непровизирани кредити:		
Ипотеки върху недвижими имоти	24,419	54,773
Парични депозити	38,648	8,764
Други обезпечения	161,265	250,791
	224,332	314,328

Кредитни експозиции към предприятия

Кредитните експозиции към предприятия са предмет на колективна или индивидуална оценка за кредитен риск и тестване за обезценка. Кредитоспособността на дадено предприятие обикновено е най-подходящият показател за качеството на експозицията към него. Въпреки това, обезпечението осигурява допълнителна сигурност и групата изисква такова да бъде предоставено от клиентите си. Групата приема обезпечения във формата на първа по ред ипотека на недвижим имот, права върху всички техни активи, както и други гаранции и права на собственост.

Групата периодично анализира предоставените обезпечения от гледна точка на евентуални изменения в стойността им, дължащи се на промени в пазарната среда, нормативната уредба или

вследствие разпоредителни действия на длъжника. В случай, че тези изменения водят до нарушаване на изискванията за достатъчност на обезпечението, групата изисква допълването му в определен срок.

Групата разглежда всички отделни случаи от страна на клиентите и преценява рисковете свързани с възможностите за преговаряне на първоначалните условия по сключени договори при поискване от страна на контрагентите. Обичайно тези условия са свързани с: удължаване сроковете за усвояване на кредитите, поради нарушение в план-графика на строителните работи или инвестиционния проект, размера на отпуснатия кредит в посока на увеличение и респ. намаление, лихвените равнища, особено на заемите с променлив лихвен процент или погасителните планове от гледна точка размерите на конкретни погасителни вноски и отделните падежи, както и в отделни случаи – промени в приетото обезпечение.

Кредитни експозиции към физически лица

Жилищно ипотечно кредитиране

Таблицата по-долу представя кредитните експозиции по ипотечни кредити към клиенти – физически лица - в зависимост от стойността на коефициента loan-to-value (LTV). LTV се изчислява като съотношение от брутната стойност на кредита към стойността на обезпечението. В брутната стойност не се включва начислената обезценка. Оценката на обезпечението не включва бъдещи разходи за придобиването и реализацията на обезпечението. Стойността на обезпечението по жилищните ипотечни кредити се основава на стойността на обезпечението при възникване на кредита, обновена на база оценка на промените в цените на жилищата.

	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Loan to value (LTV) коефициент		
По-малко от 50%	8,475	5,621
Над 50% до 70%	13,370	11,194
Над 70% до 90%	16,611	18,942
Над 90% до 100%	2,189	3,704
Повече от 100%	772	410
Общо	41,417	39,871

Вътрешно рискови групи на предоставените кредити и аванси на клиенти

Таблиците по-долу представя информация за брутната балансова стойност на предоставените кредити и аванси, очакваната кредитна загуба и амортизираната стойност след обезценка към 31 декември, разпределени по вътрешните рискови групи на групата и фази за обезценка.

31.12.2019 г.	Фаза 1 колективна база BGN'000	Фаза 2 колективна база BGN'000	Фаза 3 индивидуална база BGN'000	Общо BGN'000
Обслужвани експозиции	497,124	78,940	-	576,064
Необслужвани експозиции	-	-	53,325	53,325
<i>Очаквана кредитна загуба</i>	<i>(2,838)</i>	<i>(1,920)</i>	<i>(32,328)</i>	<i>(37,086)</i>
Амортизирана стойност след обезценка	494,286	77,020	20,997	592,303

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д

ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

31.12.2018 г.	Фаза 1 колективна база BGN'000	Фаза 2 колективна база BGN'000	Фаза 3 индивидуална база BGN'000	Общо BGN'000
Обслужвани експозиции	333,705	73,910	-	407,615
Необслужвани експозиции	-	2,348	58,468	60,816
Очаквана кредитна загуба	(2,225)	(1,911)	(35,416)	(39,552)
Амортизирана стойност след обезценка	331,480	74,347	23,052	428,879

Таблицата по-долу представя информация за брутната балансова стойност на предоставените кредити и аванси, начислената обезценка и амортизираната стойност след обезценка към 31 декември, разпределени по вътрешните рискови групи и просрочия:

31.12.2019 г.	Непросрочени и непровизирани BGN '000	Индивидуално провизирани BGN '000	Портфейлно провизирани BGN '000	Просрочени, но непровизирани BGN '000	Общо BGN '000
Обслужвани експозиции	29,970	-	545,917	177	576,064
Необслужвани експозиции	5,892	39,033	-	8,400	53,325
Очаквана кредитна загуба	-	(32,328)	(4,758)	-	(37,086)
Балансова стойност	35,862	6,705	541,159	8,577	592,303

31.12.2018 г.	Непросрочени и непровизирани BGN '000	Индивидуално провизирани BGN '000	Портфейлно провизирани BGN '000	Просрочени, но непровизирани BGN '000	Общо BGN '000
Обслужвани експозиции	3,560	-	403,414	641	407,615
Необслужвани експозиции	6,093	44,028	2,348	8,347	60,816
Очаквана кредитна загуба	-	(35,415)	(4,137)	-	(39,552)
Балансова стойност	9,653	8,613	401,625	8,988	428,879

Балансовата стойност на *просрочените, но непровизирани кредити и аванси на клиенти* към 31 декември, разпределена по брой дни просрочие е както следва:

<i>Брой дни просрочие</i>	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
до 30 дни	245	734
30-60 дни	-	95
60-90 дни	-	744
90-180 дни	1,947	1,510
над 180 дни	6,385	5,905
Балансова стойност	8,577	8,988

Таблицата по-долу представя анализ на балансовата стойност на предоставените кредити и аванси на клиенти с приложени мерки по реструктуриране:

31.12.2019 г.	Фаза 1 BGN '000	Фаза 2 BGN'000	Фаза 3 BGN '000	Общо BGN '000
Преструктурирани финансови активи в т.ч. преструктурирани през 2019 год.	1,946 -	12,365 11,353	14,728 9,204	29,039 20,557
31.12.2018 г.	Фаза 1 BGN '000	Фаза 2 BGN'000	Фаза 3 BGN '000	Общо BGN '000
Преструктурирани финансови активи в т.ч. преструктурирани през 2018 год.	- -	2,315 -	18,233 9,032	20,548 9,032

Дългови и капиталови ценни книжа

Дългови и капиталови ценни книжа, оценени по справедлива стойност през друг всеобхватен доход

Таблицата по – долу представя балансовата стойност на дългови и капиталови ценни книги оценени по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, групирани спрямо рейтинга на съответната ценна книга, публикуван от рейтингова агенция Moody's към 31 декември 2019 г. и 31 декември 2018 г.:

	31.12.2019 BGN'000	31.12.2018 BGN'000
Aa1 до A3	11,902	9,831
Baa1 до Ba3	30,019	37,753
По-ниско от Ba3	4,121	-
Без рейтинг	2,113	2,127
	<u>48,155</u>	<u>49,711</u>

Дългови ценни книжа, оценени по амортизирана стойност

Дълговите ценни книжа, оценени по амортизирана стойност в размер на 46,377 х.лв. (31.12.2018 г.: 67,722 х.лв.) са с рейтинг Baa2 и 10,200 х.лв с рейтинг B1, определен спрямо рейтинга на съответната ценна книга, публикуван от рейтингова агенция Moody's.

Кредитен риск - концентрация

Вземания от банки

Групата, основно чрез дружеството-майка (банката) текущо следи риска от концентрация към отделни контрагенти на база на утвърдени лимити. Те са определени като следва:

✓ Общ лимит към банка-контрагент – определен на база официалния рейтинг на банката, присъден от международно призната агенция за кредитен рейтинг. Той включва лимити по следните видове сделки: депозитен лимит, форекс лимит, търговски/портфейлен лимит;

✓ Вътрешен рейтинг на страните и банките-контрагенти - определен на база разработената в банката „Методика за определяне на вътрешен рейтинг на страните и банките-контрагенти” чрез оценка на финансовото им състояние;

Определянето и контролът по изпълнение и спазване на лимитите към банки са част от общата система на „Търговска банка Д“ АД за управление на риска. Концентрацията се следи чрез:

✓ Оценяване нивото на потенциалния риск от формиране на допустима рискова експозиция от необезпечени вземания към банки контрагенти;

✓ Определяне на лимити за фиксиране размера на допустимата рискова експозиция от необезпечени вземания към всяка банка контрагент в зависимост от степента на нейната кредитоспособност;

✓ Определяне на лимити за фиксиране размера на допустимата рискова експозиция от необезпечени вземания - чуждестранни облигации емитирани от чуждестранни банки, финансови институции и чуждестранни корпорации, с които банката не поддържа/поддържа кореспондентски отношения;

✓ Определяне на лимити за фиксиране на допустима рискова експозиция по видове финансови инструменти;

✓ Определяне на лимити за фиксиране размера на допустимата рискова експозиция от обезпечени вземания - предоставен ресурс срещу обезпечение държавни ценни книжа (репо сделки) на регистрирани в България банки, с които банката не поддържа/поддържа кореспондентски отношения;

Концентрацията на риск от контрагента по вземания от банки е представен в таблицата по-долу:

	31.12.2019	%	31.12.2018	%
	BGN '000		BGN '000	
Вземания от български банки	76,971	66%	60,645	69%
Вземания от чуждестранни банки	40,333	34%	27,205	31%
Общо преди обезценка	117,304	100%	87,850	100%
Обезценка за кредитни загуби	(318)		(26)	
Общо	116,986		87,824	

Предоставени кредити и аванси на клиенти

Ръководството на дружеството-майка (банката) текущо следи кредитния риск от концентрация на предоставените кредити и аванси на клиенти по сектори на икономиката, а така също и по отделни контрагенти на база на утвърдени лимити. Те са определени, както следва:

✓ Лимит за максимални експозиции към едно лице или икономически свързани лица - определя се по отношение на кредитните експозиции на клиенти - нефинансови институции по смисъла на чл. 395 от Регламент (ЕС) № 575/2013;

✓ Лимит по целеви отрасъл на кредитиране и основен предмет на дейност на кредитополучателите – определен на база анализ и констатации по отношение на специфичните отрасли, които „Търговска банка Д“ АД финансира съобразно стратегията си (състояние, перспективи, доходност, тенденции за развитие в краткосрочен и средносрочен план), и нивото на класифицираните кредити за съответния целеви отрасъл и съответният основен предмет на дейност на кредитополучателя;

✓ Лимити по срочност – определени на база анализ и констатации относно статистически данни на БНБ за разпределение на кредити по срочност, матуритетната структура на пасива и очакванията на „Търговска банка Д“ АД за развитие на депозитната и дейност, и класифицираните експозиции;

✓ Лимити по размер – определени на база анализ и констатации относно статистически данни на БНБ за разпределението на кредитите по размер, стратегия на „Търговска банка Д“ АД за развитие на пазарната ѝ позиция, и нивото на класифицираните експозиции.

✓ Лимити по валути – определени на база на статистически данни на БНБ за разпределението на кредити по валути, структурата на пасива по валути, и нивото на класифицираните кредити по валути.

Регулаторните лимити и вътрешнобанковите лимити за максимални експозиции към едно лице и икономически свързани лица, в т.ч. към банки-контрагенти се оценяват и анализират периодично, като се докладват на Управителния Съвет на банката.

Концентрацията на кредитен риск по целеви отрасъл на кредитиране е представен в таблицата по-долу:

	31.12.2019	%	31.12.2018	%
	BGN '000		BGN '000	
Строителство – сгради	102,742	16%	64,786	14%
Граждани и домакинства	101,023	16%	82,963	18%
Търговия и услуги	99,573	16%	90,100	19%
Производство	89,377	14%	32,267	7%
Агропроизводство и търговия	70,931	11%	62,098	13%
Туризм	46,781	7%	28,628	6%
Застраховане/Лизинг/Финанси	32,100	5%	24,510	5%
Държавно и местно управление	26,163	4%	10,932	2%
Транспорт и комуникации	9,157	2%	14,510	3%
Фармация, Здравеопазване	11,119	2%	14,206	3%
Търговия горива / енергоносители	10,148	2%	14,080	3%
Строителство - пътища, съоръжения, мрежи	13,033	2%	9,409	2%
ВЕИ - Фотоволтаични централи	1,515	0%	2,130	1%
Търговия скрап	69	0%	154	0%
Други	15,658	3%	14,658	4%
Общо преди обезценка	629,389	100%	468,431	100%
Обезценка за кредитни загуби	(37,086)		(39,552)	
Общо	592,303		428,879	

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д
ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

Концентрацията на кредитен риск по основен предмет на дейност на клиентите е представен в таблицата по-долу:

	31.12.2019	%	31.12.2018	%
	BGN '000		BGN '000	
Граждани и домакинства	98,950	16%	80,313	17%
Търговия	98,066	15%	66,144	14%
Строителство	74,110	12%	62,210	13%
Недвижими имоти/Лизинг	60,960	10%	26,198	6%
Земеделие	52,217	8%	42,386	9%
Публични	35,980	6%	26,614	6%
Лека промишленост	40,867	6%	24,523	5%
Енергетика	35,442	6%	1,218	0%
Туризм	23,313	4%	28,800	6%
Застраховане/Финанси	20,728	3%	24,146	5%
Тежка промишленост	18,360	3%	19,672	4%
Услуги	18,432	3%	17,349	4%
Транспорт	12,240	2%	16,226	3%
Отпадъци/Отпадни води	12,172	2%	11,596	2%
Здравеопазване/Фармация	10,828	2%	10,438	2%
Дърво/Хартия/Опаковане	2,406	0%	2,893	1%
Транспортни средства	1,586	0%	2,599	1%
Издателска дейност	561	0%	1,289	1%
Компютри и технологии	107	0%	576	0%
Култура/Развлечения	44	0%	391	0%
Други	12,020	2%	2,850	1%
	629,389	100%	468,431	100%
Обезценка за кредитни загуби	<u>(37,086)</u>		<u>(39,552)</u>	
Общо	<u>592,303</u>		<u>428,879</u>	

Таблицата по-долу представя информация за концентрация в големите кредитни експозиции на групата към 31 декември:

	31.12.2019		31.12.2018	
	BGN'000	% от капитала	BGN'000	% от капитала
Най-голяма обща кредитна експозиция*	34,600	27,23%	20,776	20,63%
Общ размер на петте най-големи кредитни експозиции*	105,404	82,97%	79,925	79,39%
Общ размер на всички кредитни експозиции * – над 10% от капитала	146,578	115,38%	139,065	138,13%

* С включени свързани клиенти - по брутна балансова стойност и задбалансов ангажимент

Голяма експозиция е всяка експозиция, която представлява 10 или повече процента от капиталовата база на банката, определена по смисъла на Регламент 575/2013.

Дългови и капиталови ценни книжа

За минимизиране концентрацията в портфейлите от ценни книжа дружеството-майка (банката) е приела лимити, определени в зависимост от кредитния риск, вида, размера и емитента на финансовите инструменти.

Видовете ценни книжа, с които дружеството-майка (банката) оперира, включват:

- ✓ Дългови инструменти на централно държавно управление (дългови инструменти емитирани от национални централни банки);
- ✓ Дългови инструменти на местни и регионални органи на управление (дългови инструменти на правителствени агенции и наднационални институции);
- ✓ Дългови инструменти на кредитни институции;
- ✓ Дългови инструменти на други емитенти
- ✓ Корпоративни акции;

За всеки от тях дружеството-майка (банката) е приела лимити по отношение на тяхната максимална експозиция.

Концентрацията на притежаваните от групата видове дългови и капиталови ценни книжа, определена според емитента е представена в таблицата по-долу:

	31.12.2019	%	31.12.2018	%
	BGN '000		BGN '000	
Емитирани от правителството на Република България	49,901	48%	73,126	62%
Емитирани от кредитни институции	24,464	23%	24,223	21%
Емитирани от чуждестранни правителства и правителствени агенции	18,236	17%	9,022	8%
Други	12,131	12%	11,062	9%
Общо	<u>104,732</u>	100%	<u>117,433</u>	100%

Обобщен анализ на експозициите за кредитен риск по вид финансов актив и задбалансов ангажимент, сегмент на индустрия, географски признак и фази за оценка на кредитния риск е представен в таблицата по-долу:

31.12.2019 г.	Фаза 1 Индивидуален	Фаза 1 Колективен	Фаза 2 Индивидуален	Фаза 2 Колективен	Фаза 3	Общо
Портфейли						
Ценни книги оценени по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	48,155	-	-	-	-	48,155
Ценни книги оценени по амортизирана стойност	56,577	-	-	-	-	56,577
Вземания от банки	116,986	-	-	-	-	116,986
Предоставени кредити и аванси на клиенти	-	494,286	-	77,020	20,997	<u>592,303</u>
				<i>Балансова експозиция</i>		<u>814,021</u>
Неусвоени ангажименти по кредитни договори	-	63,795	-	2,004	60	65,859
Гаранции и акредитиви	-	20,485	-	606	25	<u>21,116</u>

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д
ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

						<i>Задбалансова експозиция</i>	<u>86,975</u>
Сегмент на индустрия							
Финанси	153,581	27,527	-	4,037	276		185,421
Правителство	68,137	22,411	-	3,624	97		94,269
Граждани и домакинства	-	94,642	-	1,823	1,179		97,644
Търговия	-	131,422	-	25,278	5,812		162,512
Строителство	-	67,916	-	19,522	9,952		97,390
Горива	-	7,572	-	1,655	2,325		11,552
Производство	-	79,645	-	2,645	1,042		83,332
Услуги	-	63,151	-	18,436	314		81,901
						<i>Общо</i>	<u>814,021</u>
Регион							
Наднационални	-	-	-	-	-		-
Европа	172,595	494,286	-	77,019	20,997		764,897
Америка	5,524	-	-	-	-		5,524
Азия	43,599	-	-	1	-		43,600
						<i>Общо</i>	<u>814,021</u>

31.12.2018 г.	Фаза 1 Индивидуален	Фаза 1 Колективен	Фаза 2 Индивидуален	Фаза 2 Колективен	Фаза 3	Общо
Портфейли						
Ценни книги оценени по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	49,711	-	-	-	-	49,711
Ценни книги оценени по амортизирана стойност	67,722	-	-	-	-	67,722
Вземания от банки	87,824	-	-	-	-	87,824
Предоставени кредити и аванси на клиенти	-	331,480	-	74,347	23,052	428,879
						<i>Балансова експозиция</i>
Неусвоени ангажименти по кредитни договори	-	48,228	-	5,937	122	54,287
Гаранции и акредитиви	-	39,269	-	-	-	39,269
						<i>Задбалансова експозиция</i>
						<u>93,556</u>
Сегмент на индустрия						
Финанси	123,109	24,863	-	648	64	148,684
Търговия	-	89,862	-	21,281	7,641	118,784
Правителство	82,148	9,550	-	4,558	-	96,256
Строителство	-	66,679	-	11,918	6,929	85,526
Граждани и домакинства	-	76,298	-	1,927	1,560	79,785
Услуги	-	37,808	-	27,233	2,638	67,679
Производство	-	21,016	-	3,238	1,802	26,056
Горива	-	5,365	-	3,580	2,421	11,366
						<i>Общо</i>
						<u>634,136</u>
Регион						
Европа	199,441	331,441	-	74,383	23,055	628,320
Америка	389	-	-	-	-	389
Азия	5,427	-	-	-	-	5,427
						<i>Общо</i>
						<u>634,136</u>

3.2. Пазарен риск

Пазарният риск е рискът от негативното движение на лихвените проценти, валутните курсове между различните валути и цените на капиталовите инструменти. Тези движения оказват влияние върху рентабилността на групата.

Групата основно чрез дружеството-майка (банката) управлява притежаваните от нея

портфейли от финансови инструменти, отчитайки променящите се пазарни условия. Експозицията по отношение на пазарен риск се управлява в съответствие с лимитите за риск, определени от ръководството на дружеството-майка (банката) посредством покупко-продажба на финансови инструменти или чрез откриване на компенсираща позиция за хеджиране на риска.

3.2.1 Лихвен риск

Банковата дейност на дружеството-майка води до непрекъснато поддържане на позиции, чувствителни спрямо движението на пазарните лихвени проценти, което оказва влияние върху финансовото ѝ състояние и динамиката на паричните потоци. Лихвен риск е вероятността от потенциално изменение на нетния приход от лихви или нетния лихвен марж и пазарната стойност на собствения капитал, поради изменение на общите пазарни лихвени равнища.

Лихвените проценти за активи и пасиви, деноминирани в български лева, обичайно се определят на база на движението на основния лихвен процент, определян от БНБ. Лихвените проценти за активи и пасиви, деноминирани в евро, са базирани на котировките на Европейската централна банка.

В случаите на активи и пасиви с плаващи лихвени проценти, дружеството-майка (банката) е изложена на риск от промени в основните лихвени пунктове, служещи за определяне на лихвените проценти, които се определят като разлика между характеристиките на променливите лихвени индекси, като например основния лихвен процент, шестмесечен LIBOR или различни лихвени проценти. Политиката по управление на риска цели оптимизиране на нетните приходи от лихви и постигане на пазарни лихвени равнища, съответстващи на стратегията на банката.

Процедурите по управление на лихвения риск са свързани с текущото поддържане на разумен лихвен марж между приложимите лихвени проценти за привлечения ресурс и към активните банкови операции и се прилагат от гледна точка на чувствителността на банката спрямо промени в лихвените равнища.

Групата, основно чрез дружеството-майка (банката) постоянно следи движенията при чуждестранните валути, несъответствията в лихвените нива и в матуриретната структура на своите активи и пасиви. Също така текущо наблюдава промените в цените и доходността на търгуваните държавни ценни книжа. Лихвеният риск се следи активно от отделите за анализ, управление на риска и ликвидност, за да се осигури съответствие с пазарните рискови ограничения. Комитетът за управление на активите и пасивите следи текущо лихвения риск, на който е изложена банката и взема решения за промяна на лихвените нива.

Таблицата по-долу обобщава лихвения риск на групата. В нея са включени финансовите активи и пасиви на групата по балансова стойност съгласно лихвените клаузи заложи в договорите и матуриретната им структура и чувствителността им спрямо поведението на лихвените проценти по периоди.

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д
ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА
Анализ на лихвената чувствителност

31 декември 2019 г.	Финансови активи и пасиви						
	Балансова стойност BGN '000	До 3 мес. BGN '000	3 - 6 мес. BGN '000	6 - 12 мес. BGN '000	1 - 5 години BGN '000	Над 5 години BGN '000	Безлихвени BGN '000
Парични средства и вземания от Централната Банка	119,586	-	-	-	-	-	119,586
Вземания от банки	116,986	116,986	-	-	-	-	-
Кредити и аванси на клиенти	592,303	553,609	13,437	18,174	4,009	3,074	-
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	48,155	13,114	4,262	2,054	17,834	10,760	131
Ценни книжа по амортизирана стойност	56,577	5,098	-	10,154	41,325	-	-
Други финансови активи	1,287	-	-	-	-	-	1,287
Общо активи	934,894	688,807	17,699	30,382	63,168	13,834	121,004
Задължения към банки	(14,286)	(14,286)	-	-	-	-	-
Задължения към клиенти	(855,169)	(601,083)	(89,443)	(120,422)	(44,221)	-	-
Други финансови пасиви	(6,409)	(394)	(377)	(661)	(3,034)	(463)	(1,480)
Общо пасиви	(875,864)	(615,763)	(89,820)	(121,083)	(47,255)	(463)	(1,480)
Разлика	59,030	73,044	(72,121)	(90,701)	15,913	13,371	119,524

31 декември 2018 г.	Финансови активи и пасиви						
	Балансова стойност BGN '000	До 3 мес. BGN '000	3 - 6 мес. BGN '000	6 - 12 мес. BGN '000	1 - 5 години BGN '000	Над 5 години BGN '000	Безлихвени BGN '000
Парични средства и вземания от Централната Банка	131,875	-	-	-	-	-	131,875
Вземания от банки	87,824	67,834	19,990	-	-	-	-
Кредити и аванси на клиенти	428,879	393,336	10,240	16,206	4,158	4,939	-
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	49,711	7,387	3,281	79	29,144	9,678	142
Ценни книжа по амортизирана стойност	67,722	22,030	-	-	45,692	-	-
Други финансови активи	1,038	-	-	-	-	-	1,038
Общо активи	767,049	490,587	33,511	16,285	78,994	14,617	133,055
Задължения към банки	(8,290)	(8,290)	-	-	-	-	-
Задължения към клиенти	(701,003)	(497,282)	(60,086)	(108,569)	(35,066)	-	-
Други финансови пасиви	(2,480)	-	-	-	-	-	(2,480)
Общо пасиви	(711,773)	(505,572)	(60,086)	(108,569)	(35,066)	-	(2,480)
Разлика	55,276	(14,985)	(26,575)	(92,284)	43,928	14,617	130,575

Чувствителност на финансовия резултат към промяна на лихвените нива

Таблицата по-долу показва чувствителността на групата при възможни промени с 0.10 и 0.20 пункта в лихвения процент, изчислени на база поддържана от групата средно месечна структурата на лихвено чувствителни активи и пасиви и при предположение, че се игнорира влиянието на останалите променливи величини. Ефектът е измерен и представен като влияние върху консолидирания финансов резултат след облагане с данъци и върху собствения капитал.

Валута на лихвено чувствителни активи и пасиви	Увеличение/ (намаление) на лихвения %	Ефект върху финансовия резултат след облагане с данъци	
		2019	2019
		BGN '000	BGN '000
лева	10 bp/(10 bp)	228/(228)	228/(228)
други валути	10 bp/(10 bp)	220/(220)	220/(220)
лева	20 bp/(20 bp)	453/(453)	453/(453)
други валути	20 bp/(20 bp)	438/(438)	438/(438)
Валута на лихвено чувствителни активи и пасиви	Увеличение/ (намаление) на лихвения %	Ефект върху финансовия резултат след облагане с данъци	
		2018	2018
		BGN '000	BGN '000
лева	10 bp/(10 bp)	156/(156)	156/(156)
други валути	10 bp/(10 bp)	183/(183)	183/(183)
лева	20 bp/(20 bp)	311/(311)	311/(311)
други валути	20 bp/(20 bp)	365/(365)	365/(365)

3.2.2. Валутен и ценови риск**Валутен риск**

Валутният риск е риск от влиянието на колебания в преобладаващите валутни курсове върху финансовото състояние и паричните потоци на групата в резултат на открити валутни позиции. Нетната позиция във всяка валута се следи постоянно от ръководството на дружеството-майка (банката) и Дирекция "Финансови пазари и инвестиции", както и от членовете на Комитета за управление на активите и пасивите.

Групата е изложена на валутен риск при извършване на сделки с финансови инструменти, деноминирани в чуждестранна валута. След въвеждането на Валутен борд в Република България, българският лев е фиксиран към еврото, поради което не съществува открит валутен риск, свързан с еврото като влияние върху показателите в отчетите оказват движенията в обменните курсове на лева спрямо валутите извън Еврозоната.

Валутният риск е риск от негативното влияние на колебания в преобладаващите валутни курсове върху финансовото състояние и паричните потоци на групата. Политика на групата е основната част от активите и пасивите да са деноминирани в евро или левове. Допълнително групата не извършва съществени сделки и не държи открити позиции във валути различни от евро.

Дирекция "Финансови пазари и инвестиции" управлява активите и пасивите на дружеството-майка (банката) в рамките на определените лимити за постигане на заложените цели и показатели

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д
ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

за възвращаемост на инвестициите. Ежедневно се следи размера на откритата валутна позиция на банката по отделни валути и се предприемат необходимите действия за минимизиране на евентуалните загуби за банката от промяна на валутните курсове. Анализите показват, че банката е изложена на минимален валутен риск, тъй като поддържа ежедневно лимитирани открити позиции по отделните видове валута, различна от еврото, което е с фиксиран курс спрямо българския лев. Следващата таблица обобщава експозицията на групата към валутен риск. В нея са включени финансовите инструменти и условните задължения и ангажименти на групата по балансова стойност, категоризирани по вид валута.

31 декември 2019 г.	В щатски долари	В евро	В лева	В други валути	Общо
Финансови активи	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000
Парични средства и вземания от Централната Банка	1,177	11,432	106,521	456	119,586
Вземания от банки	14,921	88,938	9,629	3,498	116,986
Кредити и аванси на клиенти	4,538	274,386	313,379	-	592,303
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	-	44,534	3,621	-	48,155
Ценни книжа по амортизирана стойност	-	30,419	26,158	-	56,577
Други финансови активи	535	42	710	-	1,287
Общо финансови активи	21,171	449,751	460,018	3,954	934,894
Финансови пасиви					
Задължения към банки	-	2,936	11,350	-	14,286
Задължения към клиенти	20,991	239,981	590,454	3,743	855,169
Други финансови пасиви	94	4,016	2,299	-	6,409
Общо финансови пасиви	21,085	246,933	604,103	3,743	875,864
Нетна балансова валутна позиция	86	202,818	(144,085)	211	59,030
Задбалансова валутна позиция	(105)	265	-	(161)	(1)
Открита валутна позиция	(19)	-	-	50	31
Условни задължения и ангажименти	-	23,318	63,657	-	86,975

31 декември 2018 г.	В щатски долари	В евро	В лева	В други валути	Общо
	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000
Финансови активи					
Парични средства и вземания от Централната Банка	772	17,008	113,610	485	131,875
Вземания от банки	21,811	35,806	26,832	3,375	87,824
Кредити и аванси на клиенти	5,187	215,011	208,681	-	428,879
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	-	45,972	3,739	-	49,711
Ценни книжа по амортизирана стойност	-	35,361	32,361	-	67,722
Други финансови активи	516	110	412	-	1,038
Общо финансови активи	28,286	349,268	385,635	3,860	767,049
Финансови пасиви					
Задължения към банки	-	627	7,663	-	8,290
Задължения към клиенти	27,969	230,778	438,744	3,512	701,003
Други финансови пасиви	249	713	1,457	61	2,480
Общо финансови пасиви	28,218	232,118	447,864	3,573	711,773
Нетна балансова валутна позиция	68	117,150	(62,229)	287	55,276
Задбалансова валутна позиция	(39)	355	-	(319)	(3)
Открита валутна позиция	29	-	-	(32)	(3)
Условни задължения и ангажименти	12	24,572	68,972	-	93,556

По отношение на паричните активи и пасиви в чуждестранна валута, които не са хеджирани, групата, основно чрез дружеството-майка (банката) поддържа приемлива нетна експозиция като купува и продава чуждестранна валута на спот курсове, когато определи за подходящо.

Анализ на валутната чувствителност

Валутната чувствителност се определя от промяната във валутните курсове на валутите, в които групата поддържа открити позиции. Към отчетната дата това е основно щатския долар. Анализът на чувствителността на групата спрямо промените във валутните курсове е направен на база състоянието и структурата на валутните активи и пасиви и откритата валутна позиция към 31 декември. Ефектът от валутната чувствителност при 10 % увеличение/намаление на текущите обменни курсове на българския лев спрямо щатския долар и спрямо другите валутни експозиции на база структурата на валутните активи и пасиви към 31 декември и при предположение, че се игнорира влиянието на останалите променливи величини е измерен и представен като влияние върху консолидирания финансов резултат след облагане с данъци и върху собствения капитал.

Влиянието на щатския долар и другите валути при 10 % увеличение на курсовете им спрямо българския лев е незначително върху печалбата на групата (след облагане).

Ръководството на дружеството-майка (банката) е на мнение, че посочения по-горе анализ на валутната чувствителност на база балансова структура на валутните активи и пасиви отразява и

валутната чувствителност на групата през годината.

Ценови риск на ценните книжа

Ценовият риск е един от пазарните рискове, който е свързан с намаляване стойността на инвестицията в резултат на неблагоприятни промени на нивата на пазарните цени. Основните фактори, оказващи влияние върху цените са макроикономически, отразяващи цялостното състояние на емитента, политическата конюнктура, особеностите на дадения отрасъл, очакванията на местния и международния пазар и участниците на него базирани както на реална информация, така и на чисто субективни обстоятелства. Рязкото понижение на цената на ценните книжа, би било неблагоприятно в няколко отношения, както реализиране на финансови загуби, така и евентуално влошаване на ликвидността, загуба на пазарни позиции. Групата, основно чрез дружеството-майка (банката) управлява този вид риск като включва в портфейла различни видове ценни книжа и само ценни книжа на първокласни емитенти, със средно и високо кредитно качество. При всяко решение за покупка на финансови инструменти, както и периодично след това, задължително се изследват формалните критерии за ликвидност на финансовите инструменти, съгласно вътрешните правила на дружеството-майка (банката).

3.3. Ликвиден риск

Ликвидният риск е риска, при който групата не може да посрещне своите задължения, когато те са дължими като резултат от тегления от депозанти, парични изисквания от ангажименти по договори или други парични изходящи потоци. Подобни изходящи парични потоци биха намалили наличните парични средства на групата за предоставяне на кредити на клиенти, търговски дейности и инвестиране. При извънредни обстоятелства липсата на ликвидност може да рефлектира в намаления в отчета на финансовите позиции и продажба на активи или в потенциалната невъзможност от страна на групата да изпълни заемните си ангажименти. Рискът от невъзможността на групата да посрещне своите задължения е присъщ на всички банкови операции и може да бъде повлиян от различни специфични за институцията или по-общо пазарни събития включително, но без да се ограничават, до кредитни събития, системни шокове и природни бедствия.

Процесът по управление на ликвидността на групата, се осъществява основно от дружеството-майка (банката) под надзора на управление “Финансови пазари и инвестиции” и включва:

- ежедневно осигуряване на средства чрез контрол на бъдещите парични потоци, за да бъдат посрещнати нуждите от ресурс. Това включва привличане на средства при падежиране на наличните ресурси или при заемане от клиенти.
- контрол на ликвидните коефициенти от отчета за финансовото състояние срещу вътрешни или регулаторни изисквания; и
- управление на концентрацията и профила на падежиране на задълженията на групата.

Мониторингът и отчитането се осъществява под формата на измерване и прогнозиране на паричния поток към следващия ден, седмица или месец, тъй като това са ключови периоди за управление на ликвидността. Изходната точка за тези преценки е анализ на договорения падеж на финансовите пасиви и очакваната дата за събиране на финансови активи.

Групата разработва подходящи политики, които да осигуряват следното:

- поддържане на достатъчно ликвидни активи, които да покрият съответните пасиви;
- разумно съотношение на средносрочни активи, финансирани със средносрочни пасиви; и
- ежедневен контрол на ликвидността.

Управителният съвет на дружеството-майка (банката) определя Комитета за управление на активите и пасивите (КУАП) като отговорен орган за управление на ликвидността, пазарен, лихвен и валутен риск.

КУАП е постоянно действащ колективен орган, който отговаря за управлението на активите и пасивите, както и за разработването и използването на системата за управление на ликвидността на Търговска Група Д АД. В качеството си на орган за управление на ликвидността, е компетентен да подготвя планове за действие в случаи на непредвидено изтичане на парични средства, дължащо се на неочаквани събития или неблагоприятни обстоятелства, като отчита възможното въздействие на алтернативни сценарии по отношение на групата или на пазара като цяло, както и комбинация от тях. КУАП анализира всички отчети по ликвидността, стрес-тестовите и сценариите при ликвидна криза в съответствие с изискванията на банковото законодателство и Правилата за управление на ликвидността. Комитетът следи отчетите за валутните структури по активи и пасиви, отчетите за открити позиции и рисковата структура на портфейла от ценни книжа.

Изискванията за ликвидност във връзка с издадени гаранции са значително по-малки в сравнение със сумата на ангажиментите, тъй като групата обичайно не очаква трето лице да изтегли средствата по договора. Общата непогасена договорена сума на тези ангажименти не винаги представлява бъдещи потребности от парични средства, тъй като срокът на голяма част от тези ангажименти ще изтече или ще бъде прекратен без да бъдат финансирани.

Дирекция “Финансови пазари и инвестиции” контролира непокрытите средносрочни активи, нивото и типа на неусвоените кредитни ангажименти, използването на овърдрафти и влиянието на задбалансовите пасиви като гаранции и стенд-бай акредитиви.

Източниците на финансиране се наблюдават редовно с цел поддържане на разнообразие по валути, географско местонахождение, доставчици, продукт и срок.

В таблицата по-долу са представени стойностите в проценти на съотношението за краткосрочна ликвидност:

	2019	2018
	%	%
Към 31 декември	259,01%	601,43%
Средна стойност за периода	385,69%	445,18%
Най-високо за периода	524,34%	624,36%
Най-ниско за периода	259,01%	211,69%

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д
ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

Таблицата по-долу представя матуритетната структура на финансовите активи и пасиви по балансова стойност и задбалансовите ангажименти на групата към 31 декември по остатъчен матуритет:

31 декември 2019 г.	Балансова стойност BGN '000	По-малко от 1 месец BGN '000	От 1-3 месеца BGN '000	От 3 месеца до 1 година BGN '000	От 1 - 5 години BGN '000	Над 5 години BGN '000
Парични средства и вземания от Централната Банка	119,586	119,586	-	-	-	-
Вземания от банки	116,986	116,986	-	-	-	-
Предоставени кредити и аванси на клиенти	592,303	8,373	31,967	158,794	243,687	149,482
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	48,155	131	7,439	4,034	25,616	10,935
Ценни книжа по амортизирана стойност	56,577	4,271	-	10,331	41,975	-
Други финансови активи	1,287	-	1,287	-	-	-
Общо активи	934,894	249,347	40,693	173,159	311,278	160,417
Задължения към банки	14,286	66	196	2,918	11,106	-
Задължения към клиенти	855,169	510,238	56,220	240,728	47,445	538
Други финансови пасиви	6,409	132	1,742	1,038	3,030	467
Общо пасиви	875,864	510,436	58,158	244,684	61,581	1,005
Неусвоени ангажименти по кредити и условни ангажименти	86,975	53,280	5,176	19,099	9,255	165
31 декември 2018 година	Балансова стойност BGN '000	По-малко от 1 месец BGN '000	От 1-3 месеца BGN '000	От 3 месеца до 1 година BGN '000	От 1 - 5 години BGN '000	Над 5 години BGN '000
Парични средства и вземания от Централната банка	131,875	-	131,875	-	-	-
Вземания от банки	87,824	374	87,450	-	-	-
Предоставени кредити и аванси на клиенти	428,879	7,731	10,274	114,411	202,207	94,256
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	49,711	142	2,866	386	36,640	9,677
Ценни книжа по амортизирана стойност	67,722	-	22,030	-	45,692	-
Други финансови активи	1,038	-	1,038	-	-	-
Общо активи	767,049	8,247	255,533	114,797	284,539	103,933
Задължения към банки	8,290	8	28	1,344	5,145	1,765
Задължения към клиенти	701,003	450,719	44,099	166,854	38,687	644
Други финансови пасиви	2,480	-	2,480	-	-	-
Общо пасиви	711,773	450,727	46,607	168,198	43,832	2,409
Неусвоени ангажименти по кредити и условни ангажименти	93,556	29,457	2,774	16,988	43,266	1,071

По-долу са представени финансовите активи и пасиви и задбалансовите ангажименти на групата, групирани по остатъчен матуритет, определен спрямо договорения матуритет към датата

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д
ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

на отчета за финансово състояние. Таблицата е изготвена на база на недисконтирани парични потоци и най-ранна дата, на която задължението е изискуемо. Сумите включват главници и лихви за балансовите позиции, а неусвоените ангажименти по кредити и условни ангажименти са представени по задбалансовата стойност на ангажимента.

31 декември 2019 г.	По-малко от 1 месец BGN '000	От 1-3 месеца BGN '000	От 3 месеца до 1 година BGN '000	От 1 - 5 години BGN '000	Над 5 години BGN '000	Общо BGN '000
Парични средства и вземания от						
Централната Банка	119,586	-	-	-	-	119,586
Вземания от банки	91,643	25,413	-	-	-	117,056
Предоставени кредити и аванси на клиенти	58,708	25,386	179,310	268,581	172,182	704,167
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	131	7,446	2,534	29,583	11,282	50,976
Ценни книжа по амортизирана стойност	4,325	74	11,330	44,308	-	60,037
Други финансови активи	-	1,287	-	-	-	1,287
Общо активи	274,393	59,606	193,174	342,472	183,464	1,053,109
Задължения към банки	82	212	3,051	10,724	1,105	15,174
Задължения към клиенти	540,943	59,941	204,943	50,118	-	855,945
Други финансови пасиви	137	1,750	1,071	3,102	477	6,537
Общо пасиви	541,162	61,903	209,065	63,944	1,582	877,656
Неусвоени ангажименти по кредити и условни ангажименти	53,280	5,176	19,099	9,255	165	86,975
31 декември 2018 г.	По-малко от 1 месец BGN '000	От 1-3 месеца BGN '000	От 3 месеца до 1 година BGN '000	От 1 - 5 години BGN '000	Над 5 години BGN '000	Общо BGN '000
Парични средства и вземания от						
Централната банка	131,875	-	-	-	-	131,875
Вземания от банки	73,174	6,294	20,000	-	-	99,468
Предоставени кредити и аванси на клиенти	54,278	14,269	130,274	215,194	113,427	527,442
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	142	2,875	918	39,189	10,372	53,496
Ценни книжа по амортизирана стойност	100	22,103	694	49,238	-	72,135
Други финансови активи	-	1,038	-	-	-	1,038
Общо активи	259,569	46,579	151,886	303,621	123,799	885,454
Задължения към банки	18	37	1,429	5,420	1,790	8,694
Задължения към клиенти	452,648	46,659	161,351	40,425	-	701,083
Други финансови пасиви	-	2,480	-	-	-	2,480
Общо пасиви	452,666	49,176	162,780	45,845	1,790	712,257
Неусвоени ангажименти по кредити и условни ангажименти	29,457	2,774	16,988	43,266	1,071	93,556

3.4. Доверени активи на отговорно пазене

Дружеството-майка (банката) е регистрирана като инвестиционен посредник и извършва операции за клиенти в съответствие с изисквания на Наредба 38 на КФН. Банката има одобрена политика, във връзка с доверителните си операции за клиенти, която е изготвена на база изискванията на чл.28-31 на Наредба 38 на КФН.

Банката поддържа отчетност и условия относно държането на финансови инструменти и парични средства по начин, който ѝ позволява във всеки момент незабавно да разграничи държаните за един клиент активи от активите на останалите клиенти и от собствените активи на банката. Дружеството-майка като инвестиционен посредник полага дължимата грижа при:

- избора на депозитарна институция, в която да съхранява финансовите инструменти на своите клиенти, и при определяне на условията по договора с нея;
- извършване на периодичен преглед и оценка на депозитарната институция и на условията по сключения договор с нея във връзка със съхранението на финансовите инструменти на своите клиенти, най-малко веднъж годишно.

3.5. Управление на собствения капитал

От 2014 година е в сила пакет ДКИ IV (Директива 2013/36/ЕС и Регламент (ЕС) № 575/2013), който включва изисквания за изчисляване и отчетност във връзка с капиталовите изисквания и финансовата информация. Обхватът, честотата и сроковете за предоставяне на тази информация пред регулаторния орган са въведени чрез Регламент (ЕС) № 680/2014 от 16 април 2014 г. В резултат на това регулаторните изисквания за капитал на Търговска Банка Д АД са базирани на разпоредбите на пакет ДКИ IV, Отчетни изисквания по Регламент(ЕС) №680/2014 – Собствен капитал и капиталови изисквания – COREP.

Регулаторен капитал

Собственият капитал за регулаторни цели на банката се състои от следните елементи:

- Капитал от първи ред (цялата сума се класифицира като базов собствен капитал от първи ред), който се състои от емитиран капитал, премийни резерви и общи резерви намалени със следните отбиви – положителна репутация, нематериални активи и други регулаторни корекции свързани с елементи, които се включват в счетоводния капитал или активите на банката, но се третират по различен начин за регулиране на капиталовата адекватност.
- Капитал от втори ред: резервите от преоценка на недвижимите имоти, използвани за банкова дейност, намалени с регулаторни корекции свързани с елементи, които се включват в счетоводния капитал или активите на банката, но се третират по различен начин за регулиране на капиталовата адекватност.

Банката установява отношението на обща капиталова адекватност като процентно съотношение между собствения (регулаторен) капитал и рисково-претеглените активи. Рисково-претеглените активи представляват сумата от рисково-претеглените активи за кредитен, пазарен и операционен риск. Адекватността на първичния капитал е процентното съотношение между капитала от първи ред и рисково-претеглените активи. Отношението на общата капиталова адекватност не може да бъде по-малко от 13,5 %, а на адекватността на първичния капитал – по-малко от 11,5 % .

Капиталови показатели

Собствен капитал (капиталова база)

	Базел III 31.12.2019 BGN '000	Базел III 31.12.2018 BGN '000
Базов собствен капитал от първи ред		
Изплатени капиталови инструменти	90,064	75,000
Резерви	36,563	26,467
Нагрупан друг всеобхватен доход	1,697	233
Намаления на базовия собствен капитал от първи ред:		
Нематериални активи	(1,229)	(1,025)
Други преходни корекции на Базов собствен капитал от първи ред	(51)	-
Инструменти на базовия собствен капитал от първи ред на предприятия от финансовия сектор, когато институцията има значителни инвестиции	-	-
Превъзходство на сумата, която се приспада от позициите на допълнителния капитал от първи ред над допълнителния капитал от първи ред	-	-
Общо	127,044	100,675
Капитал от втори ред	-	-
Собствен капитал	127,044	100,675
Рисково претеглени активи	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Размер на балансова рисково претеглена експозиция	640,311	439,624
Размер на задбалансова рисково претеглена експозиция	26,653	33,790
Общо рисково претеглени активи за кредитен риск	666,964	473,414
Общ размер на експозициите към позиционен, валутен и стоков риск	-	-
Общ размер на рисковите експозиции за операционен риск	65,338	63,838
Общ размер на рисковите експозиции	732,302	537,252
Капиталови съотношения	31.12.2019	31.12.2018
Отношение на обща капиталова адекватност	17,35%	18,74%
Отношение на адекватност на капитала от първи ред	17,35%	18,74%

Политиката на групата по управление и разпределение на капитала се определя от Управителния съвет на дружеството-майка (банката). Разпределението на капитала между различните операции и дейности има за задача да оптимизира доходността от алокирания капитал. Процесът се осъществява под ръководството на Комитета за управление на активите и пасивите, като се прави преглед на нивата на поетия от групата кредитен, пазарен и оперативен риск.

4. НЕТЕН ДОХОД ОТ ЛИХВИ

Нетният доход от лихви, включва:

	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Приходи от лихви		
Предоставени кредити и аванси на клиенти	24,348	21,527
Ценни книжа по амортизирана стойност	1,570	2,094
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	779	644
Депозити в банки	498	499
	<u>27,195</u>	<u>24,764</u>
Разходи за лихви		
Депозити от клиенти	(2,351)	(2,321)
Текущи сметки в други банки	(310)	(558)
Депозити от банки	(160)	(129)
Лихви по лизингови договори	(65)	-
	<u>(2,886)</u>	<u>(3,008)</u>
Нетен доход от лихви	<u>24,309</u>	<u>21,756</u>

5. НЕТЕН ДОХОД ОТ ТАКСИ И КОМИСИОННИ

Нетният доход от такси и комисионни, включва:

	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Приходи от такси и комисионни		
Касови операции и парични преводи	4,377	4,650
Такси за комуникации	2,530	2,376
Обслужване на клиентски сметки	1,442	1,205
Такси и комисионни по кредитни сметки	352	426
Банкови гаранции и акредитиви	311	418
Други	46	43
	<u>9,058</u>	<u>9,118</u>
Разходи за такси и комисионни		
Такси по електронни дебитни карти	(860)	(823)
Обслужване на ностро сметки в други банки	(212)	(239)
Освобождаване от касови наличности	(25)	(20)
Операции с ценни книжа	(31)	(25)
Други	(42)	(51)
	<u>(1,170)</u>	<u>(1,158)</u>
Нетен доход от такси и комисионни	<u>7,888</u>	<u>7,960</u>

6. НЕТЕН ДОХОД ОТ ТЪРГОВСКИ ОПЕРАЦИИ*Нетният доход от търговски операции, включва:*

	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Нетна печалба от преценка на валутни активи и пасиви	358	2,436
Нетна печалба от операции в чуждестранна валута	1,592	1,058
Нетна печалба от операции с ценни книжа	-	8
Нетен доход от дивиденди	1	-
	<u>1,951</u>	<u>3,502</u>

7. НЕТНА ПЕЧАЛБА ИЛИ ЗАГУБА ОТ ОБЕЗЦЕНКА НА ФИНАНСОВИ АКТИВИ*Нетната (печалба)/ загуба от обезценка на финансови активи, включва:*

	2019 BGN '000	2018 BGN '000
<i>Начислена обезценка на предоставени кредити и аванси</i>	2,973	3,405
<i>Възстановена обезценка на предоставени кредити и аванси</i>	<u>(3,220)</u>	<u>(5,129)</u>
Нетна (печалба)/загуба от обезценката за кредитни загуби по предоставени кредити и аванси	<u>(247)</u>	<u>(1,724)</u>
Нетна загуба от обезценка за кредитни загуби по ностро сметки и междубанкови депозити	292	18
Нетна загуба от обезценка за кредитни загуби по ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	150	26
Нетна загуба от обезценка за кредитни загуби по други финансови активи	<u>102</u>	<u>27</u>
	<u>297</u>	<u>(1,653)</u>

Нетната (печалба) /загуба от обезценка за кредитни загуби по предоставени кредити и аванси на клиенти е както следва:

	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Обезценки за кредитни загуби по кредити на индивидуален принцип (специфични), нетно	(869)	(1,663)
Обезценки за кредитни загуби по кредити, свързани с общ кредитен риск, на портфейлен принцип (колективни), нетно	<u>622</u>	<u>(61)</u>
	<u>(247)</u>	<u>(1,724)</u>

8. ДРУГИ ДОХОДИ ОТ ДЕЙНОСТТА, НЕТНО

Другите доходи от дейността на групата включват:

	2019	2018
	BGN '000	BGN '000
Приходи от наеми на инвестиционни имоти	373	224
Приходи от продажба на нефинансови услуги	274	303
<i>Приходи от продажба на инвестиционни имоти</i>	168	1,320
<i>Балансова стойност на продадени инвестиционни имоти</i>	(161)	(1,320)
Печалба от продажба на инвестиционни имоти	7	-
<i>Приходи от продажба на други активи</i>	1,406	1,846
<i>Балансова стойност на продадени други активи</i>	(745)	(742)
Печалба от продажба на други активи	661	1,104
<i>Приходи от продажба на имоти и оборудване</i>	-	5
<i>Балансова стойност на продадени имоти и оборудване</i>	-	(4)
Печалба от продажба на имоти и оборудване	-	1
Приходи от продажба на активи държани за продажба	316	-
Балансова стойност на продадени активи държани за продажба	(254)	-
Печалба от продажба на активи държани за продажба	62	-
Други оперативни приходи	787	365
	2,164	1,997

9. АДМИНИСТРАТИВНИ РАЗХОДИ ЗА ДЕЙНОСТТА

Административните разходи за дейността включват:

	2019	2018
	BGN '000	BGN '000
Разходи за персонал	13,404	12,701
Разходи за амортизации	3,386	1,557
Други административно-оперативни разходи	10,415	11,602
	27,205	25,860

Разходите за персонала включват:

	2019	2018
	BGN '000	BGN '000
Текущи възнаграждения	11,177	10,516
Вноски по социалното осигуряване	1,888	1,737
Начислени суми за дългосрочни задължения на персонала при пенсиониране (<i>Приложение № 27</i>)	60	60
Начислени суми за неизползвани отпуски	279	388
Общо	13,404	12,701

<i>Другите административно-оперативни разходи</i> включват:	2019	2018
	BGN '000	BGN '000
Комуникации и ИТ услуги	1,837	1,370
Фонд за реструктуриране на банките	1,755	1,725
Годишна вноска във Фонд за гарантиране на влоговете в банки	1,246	1,204
Други данъци и такси	1,169	1,254
Охрана и инкасова дейност	1,074	1,045
Материали	779	700
Поддръжка на офис, офис техника, автомобили	566	471
Реклама и представителни мероприятия	423	340
Консултантски, одит и правни услуги	350	458
Провизии по съдебно дело	-	414
Наем	218	1,840
Застраховки	130	143
Командировки	77	39
Членство	44	42
Нетни (печалби)/загуби от обезценка на нефинансови активи	-	(36)
Други разходи	747	593
Общо	10,415	11,602

Фондът за гарантиране на влоговете в банките определя дължимите премийни вноски за всяка банка, като отчита рисковия ѝ профил и сумата на гарантираните влогове в банката за предходната година, изчислена като средна стойност от размера на гарантираните влогове към края на всяко тримесечие. Премийните вноски могат да бъдат годишни, извънредни, годишни премийни вноски в намален размер.

Начислените разходи за годината за задължителен съвместен одит на консолидирания годишен финансов отчет на дружеството-майка (банката) са в размер на 5 х. лв. (2018 г.: 5 х. лв.).

Нетната (печалба) или загуба от обезценка на нефинансови активи, включва:

	2019	2018
	BGN '000	BGN '000
<i>Начислена обезценка на инвестиционни имоти</i>	-	75
<i>Възстановена обезценка на инвестиционни имоти</i>	-	-
Нетно изменение на обезценката на инвестиционни имоти	-	75
Начислена обезценка на други активи	-	311
Възстановена обезценка на други активи	-	(422)
Общо	-	(36)

10. РАЗХОД ЗА ДАНЪК ВЪРХУ ПЕЧАЛБАТА

Основните компоненти на разхода за данък за периодите, завършващи на 31 декември са:

	2019 BGN'000	2018 BGN'000
Консолидиран отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (печалба или загуба за годината)		
Данъчен резултат за годината по данъчни декларации	8,787	8,861
Текущ разход за данък върху печалбата за годината – 10% (2018 г.: 10 %)	(889)	(886)
<i>Отсрочени данъци върху печалбата от:</i>		
Възникване и обратно проявление на временни разлики	(4)	(226)
Общо разход за данък от печалбата, отчетен в консолидирения отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината)	(893)	(1,112)
<u>Равнение на разхода за данък върху печалбата определен спрямо счетоводния резултат</u>		
<i>Счетоводна печалба за годината</i>	8,810	11,008
Данъци върху печалбата – 10% (2018 г.: 10%)	(881)	(1,101)
<i>От непризнати суми по данъчни декларации свързани с:</i>		
увеличения – 121 х. лв. (2018 г.: 111 х. лв.)	(12)	(11)
Общо разход за данък върху печалбата, отчетен в консолидирения отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (в печалбата или загубата за годината)	(893)	(1,112)

Данъчните ефекти, свързани с другите компоненти от всеобхватния доход са както следва:

	2019 BGN'000			2018 BGN'000		
	Стойност преди данък	Данъчни ефекти, признати в собствения капитал	Стойност нетно от данък	Стойност преди данък	Данъчни ефекти, признати в собствения капитал	Стойност нетно от данък
Компоненти, които няма да бъдат рекласифицирани в печалбата или загубата						
Последващи оценки на пасиви по плановете с дефинирани пенсионни доходи	(1)	-	(1)	(1)	-	(1)
Компоненти, които могат да бъдат рекласифицирани в печалбата или загубата						
Нетна промяна в справедливата стойност на финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	1,436	-	1,436	(649)	-	(649)
Нетна промяна в провизиите за очаквани кредитни загуби на дългови ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	28	-	28	26	-	26
Общо друг всеобхватен доход за годината	1,463	-	1,463	(624)	-	(624)

11. ДРУГ ВСЕОБХВАТЕН ДОХОД

<i>Другият всеобхватен доход</i> включва:	2019	2018
	BGN '000	BGN '000
Нетна промяна в справедливата стойност на финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход:		
<i>Печалби/(Загуби) възникнали през годината</i>	1,436	(649)
	1,436	(649)
Нетна промяна в коректива за очаквани кредитни загуби на дългови ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	28	26
Последващи оценки на пасиви по планове с дефинирани пенсионни доходи (<i>Приложение № 27</i>)	(1)	(1)
	1,463	(624)
Данък върху доходите, свързан с компонентите на другия всеобхватен доход	-	-
Общ всеобхватен доход за годината	1,463	(624)

12. ПАРИЧНИ СРЕДСТВА И ВЗЕМАНИЯ ОТ ЦЕНТРАЛНАТА БАНКА

Паричните средства и вземания от Централната банка включват:

	31.12.2019	31.12.2018
	BGN '000	BGN '000
Парични средства в каса (<i>Приложение № 29</i>)	21,184	21,737
Вземания от Централната банка (<i>Приложение № 29</i>), в т.ч.:	98,402	110,138
<i>Разплащателна сметка</i>	22,730	26,980
<i>Минимален задължителен резерв в лева</i>	75,672	83,158
	119,586	131,875

Българската народна банка може да начислява лихва в левове върху задължителните минимални резерви и свръхрезервите в размер, определен от Управителния съвет на БНБ. Лихвата върху свръхрезервите може да бъде отрицателна величина, освен ако свръхрезервите са наложени в резултат на надзорна мярка.

13. ВЗЕМАНИЯ ОТ БАНКИ

Брутната балансова стойност, корективът за кредитни загуби и амортизираната стойност на вземанията от банки, по видове, към 31 декември са както следва:

	31.12.2019	31.12.2018
	BGN '000	BGN '000
Срочни депозити	75,373	44,730
Разплащателни сметки и депозити на виждане	41,931	43,120
<i>Местни банки</i>	31,146	28,676
<i>Чуждестранни банки</i>	10,785	14,444
<i>Коректив за кредитни загуби</i>	(318)	(26)
	<u>116,986</u>	<u>87,824</u>

Към 31.12.2019 г. и 31.12.2018 г. вземанията от банки са класифицирани във Фаза 1. Очакваните кредитни загуби са калкулирани на индивидуална основа (*Приложение № 7*).

Движението в коректива за *очаквани кредитни загуби* на вземанията от банки е както следва:

	2019	2018
	BGN'000	BGN'000
Салдо на 1 януари	(26)	(8)
Увеличение на обезценката за очаквани кредитни загуби, признато в печалбата или загубата за годината	(365)	(264)
Намаление (възстановяване) на обезценката за очаквани кредитни загуби, признато в печалбата или загубата за годината	73	246
Салдо на 31 декември	<u>(318)</u>	<u>(26)</u>

14. ПРЕДОСТАВЕНИ КРЕДИТИ И АВАНСИ НА КЛИЕНТИ

Към 31 декември балансовата стойност на предоставените кредити и аванси на клиенти включва:

	31.12.2019	31.12.2018
	BGN '000	BGN '000
Кредити	604,994	450,290
Вземания по финансов лизинг	24,395	18,141
	629,389	468,431
<i>Коректив за кредитни загуби</i>	(37,086)	(39,522)
	<u>592,303</u>	<u>428,879</u>

Таблицата по-долу представя брутната балансова стойност на предоставените кредити и вземания по финансов лизинг по вид клиент:

Анализ по видове клиенти	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Предприятия	526,060	385,014
Физически лица		
- потребителски	46,928	38,896
- жилищни ипотечни кредити	51,175	39,871
Общо физически лица	98,103	78,767
Земеделски производители	5,226	4,650
	629,389	468,431

Движението на коректива за кредитни загуби по предоставените кредити и аванси на клиенти и вземания по финансов лизинг е както следва:

	Фаза 1 (колективна обезценка) BGN '000	Фаза 2 (колективна обезценка) BGN '000	Фаза 3 (индивидуална обезценка) BGN '000	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Салдо на 1 януари	(2,225)	(1,911)	(35,416)	(39,552)	(41,302)
Начислена обезценка	(1,369)	(1,088)	(516)	(2,973)	(3,405)
Възстановена обезценка	756	1,079	1,385	3,220	5,129
Отписани	-	-	2,219	2,219	26
Салдо на 31 декември	(2,838)	(1,920)	(32,328)	(37,086)	(39,552)

Към 31 декември салдото на коректива за кредитни загуби по предоставени кредити и аванси на клиенти и вземания по финансов лизинг, включва:

	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Кредитни загуби на индивидуална основа (специфични)	32,328	35,416
Кредитни загуби на портфейлна основа (колективна)	4,758	4,136
	37,086	39,552

Лизинг

Нетната инвестиция във финансов лизинг представлява разликата между брутната инвестиция във финансов лизинг, намалена с нереализирания финансов приход и начислената обезценка и е както следва:

Нетна инвестиция във финансов лизинг	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Брутна инвестиция във финансов лизинг	29,488	22,393
Нереализиран финансов доход	(5,093)	(4,252)
Нетни минимални лизингови плащания	24,395	18,141
Коректив за кредитни загуби	(115)	(242)
Нетна инвестиция във финансов лизинг	24,280	17,899

Нетната инвестиция във финансов лизинг се разпределя, както следва:

	31.12.2019	31.12.2018
	BGN '000	BGN '000
Нетна инвестиция във финансов лизинг		
С падеж до 1 година	-	-
С падеж от 1 до 5 години	6,101	6,763
С падеж над 5 години	18,179	11,136
	24,280	17,899

Концентрацията на групата в десетте най-големи групи експозиции към клиенти е както следва:

	31.12.2019	31.12.2018
	BGN '000	BGN '000
Обща брутна балансова стойност на десетте най-големи експозиции към клиенти *	166,530	148,871
Процент от сумата на брутните кредити и задбалансовите ангажименти (Приложение № 3.1)	23,25%	26,49%

* С включени свързани клиенти, балансов и задбалансов ангажимент

15. ЦЕННИ КНИЖА ПО СПРАВЕДЛИВА СТОЙНОСТ ПРЕЗ ДРУГ ВСЕОБХВАТЕН ДОХОД

Ценните книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход към 31 декември 2019 г., представени по оригинален матуритет, са както следва:

	номинална стойност	справедлива стойност	лихвен процент (купон)	ефективен лихвен процент	падеж
	31.12.2019	31.12.2019	31.12.2019	31.12.2019	31.12.2019
	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000	BGN '000
ДЪЛГОВИ ЦЕННИ КНИЖА ПО СПРАВЕДЛИВА СТОЙНОСТ ПРЕЗ ДВД					
<i>Държавни облигации – Република България</i>					
Краткосрочни облигации, деноминирани в евро	3,490	3,524	1.85%	1.00%	февруари 2020
<i>Държавни облигации – Република Турция</i>					
Краткосрочни облигации, деноминирани в евро	1,956	2,051	5.125%	2.13%	май 2020
Средносрочни облигации, деноминирани в евро	1,956	2,070	4.35 %	2.43%	ноември 2021
	3,912	4,121			
<i>Държавни облигации – Република Италия</i>					
Краткосрочни облигации, деноминирани в евро	3,912	3,915	0,00%	0,72%	март 2020
<i>Корпоративни облигации</i>					
Краткосрочни облигации, деноминирани в евро	1,956	1,982	1.398%	0,44%	септември 2020
Средносрочни облигации, деноминирани в евро	22,883	23,547	0.072 % - 6.00 %	0.32 %- 4.69%	март 2021 – април 2023
Дългосрочни облигации деноминирани в евро	9,779	10,935	3.50%	3,48%	юни 2025
	34,618	36,464			
ОБЩО ДЪЛГОВИ ЦЕННИ КНИЖА	45,932	48,024			

КАПИТАЛОВИ ЦЕННИ КНИЖА ПО СПРАВЕДЛИВА СТОЙНОСТ ПРЕЗ ДВД

Акции деноминирани в лева	20	97
Акции деноминирани в евро	-	34
ОБЩО КАПИТАЛОВИ ЦЕННИ КНИЖА	20	131
ОБЩО	45,952	48,155

	номинална стойност	справедлива стойност	лихвен процент (купон)	ефективен лихвен процент	падеж
	31.12.2018 BGN '000	31.12.2018 BGN '000	31.12.2018 BGN '000	31.12.2018 BGN '000	31.12.2018 BGN '000

ДЪЛГОВИ ЦЕННИ КНИЖА ПО СПРАВЕДЛИВА СТОЙНОСТ ПРЕЗ ДВД

Държавни облигации – Република България

Средносрочни облигации, деноминирани в лева	3,490	3,597	1.85%	1.00%	февруари 2020
Краткосрочни облигации, деноминирани в евро	1,809	1,807	-0,272%	0.45%	януари 2019
	5,299	5,404			

Държавни облигации – Република Турция

Краткосрочни облигации, деноминирани в евро	978	1,031	5,875%	1,76%	април 2019
Средносрочни облигации, деноминирани в евро	3,912	4,096	4.35 %-5.125 %	2.13 %-2.43 %	май 2020- ноември 2021
	4,890	5,127			

Държавни облигации – Република Италия

Средносрочни облигации, деноминирани в евро	3,912	3,895	0,00%	0,72%	март 2020
	3,912	3,895			

Корпоративни облигации

Средносрочни облигации, деноминирани в евро	23,177	23,278	0.16% - 4.875%	0,32% - 4.57%	Септември 2020 – декември 2021
Дългосрочни облигации, деноминирани в евро	11,441	11,865	3.50 % - 6.00 %	3.48 %-4.69%	април 2023 – юни 2025
	34,618	35,143			
ОБЩО ДЪЛГОВИ ЦЕННИ КНИЖА	48,719	49,569			

КАПИТАЛОВИ ЦЕННИ КНИЖА ПО СПРАВЕДЛИВА СТОЙНОСТ ПРЕЗ ДВД

Акции деноминирани в лева	20	108
Акции деноминирани в евро	-	34
ОБЩО КАПИТАЛОВИ ЦЕННИ КНИЖА	20	142
ОБЩО	48,739	49,711

Движението в справедливата стойност на ценните книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход е както следва:

	2019 BGN'000	2018 BGN'000
Салдо на 1 януари	49,711	37,753
Увеличение (покупки)	-	30,624
Намаление (продажби и/или падежиране)	(2,911)	(18,049)
Нетен ефект от преоценки до справедлива стойност	1,436	(649)
Изменение в начислените лихви	(81)	32
Салдо на 31 декември	48,155	49,711

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д

ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

Към 31.12.2019 г. и към 31.12.2018 г. дълговите ценните книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход са класифицирани във Фаза 1. Очакваните кредитни загуби са определени на индивидуална основа (*Приложение № 7*)

Движението на коректива за кредитни загуби на дълговите ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход е както следва:

	2019 BGN'000	2018 BGN'000
Салдо на 1 януари	<u>(104)</u>	<u>(78)</u>
Увеличение на обезценката за кредитни загуби по дългови ценни книжа, признато в друг всеобхватен доход	(48)	(64)
Намаление (възстановяване) на обезценката за кредитни загуби про дългови ценни книжа, признато в друг всеобхватен доход	<u>20</u>	<u>38</u>
Салдо на 31 декември	<u><u>(132)</u></u>	<u><u>(104)</u></u>

Към 31.12.2019 г. банката има блокирани ценни книжа, предоставени като обезпечение на бюджетни сметки в размер на 3,642 хил.лв. (31.12.2018 г.: 5,454).

16. ЦЕННИ КНИЖА ПО АМОРТИЗИРАНА СТОЙНОСТ

Към 31 декември 2019 година балансовата стойност на дълговите ценни книжа, отчитани по амортизирана стойност, включва:

	номинална стойност	брутна балансова стойност	очаквана кредитна загуба	амортизирана стойност	справедлива стойност	лихвен процент (купон)	ефективен лихвен процент	падеж
	31.12.2019 BGN '000	31.12.2019 BGN '000	31.12.2019 BGN '000	31.12.2019 BGN '000	31.12.2019 BGN '000	31.12.2019 BGN '000	31.12.2019 BGN '000	31.12.2019 BGN '000
<i>Държавни облигации</i>								
Държавни облигации – Република България - в лева	25,485	26,280	-	26,280	27,518	4.00% - 5.00%	3.21%-5.17%	юли 2020- юли 2023
Държавни облигации – Република България - в евро	19,848	20,097	-	20,097	20,626	2.00 % - 3.50 %	2.18 % -2.82%	януари 2020- март 2022
Държавни облигации – Република Турция – в евро	9,779	10,322	(122)	10,200	10,292	4,35%	2,43%	ноември 2021
	<u>55,112</u>	<u>56,699</u>	<u>(122)</u>	<u>56,577</u>	<u>58,436</u>			

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д
ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

	номинална стойност	амортизирана стойност	справедлива стойност	лихвен процент (купон)	ефективен лихвен процент	падеж
	31.12.2018 BGN '000	31.12.2018 BGN '000	31.12.2018 BGN '000	31.12.2018 BGN '000	31.12.2018 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
<i>Държавни облигации</i>						
Държавни облигации – Република България - в лева	31,267	32,361	34,405	2.50% -5.00 %	2.16 %-5.17 %	януари 2019- юли 2023
Държавни облигации – Република България - в евро	34,791	35,361	35,961	2.00 % -4.50 %	2.18 % -2.91 %	януари 2019- март 2022
	66,058	67,722	70,366			

Движението в брутната балансова стойност на ценните книжа, отчитани по амортизирана стойност е както следва:

	2019 BGN'000	2018 BGN'000
Салдо на 1 януари	67,722	80,641
Придобити през годината	10,327	-
Падежирали през годината	(22,436)	(12,739)
Изменение на текущо начислена лихва	1,086	(180)
Салдо на 31 декември	56,699	67,722

Движението на коректива за кредитни загуби на дълговите ценни книжа по амортизирана стойност е както следва:

	2019 BGN'000	2018 BGN'000
Салдо на 1 януари 2019 година	-	-
Увеличение на обезценката за кредитни загуби по дългови ценни книжа по амортизирана стойност	(126)	-
Намаление (възстановяване) на обезценката за кредитни загуби по дългови ценни книжа по амортизирана стойност	4	-
Салдо на 31 декември 2019 година	(122)	-

Към 31.12.2019 г. инвестиции отчитани по амортизирана стойност на обща стойност 46,788 х.лв. (31.12.2018 г.: 69,225 х.лв.) са блокирани за обезпечаване на бюджетни средства.

17.ИНВЕСТИЦИОННИ ИМОТИ

	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Отчетна стойност		
Салдо към 1 януари	19,223	14,374
Придобити	998	3,861
Активи в процес на изграждане	482	1,810
Отписани	(184)	(822)
Салдо към 31 декември	20,519	19,223
Амортизация и загуби от обезценка		
Салдо към 1 януари	1,634	1,373
Амортизация за годината	277	261
Отписани	(23)	(75)
Обезценка	-	75
Салдо към 31 декември	1,888	1,634
Балансова стойност към 1 януари	17,589	13,001
Балансова стойност към 31 декември	18,631	17,589

Към 31.12.2019 г. справедливата стойност на инвестиционните имоти е 21,892 х.лв. (2018 г.: 21,911 х.лв.) (Приложение № 2.25.2.2).

18.ИМОТИ, ОБОРУДВАНЕ И АКТИВИ С ПРАВО НА ПОЛЗВАНЕ

	Земя и сгради		Информационно оборудване		Стопански инвентар		Други		В процес на придобиване		Активи с право на ползване		Общо	
	2019 BGN '000	2018 BGN '000	2019 BGN '000	2018 BGN '000	2019 BGN '000	2018 BGN '000	2019 BGN '000	2018 BGN '000	2019 BGN '000	2018 BGN '000	2019 BGN '000	2018 BGN '000	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Отчетна стойност														
Салдо на 1 януари	27,105	27,105	4,841	4,802	3,210	3,141	3,958	4,029	1,098	741	-	-	40,212	39,818
Признати на 01.01.2019г. съгласно МСФО 16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,387	-	6,387	-
Придобити	15,078	-	1	-	-	-	13	-	994	908	246	-	16,332	908
Отписани	-	-	(73)	(111)	(11)	(25)	(4)	(78)	(305)	(300)	(146)	-	(539)	(514)
Трансфер	-	-	443	150	110	94	69	7	(622)	(251)	-	-	-	-
Салдо на 31 декември	42,183	27,105	5,212	4,841	3,309	3,210	4,036	3,958	1,165	1,098	6,487	-	62,392	40,212
Амортизация и загуби от обезценка														
Салдо на 1 януари	1,827	1,442	4,010	3,789	2,783	2,621	3,714	3,654	-	-	-	-	12,334	11,506
Начислена амортизация за годината	528	385	348	329	176	187	104	138	-	-	1,646	-	2,802	1,039
Отписани	-	-	(73)	(108)	(11)	(25)	(4)	(78)	-	-	(63)	-	(151)	(211)
Салдо на 31 декември	2,355	1,827	4,285	4,010	2,948	2,783	3,814	3,714	-	-	1,583	-	14,985	12,334
Балансова стойност														
Балансова стойност на 31 декември	39,828	25,278	927	831	361	427	222	244	1,165	1,098	4,904	-	47,407	27,878
Балансова стойност на 1 януари	25,278	25,663	831	1,013	427	520	244	375	1,098	741	-	-	27,878	28,312

Към 31.12.2019 г. дълготрайните материални активи на групата включват: земи на стойност 2,455 х.лв. (31.12.2018 г.: 2,137 х.лв.) и сгради с балансова стойност 37,373 х.лв. (31.12.2018 г.: 23,142 х.лв.).

Към 31.12.2019 г. в състава на дълготрайните материални активи са включени активи с отчетна стойност в размер на 8,856 х.лв. (31.12.2018 г.: 8,472 х.лв.), които са напълно амортизирани, но продължават да се използват в дейността на групата.

Към 31.12.2019 активите с право на ползване са свързани с лизингови договори за ползване на офисни помещения.

19. НЕМАТЕРИАЛНИ АКТИВИ

	Софтуер	
	2019 BGN '000	2018 BGN '000
<i>Отчетна стойност</i>		
Салдо на 1 януари	2,249	1,639
Придобити	511	614
Отписани	-	(4)
Салдо на 31 декември	2,760	2,249
<i>Амортизация и загуби от обезценка</i>		
Салдо на 1 януари	1,224	968
Начислена амортизация за годината	307	257
Отписани	-	(1)
Салдо на 31 декември	1,531	1,224
<i>Балансова стойност на 1 януари</i>	1,025	671
<i>Балансова стойност на 31 декември</i>	1,229	1,025

20. АКТИВИ ДЪРЖАНИ ЗА ПРОДАЖБА

Наличните към 31.12.2019 г. активи за продажба, включващи жилищни имоти на стойност 146 хил.лв. (31.12.2018 г.: 387) са придобити от групата през 2018 г. срещу погасяване на задължения по проблемни кредити на нейни кредитополучатели. Тези активи не се използват и не се планира да се използват в дейността на групата. За тях ръководството на дружеството-майка (банката) активно търси купувачи, с цел тяхната реализация в срок до м. декември 2020 г.

Движението на активите, държани за продажба за двата периода е както следва:

	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Към 1 януари	387	-
Придобити	13	387
Отписани	(254)	-
Към 31 декември	146	387

21. ТЕКУЩИ ДАНЪЧНИ ВЗЕМАНИЯ

Текущите данъчни вземания включват:

	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Данък върху добавена стойност	395	133
Корпоративен данък върху печалбата	63	26
Общо	458	159

22. ДРУГИ АКТИВИ

Другите активи включват:

	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Активи придобити от обезпечения	10,669	10,839
Коректив за обезценка	(359)	(361)
	10,310	10,478
Гаранционни депозити при доставчици	628	618
Предплатени разходи	556	414
Други активи	790	635
Общо	12,284	12,145

От които:

	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Нефинансови активи	10,997	11,107
Финансови активи	1,287	1,038
Общо	12,284	12,145

23. ЗАДЪЛЖЕНИЯ КЪМ БАНКИ

Задълженията към банки представляват привлечени средства, свързани с кредитни линии с балансова стойност към 31 декември 2019 г.: 14,286 х.лв. (31.12.2018 г.: 8,290 х.лв.). Вземанията по кредити, които са отпуснати на клиенти на Групата по програма на ББР са заложиени в полза на ББР.

Договорените условия по задълженията към банки са както следва:

	Размер	Валута	Падеж	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Българска банка за развитие АД	10,000	BGN '000	31.05.2025	11,338	7,663
Българска банка за развитие АД	1,500	EUR '000	20.05.2023	2,948	627
Общо				14,286	8,290

Промени в пасивите, произтичащи от финансова дейност

В следващата таблица е представено равенството между началните и крайните салда в консолидирания отчет за финансовото състояние на пасивите, произтичащи от финансова дейност

	<i>01.01.2019</i>	<i>Изплатени лихви</i>	<i>Изплате ни главници</i>	<i>Получени главници</i>	<i>Начислени по метода на ефективен лихвен процент</i>	<i>Други непарични промени</i>	<i>31.12.2019</i>
Задължения към банки	8,290	(160)	(382)	6,369	160	9	14,286
Задължения по лизинг	6,387*	-	(1,685)	-	65	162	4,929**
Общо пасиви от финансова дейност	14,677	(160)	(2,067)	6,369	225	171	19,215

за годината, приключваща на 31 декември 2019 г.:

*Ефект от прилагане на МСФО 16 на 01.01.2019 г. (виж Приложение 2.3)

** Задълженията по лизинг са включени в Други пасиви (виж Приложение 27)

	<i>01.01.2018</i>	<i>Изплатени лихви</i>	<i>Нетни изходящи парични потоци</i>	<i>Начисления по метода на ефективен лихвен процент</i>	<i>31.12.2018</i>
Задължения към банки	9,036	(141)	(756)	151	8,290
Общо пасиви от финансова дейност	9,036	(141)	(756)	151	8,290

24. ЗАДЪЛЖЕНИЯ КЪМ КЛИЕНТИ

	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Физически лица		
- срочни	286,254	234,419
- спестовни	81,095	85,922
- безсрочни	69,268	57,058
	<u>436,617</u>	<u>377,399</u>
Частни предприятия и други финансови институции		
- срочни	79,654	68,837
- безсрочни	338,898	254,767
	<u>418,552</u>	<u>323,604</u>
	<u>855,169</u>	<u>701,003</u>

Към 31 декември 2019 г. от общата сума на задълженията към клиенти 3% (31.12.2018 г.: 6%) представляват средства на акционера-едноличен собственик и на свързани с него лица.

В депозитите от клиенти са включени блокирани от банката средства на клиенти: за обезпечение на кредити и на издадени банкови гаранции в размер на 39,983 х.лв. (31.12.2018 г.: 11,040 х.лв.), както и сметки при по-специални условия: набирателни сметки в размер на 1,349 х. лв. (31.12.2018 г.: 314 х. лв.).

25. ТЕКУЩИ ДАНЪЧНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ

Текущите данъчни задължения, включват:

	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Данък при източника	44	42
Окончателен данък върху доходите	31	29
Еднократни данъци върху разходите	21	22
Удържан данък върху доходите на физически лица	3	4
Данък добавена стойност	14	9
	<u>113</u>	<u>106</u>

До датата на издаване на настоящия консолидиран финансов отчет на дружествата от групата са извършени ревизии и проверки както следва:

Търговска Банка Д АД:

- ревизия по ДДС – до 31.12.2009 г.; проверка – за периода 01.09.2019 г.– 30.11.2019 г.
- пълна данъчна ревизия – до 31.12.2009 г.;
- Национален осигурителен институт – до 31.01.2015 г.

Д Лизинг ЕАД:

- Ревизия и проверка по ДДС – до 31.12.2018 г.;

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д
ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

На дъщерните дружества *Д Застрахователен брокер ЕООД* и *Д Имоти ЕООД* не са извършвани ревизии и проверки.

Данъчна ревизия се извършва в петгодишен срок от изтичане на годината, през която е подадена данъчната декларация за съответното задължение. Ревизията потвърждава окончателно данъчното задължение на данъчно задълженото лице, освен в изрично предвидените от законодателството случаи.

26. ОТСРОЧЕНИ ДАНЪЦИ

Отсрочените данъци върху печалбата към 31 декември са свързани със следните обекти в консолидирания отчет за финансовото състояние:

	<i>временна разлика</i>	<i>Данък</i>	<i>временна разлика</i>	<i>Данък</i>
	<i>31.12.2019</i>	<i>31.12.2019</i>	<i>31.12.2018</i>	<i>31.12.2018</i>
	<i>BGN '000</i>	<i>BGN '000</i>	<i>BGN '000</i>	<i>BGN '000</i>
Имоти, оборудване и инвестиционни имоти	(5,197)	(520)	(4,187)	(419)
Общо пасиви по отсрочени данъци	(5,197)	(520)	(4,187)	(419)
Начисления за неизползван отпуск на персонала и бонуси	468	47	485	49
Дългосрочни задължения към персонала при пенсиониране	467	47	420	42
Данъчна загуба	280	28	170	17
Други вземания	-	-	277	28
Други активи (придобити обезпечения)	359	36	309	31
Провизии по съдебни дела	-	-	414	41
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	1,669	167	233	23
Активи с право на ползване	33	3	-	-
Общо активи по отсрочени данъци	3,276	328	2,308	231
Нетни пасиви по отсрочени данъци върху печалбата	(1,921)	(192)	(1,879)	(188)

При признаване на отсрочените данъчни активи е взета предвид вероятността отделните разлики да имат обратно проявление в бъдеще и възможностите на дружествата от групата да генерират достатъчна данъчна печалба.

Изменението в салдото на отсрочените данъци за 2019 година е както следва:

<i>Отсрочени данъчни (пасиви)/активи</i>	<i>01.01.2019</i>	<i>Признати в текущата печалба и загуба</i>	<i>31.12.2019</i>
	BGN '000	BGN '000	BGN '000
Имоти, оборудване и инвестиционни имоти	(419)	(101)	(520)
Начисления за платен отпуск на персонала и бонуси	49	(2)	47
Дългосрочни задължения към персонала при пенсиониране	42	5	47
Данъчна загуба	17	11	28
Други вземания	28	(28)	-
Други активи (придобити обезпечения)	31	5	36
Провизии по съдебни дела	41	(41)	-
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	23	144	167
Активи с право на ползване	-	3	3
Общо	(188)	(4)	(192)

Изменението в салдото на отсрочените данъци за 2018 година е както следва:

<i>Отсрочени данъчни (пасиви)/активи</i>	<i>01.01.2018</i>	<i>Признати в текущата печалба и загуба</i>	<i>31.12.2018</i>
	BGN '000	BGN '000	BGN '000
Имоти, оборудване и инвестиционни имоти	(322)	(97)	(419)
Начисления за платен отпуск на персонала и бонуси	43	6	49
Дългосрочни задължения към персонала при пенсиониране	38	4	42
Вземания от банки	1	(1)	
Данъчна загуба	3	14	17
Други вземания	70	(42)	28
Други активи (придобити обезпечения)	-	31	31
Провизии по съдебни дела	-	41	41
Предоставени кредити на клиенти	109	(109)	-
Ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	96	(73)	23
Общо	38	(226)	(188)

27. ДРУГИ ПАСИВИ

Другите пасиви включват:

	31.12.2019	31.12.2018
	BGN '000	BGN '000
Задължения по договори за лизинг	4,929	-
Други задължения	1,295	1,675
Дългосрочни задължения към персонала при пенсиониране	467	420
Текущи задължения към персонала и социалното осигуряване	441	446
Преводи за изпълнение	419	983
Получени аванси по продажба на активи, придобити от обезпечения	173	257
Предплатени такси за управление на кредитни сметки	27	29
Гаранции по договори за цесии и акредитиви	17	7
	<u>7,768</u>	<u>3,817</u>

От които:

	31.12.2019	31.12.2018
	BGN '000	BGN '000
Финансови пасиви	6,409	2,480
Нефинансови пасиви	1,359	1,337
	<u>7,768</u>	<u>3,817</u>

Текущите задължения към персонала включват начисления по непозлвани отпуски и свързаните с тях социални осигуровки.

Дългосрочните задължения към персонала при пенсиониране включват сегашната стойност на задължението на банката за изплащане на обезщетения на лица от наетия персонал към датата на консолидирания отчет за финансово състояние при настъпване на пенсионна възраст.

Съгласно Кодекса на труда в България всеки служител има право на обезщетение в размер на две брутни заплати при пенсиониране, а ако е работил при същия работодател през последните 10 години от трудовия му стаж, обезщетението е в размер на шест брутни заплати към момента на пенсиониране. Това е план с дефинирани доходи. (*Приложение № 2.20*).

За определяне на тези задължения банката е направила актюерска оценка към 31.12.2019 г., като е ползвала услугите на сертифициран актюер.

Изменението в сегашната стойност на задълженията към персонала при пенсиониране е както следва:

	2019	2018
	BGN '000	BGN '000
Сегашна стойност на задължението на 1 януари	<u>420</u>	<u>378</u>
Разход за лихви	4	5
Разход за текущ трудов стаж	53	55
Плащания през годината	(11)	(19)
Ефекти от последващи оценки за годината	1	1
Сегашна стойност на задължението на 31 декември	<u>467</u>	<u>420</u>

Начислените суми в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход по дългосрочни доходи на персонала при пенсиониране са както следва:

	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Разход за текущ стаж	53	55
Разход за лихви	4	5
Компоненти на разходите по планове с дефинирани доходи, признати в печалбата или загубата (Приложение № 10)	57	60
Ефекти от последващи оценки на задълженията към персонала при пенсиониране в т.ч. от:		
<i>Актюерски загуби/(печалби) от промени във финансовите предположения</i>	12	(16)
<i>Актюерски (печалби) от промени в демографските предположения</i>	(43)	(67)
<i>Актюерски загуби от корекции, дължащи се на минал опит</i>	32	84
Компоненти на разходите по планове с дефинирани доходи, признати в други компоненти на всеобхватния доход (Приложение № 11)	1	1
Общо	58	61

При определяне на стойността към 31.12.2019 г. са направени следните актюерски предположения:

- смъртност – по таблицата за смъртност на НСИ за общата смъртност на населението в България за периода 2016 г. - 2018 г. (31.12.2018 г.: 2013 г. - 2015 г.);
- темп на текучество – приложена е вероятност за предсрочно напускане преди пенсиониране в размер на 4,50% годишно (2018 г.: 3,50 %).
- дисконтов фактор - използвана е норма на база ефективен годишен лихвен процент 1% (31.12.2018 г.: 1.25 %). Той се основава на доходността на емисиите на дългосрочните ДЦК (с 10 годишен матуритет). Като се има предвид, че средният срок до пенсиониране е по-дълъг от 11 години, дисконтовата норма е определена чрез екстраполация;
- предположението за бъдещото ниво на работните заплати се базира на предоставената информация от ръководството на банката и е в размер на 2 % годишен ръст за 2019 г. за първите три години и 1 % за целия останал период (2018 г.: 2 %).

28. КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ

Основен акционерен капитал

Към 31.12.2019 г. регистрираният акционерен капитал на Търговска група Д АД възлиза на 90,064 х.лв. (31.12.2018 г.: 75,000 х.лв.), разпределени в 90,064 (2018 г.: 75,000) обикновени поименни безналични акции с право на глас с номинална стойност хиляда лева за акция.

Структурата на основния акционерен капитал е както следва:

Акционер	Притежаван и акции към 31.12.2019	Процент	Притежавани акции към 31.12.2018	Процент
Фуат Гювен	50,000	55.52%	50,000	66.67%
Фортера АД	40,064	44.48%	25,000	33.33%
Общо	90,064	100%	75,000	100%

Резерви

Резервите на групата са обобщено представени в таблицата по-долу:

	31.12.2019	31.12.2018
	BGN '000	BGN '000
Законови резерви (Фонд резервен)	36,427	26,467
Резерв от финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	1,666	202
Общо	38,093	26,669

Законови резерви (Фонд Резервен)

Законът за кредитните институции не предвижда специални правила относно формирането на *Законови резерви (Фонд Резервен)*. Банката формира този вид резерв по общия ред на Търговския закон, а именно: да заделя най-малко една десета от печалбата след данъци, средствата платени над номинална стойност при емитиране на капитал, сумата на допълнителните плащания направени срещу предоставени им предимства за придобитите акции, други източници предвидени в устава или по решение на общото събрание, докато средствата на фонда не достигнат до 1/10 от определения по устав капитал. Също така съгласно Закона за кредитните институции банките не могат да изплащат дивиденди преди да са акумулирали изисквания по закон или устав минимален размер на резервите им, или при условие, че с изплащането на дивидентите ще се наруши спазването на регулаторните съотношения за обща капиталова адекватност.

Банката може да използва средствата от *Законови резерви (Фонд Резервен)* за покриване на текущи загуби или за покриване на загуби от предходни периоди като не могат да бъдат използвани за разпределяне на дивиденди без разрешение на БНБ.

Към 31.12.2019 г. *Законовите резерви (Фонд Резервен)* на групата е в размер на 36,427 х.лв. (31.12.2018 г.: 26,467 х. лв.) като минимално изискваната сума по Търговския закон е достигната.

Движението на *Законовите резерви (Фонд резервен)* е както следва:

	2019	2018
	BGN '000	BGN '000
Салдо на 1 януари	26,467	16,871
Разпределение на печалбата	9,960	9,596
Салдо на 31 декември	36,427	26,467

Резервът на финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход е формиран от ефектите при последваща оценка на ценните книжа, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход. При отписване на дълговите ценни книжа, формираният резерв се рециклира през консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (през печалбата или загубата за периода). При отписване на капиталовите ценни книжа, формираният резерв не се рециклира през консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (през печалбата или загубата за периода). Преди прилагането на МСФО 9 наименованието на този резерв е било *Резерв по финансови активи на разположение и за продажба* и при отписването на инвестицията е подлежал на отчитане (рециклиране) през консолидирания отчет за всеобхватния доход (през печалбата или загубата за периода).

ГРУПА ТЪРГОВСКА БАНКА Д
ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ КОНСОЛИДИРАНИЯ ГОДИШЕН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

Към 31.12.2019 г. той е в размер на 1,666 х. лв. (31.12.2018 г.: 202 х.лв.).

Движението на *резерва по финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход* е както следва:

	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Салдо на 1 януари	202	825
Печалби/(загуби) от преценка до справедлива стойност възникнали през годината	1,436	(649)
Нетна промяна в обезценката за очаквани кредитни загуби на финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	28	26
Салдо на 31 декември	1,666	202

Към 31 декември 2019 г. *неразпределената печалба* е в размер на 8,077 х.лв. (31.12.2018 г.: 10,121 х.лв.).

Движението на *неразпределената печалба* е както следва:

	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Салдо на 1 януари	10,121	9,822
Нетна печалба за годината	7,917	9,896
Разпределение на печалбата за резерви	(9,960)	(9,596)
Актьорски загуби от последващи оценки	(1)	(1)
Салдо на 31 декември	8,077	10,121

29. ПАРИЧНИ СРЕДСТВА И ПАРИЧНИ ЕКВИВАЛЕНТИ

За целите на консолидирания отчет за паричните потоци, паричните средства и паричните еквиваленти включват следните салда с оригинален срок до 3 месеца:

	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Парични средства в каса (<i>Приложение № 12</i>)	21,184	21,737
Разплащателни сметки при Централната банка (<i>Приложение № 12</i>)	22,730	26,980
Минимален задължителен резерв (<i>Приложение № 12</i>)	75,672	83,158
Вземания от банки с оригинален матуритет до 90 дни (<i>Приложение № 13</i>)	116,986	87,824
Парични средства и парични еквиваленти посочени в консолидирания отчет за паричните потоци	236,572	219,699

30. УСЛОВНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ И АНГАЖИМЕНТИ*Финансови гаранции и акредитиви*

Групата предоставя финансови гаранции и акредитиви, с цел гарантиране за изпълнението на ангажменти на свои клиенти пред трети страни. Тези споразумения имат фиксирани лимити и обикновено имат период на валидност до една година.

Сумите по сключени споразумения за поети ангажменти и условни задължения са представени в таблицата по-долу:

	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Условни задължения		
Банкови гаранции и акредитиви		
- в лева	15,274	32,734
- в чуждестранна валута	5,842	6,535
	<u>21,116</u>	<u>39,269</u>
Неотменяеми ангажменти		
Неусвоен размер на разрешени кредити		
- в лева	48,383	36,237
- в чуждестранна валута	17,476	18,050
	<u>65,859</u>	<u>54,287</u>
	<u>86,975</u>	<u>93,556</u>

Към 31.12.2019 г. и 31.12.2018 г. сумата на очакваните кредитни загуби, свързана с предоставените гаранции, акредитиви и неотменяеми ангажменти е несъществена по размер и не е отчетена в настоящия консолидиран финансов отчет.

Характер на инструментите и кредитен риск

Тези ангажменти с условен характер са носители на задбалансов кредитен риск, тъй като само таксите за ангажмент и провизиите за евентуални загуби се отразяват в консолидирания отчет за финансовото състояние до момента на изтичане срока на поетия ангажмент или неговото изпълняване. Сумите, отразени в таблицата по-горе като гаранции, представляват максималната счетоводна загуба, която би била призната към датата на финансовите отчети, ако контрагентите не изпълнят изцяло договорните си задължения. Срокът на много от условните задължения ще бъде изтекъл без същите да бъдат частично или изцяло авансирани. Ето защо, сумите не представляват очаквани бъдещи парични потоци. Обезпеченията за издаване на банкови гаранции и акредитиви е 100% и представлява основно блокирани депозити в групата, ипотекирана недвижима собственост, банкови гаранции от други банки и записи на заповед.

При възникване условия за активиране на издадена гаранция групата преценява възможността за регресно вземане към контрагента и евентуално реализиране на предоставените обезпечения.

Съдебни производства

Към 31 декември 2019 г., респ. към 31 декември 2018 г., няма предявени съществени съдебни иски срещу дружествата от групата, които биха могли да имат значителни последици за нея и/или за финансовото ѝ състояние.

31. СДЕЛКИ СЪС СВЪРЗАНИ ЛИЦА

Дружества, които са свързани с групата и вида на тяхната свързаност са както следва:

Свързани лица	Вид на свързаност
г-н Фуат Гювен	Основен акционер
Фортера АД	Акционер
Емелда Текстил Санай Дъш Тиджарет Лимитед Ширкеги	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Гама Инвест АД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Елкабел АД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Аидагур АД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Варна мода АД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Магазин Шипка Фуат Гювен-Турция	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Магазин Шипка Фуат Гювен ООД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Емелда ЕООД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Тракия -97 ЕООД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Стил-93 ООД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Елефорс ООД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Кърджали – Табак АД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Свиленград – Газ АД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Шипка – Ойл ЕООД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Братя Василеви ООД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Шипка – Фуат – Гювен - Варна ООД	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер
Адвокатско дружество Борисов и Борисов	Ключов управленски персонал

Физическите лица, част от ключовия управленски персонал, са оповестени в Приложение 1.2.

(а) Открити разчети със свързани лица

Вид сметка	Вид на свързаност	31.12.2019 BGN '000	31.12.2018 BGN '000
Депозити, разплащателни и набирателни сметки	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер	21,754	36,307
Депозити и разплащателни сметки	Акционер	2,399	7,743
Депозити и разплащателни сметки	Ключов управленски персонал	1,049	1,041
		<u>25,202</u>	<u>45,091</u>
Предоставени кредити	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер	3,558	3,732
Предоставени кредити	Ключов управленски персонал	620	401
Предоставени кредити	Акционер	-	-
		<u>4,178</u>	<u>4,133</u>
Издадени гаранции и акредитиви	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер	863	863
		<u>863</u>	<u>863</u>

(б) Сделки със свързани лица

Вид приход/разход	Вид на свързаност	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Приходи от лихви	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер	132	137
Приходи от лихви	Ключов управленски персонал	10	13
		<u>142</u>	<u>150</u>
Приходи от комисионни	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер	39	37
Приходи от комисионни	Ключов управленски персонал	1	1
Приходи от комисионни	Акционер	1	1
		<u>41</u>	<u>39</u>
Разходи за лихви	Предприятие под общ контрол чрез основен акционер	82	104
Разходи за лихви	Акционер	3	13
Разходи за лихви	Ключов управленски персонал	2	5
		<u>87</u>	<u>122</u>

(в) Възнаграждения на ключов управленски персонал

	2019 BGN '000	2018 BGN '000
Възнаграждения на ключов управленски персонал	2,025	1,948

Съставът на ключовия персонал е оповестен в *Приложение № 1*.

32. СЪБИТИЯ СЛЕД ДАТАТА НА ФИНАНСОВИЯ ОТЧЕТ

Разпространението на пандемията COVID-19 в световен мащаб оказва влияние върху редица сектори на икономиката, доколкото под карантина се поставят глобални индустриални райони и цели държави. На 13 март 2020 г. в България е въведено извънредно положение. В страната са въведени строги противоепидемични мерки и ограничения имащи за цел да лимитират социалните контакти и да ограничат разпространението на вируса. Това води до нарушаване на нормалната икономическа дейност почти на всички стопански субекти в България.

Поради непредсказуемата динамика на COVID-19, обхватът и ефектите върху бизнеса на Групата, респ. за нейната бъдеща дейност, активи и пасиви, е сложно и практически невъзможно да бъдат оценени с точност на този етап, но очакването е, че пандемията може да окаже директно негативно влияние върху кредитната активност и върху качеството на вече отпуснати кредити и на оценката на определени ценни книжа и имоти. Първоначалната оценка на ръководството е, че не са идентифицирани обстоятелства и фактори, които да поставят под въпрос валидността на принципа-предположение за действащо предприятие на групата.

В съответствие с мерките, предприети от Правителството на страната и от Управителния съвет на Българска народна банка, ръководството на групата е предприело бързи мерки за реакция на кризисната ситуация, целящи запазването здравето и живота на служители и клиенти, както и мерки за подкрепа на бизнес позициите на своите клиенти, свързани със запазване качеството на кредитния портфейл. Създадена е оперативна кризисна група. Предприетите до момента мерки за ограничаване негативните последици върху дейността на групата, са:

- провеждане на множество информационни и разяснителни кампании относно начините на предпазване от заразяване с COVID-19;
- предоставяне на лични защитни средства както на своите служители, така и на клиентите, посещаващи банковите офиси;
- създаване на организация на работа на служителите си по график от различни локации на банката и от вкъщи;
- облекчаване на процеса по предоговаряне на кредитните експозиции на клиентите;
- ежедневно наблюдение на кредитния портфейл за експресна индикация на проблеми при кредитополучатели и спешно разработване на мерки за реакция и управление на рисковете;
- възможност за удължаване срока на револвиращи кредити;
- ежедневно наблюдение на пазарите на ценни книжа и прогнозите за тях с цел предприемане на конкретни мерки, ако е необходимо;
- текущо наблюдение на пазарите на имотите и прогнозите за тях.

След датата на изготвяне на отчета не са настъпили други събития, които да имат ефект върху финансовите отчети на групата към 31.12.2019 година.